

מסכת ביצה פ"ק א' דף א' גמרא דלמא בית שמאי לית להו מוקצה התוס' הקשו ממתני' דקתני במכילתין דף ד' לא יטול אלא א"כ נענע וכו' וחקקו דמוקצה דב"ח חמיר ומודים בו ב"ש פירוש דב"ח דהתם דהיינו יוני שוכה משום דרגילים מגדלי יונים להניח בריכה ראשונה להיות צוננת לאמה כמו שפי' רש"י התם וליהכי מסח להו מדעתיה ובהכי הוא דקאמרי ב"ש צריף שניענע וכדקאמר הש"ס התם דפלוגתיהו דב"ש וב"ה בבריכה ראשונה כו' והגם דמסיים התם אבל שניה דברי הפל באומ' זה וזה כו' הא מלתא הוי לפי מסקנת הש"ס אבל לפי קס"ד וגם למסקנת ר"נ דמוקי מתני' משום מוקצה מצי למימר דלא קאמרי ב"ש אלא בבריכה ראשונה ומטעם האמור מה שאין פן בריכה שניה דלא בעי לומר אפי' זה וזה וכו' וה"ה תרנגולת העומדת לגדל ביצים דמסתמא לא מסח אינש דעתיה מינה.

וק"ל תרתי להאי ישובא חדא למאי דמסיק הש"ס מילתיה דר"נ בקושיא וטעמא דלא פליגי ב"ש וב"ה בתרנגולת היא וביצתה אמאי לא מצי למימר והיינו טעמא משום דסו' דגם ב"ח כה"ג מסח אינש דעתיה מינה ולכ"ע התרנגולת מוקצה ולא פליגי אלא בביצתה ומי הכריחונו לומר דלא סברי ב"ש מוקצה בב"ח אלא ביוני שוכה ולא בתרנגול' פי הכי דתקשה לר"י דלמא דלא שניא וליהכי לא נחלקו בתרנגולת והגם דכפי האמת איפא חילוק בין יוני שוכה לתרנגולת פדכת' ולא מדמינו להו אהדדי עכ"ז מכת קושיא אמרינו דסברי ב"ש גם בתרנגולת ותו האי תרנגולת העומדת לגדל ביצים במאי עסקינו אי לגדל ביצים לאכילה אמאי קיישינו בהו משום מוקצה הרי דעתיה דאינש עילוייהו מאתמול ובהכרח לומר דהני ביצים קיימי להוציא אפרוחים וכדברי המאור ו"ל מהשתא אנו סהדי דטפי קייס אינש עלייהו ממה דקייס אינוי שוכה ופשיטא דמסח דעתיה מאכילה וטפי קוזי לי למימר דקס"ד תלמודא דהו מתני' דמנענע מפעוד יום לאו משום מוקצה קאמרי לה ב"ש אלא משום דלמא נמנע משמחת י"ט וכחד מטעמי דקאמר הש"ס התם.

ובהא מלתא דכתבנא בעומדת לגדל ביצים דקאמר היינו להוציא אפרוחים כמו שכתב המאור ו"ל, ק' לי אדמחלק תלמודא בצדדי הבעיא בתרנגולת העומדת לאכילה ולגדל ביצים לפלוג בעומדת לגדל ביצים ולימא אי בעומדת לגדל ביצים לאכילה דעתיה עילוייהו ואי בעומדת לגדל ביצים להוציא אפרוחים מוקצים ניהו אלא ודאי דכל העומדת לגדל ביצים ואפי' לאכילה מוקצים ניהו וטעמא דכל דלא הוי בעולם מוקצה הוא ודלא פהרב המאור ו"ל גם מדברי התוס' שכתבו בד"ה קס"ד ונ"ל ותימא והא ר"ש דשרי במוקצה שם שרי בנולד וי"ל כו' ע"כ קשה מאי קא מקשו שאני נולד דביצה דלאו לאכילה קיימא מנולד דשרים דלהסקה קיימי אלא ודאי דלא סברי פדעת הרב המאור: עוד ראיתי להוכיח דלא פסברת המאור מדגריסי' במכילתין בפסקת המשנה דקתני אפר פירה מוכן הוא ואמרינו בש"ס דדוקא שהוסק מעי"ט אבל הוסק בי"ט אסור ע"כ והא עדיפא מביצה דיש בידו להסיק ולעשות אפר משא"כ הביצה אין בידו ואעפ"כ אמרינו דכיון דאינו במציאות הוי מוקצה וכפ"ז אשכחנא פתרי לדברי רבינו עמוד העולם הרמב"ם ו"ל שכתב בפ"א מהלכות י"ט ונ"ל פיצד תרנגולת העומדת לגדל ביצים כו' וכן שור העומד לחרישה וכיוצא בהם מוקצים הם וכו' וכשם שמוקצה אסור בי"ט פה הנולד אסור עכ"ל לכאורא ק' דאדרבה מסוגיין משמע דנולד חמיר טפי ממוקצה דקא' אפילו מאן דשרי במוקצה אסר בנולד ואפילו לרב נחמן במדרגה חדא ניהו ומדברי רבינו משמע דנולד גרע ממוקצה מדקאמר וכשם כו' ולמאי דאסיקנא א"ש דאצטריכא ליה להרמב"ם לאשמועינו הגם דאיפא נולד דלאו מוקצה וכגון עגל שנולד מפרה דקיימא לחרישה או לילד דלא קיימא לאכילה ועגל זה לא הקצה אותו והאי דמי לביצה שנולדה מתרנגולת העומדת לגדל ביצים לאכילה וסד"א דלא מקצי אינש מאי דחזי לי

והאי חזי ליה קמל"ן דאעפ"כ פיון שלא הנה בעולם והשתא הוא דאתיליד מטעם זה הוי דינו פמוקצה ודלא פהרב המאור.

אלא דצריכינן לנישב סוף סוף תלמודא דקאמר אפילו מאן דשרי פמוקצה אסר בנולד. ונראה דכיון דבהאי נולד דביצה איכא תרי גונוי חד דינע מאתמול דמילדא בי"ט וחד דלא ידע בה פל עיקר ובערה האיך דינע בה והאיך דלא ידע בה פלל הוי עדיפא פמוקצה וכיון דמתני' קתני סתם ביצה שנולדה בי"ט ב"ש אומרים תאכל משמע בכל גוונא ואפילו לא ידע מקמי הכי דליהוי דעתיה עלוניה ואהא קאמר דאפילו מאן דלית ליה מוקצה אית ליה נולד ואסיר כה"ג והרמב"ם דחדית לן דינא דאסור בנולד אפילו הנה דעתיה עלוניה דבזה גרע פמוקצה פדכתיתבנא.

ואולי שנתפונן ג"כ הרמב"ם במאי דכתב ונולד דינו פמוקצה לומר וכי היכי דמוקצה אינו אסור אלא בי"ט ולא בשבת פדקאמר התם הך נולד דלא חמיר אלא בי"ט: שם גמרא גבי שבת דחמיר כו' וא"ת פיון דמתני' דהך קתני בהדיא דב"ה מחמירין בי"ט ובהך דמגביהין עצמות קתני ב"ה לקולא לפום אפכותא דרב נחמן א"כ קשי"ב"ה אב"ה וב"ש אב"ש דב"ש סברי אסור מוקצה דשבת משום דחמיר ולא בי"ט משום דקיל וב"ה סברי אדרבה י"ט דקיל מחמירין ולא בשבת דלא אתי לזולתי ופסק רבינו הקדוש כב"ה מטעם עצמו.

וא"ת לר' יהודה דפליג בהדיא במסתין את הנבילה וקאמר אם לא היתה נבילה מע"ש דמחמיר אפילו בשבת א"כ הוי כב"ש ושביק ב"ה ואמר ב"ש דאיכא למימר דסובר ר' יהודה דמוקצה כה"ג חמיר טפי ומודים אפילו ב"ה דאסיר וכדומה לזה כתבו התוספות בד"ה דלמא למאי דקאמר הש"ס ב"ש לית להו מוקצה הקשו מההיא דמנענע ביוני שוכה ואמרו דמודים ב"ש בכה"ג דהוי מוקצה פתב הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט וז"ל ויש בי"ט מה שאין בשבת אסור שהמוקצה אסור בי"ט ומותר בשבת מפני שי"ט קיל משבת אסרו כו' שפא יבואו לזולל פיצד תרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור העומד לחרישה כו' ופירות המוכנים לסחורה כו' פל אלו מוקצין הן כו' אבל בשבת הפל מזמן אצל שבת כו' חול מכין לשבת כו' אבל אין י"ט מכין לשבת ולא שבת מכין לי"ט כו' ואע"פ שהתרנגולת עומדת לאכילה הואיל ומאמש נגמרה הביצה נמצא שבת מכין לי"ט ואסורה בכל י"ט גזירה משום י"ט אחר השבת כו' ע"כ לכאורה רמב"ם מזהה שפרא לבי תרי פסק פאוקמתא דרב נחמן וכאוקמתא דרבה דנהכינן.

ונראה דסובר הרמב"ם דמפח הנהו תרי סתמי דסתם רבינו הקדוש בהכרח לחלק פרב נחמן ומה גם דמיייתי תלמודא ישובא פרב נחמן ולא מיייתי חולק עליו בהא מלתא דישובא דתרי סתמי מוכח מהש"ס דהכי מסיק בהו וליכא מאן דפליג ומאי דפליגי אמוראי עליה לא הוי אלא בישובא דמתני' דידן דמפרש לה בעומדת לגדל ביצים דוקא וליכא לאקשוני בשלמא לרב נחמן דמפרש למתני' דב"ש אומרים תאכל פמוקצה שפיר יתבין טעמא להך סתמא דאין מבקעי' עצים כב"ה דאסרי מוקצה בי"ט אלא השתא דמוקמינן למתניתין בעומדת לאכילה וטעמא אחרנינא קאמרי אמוראי מנא ליה לאסור ר' מוקצה בי"ט פיון דב"ה שרו ליה בשבת פדקתני שהיא דמגביהין לפום אפכותא דר"נ א"כ דלמא בשבת שרו ומפל שפן בי"ט.

ב' תשובות בדבר חדא פיון דב"ה לא שרו להדיא בי"ט מצי רבינו הקדוש למיגזר מדידיה ועוד דמההיא פלוגתא דיוני שוכה דב"ש סברי לא יטול אא"כ נענע וכו' מוכח דסברי ב"ה אסור מוקצה בי"ט ונהגם דדחני' בדבור הקודם לזה דאין זו ראייה היינו לסברת רב נחמן אבל לשאר אימוראי ל"ש להו.

ומהשתא שפיר סתם ר' לאסור מוקצה ב"ט כב"ה ומתני' דידן דביצה לאו מטעם מוקצה היא. וטעם רמב"ם דפסק פאוקמתא דרבה דנהכיננו הגם דתלמודא קאמר פוליהו כרבה לא אמרי הקנה לית להו וא"כ רבים פליגי עליה טעמו ו"ל מההיא דאמרי' לקמן דף ד' וז"ל אתמר שבת וי"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה ור' יוחנן אמר נולדה בזה מותרת בזה ומסיק בגמ' דפלוגתיהו בהקנה דרבה רב אית ליה הקנה דרבה ור"י לית ליה כו' וקאמרינו התם אמר רבא הלכתא כרב כו' ע"כ. וליכא לאקשוני מההיא דפרק חבית דאמר רב חסדא חולב אדם עז וכו' אמאי לא אמרינו לאסור התם ב"ט אחר השבת מיהא משום הקנה בהיכא דחולבין את העז ב"ט שאחר השבת חלב שנתקבץ בדיקה בשבת דהא הוכן בשבת.

דלפום מאי דכתב הר"ן לחלק בבצים גמורות מטעם דהווי פגופה של תרנגולת הכי נמי דכונתה הוי פגופה וכשחולב אותה אז הוא דהוי מוכן. ואה"נ אם חלב ב"ט דאסור בשיבת שאחריו מטעם הקנה ואם הבהמה עומדת לחליבה אפ"ל חלבו ביום טוב דעלמא אסור אפ"ל לאוכלו באותו יום עצמו כמ"ש בהגהות אשירי ריש מכילתין דההיא דחולב אדם עז לתוף הקדרה מייירי בעומדת לאכילה דאי בעי שחיט לה.

א"נ לפום מאי דמחלק הרמב"ם בחי' ביצים הנמצאים בתוף תרנגולת ה"נ נחלק במה שלפנינו דדוקא בהיכא דכל ההקנה באה מעצמה משבת או מ"ט פהא דביצה שנולדה אבל החלב אינו בא מעצמו אלא על ידי חליבה ונמצאת הכנתו בא גומרה על ידי האדם לא מיקרי הקנה זו של שבת: ע"ב גמרא אמר רבה בתרנגולת העומדת לאכילה ובי"ט אחר השבת ומשום הקנה וכו' ורבה לטעמיה ע"כ פרש"י וז"ל לטעמיה דאמר בפסחים ויליף מהכא דמוקצה דאורייתא עכ"ל משמע דסובר רש"י דעיקר טעם איסור ההקנה הוא מדין המוקצה דזולת זה מה איסור איכא.

ולכא למימר דאיסור הקנה הוי בידיים ממ"נ קשה אם בשבת תיפוק ליה דאפילו לעצמו אסור להכין ואי ב"ט הרי רבה גופיה סבר דשרי לאפויי ולבשולי מ"ט לשבת הגם דסובר דב' קדושות הם אעפ"י כן שרי מטעם הואיל וא"כ מה הוא איסור זה שאסרה תורה לעשות מזה לזה אלא ודאי דאיסור זה הוי איסור מוקצה כל דהוי שלא מן המוכן והוכן ב"ט אסור בשבת וכן להקפד וכן בכלל זה הוי ביצה שנולדה בזה אסורה בזה ואפילו הוקנה בידי שמים דסוף סוף לא היתה במציאות ושבת הכינה ולזה אסורה ולא תקשה לאו ק"ו הוא ומה מלאכות גמורות שאנו עושים ב"ט והקנה גדולה אנו מתירים בשבת הקנה כזו בידי שמים אסור לא קושיא היא דהלא י"ט לעצמו אנו מתירים אפיה ובשול ואנו אוסרים מוקצה לכ"ע מדרבנן מיהא וטעמא הוי דההקנה בעי' שתהיה מקודם וא"כ למאן דאמר דאורייתא נמי לא תיקשי וא"ת סוף סוף מאי מוקצה איכא בביצה שנולדה בשבת אחר י"ט מתרנגולת העומדת לאכילה הלא מוכנת היא תמיד ב"ט כל אימת דבעי שחיט לה הא נמי לאו קושיא היא דכינן דקסבר רבה כל דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה שמעינן דכוליה יומא דאתמול בכלל גמר דינדה דהא לא מפלגינן בין נולד בסוף היום לנולדה בתחילת היום בכולהו אנו אוסרים מאתמול א"כ לא תליא מלתא בזמן קצר או ארוך אלא באתמול וכל חלק מאתמול בכלל המעשה אם כן כל אימת דשחיט לה ב"ט אינה גמורה לפניו ואפ"י שחיט לה בסוף י"ט סוף סוף שפיר מצינו למימר לא נגמרה פינן דלא הוי כוליה יומא.

ומהשתא נמצאת אינה בידו לשחטה ולמצוא הביצה גמורה כמות שהיא כשנולדה בשבת שאחר י"ט וכל שאין בידו מוקצה הוא והוצרך רש"י ז"ל לומר דאורייתא דאי דרבנן ודרשת והכיננו אסמכתא בעלמא לא הוה מצי למימר דגזרינו י"ט דעלמא ושבת דעלמא והר"ן ז"ל פירש דמאי

דהוצרף רש"י ז"ל לומר הכי משום דהך דרשא דאין י"ט מכין לשפת כו' לא משמע אפי' הכנה בידי שמים ומצוי לאוקומה בהכנה בידי אדם להכי אמר לטעמיה דסובר מוקצה דאורייתא וכיון דאיסור מוקצה דאורייתא אסר אפי' הכנה דבידי שמים וכבר הקשו עליו דהא הדר ביה רבה התם בפסקא אלו עוברים ע"כ ובעירובין פתבו התוס' קושיא הנז' על רש"י ולע"ד אין ראיה מפסחים דהדר ביה רבה והא לה סוגיית פסחים גרסינו התם דף ע"ז גפי הך פלוגתא דרבה ור"ח אי אמרינו הואיל וז"ל איתיה המבשל גיד הנשה בחלב בי"ט כו' לוקה כו' משום מבשל ולוקה משום הבצעה ואי אמרינו הואיל אהבצעה לא מחייב הואיל דחזי ליה לצונפו כו' א"ל אפיק הבצעה ועייל עצים מוקצה ומקצה דאורייתא א"ל אין דכתיב ונהיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו וזוהרתיה מהכא לא תעשה כל מלאכה א"ל והא את אמרת לן בעאי מיניה מר"ה הביא שיה מאפר ושחטו תמיד מהו שיקרב ואמר לי עלה שיה ולא בכור אחד ולא מעשר כו' ממשקה ישראל מן המותר לישראל מפאן אמרו אין מביאין נסכים מן הטבל יכול לא יביא מן המוקצה אמר' מה טבל מיוחד שאיסור גופו גרם יצא שאיסור דבר אחר גרם ואי אמר' שאיסור מוקצה דאורייתא מה לי איסור גופו מה לי איסור דבר אחר ועוד הא את אמרת לן אין חילוק מלאכות לענין י"ט אלא אפיק הבצעה ועייל עצים אשרה ע"כ.

משמע לכאורה דהדר ביה רבה גם ממה שאמר מוקצה דאורייתא מפח הך דממשקה ישראל וזו היא דעת התוס' אלא דמדברי רבה מדקבעי בתמיד שנשחט מוכח בבירור דסובר דמוקצה דאורייתא דאי דרבנו מי איכא ספקא שלא יקרב ומה גם אחר שנשחט מי שרפינו קדשים משום איסורא דרבנו גם מתשובת ר"ה מהברייתא דמייתי לא מוכח מידי דסובר אפילו ר"ה דמוקצה דרבנו ומצינו למימר דהגם דמוקצה אסור מדאורייתא סובר דאין לנו למעט אלא איסור בגופו דמאיס טפי מאיסורו מחמת דבר אחר וחילוק זה מורגש הוא.

ובר מן דין איכא למידק לרבה הא מלתא דהכנה בפלוגתא דתנאי קיימא דלב"ה אית להו הכנה ולב"ש לית להו הכנה ואמאי קבלה מר"ה תשוב' בעיניא דאיהו ודאי בעי מיניה למאן דאית להו הכנה דאורייתא ולרבה איסור הכנה משום מוקצה הוא דזולת זה מאי איסור איכא וזו היא דעת רש"י א"כ לימא ליה דלמא מתני' ב"ש היא דלא דרשי והכינו אלא ודאי דפשיטא ליה אפילו למאן דאמר דאורייתא ובזה אדרבה מתדייקא שפיר תשובת ר"ה ממה שאמר יכול אפילו מן המוקצה ת"ל כו' קשה מאי יכול האף יעלה על הדעת לומר דגם מן המוקצה אם אין איסורו אלא מדרבנו ומה גם דאיכא למעוטיה מחמת שאין איסורו מגופו תיפוק ליה דאסור מדרבנו ואפילו דהנה איסורו מגופו שרי אלא ודאי דהגם דאמרינו מוקצה דאורייתא אפילו הכי קא פשיט ליה דשרי ממה שדקדק לומר טבל דאית ביה תרתי אסור מדאורייתא ואיסורו מגופו נדוק.

ומהשתא לא הדר ביה רבה ודאי ואמר אלא אפיק הבצעה ועייל עצים אשרה אלא מפח פירכתא ואת אמרת אין חילוק מלאכות בי"ט דהוי פירכא אלימתא אבל קפיייתא לא חש לאתבותיה פתגם עלה והמקשה עלה סמיה וגיילה דלדעתיה מיהא גם קפיייתא פירכא משום דהוא סובר דאי הנה מוקצה דאורייתא תנא הנה תני נמי מוקצה ולא הנה ממעט ליה והגם דמדבעי רבה בתמיד מוכח דסובר דאורייתא עכ"ז מפשיט ליה דלא הוי אלא מדרבנו ודחייית דלמא הא מני ב"ש דלית להו הכנה דרף הש"ס להקשות אפילו הגם דידע דמצוי למימר הא מני וכו' הא מיהא דאין לומר דרבה הדר ביה ממ"ש מוקצה דאורייתא והיא דעת רש"י שאמר רבה אית ליה מוקצה דאורייתא.

ואית לן למיקם עלה דמלתא איסור מוקצה דאמר רבה דהוי דאורייתא הכי דמי אי אפילו לטלטל קשה והלא משנה ערוכה מחתכין את הגבילה לפני הכלבים ואפילו נתנבלה בשבת דהוי מוקצה גמור ואי תימא דמוקצה דאורייתא היכי שרינו ליה בשבת והו"ל תלמודא לאותוביה לרבה מסתם משנה אלא נדאי דמאי דאמר מוקצה דאורייתא היינו בענין הכנה בדברים הצריכין לסעודת שבת או י"ט והכי מתדייקי דברי רש"י שכתב במכילתין דף ד' ד"ה הכנה דרבה וז"ל דאמר רבה הכנה בידי שמים כו' דסעודת שבת בעי הזמנה מיום חול גזירת הכתוב ע"כ ובפסחים גם כן פתב וז"ל במזמן שמזמן פל צורכו ע"כ.

א"כ הקפדת איסור מוקצה האמור שם דאסרה תורה היינו לעשות צורכי י"ט פגון עצי מוקצה שלא להבעירם לבשל בהם לצורכי י"ט ביצה שלא לאוכלה ואפילו לגומעה חיה בשר שלא לשחוט בהמה מאפר וכדומה לזה.

וכפי זה הדרה מתפרש שפיר מה שפירש רש"י ז"ל בסוגיית פסחים שכתבנו למעלה פשהקשה לרבה התם מדקתני חייב משום הבערה ולא אמרינו הואיל ומשני אפיק הבערה ועייל עצי מוקצה ופרש"י בד"ה ועייל עצי מוקצה דהשתא ליכא למימר הואיל דמדאורייתא אסור להשתמש בעצי מוקצה בי"ט עכ"ל משמע לכאורה מדבריו ז"ל דחייבו הוי על מלאכת הבערה לבד אלא דכשאתה בא לפוטרו מדין הואיל אנו אומרים הכא ליכא הואיל דהא לא חזי ליה: וכפי דרף זה מאי דקאמר אפיק הבערה הכי פירושה אפיק הבערה סתם ועייל הבערה בעצי מוקצה.

גם מאי דקאמר ליה ואיסור מוקצה דאורייתא הכי פירושו דאי לאו דאורייתא הגם דאיכא איסור מוקצה דרבנן ולא חזי ליה וליכא הואיל פיון דמדאורייתא מיהא הנה חזי ליה לא הנה לקי על ההבערה ולהכי הוצרך לומר מוקצה דאורייתא ותמה עליו מנא ליה הא ומשני אין דכתיב והכינו ומאי דגמר אומר ואזהרתיה מהכא דכתיב לא תעשה כל מלאכה צריך לדחוק דאין זה אלא אסמכתא דסמכו על ריבוי דכל מלאכה ולעולם אין לאו על ההכנה ללקות עליו ולהכי לא כתב רש"י ז"ל שחייב מלקות על המוקצה אלא על ההבערה כמ"ש דאי הנה חייב על המוקצה מלקות הכי הו"ל לרש"י למימר וחיוב על טלטול מוקצה של גיד עצמו ושל עצי מוקצה ולדרף זה עלה פי' דסוגיא דחוק ולפי מה שפירשתי דאיסור מוקצה הוא דוקא לעשות צורכיו במוקצה יעלה פי' דסוגיא על נכון.

דמאי דקאמר אפיק הבערה פי' לא לקי על ההבערה דהא אמרינו הואיל ועייל עצי מוקצה פי' דלקי על שעשה צרכיו בי"ט בעצי מוקצה ופירש"י דאיסור זה דעשה צרכיו בעצי מוקצה לית ביה הואיל דהא לא חזי ליה דהא אסור להשתמש באותם עצים של מוקצה שהבעיר ולזה תמה עליו וכי מוקצה דאורייתא ומשני אין דכתיב והכינו ולפי דמפסוק והכינו לא משמע אלא לאו הבא מפלל עשה ואינו אלא עשה להכי גמר אומר ואזהרתיה מהכא לא תעשה כל מלאכה כפשוטה ולהכי לקי על שנשתמש בעצי מוקצה.

וא"ת סוף סוף האיכא נמי הבערה וא"כ לילקי גם עלה וליתני תנא לזקה ששה מלקיות לאו קושיא היא פיון דעל הבערה בשאר עצים לא לקי לזה ה"נ לא לילקי עלה דמאי דאנו אומרים לקי היינו משום דעל כל חד וחד מתחייב עליו בפני עצמו גם בלא צירוף חבירו משא"כ הבערה דבפני עצמה לא לקי והכא לא מתחייב אלא משום שנשתמש בעצי מוקצה אין אנו יכולין להפריד לאו דהבערה לחיובו עליו ג"כ והבן מסקינן דלדעת רש"י ז"ל לסברת רבה פל דבר שאינו מן המוכן בין בי"ט בין בשבת אסור לעשות בו צרכיו ולא זו אף זו אפילו הוכן מאתמול אם הוא

שבת לפני י"ט או י"ט לפני שבת אעפ"כ אסור לעשות בו צרכיו פ"ל לאוכלו או לשורפו לצורך או לנסכו ע"ג המזבח למאי דס"ד רבה לאסור אפ"ל במקדש ואיסור הכנה דדרשינו מנהכינו הוא משום מוקצה דבעי פל צורכי י"ט יעשה אותם מהמוכן.

אבל לטלטלו ממקום למקום אפ"ל לצורך עצמו וליקח אותו בידו אין בו איסור דאורייתא פל עיקר אלא רבנן הוא דאסרוהו ולהכי לא אסרו אלא בי"ט ולא בשבת פמוכן מסתמי דמתני דסתם לן רבי: ומהשתא אסורה נא ואראה את המראה הגדול דברי הר"ן שפירש טעם דברי רש"י ז"ל הוא משום דאיסור הכנה לא משמע אפילו בידי שמים ומצינו לאוקומה בידי אדם כו' קשה היכי יס"ד לאוקומה בידי אדם בשלמא מאי דקתני ולא מיום טוב לשבת נוצדק לומר דקאי על הכנת ידי אדם הגם דעלה נמי אני דן כפאשר אבאר אלא משבת לי"ט היכי משפחת לה בידי אדם דהא פל המלאכות אסורות אפילו לעצמו ומכ"ש לי"ט וכי מייירי על ידי גוי שמים וגוי בהא מלתא שוין הם דלא מפקד מה תאמר דמייירי בהכנות שיכול לעשות בשבת פגון עניני הכנה פאוקלין הפותרים א"כ מאי קא עביד וכי תימא סוף סוף קא עביד מלתא דהכנה הגם דמותר' ליומה אסורה לי"ט שלאחריו א"כ קשה ע"ז תרתי חדא דכפי זה דברי רש"י שאמר דרבה אזיל לטעמיה דאמר מוקצה דאורייתא נפקא לו מינה קולא דהא אי הנה מוקמינו לאיסור זה בהכנה בידי אדם הנה אסרינו אפילו מלתא דלית בה מוקצה פל עיקר פגון לקנב ירק ולערוף שולחן וכדומה ולמאי דמסיק אי מחמת מוקצה אינו אסור אלא דברים שהיו מוקצים ואין בידו.

ותו איף תיסק אדעתין דמן התורה אסור להכין בשבת ליום טוב הכנות שאין בהם שום מיחוש מלאכה. ותו קשיא אפילו מיום טוב לשבת נמי הכנה בידי אדם דחש עלי רש"י ז"ל דנוקי בה דרשת ונהכינו היכי משפחת לה אם באפיה ובישול אדרבה שרי להו רבה להדיא בפסחים דקאמר ליה רבה לר"ח לדידה דלא אמרת הואיל היא ממשלין ואופין ביו"ט לשבת ע"כ מוכח דלדידה ניחא ואמאי תיפוק ליה משום ונהכינו ואין יום טוב מכין לשבת אפילו תימא דליכא איסור במלאכה זו משום הואיל אעפ"כ הא איכא הכנה מי"ט לשבת ואנו אומרים דאיסור הכנה מיום קדש ליום קדש כה"ג אסורה אפילו אין בה שום מיחוש מלאכה וכדמשמע מדקאמר ולא שבת מכינה לי"ט ודו"ק.

ותמצא דהר"ן גופיה חיפש לאוקומי איסור הכנה היכי מצי קאי ולא אשכח אלא כה"ג דביצה ועיניו בדבריו וסעד לפירושו בדברי רש"י ז"ל ונהעיקר בדברי רש"י פדכת יבנא ועיין מ"ש בדברי התוס' ד"ה ונהיה ביום הששי.

והרמב"ם דעת אחרת אתו שכתב בפירוש המשנה ז"ל הכנה שהיא ההכנה הטבעית אסורה משום גזירה מדרבנן ובה חולקים ב"ש ומתירים אותה אבל אם ההכנה היא במלאכה מי"ט לשבת הרי זה אסורה לדברי הפל ע"כ.

הנה הרב ז"ל מפרש דדרשת ונהכינו אינה אלא אסמכתא בעלמא ונהגם דגזר י"ט דעלמא אטו י"ט אחר השבת פיון דכ"כ איכא למיטעי ולא מחלק גזרו גם עליו הגם די"ט אחר השבת אינה אלא אסמכתא ומאי דקאמר רבה לטעמיה פירוש דדרש ונהכינו ואסמך עלה הכנה טבעית לזה מוקי פלוגתיהו דב"ש וב"ה בהכי ונהגם דבפסחים קאמר דמוקצה דאורייתא לא קיימא הכי מטעם דלא קאמר רבה התם דמוקצה דאורייתא אלא מפח פירכת לוקה משום הבערה אבל למפרע פד מוקי לה בעצי אשרה אין לנו הכרח למימר הכי ומסתבר לי גם פן למימר דהו דהתם לאו היינו רבה אלא רבא באל"ף איהו ס"ד למימר מפח הפירכא הכי וראיה לזה דקאמר ליה אב"י התם אתה הוא

דאָמרת לן כו' נאי איתא דרבה בה"א מי מצוי למימר ליה בהאי לישנא וקלא רבו הוא והול"ל וקא מר הוא דאמר לן וכו': תו תמצא בההו מימרא דאין חילוק מלאכות בי"ט רבא הוא דקאמר לה במכלתין להדיא והגם דהתם לא איירי רבא פל עיקר אלא רבה מ"מ מדברי אבבי נשמע דגם רבא הכין סביר ואותביה אבבי וקא קאי הו שינויניא דמוקצה דאוריין' משום דמשמע דבכוליה תלמודא לא סבר הכין.

ועיקר טעמו של הרמב"ם הוא דאי איסור הקנה דאורייתא היכי מבשלינן מי"ט לשבת וטעמא דהואיל לא מהני דהא ביצה בידי שמים גמורה ואסרינן לה פדכתיבנא לעיל ולא מסתבר ליה למימר דאפי' ובישויל לא תשיב הקנה כביצה.

גם טעם רש"י דהוי מוקצה מלפני דפסחים לא קניימא דאם פן אמאי לא אתאמרא במסכת שבת מלאכה זו בכלל מלאכות שבת פינו דאזוהרתיה מלא תעשה כל מלאכה אלא ודאי דהו דפסחים לא קניימא נאי גרסינן רבה בה"א אמרינן שפיר דרבה לחדידי לאבבי קא מכונן בהו שינויניא דמוקצה פדאמר הש"ס בכוליה תלמודא פד פריה ורבה לחדידי לאבבי קא מכונן.

ואל תקשה מדקאמר תלמודא בשלמא לרבה דאמר משום הקנה הוי ספקא דאורייתא כו' הרי דלאו אסמכתא י"ל דה"ק בשלמא לרבה מציינן למימר דטעמא הוא משום דסובר דדרשא גמורה היא והוי דאורייתא פי היכי דלא תיקשי ליה מהברייתא והגם דאיכא לאותובי מאופן אחר הא מיהא לא תיקשי ליה ואחר האמת דמתוקמא ברייתא אפילו למ"ד דרבנן פדמסיק רב אנשי מטעם דהוי דבר שיש לו מתירין לרבה נמי מוקמינן דמדרבנן הוא דקאמר ונשפיר א"נ אפשר לומר דסובר הש"ס פינו דאסמכיה אקרא עבוד ביה דרבנן חומרא בדאורייתא לאסור ספיקא ותדע דלר"ג לא פריה הש"ס הגם דאיהו מוקי לה במוקצה דרבנן.

ותי' בתוס' ישנים דהוי מטעם דמוקצה חמיר ואשפחן דאסרו ספקא הכא נמי דכונתה וילעולם לא הוי אלא מדרבנן ולזה פסק הרמב"ם בפ"א מהלכות יום טוב וז"ל יש בי"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה כו' שפא יבאו לזלזל בו פיצד תרנגולת העומדת לגדל ביצים כו' ופירות העומדים לסחורה כו' אסור לאכול מהם בי"ט כו' אבל בשבת הפל מוכן אצל שבת ע"כ.

הרי דלא פסק כההיא דאמר רבה בפסחים איסור מוקצה דאורייתא דאי דאורייתא אפילו בשבת אסור מד"ת במכ"ש די"ט גם ממ"ש בפ"ה מה' איסורי מזבח וז"ל אין מביאין מנחות ונסכים לא מן הטבל כו' מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה וכו' ומביאין נסכים מן המוקצה בי"ט ע"כ.

מוכח דסבר דאתקפתא דאבבי הטעם דמביאין מן המוקצה הוא מטעם דהוי דרבנן מדקאמר מן המוקצה בי"ט נאי תימא דמוקצה דאורייתא פדרבה מה לי י"ט מה לי שבת. גם מדיהיב טעמא מפני שהיא מצוה הבאה בעבירה נאי מוקצה דאורייתא גם מן המוקצה אסור והול"ל מפני שאיסורייהו מגופו.

אלא דחש לומר פן שלא תטעה דמוקצה דשרי מטעם דאיסורו אינו מחמת עצמו ושרי הגם דהוי איסור תורה וכדפרישנא לעיל לדעת רבה אמת דאי לאו דבריו בפירוש המשנה בביצה שנולדה בי"ט בפלוגתא דב"ש וב"ה שכתב שאיסורו מדרבנן הנה אמינא דסובר דהקנה מיהא בביצה הוי איסור דאורייתא וכשיטת התוס' ז"ל ועיין מ"ש בסמוך ד"ה אומר ר"י.

והוא ז"ל טרקה דשא באפיה קושא דאי אמרינו הכנה דאורייתא לא הנה שרינו לאפויי ולבשולי מי"ט לשבת ולא הנה מהני הואיל להתיר הכנה וכדכתבנא ועיין מ"ש בפירוש התוס' ד"ה וקה: שם ע"ב גמרא ובי"ט שאחר השבת.

הגם דכפי האמת מסיק דאפילו י"ט דעלמא אסיר מ"מ דייק לאוקומי מתניתין בי"ט אחר השבת לומר דב"ש וב"ה פליגי בעיקר דינא דהכנה דלא תימא דפליגי בגז' י"ט דעלמא ולפום האי אוקמתא מתדייקא מתניתין דקתני תאכל ולא תאכל ולא קתני אוסרין ומתירין משום דמאי דגמרינו מוהכינו הוי לענין אכילה ולא לענין טלטול דטלטול בכל גוונא לא הוי אלא מדרבנן והבן וענין מש"ל בדבור שלפני זה וגם לדברי הרמב"ם דדרשא זו אינה אלא אסמכתא לא אסמכתא אלא אאכילה בלי טלטול: תוספות ד"ה וקה ביום הששי תימא הואיל ונהנה דאורייתא היא אופין ומבשלין מי"ט לשבת.

ונראה ליישב דרבה גופיה אגיל לטעמיה דאמר הואיל וכו' נאפילו לדין ניחא דכל דבר אפוי ומבשול לא שייך ביה הכנה שאינו מחוסר רק תיקון בעלמא דמעיקרא הנה חזי ליה רק גבי ביצה שהוא דבר חדש שלא היתה בעולם ולא היתה ראויה מעיקרא כולל כו' יע"ש.

ואיכא למידק מה שהוצרכו לתת טעם לדין ממ"נ קיימי פרבה הא איכא הואיל ואי לא קי"ל פרבה דאית ליה הואיל אלא כר"ח דפליג עלה התם בפסחים הא ר"ח גופיה משני להא מלתא דצורכי שבת נעשים בי"ט ד"ת אלא דרבנן הוא דגזור וכי עביד עירובי תבשילין הא איכא היפרא ולא טעו לעשות צורכי חול בי"ט וקה נראה לומר דלדין פי' למאי דפסקי הלכה פרבה לאסור הכנה ולא קי"ל כפנותיה דינא דהואיל ותו דמסקי התם בפסחים דר"א ור' יאושע פליגי בהואיל מ"ס אמרי' הואיל ומ"ס לא אמרינו הואיל ואמרינו התם דר' אמר הלכה כר"א וקי"ל הלכה כר' מחבירו א"כ אמרי' הואיל והיכי מסקי התו' לומר דלית לן הואיל וקה בפסחים כתבו התו' ד"ה ר' אומר כו' וז"ל הר' יוסף פסק כר' דקי"ל הלכה כר' מחבירו וכן מנהג.

ור"י דוחה דשמא לא אמרי' הכא הלכה כר' מחבירו דהא אפליגו רבה ור"ח בהכי וקה דהלכה כר' מחבירו היינו היכא דליכא פלוגתא דאמוראי עכ"ל הרי דנהגו הואיל פרבי ואפי' ר"י שדוחה אינו אלא בדרף שמא והיכי אמרי' הכא התוס' בפשיטות לדין דמשמע דהכי מסקי תו איכא למידק אמאי לא תירצו התו' ז"ל תי' זה דאפויי ובשולי לאו הכנה גמורה מתחילה ולא הוי דחקי דרף יש ליישב דהא משמע דתי' דאפיה ליכא הכנה תי' נכון מתי' א' מדאפקיה בהאי לישנא וקאמר ניחא ולפחות הו"ל למימר א"נ דאפיה ובשול לא שייך ביה הכנה ואם רצו לומר דניחא לדידהו הו"ל לבסוף ובזה גם לדין ניחא.

תו איכא למידק בדבריהם שכתבו דיש ליישב דרבה גופיה אגיל לטעמיה אמאי אמרו לה בדרף ויש ליישב והרי רבה להדיא אמר הכי דמאי דשרינו לבשולי מי"ט לשבת הוי מטעם הואיל דקאמר לר"א וז"ל א"ל רבא לר"ח וילדידך דלא אמרת הואיל היא אופין מי"ט לשבת כו' וא"כ אמאי אמרי' לה בדרף ויש ליישב תו איכא למידק או' רבה גופיה אמאי הוצרכו לומר גופיה דלא הו"ל אלא וי"ל דרבה אגיל לטעמיה וע"ק אי אמרי' דהתו' לית להו הואיל ק' היאך מחללין י"ט ומבשלין לצורך שבת ואע"ג דהכנה שהיא ד"ת עכ"ז מלאכה שלא לצורך י"ט אסורה והיינו דהקשה רבה לר"ח בפסחים ובהכרח לומר כמו שתי' התם ר"ח לרבה דצורכי שבת נעשים בי"ט פי' דחזא קדושה ניהו א"כ בהכרח לומר דהכנה שריא דמיום טוב לשבת דמי"ט לי"ט גופיה כיון דחזא קדושה ניהו וא"ת דהתו' אזלי לשיטתיהו שכתבו בד"ה ואי אמרת שפי' דטעמו של

ר"ח לא הָיוּ פָּמוּ שְׁפִי רִש"י דְּהוּי מִטַּעַם דְּחָשִׁיב לְהוּ קַדְוָשָׁה א' וּפְיָרְשׁוּ הֵם וְנ"ל כְּלו' הוּאִיל שְׁהִיא מִצְנֹת שְׁבַת אִם לֹא יַעֲשֶׂנָה בִּי"ט שׁוֹב לֹא יַעֲשֶׂנָה חָשִׁיב כְּמוֹ אֲנָכֵל נֶפֶשׁ דִּי"ט עַכ"ל וְלִפִּי זֶה אוֹ וְלִדְיוֹן פִּי דְקִי"ל הִכְנָה דְרַבָּה וְלִית לָן הוּאִיל וְאָנוּ מִתִּירִין אֶפְיָה מִטַּעַמוֹ דְר"ח ק' דָּאִי נִקְטִי לְהַדָּ טַעַמָּא דְר"ח לְעִנְיָן הִתֵּיר אֶפְיָה יִתְחַיְיבוּ בְּהִכְרַח לְהִתֵּיר הִכְנָה דְהָא פֶּל מְאִי דְעֵבִיד י"ט לְשַׁבַּת חָשִׁיב פְּאֵלוּ לְעַצְמוֹ הוּא דְעֵבוֹד א"כ גַּם בִּיצָה דְדָבָר חֻדָּשׁ בְּעוֹלָם כְּמוֹ שְׁתַּרְצוּ אַעפ"כ יִתְחַיְיבוּ לְהִתֵּיר וְלֹא מִשְׁפַּחַת לֵה אִיסוּר הִכְנָה מִי"ט לְשַׁבַּת דְהָא הִפְל חָשִׁיב פְּאֵלוּ אֲנָכֵל נֶפֶשׁ דִּי"ט וְאִם יוֹדוּ בְּהִכְנָה דְרַבָּה בְּהִכְרַח לְהִכְחִישׁ בְּהַדָּ סְבָרָא דְהִכְנַת י"ט לְשַׁבַּת לֹא חָשִׁיב אֲנָכֵל נֶפֶשׁ דִּי"ט שׁוֹב רְאִיתִי לְהִרְבַּע בְּעַל מְאִיר עֵינֵי חֻכְמִים וְנ"ל שְׁיִשָּׁב כֵּן דְלִדְיוֹן דְקַאֲמְרִי פִי דְלִית לְהוּ הוּאִיל וְתִמְחִינֵי אִיךָ נְעַלְמוּ מְעֵינֵי אִישׁ חֵי מַה שְׁהִקְשִׁינוּ לְדָרְךָ זֶה.

גַּם רְאִיתִי בְּסִפְרָא חֻכְמַת שְׁלֵמָה שְׁפִי וְנ"ל פִּירוֹ' לְדִידוֹן שְׁאִין לָנוּ בְּזִמְנָא הַזֶּה אוֹרְחִין שְׁיָבוֹאוּ בִּי"ט כְּמוֹ שְׁהָיוּ בִּימֵיהֶם ע"כ וּבְעֵינֵי נִפְלְאִי הַדְּבָרִים דְמִי אָמַר דְבִימֵי הַתּוֹס' לֹא הָיוּ אוֹרְחִים וְתוּ הִכִּי הוּל"ל וְהִיאִינְדָּא לְדִידוֹן.

וְתוּ ק' לְדָבָרֵינוּ מְאִי מְקַשָּׁה רִיב"ם שְׁפַתְבוּ בְּתוֹס' בְּפִסְחִים דָּף מ"ו הִכִּי מִשְׁפַּחַת לֵה אִיסוּר הִכְנָה אִי אֶמְרִינוּ הוּאִיל וְכו' וְהִנְצָרְכוּ לְתַרְצֵי תִי דְחוּק כְּפִאֲשֵׁר אֶבְאָר בְּסִיּוּמָא דְמִלְתָּא וְאֶמְאִי לִימָא אֶצְטְרִיךְ לְדִידוֹן דְלִית לָן אוֹרְחִים אֶלָּא וְדָאִי דְלִיתָא לְהִיאִי יְשׁוּבָא דְרִש"ל.

וְלִהְבִּין דְבָרֵי הַתּוּ אִיפָּא לְמִידָק בְּמִלְתֵּיהוּ א' אוֹמ' הַקְוָשִׁי בְּלִשׁוֹן תִּימָה דְמִשְׁמַע דְתַמְהוּ לְרוּב עוֹנָם הַקְוָשִׁי וְאֶפִּי תִינּוּק בְּן יוֹמוֹ לֹא יַחֲוֵשׁ אֶפִּי לְהַקְשׁוֹת קו' קִלְהָ כְּזוֹ וְאֶצְ"ל לְתַמּוּהָ פִּינּוּ דְרַבָּה גּוֹפִיָה תַרְיֵץ לְמִלְתִּיהָ לְהַדְיָא הֵתָם וּמִפִּיָּהּ מְבָרִיךְ וְאִם פֶּל עֶצְמָן לֹא בָּאוּ אֶלָּא לֹאמַר וְלִדְיוֹן לֹא הוּל"ל אֶלָּא בְּדָרְךָ וְא"ת תוּ ק' או' וַיֵּשׁ לִיִּישָׁב דְמִשְׁמַע דְמוֹלִידִים יְשׁוּב מִדְעַתְתָּם וְהִלָּא רַבָּא לְהַדְיָא קַאֲמַר לִיה: אֲכֹן פְּנוּת דְבִרְיָהּ וְנ"ל הִיא עוֹז"ה תִּימָה הוּאִיל וְהִכְנָה דָּאוּ כו' פִּי בְּשַׁלְמָא אִי הִנּוּ אֶמְיָנָא דְהִכְנָה דְרַבָּנּוּ הַגַּם דְלֹא שְׁרִי רַחֲמֵנָא לְאֶפְוִי וּלְבִשׁוּלֵי אֶלָּא לְצַנְרָךְ י"ט אֲבָל שְׁלֹא לְצַנְרָךְ י"ט אִיסוּר ד"ת עכ"ז הָא אָמַר רַבָּה דְאֶמְרִי הוּאִיל וְשְׁפִיר דְמִי אֶלָּא לְמִאִי דְאֶמְיָנָא דְהִכְנָה אִיסוּרָה ד"ת הִיאִיךָ אוֹפִין וּמְבַשְׁלִין מַה שְׁצָרִיךְ לְשַׁבַּת בִּי"ט וְאֶפִּי תִימָא דְלִיכָּא אִיסוּר בְּמַעֲשֵׂה שְׁאִינוּ קְרוּי מְחַלְלֵי י"ט ס"ס מִטַּעַם שְׁאִין י"ט מְכִין לְשַׁבַּת אִיסוּר וְהִלָּא בִּיצָה אִין אִיסוּר בְּעַשְׂיָתָהּ וְגוֹמְרָהּ בְּשַׁבַּת הוּא בִּידי שְׁמִים נַעֲשִׂית וְכְמוֹ כֵּן בִּיצָה שְׁנוּלְדָה בִּי"ט דְאָנוּ אוֹסְרִים אוֹתָהּ בְּשַׁבַּת שְׁאִחַר י"ט מִשׁוּם הִכְנָה דְרַבָּה כְּדִלְקַמְן הַגַּם דְמוֹתֶרַת לְבוּ בְּיוֹם אִי לֹא הִנּוּ מִשׁוּם גְּזִירָה דִי"ט אַחַר הַשַּׁבַּת הַגַּם דְכָבֵר הוּכְנָה בִּי"ט לְעַצְמוֹ וְלֹא נַעֲשִׂית בְּשׁוּם אִיסוּר בְּהִכְנַתָּה אֶפ"ה אָנוּ אוֹסְרִים מִשׁוּם הִכְנָה דְרַבָּה וְא"כ מְאִי מוֹעִיל הוּאִיל וְתִי וְנ"ל תִּירוּץ דְחוּק וְאֶמְרוּ וַיֵּשׁ לִיִּישָׁב דְרַבָּה גּוֹפִיָה אֲזִיל לְטַעֲמִיהָ פִּי פִינּוּ דְאִיהוּ גּוֹפִיָה אֲזִיל לְטַעֲמִיהָ וְחִזְיוֹן לִיה דְאֶמַר הוּאִיל בְּהִיא מְלִתָּא דְהִכְנָה וְאִיהוּ גּוֹפִיָה דְאִסַר הִכְנָה מִי"ט לְשַׁבַּת הִכָּא וְעכ"ז אָמַר אוֹפִין מִי"ט לְשַׁבַּת מִטַּעַם הוּאִיל ש"מ דְמַהְגֵּי טַעַם זֶה אֶפִּי לְעִנְיָן הִכְנָה וְנִקְא מִטַּעַם דְרַבָּה גּוֹפִיָה דְאִית לִיה הִכְנָה אָמַר הוּאִיל בְּמִלְתָּא דְאִיפָּא הִכְנָה אֲבָל אִי הִנּוּ אֶמְוִרָא אַחֲרֵינָא דְאִסַר הִכְנָה לֹא מְצִינוּ לְתַרוּצֵי דְטַעַם דְשְׁרִי מִטַּעַם הוּאִיל וּמַהֲטַעֲמִים הַנּוּ וַיֵּשׁוּב הַדְּבָרִים הֵן דְכִינוּ דְבִהִתֵּיר נַעֲשִׂית אִין בּוּ אִיסוּר הִכְנָה מִשְׁא"כ בִּיצָה דְאִין בְּגִידֵינוּ לְעַשׂוֹת וְלֹא אֶמְרִינוּ אִינוּ מוֹכֵן אֶלָּא אִם אִינוּ בְּגִידֵינוּ לְעַשׂוֹת אוּ מְצַד אִיסוּר אוּ מְצַד מְנִיעָה וְדָרְךָ זֶה אִינוּ דָּרְךָ בְּרוּר וְצַח אֶלָּא דָּרְךָ יְשׁוּב.

וְאֶמְרוּ עוֹד וְנִפְּלוּ לְדִידוֹן נִחָא כו' פִּי לֹא דְיִיקִי הִתֵּיר לְהִכְנַת י"ט לְשַׁבַּת מִמִּלְתִּיהָ דְרַבָּה דְבָלְאוּ הִיא דְיוֹקָא נִחָא פִּי לֹא קָשָׁה דְכָל דְהוּי אֶפְוִי וּבִשׁוּלֵי כו' וְהַגַּם דְלֹא הִנּוּ אִם רַבָּה דִין הוּאִיל אִית

לן טעמא אחרניא לשרויי הקנה ולא אצטריכנא לטעמא דהואיל אלא לענין איסור מלאכה מצד עצמה.

אי נמי נראה לפרש דברי התו' ו"ל עז"ה שלא אמרו פאן אלא תי' א' וקכי פירושו תימה פיון דהקנה דאו' כו' ויש ליישב דרבה אגיל לטעמיה דאית ליה הואיל לענין הטר מלאכה ביי"ט שלא לצורך ולטעם זה אפי' לדין פי' לנדון דידן דאנו קנימי ביה השתא יספור רבה מעין הואיל עז"ה דהאי דאופין ומבשלין הואיל ומעיקרא נמי חזי ליה מאי דאופה ומבשל לא הוי הקנה אלא תיקון בעלמא ודרך זה אינו אלא לדרכו של רבה דאמר הואיל התם יספור גם פאן ולהכי אמרי' רבה גופיה אבל למאן דלית ליה הואיל לא מצינו לשנויי דלא חשיב אפיה ובישול תיקון מטעם דמעיקרא נמי חזי ליה ובזה מתדייק כל מה שדייקנו בדברי התו' ודרך זה דאפיה ובישול אין בו דין איסור הקנה הוא מכונן למה שהעלתי לס' רש"י בדבר שלפני זה אבל לא מטעמים שכתבתי דאינהו סבור דליפא איסור מוקצה מן התורה כל עיקר ורבה חזר בו משא"כ לדרכו של רש"י.

שמעי' מיהא דבישול נאפיה ביי"ט לשבת אינו אסור מדין אין י"ט מכין לשבת מהשתא קו' ריב"ם ו"ל שכתבו התוס' בפסחים דף מ"ו ד"ה רבה אמר שכתבו ונ"ל וא"ת דאמרי' בהמצניע הרודה חלת דבש כו' הזיד ביי"ט לוקה מ' וכו' אמאי לוקה לימא הואיל ומקלעי ליה אורחים כו' וי"ל כו' אי נמי ברודה סמוך לשקיעת החמה שאפ"י יבואו האורחים אין שהות ביום לאכלו ובהאי שינויאי אתי שפיר מה שהק' ריב"ם דשמעי' ליה לרבה דאית ליה הקנה כו' דאמר אין י"ט מכין לשבת אי אמרינו הואיל היכי משפחת לה דאין י"ט מכין לשבת והשתא משפחת לה סמוך לשקיעת החמה כדפרישית ע"כ קושית ריב"ם ו"ל מעיקרא לא הבנתי כלל דמה מעלה ומוריד טעם לאיסור הקנה וכדכתי' ועוד לתי' התוס' התם נפקא לן איסורא דאסור לבשל ביום טוב לשבת סמוך לשקיעת החמה גם אסור לבשל דבר שלא יגמר בישולו ביי"ט לפחות כמאכל בן דרוסאי ויהיה שהות ביום לאכול ממנו האורחים דמה בכך אם יש שהות ביום לביאת האורחים ואין שהות לתבשיל להתבשל להיות ראוי להם ולא אשפחנא מאן דמזדהרי אהאי איסורא ופשיטא דלא הוו מעלימין עין מאיסור תורה וכ"ע לא מזדהרי ביה נאופין ומבשלין כל י"ט עד זמן שהוא ספק שבת הגם דליפא שהות לגמור חצי בישול ביי"ט אפילו של מאכל בן דרוסאי אלא ודאי דמה שכתבו התוס' ו"ל הקא עיקר וכוליה יומא טבא שרי לאפויי ולבשולי בכל גוונא והקושיא מעיקרא ליתא דלא אמר אין י"ט מכין לשבת וכו' אלא בדין ההקנה פי' דבר המוקצה או לא היה בעולם או שהיה ולא היה ראוי ונראה דזה אסור בזה אבל המלאכות שמותרות ביום טוב לצורך יום טוב עצמו הגם שעשאם לצורך שבת שלמחר לגבי מלאכות אלו חול גמור הוא והגם דביצה שנגמרה בשבת שלפני י"ט ליפא איסורא בגמרה שהרי בידי שמים נאסרה עכ"ז אודי לי מיהת דשבת גמרה והמציא אותה בעולם ואין זה מכין לזה ודרך התו' ו"ל צ"ע דא"כ אסור ד"ת לאפות ולבשל ביי"ט לשבת אלא אי איפא שיעור דלקלעו אורחים ויאכלו מהאפוי והמבושל והא מלתא ליתא וכדכתבנא ותירוץ התם אגודא ליה דהאי אפיה ובישול לא אסרי מטעם הקנה ואפילו בין השמשות שפיר דמי מדין הקנה אם כן הקנה דאסר רחמנא מי"ט לשבת היכי דמי בהקרח לומר דדוקא ביצה בדברי התו' הקא או דבר מוקצה פגון קורה שנספרה בשבת אסור להשתמש בה ביי"ט דאין שבת מכין לי"ט וכדומה ובתר דסלקא לן שמעתא תריצא לדעת רש"י ו"ל אל זה אביט מ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט ונ"ל ויש ביי"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה אסור ביי"ט ומותר בשבת מפני שיי"ט קיל משבת אסרו בו כו' פיצד תרגולות העומדת לגדל ביצים ויוני שוקף כו' אסור לאכול מהם ביי"ט כו' ע"כ מוכח מדבריו ו"ל דהגם דלא הוו מוכנים מאתמול מותר

להשתמש ליהנות מהם בי"ט ד"ת אלא משום די"ט קיל התמירו רבנן והנה ממה דלא נקט הרמב"ם פירות שבמחפור מוכח דמוקצה כה"ג אפילו בשבת אסור אלא דממה דגמר אנמר וכשם שהמוקצה אסור פה הנולד אסור משמע דה"ה הנולד מפלגין בין י"ט לשבת דבשבת שרי וכפ"ז דעת הרמב"ם ז"ל פדעת התוס' דליכא אלא איסור הכנה דדוקא בביצה דהויא פבריה חדשה הוא דאסור משום הכנה אבל איסור מוקצה ליכא וחסור בו רבה מההיא: דף ג' גמרא וספקא אסורה כו' פבר פירשתי בס' פר"ת י"ד סי' ק"י פל זאת הסוגיא יע"ש: דף ד' ע"א גמרא רב אשי אמר כו' מריהטא דלישנא דרב אשי משמע דספקא עצמה אם נתערבה באלף אסורה אבל מעומקא דהלכה לא מצינו למימר הכי דהא כיון דתלמודא הוה ס"ל שלא לאסור אפי' ס' פי' ואפילו חדא וחדא הגם דאתא רב אשי ואמר מפח פירכת הש"ס בדבר שיש לו מתירין אמרינן אפילו באיסור דרבנן לא בטיל אפילו באלף לא לוסוף עלה תרי ספיקי דהיינו שהביצה עצמה שהיא ספק י"ט אם נתערבה אפילו באלף לא בטיל לו י'היה דאמר לה רב אשי להדיא לא שמעינן לה מיניה דמנ"ל האי ואי מפח פירכת מתני' מצינו לפרושה דה"ק וספקא אסור' פי' ס' י"ט ס' חול ואם נתערבה פי' ביצה שנולדה בי"ט ואשמועי' תרי הלכות חד דספקא וחד נתערבה באלף פי' נדאי ולא זו אף זו קתני.

ומדברי רש"י מוכח להדיא הכי שכתב וז"ל וכי היכי דבבבטולה מחמירין מהאי טעמא בספקא נמי מחמירין ודוק וכן משמע מדברי הרמב"ם שכתב בפ"א מהלכות י"ט וז"ל וכשם שאסור לאכלה פה אסור לטלטלה ואפילו נתערבה באלף פלן אסורות שהרי למחר יותרו פולן ע"כ מוכח מדבריו ז"ל דלא אסר תערובת אחר מדהשמיט ספקא גילה דתנא קתני לה בדבר לא זו אף זו כדפרישנא ולהכי לא כתב הוא אלא חלוק' המחוודשת דאי לא תימא הכי הו"ל למימר וספקא אסורה ואם נתערבה כדקתני בפרייתא.

ואי נמי חש עלי להבין דקאי ואם נתערבה אספקא דגופה דהיינו ס' י"ט ס' חול לימא להדיא ואם נתערבה ביצה שנולדה בי"ט כו' וראיתי להרב בעל לח"מ שכתב שיותר היא חומרת איסור ספקא מחומרת אפילו באלף לא בטיל והוכיח פן מדלא פריה הש"ס אלא מדקתני וספקא אסורה ולא פריה מדקתני אפילו באלף לא בטיל ש"מ דניחא ליה מטעמא דהוי דבר שיש לו מתירין כו' אין דברים אלו מחנוורין דנדאי דתלמודא דקא פריה מספקא פי' אפילו מספקא פריה ומכ"ש מסיפא דקתני אפילו באלף לא בטיל וס"ד דלא אמרי' דשיל"מ אפילו באלף לא בטיל אלא בדאורייתא ולא בדברבנן וחדית ליה רב אשי דאפילו בדברבנן נמי אמרינן האי חומרא ולהכי תמצא דקאמר הש"ס בסמוך ולרב אשי דאמר דביל"מ אפי' בדברבנן כו' ולדברי הרב לח"מ קשה מאי מתרץ רב אשי הוי דבר שיש לו מתירין ואפילו בדברבנן כו' הלא גם המקשה ידע וניחא ליה מה דקתני אפילו באלף כו' הגם דמוקי לה בדברבנן ולא קא קשה ליה אלא ספקא.

גם מאי דקאמר תלמודא לקמן ולרב אשי דאמר אפילו בדברבנן כו' מוכח דהאי דינא לא חדית ליה אלא רב אשי אלא נדאי דדברי הרב לח"מ דחוקים ודברי ה"ה שכתב התם עיקר: שם גמרא תנא אחרים אמרי' כו' לא ידענא אמאי מיייתי תלמודא האי מתני' ומאי דאתמר עלה.

תו' ק' מאי מקשה תלמודא דלמא ר"א כב"ש ומיירי בתרנגון העומדת לגדל ביצים ונקט האי לישנא פדבר שפבר הש"ס לעיל כשהקש' לר"נ לפלגו בתרנגולת היא וביצתה ע"כ והם דברי ר"א והגם דדברי הש"ס הם לחידוש למאן דאסר דאפילו בתרנגולת אסר עכ"ז אמרינן דנקט הכי ר"א משום בר פלוגתיה דפליג אפילו בתרנגולת אסר וא"כ מאי פריה הש"ס במאי עסקינן ומה

דפי' רש"י דהא שמעינן ליה לר"א דאמר עומד אדם על המוקצה ע"ש כו' אלמא אית ליה מוקצה קשיא לי תרתי חדא דלמא בשבת דחמיר הוא דאית ליה מוקצה אבל י"ט דקיל לא וכאפכותא דר"נ ע"כ נראה דתלמודא דקא מיייתי האי פרייתא לא קא מיייתי לה אלא לפרכא דאמוראי דמעיקרא אותביניהו מפריייתא דאחד ביצה שנולדה כו' ובתר דישבה רב אשי הדר תלמודא לאותביניהו מהאי מתני' דאחרים דלדידהו דלא מוקמו למתני' דפלוגתא דב"ש וב"ה בביצה משום מוקצה א"כ ס"ל דב"ש אוסרים בתרנגולת העומדת לגדל ביצים וכדס"ד נמי בש"ס פריש מפלתין דאמר אי בעומדת לגדל ביצים מאי טעמייהו דב"ש והגם דלא פריף אלא אביצה דהויא נולד ולא אתרנגולת היינו משום דחייש דלמא ב"ש לית להו מוקצה משמע דאי לאו דחית דלמא דו הש"ס בתרנגולת עצמה לתמוה אמאי לא אסרו בית שמאי ודכונתה קא פריף הכא דר' אליעזר לס' האמוראי דנדו מישובא דר"נ דמשמע דכדעת המקשה דהתם פריף תניא אחרים אומ' כו' במאי עסקינן אי לימא בעומדת לאכילה פשיטא פי' פשיטא דאמה שריא אבל ביצתה יכול הוא לומר דאתא למימר דלא גזרינן הכנה דרבה או משום משקין שזבו או משום פירות הנושרים אלא תרנגולת עצמה פשיטא ואי בעומדת לגדל ביצים היא ואמה אסורה דהא לאמוראי סוכרים דב"ש לא שרו מוקצה' והגם דקושית תרנגולת היא קצת רפופה דמצי לשנויי פדמשני פריש מפלתין דלמא ר"א לית ליה מוקצה הא מיהא קשי' דהא אפילו מאן דשרי במוקצה אסר בנולד ומשני כו' ואל תטעה לומר דלא פליגי אמוראי אמלתיה דר"ן בס' ב"ש דסוכרים נולד שרי אלא פליגי עליה בישובא דמתני' מחמת קושית הש"ס דסוף כל סוף פיון דלא מפרשי פלוגתייהו בהכי מסתמא קאי בס' הש"ס מקמי שינוייה דר"נ ואי אמרי' מהו דאחרים דלר"א דשמותי סובר דמוקצה שרי אפילו בנולד ותרנגולת העומדת לגדל ביצים שריא היא וביצתה פשיטא דהוה מוקמינן לפלוגתייהו דב"ש וב"ה דביצה בתרנגולת העומדת לגדל ביצים פאוקמתא דר"ן והוה פירכא דלפלגו בתרנוייהו לאו פירכא אלימתא היא להוליד גזרה חדשה ולאוקומי פלוגתייהו בה: שם גמרא נשחטה הובררה.

האי דינא לא נ"ל מידי הכא אלא למאי דנימא יש פרייה בדרבנן וחשבי' להא דרבנן גם הכא יש פרייה ולמאי דנימא דאיסור הכנה דאורייתא ה"נ ליכא פרייה: שם גמרא רב אית ליה הכנה כו' פירוש מ"ס פרכא ומר לית ליה דרבה כל עיקר וליכא למימר דאית ליה נמי הכנה אלא דמין הכנה זו דלידה לא חשיב' ליה לאסרה מדרבה כה"ג נמי מתפרש או' כתנאי דמ"ס הכנה אסורה ומ"ס שריא דדחוק לומר דפליגי אי לידה מקריא הכנה או לא.

ותו דא"כ הו"ל לתלמודא למפרף למאן דלית ליה הכנה דרבה דהא לכ"ע אית להו הכנה דביצה שנולדה בי"ט אחר השבת מטעם דמאמש גמרה לה ולא פליגי אבל אם נאמר דמר לית ליה הכנה מצוי' לאוקומי אמוראי פחד תנא.

וא"ת סוף סוף הא איכא תנא דאית ליה הכנה דרבה ולא צריכין לשינוייה דרב אשי דאפי' בדרבנן אמרינן אפילו באלף לא בטיל וכי תימא אה"נ הא ליתא דהא כל הפוסקים סברי להא דרב אשי לאסור אפילו באלף איסור דרבנן ולדברי רמב"ם שפסק דהכנה זו דרבה אינה אלא אסמכתא ניחא סוף סוף דרבנן הויא: שם ע"ב גמרא אמר ר"י עצים שנשרו מן הדקל בשבת אסור להסיקן בי"ט כו' ולדעת רב ממ"נ אי אמרינן דהא דמיא לביצה שנולדה בשבת אסורה בי"ט ואי נמי אמרי' דדוקא ביצה דהוי פדבר חדש שלא היתה בעולם וכמ"ש התוס' בד"ה והנה עכ"ז פיון דלא אשפחן דפליג רבה עליה דר"י בהא מלתא פסקינן פנותיה אלא דלא ראיתי להרמב"ם דפסק להא

מלתא בהלכות לאסור בי"ט עצים שנשרו בשבת ובספ"א מהי"ט וז"ל שבת הסמוכה לי"ט ונולדה ביצה בא' מהם אסורה בשני וכן כל פיוצא בזה ע"כ וכתב ה"ה וז"ל וכן הדין לאפרוח ולדבר שנעקר בזה אסור בזה ע"כ לדברי ה"ה הרי פסק הרמב"ם האי דינא דאשמועינן ר"י וממה דמדמה לה לביצה ש"מ דלאו מטעמיה דר"י אלא מדין הכנה וא"כ ל"ש ביצה ול"ש עצים שנשרו מן הדקל דין הכנה אית להו וממ"ש הרמב"ם בפ"ב הי"ט וז"ל עצים שנשרו מן הדקל בי"ט אסור להסיקן מפני שהם נולדו ואם נשרו לתוך התנור מרבה עליהם עצים ע"כ משמע דוקא שנשרו בי"ט הוא שמתיר להרבות עליהם אבל שנשרו בשבת לתוך התנור אין להרבות עליהם בי"ט מפני שהוכנו בשבת ואין שבת מכין לי"ט וכן משמע מדברי הרי"ף שכתב אם נשרו בשבת אסור להסיקן בי"ט משום הכנה ואם נשרו בי"ט אסור להסיקן בפני עצמן כו' משום נולד ע"כ.

הרי דאינו מקל להרבות אלא באיסור נולד ולא באיסור הכנה משבת לי"ט וטעמא משום דאיסור הכנה הגם דמדברי הרמב"ם בפירושו המשנה מוכח דלא הוי איסור אלא מדרבנן עכ"ז התימרו באיסור הכנה דהא גזרו י"ט דעלמא משום לתא די"ט אחר השבת וכן שבת דעלמא משום לתא דשבת אחר י"ט א"כ דנו באיסור זה פשל תורה: שם גמרא והא קא מבטל איסור לכתחלה ויתנו כו' והגם דמאי דקמן איסור דרבנן גם הוה דתרומה דתנו ביה אין מבטלין איסור לכתחלה הוי איסור דרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטיל ולא סבר לחלק בין דרבנן לדרבנן וחדית ליה דלא אמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה אלא היכא דהתעורבת הוא איסור תורה והגם דנתערב בששים שנתבטל מדאורייתא אספיקא מחמרי' לומר דאין מבטלין וכו' משא"כ בהיכא דהאיסור מדרבנן מעיקרו.

ולמאי דמסיק דנ"ד שניא משום דמיקלא קלי שיעוריה מציינו למימר בהא נמי דמקילין לומר מרבה עליו ומבטלו היינו דוקא בהיכא דמיקלא קלי כנ"ד דהא איתחזקת דינא למימר מבטלין איסור אבל כל בר מן דין בשאר איסורים דאין מבטלין איסור לכתחלה כדס"ד תלמודא מעיקרא למימר פשהקשה והא אין מבטלין איסור ונהבו ולדרף זה ל"ק מה שהקשו התוס' מהו דליטרא קציעות אמאי לא אמרינן שירבה בכלי דהתם לאו מיקלא קלי ואנן בעינן דוקא בהיכא דמיקלא קלי ואפילו בדבר שאין לו מתירין וזהו דרכו של הרא"ש שכתב דאפילו באיסור שאין לו מתירין בעינן מיקלא קלי האיסור ואז הוא דשרינן להרבות עליו לבטלו ואף על גב דהוא איסור דרבנן יעש"ד במכילתין.

אלא דהרמב"ם ממ"ש בפט"ו מהמ"א הלכה כ"ה וז"ל אסור לבטל איסור של תורה לכתחלה כו' אבל באיסור של דבריהם מבטלין איסור לכתחלה כיצד חלב שנפל לקדירה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדירה מרבה עליו בשר עוף אחר עד שיבטל הטעם ע"כ.

הרי דהגם דלאו מקליא שיעוריה וגם שאיסור זה הוא משום סרף איסור דאורייתא אעפ"כ כתב דמבטלין ודלא פהרא"ש ונראה דטעמו ז"ל דכינן דמשני תלמודא בהאי לישנא ה"מ בדאורייתא כו' משמע דקא פסיקא ליה מלתא דכל דלאו דאורייתא מבטלין איסור ל"ש קלי ל"ש לא קלי ולא חדית לן תלמודא האי דמיקלא קלי אלא להיותו דבר שיש לו מתירין.

וא"ת לדברי הרמב"ם קשה עיגול של דבילה דלא קלי פכר גלה דעתו בסוף פ"ב מהלכות תרומות דתרומת תאנים דאורייתא יעש"ד להדיא ודע דדעת רבינו היא דכל דאין האיסור דאורייתא אלא בטולו הוי מדרבנן חשיב דרבנן.

וּדְבָרֵי הַרְמֵב"ם אֵינִי פֹדַעַת הָרִי"ף ג"כ שֶׁפָּתַב וְז"ל וְאֵע"ג דְּקִי"ל אֵין מְבֹטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִלָּה ה"מ אִיסוּר דְּאוֹרֵייתָא אַבְל אִיסוּר דְּרַבְּנָן מְבֹטְלִין לִיה לְכַתְּחִלָּה וְאֵע"ג דְּקִי"ל פְּרַב אֲשִׁי דְאָמַר פֶּל דְּבַר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אֲפִילוּ בְּאֵלֶּף לֹא בְּטִיל וְאֲפִילוּ בְּדְרַבְּנָן כּו' ה"מ הִיכָא דְאִיתִיה לְאִיסוּרָה בְּעִינֵיה אַבְל הִכָּא מְקַלָּא קְלִי כּו' הָרִי דְלֹא הִנְצֵרָה לְתַת טַעַם דְּמְקַלָּא קְלִי אֲלֵא לְחֻמְרַת דְּבַר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין אַבְל לְאִיסוּר אֵין מְבֹטְלִין אִיסוּר לְכַתְּחִלָּה דְּהָוִי דְּרַבְּנָן לֹא אֲסִרִּינוּ וְהִיא דַּעַת הַרְמֵב"ם וְדַקְדָּק לֹמַר אִיסוּרָא דְּאוֹרֵייתָא דְּהָוִי פְּגוּן תְּרוּמָה שְׁאִיסוּרָה ד"ת מִחְמֵרִינוּ הַגַּם דְּאִיכָּא שְׁיַעוּר הַמְבֹטְלוֹ מִן הַתּוֹרָה.

נִמְצָאֵת אוֹמַר דְּכָל דְּאֵין הָאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא מְדְרַבְּנָן הַגַּם דְּמֵאִי דְּאֲסִרוּהוּ רַבְּנָן הָוִי מִשׁוּם דְּרָרָא דְּאוֹרֵייתָא אֵע"פ"כ מְבֹטְלִין אוֹתוֹ לְכַתְּחִלָּה וּמֵאִי דְּכַתְּבוּ הַתּוֹס' מֵהֵיכִי דְּהָוִי חֲצִי זֵית אֲלִיבָא דְּרַבָּה אֵין הוֹכְחָה דְּמֵאֵן דְּסִבֵּר לְשַׁעוּרֵיה בְּשִׁלְשִׁים חֲצָאִי זֵיתִים ס"ד לְהַקֵּל כ"כ וְלֹא אֲצֻטְרִיף לְרַבּוּי עֲלִיָּה וּמֵאֵן דְּדַחֵי אֲפֻשֵׁר דְּהָכִי דַּחֵי לִיה לֹא תּוֹלְזוּל בְּאִיסוּרָא דְּרַבְּנָן פְּנִילִי הָאִי דְּאֲפִילוּ רַבִּיא לֹא בְּעִית לְבִטּוּלָהּ וְזֵה לְדִידִיף דְּסִבְרַת דְּהָוִי דְּרַבְּנָן וְעוֹד דְּהָא קִי"ל דְּחֲצִי שְׁיַעוּר הָוִי אִיסוּרוֹ מְדְאוֹרֵייתָא: שֶׁם גְּמָרָא בְּרַאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִים וְכו' פַּעַם א' וְכו'.

במ' ר"ה דף ל' גְּרִסִּינוּ עֲלֵה דְּהָאִי מְשֻׁנָּה וְז"ל מֵאִי קְלִקוּל אִיכָּא הִכָּא תְּרַגְּמָה שְׁלֵא אָמְרוּ שִׁירָה פֶּל עֵיקַר רַבִּי זִירָא אָמַר שְׁאָמְרוּ שִׁירָה שֶׁל חוֹל ע"כ. וְהַרְמֵב"ם ז"ל בפ"ד מֵהִלְכוֹת קִידוּשׁ הַחֲדָשׁ פָּתַב וְז"ל בְּרַאשׁוֹנָה הָיוּ מְקַבְּלִין וְכו' פַּעַם א' וְכו' מְלַבָּא עַד בֵּין הָעֲרַבִּים וְנִתְקַלְקְלוּ בְּמִקְדָּשׁ וְלֹא יָדְעוּ מַה יַּעֲשׂוּ אִם יַעֲשׂוּ עוֹלָה שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים שְׁמָא יְבוֹאוּ הָעֲדִים וְאִי אֲפֻשֵׁר שְׁיַקְרַב מוּסַף הַיּוֹם אַחֲרֵי תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים עֲמָדוּ ב"ד וְהִתְקִינוּ וְכו' יַע"ש לְכַאוּרָה דְּבָרֵי הַרְמֵב"ם ז"ל הֵם אֲזִילִי בְּתַר אִיכָּא דְּמִתְּנִי וְדַגְמָרָא.

וְנִרְאָה דְּהַרְמֵב"ם ז"ל הִנְקֻשָּׁה לוֹ בְּמ"ש וְנִתְקַלְקְלוּ בְּשִׁיר וְהֵלֵא זְמַן הַשִּׁיר הוּא עִם הַקְּרַבַּת נְסֻכִים שְׁלֵאֲחַר הַקְּרַבַּת הַתְּמִיד וְא"כ הו"ל לְמִימַר שְׁקִלְקְלוּ בְּתְּמִיד שְׁשַׁחֲטוּהוּ וְקִנְדָּם הַקְּרַבַּת הַמוּסָפִין אוֹ קְלִקְלוּ בְּמוּסָפִין שְׁקָדְמוּ לָהֶם תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים וְאֵינָם יְכוּלִין לְהַקְרִיבוּ וּכְבָר הַעִירוּ בְּזֵה הַתּוֹס' דְּלָפוּם פִּי דְּמֵאִי קְלִקְלוּ שְׁלֵא אָמְרוּ שִׁירָה ק' פֶּשְׁהַקְרִיבוּ תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים מֵאִי הָוִה דַּעֲתִיָּהוּ וְדֵאִי שְׁלֵא הַקְרִיבוּהוּ אֲלֵא לְחֻשְׁבָּם שְׁלֵא יְבוֹאוּ הָעֲדִים עוֹד א"כ אַחַר שְׁהַקְרִיבוּ וְנִתְאַחַר עוֹד הַזְּמַן מִכ"ש שְׁשַׁעֲרוּ בְּדַעֲתָם שְׁלֵא יְבוֹאוּ עוֹד א"כ אֲמֵאִי לֹא אָמְרוּ שִׁירָה שֶׁל חוֹל מַה תֵּאמַר שְׁבָאוּ הָעֲדִים בֵּין הַקְּרַבָּה לְנְסֻכִים מִמ"נ מֵאִי עֲבוּד ב"ד בְּהַכְרַח שְׁלֵא קִדְּשׁוּ ר"ח אֲלֵא עַד לְמַחַר א"כ יֵאמְרוּ שִׁירָה שֶׁל חוֹל וְא"נ אֲמַרְתָּ דְּקִדְּשׁוּהוּ לְאוֹתוֹ יוֹם וּבְתַר הָכִי הוּא דְּתַקּוּן דְּלֹא יִקְבְּלוּ וְכו' וּמִשָּׁם וְהֵלֵאֵה וּלְעוֹלָם הַקְרִיבוּ אוֹתוֹ יוֹם מוּסָף וְדַחָה עֲשֵׂה דְּרַבִּים לַעֲשֵׂה דְּהַשְׁלָמָה כִּמ"ש הַתּוֹס' סוּף סוּף יֵאמְרוּ שִׁיר שֶׁל חוֹל כֵּינֵן שְׁפָכַר הַקְרִיבוּהוּ וּמַה גַּם דְּלַגְבֵי נְסֻכִים וְשִׁיר אֵין אִיסוּר לְהַקְדִּים דְּלֹא קִפִּיד קָרָא עַל הַשְׁלָמָה אֲלֵא עַל הַקְרָבָן וּמַה גַּם דְּמִצֵּי לְעַבּוּדֵי נְסֻכִים עַד אַחַר הַקְּרַבַּת הַמוּסָף וְלֹמַר שִׁיר הַצֻּרִיף וּמַה קְלִקוּל אִיכָּא לְזֵה פִּירֵשׁ הָרַב ז"ל שְׁהַקְלִיב הוּא שְׁלֵא יָדְעוּ מַה לַעֲשׂוֹת וְלֹא עָשׂוּ דְּבַר עַד שֶׁתְּקַנּוּ ב"ד הַתְּקִנָּה וְטַעַם שֶׁתְּלָה הַתְּנָא הַקְלִיב בְּשִׁיר לְפִי שְׁמִמְנָה בָּאֵה הַמְנִיעָה שְׁלֵא יְכֻלוּ לַעֲשׂוֹת שׁוּם דְּבַר דַּל"כ בְּזֵה הַשִּׁיר הָיוּ יְכוּלִי לְהַקְרִיב תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים עַל תְּנֵאִי שְׁאֵם לֹא יְבוֹאוּ הָעֲדִים ה"ז תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרַבִּים וְאֵם יְבוֹאוּ יִהְיֶה כְּבֵשׁ א' מְכַבְּשֵׁי מוּסָף הַיּוֹם וְאֵין כָּאֵן קְלִקוּל וְלֹא נִתְקַלְקְלוּ אֲלֵא מִצַּד הַשִּׁיר שְׁמִשְׁוֹנָה שִׁיר שֶׁל מוּסָף מְשִׁיר שֶׁל תְּמִיד וְלְזֵה אָמַר נִתְקַלְקְלוּ וְלֹא יָדְעוּ מַה לַעֲשׂוֹת וְדוּק.

ופסק רבינו פתגמא דבני בבל דלא אמרינו שיר כל עיקר. אלא דצרידה ליתובי לדעתו ו"ל מאי קאמר הש"ס בסמוך דף יו"ד נהרדעי אמרי אף בביצה דמאי דעתיה דלמא מעברי ליה לאלול הא אמר רב כו' מימות עזרא ואילך לא מציינו אלול מעובר.

ולפי דברי רבינו שאמר תקנו באותו יום א"כ הרי מציינו אלול מעובר אחר עזרא ורש"י ו"ל נשמר מזה ואמר אותה הפעם עדיין לא נתקנה תקנה ע"כ אלא לרמב"ם קשיא לאו קושיא היא דרמב"ם אינו מפרש לה לאותה קלקלה בראש השנה אלא בר"ח אחר דעלמא וכדמוכח מפשט דבריו ומעשה לק"מ דלעולם לא נמצא אלול מעובר מימות עזרא: דף ה' גמרא נוהגים אותו היום קדש ולמחר קדש.

כתב הרמב"ם ו"ל בפ"ג מהל' קידוש החדש וז"ל כשמעברין החדש שלא באו עדים כל יום שלשים היו עולים למקום מוכן ועושים בו סעודה וכו' ממה שדקדק לומר כל יום שלשים משמע שנתפונן לומר דאם באו יום ל' הגם שהוא מעובר לא היו עושים סעודה האמורה וטעמא דלא הווי עבדי משום דכיין דכפי האמת פבר באו עדים אתמול ואמרו דאין מקבלין אותם פשלא באו מקודם בזה חשיב פאלו פבר עיברוהו בתקנה זו פשלא רצו לקבל וצריף להתנישב בדבריו דאולי דתיבת כל לאו דוקא נכתבה: שם גמרא מתקנת ריב"ז וכו' דמהכא ומההיא דבסמוך דא"ל לר"א פבר נמנו חביריף והתירו הנה נראה דהתם בב"ד תקון אין מקבלין העדות מן המנחה ולמעלה פדתקו עיבור ירושלמים יום אחד לכל צד היו גדולים מריב"ז עם כ"ז נמנה ובטל אשר גזרו ראשונים וטעמא דמלתא משום דאינהו נמי דגזור יודו לסברת ריב"ז דבטל בזמנו דהם לא תיקנו אלא משום תורת הבית וכשאין בית יחזור הדבר לקדמותו ומן הדין שלא הנה צריף מנין אלא מעצמו הנה הדבר נותר אלא למיחוש מאי דאסרה תורה צריף מנין אחר לזה הוא דהוצרף ריב"ז והא דבעינו שיהיה גדול מב"ד דקודם היינו אם חולק עמו בעיקר הגזירה ונמנה לבטלה הגם שטעמו של הראשון עדיין קיים ומדע דהתם בע"ז דף ל"ו תנן רבי וב"ד התירו את השמן ופרכיין בגמרא והתנן אין ב"ד יכול לבטל כו' אא"כ גדול וכו' משני מה טעם כו' שמן לא פשט איסורו בכל ישראל כו' וסמכו רבותינו על דברי רשב"ג וראב"ן שאמר אין גוזרין גזירה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה ע"כ.

הרי עיקרא דהאי מלתא דאין בידי כו' מיירי כשב"ד האחרון חולק ומבטל סברא של ב"ד הראשון כהא דמבטל גזרת השמן הגם דעדיין טעמו של ב"ד הראשון שגזר קיים ודייקינן נמי מהאי סוגיא מדקא מסיק שמן לא פשט איסורו כו' ואעפ"כ קתני מתני' שר' יאודה נמנה עליו להתירו הרי דהוצרף להמנות עליו להתיר והוה מנין אינו עולה ממנין האוסרים לא בחכמה ולא במנין פדמשמע התם ואעפ"כ חשיב מנין והכא נמי דכנותה דכיין דאיפא טעם נכון לבטל התקנה דאנן סהדי דאלו הווי קיימי קמאי אינהו גופייהו הווי מבטלי לה יספיק מנין אפילו אינו גדול מהגוזרים ראשונים.

אלא שראיתי להרמב"ם שכתב בפ"ב מהלכות מקרים וז"ל ב"ד שגזרו גזירה או תקנו תקנה והנהיגו כו' ועמד אחריהם ב"ד אחר לבקש לבטל כו' אינו יכול עד שיהיה גדול מהראשונים בחכמה ובמנין הנה גדול בחכמה ולא במנין אינו יכול לבטל את דבריו אפילו בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים אין האחרונים יכולין לבטל כו' והיאף יהיו גדולים במנין הואיל וכל ב"ד וב"ד של ע"א כו' יע"ש וקשה לי לדבריו ו"ל היאף ביטל ריב"ז תקנת קבלת העדים מן המנחה ולמעלה ועיטור שוקי ירושלם לו יהיה שנאמר שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה עכ"ז במנין מיהא לדברי הרמב"ם דאמר היאף יהיו גדולים במנין קשה.

וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב הַתִּי"ט שְׁכַתְבַּת בְּפ"ה דַּמ"ש אַמְתַּנְי דְּמִיְתִי הַש"ס הֵכָא פְּרָם רְבַעֵי הָיָה עוֹלָה לִירוּשָׁלַם מִהֶלֶף יוֹם א' כו' דְּמִינָה לְמַד רַבִּינוּ דִּין זֶה וְהָא לָהּ לְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָה פְּרָם רְבַעֵי הָיָה הוֹלֵף לִירוּשָׁלַם מִהֶלֶף יוֹם א' כו' מְשַׁרְבוּ הַפִּירוֹת הַתְּקִינוּ שְׂיִהְיֶה נִפְדָּה סְמוּךְ לַחֹמֶה וַתִּנְאֵי הָיָה הַדְּבָר שְׂאִימְתִי שְׂיִרְצוּ חֲזוֹר הַדְּבָר לְכַמוֹת שְׂהֵיָה רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשַׁחֲרַב בַּהַמ"ק הָיָה הַתִּנְאֵי הַזֶּה וְכַתְּבַת הֵרֵב תִּי"ט וַתִּנְאֵי הָיָה הַדְּבָר כו' פִּי הֶרְמֵב"ם וְכ"ש שְׂאֵם נִתְמַעְטוּ הַפִּירוֹת וְלֹא סָגִי בְּבִטּוּל טַעַם הָאִסּוּר וְנ"ל טַעְמָא כְּדַמְסָקִי בַּפ"ק דִּי"ט דְּכָל דְּבָר שְׂבַמְנֵן וְכו' יַעֲשֵׂה"ד בְּאַנְרָה וְאַנִּי שְׂמַעְתִּי וְלֹא אֲבִין מֵאֵי קָאָמַר הֵרֵב ו"ל בְּרִישׁ כָּל מֵרַאִי"ן אֶל זֶה אֲבִיט קוֹשְׁיַת הֵרֵב ו"ל דְּלֹא סָגִי בְּבִטּוּל טַעַם הָאִסּוּר מֵאֵי קָאָמַר בְּפִירוּשָׁא דְּמַתְנִי דְּנֻדָּאי פִּירוּשָׁא דְּמַתְנִיתִין הֵכִי הוּא כִּי מִתְחַלָּה עָשׂוּ גְזִירָה שְׂיַעֲלוּ הַפִּירוֹת יוֹם א' לִירוּשָׁלַם מִהַטַּעַם הָאִמּוֹר בִּירוּשׁ' שְׂלֹא הָיוּ עֲנָבִים מְצוּיִים לַעֲשׂוֹת יַיִן לְנִסְכִּים בְּטֶהְרָה אַח"כ פְּשַׁרְבוּ הַפִּירוֹת עֲמָדוּ וּבְטָלוּ גְזִירָה זוּ אֲבָל לֹא בִּיטְלוּהָ לְגַמְרִי אֶלֶּא לְפִי שְׂעָה שְׂהֵיוּ פִירוֹת מְרֻבִּין לֹא הִטְרִיחוּ לִישְׂרָאֵל בְּגְזִירָה זוּ לֹא צִוְּרָה וְהִתְנוּ שְׂפִשְׂרָצוּ תִּהְיֶה הַגְּזִירָה הִרְאֻשׁוֹנָה עוֹמֶדֶת בְּמִקּוּמָה שְׂיַעֲלוּ יוֹם א' הַפִּירוֹת וְזוֹלַת תִּנְאֵי זֶה אִף אִם יִתְמַעְטוּ הַפִּירוֹת כָּל א' יִפְדָּה פִירוֹתָיו וַתִּשְׂאֵר יְרוּשָׁלַם חֲסֵרָה מֵהַ שְׂצָרִיכָה וְלִזָּה לֹא רְצוּ לְבַטֵּל הַגְּזִירָה הַא' כָּל עֵינָקֵר.

מַעֲתָה מֵהַ מְקוּם לְדַבְּרֵי הֵרֵב תִּי"ט שְׂכַתְבַּת וְלֹא סָגִי בְּבִטּוּל וְכו' וְאִם פּוֹנֵת הֵרֵב לּוֹמֵר וְלָמָּה הַנּוֹצְרֵכוּ לּו' לָהֶם מְשַׁרְבוּ הַפִּירוֹת שְׂיִפְדּוּ וּמַעֲצָמֵן הָיוּ פּוֹדִין וְלֹא מַעֲלִין פִּינּוֹן דְּבַטֵּל טַעַם הַגְּזִירָה אִין צְרִיכִין לְהַעֲלוֹת אִם לֹא נִתְפַּנּוֹן זוּ אִינָה קוֹשְׁיָא דְּכִינּוֹן דְּגִזְרוּ לֹא יַעֲבְרוּ עַל גְּזִירַת חֻכְמִים שְׂגִזְרוּ לְהַעֲלוֹת לִזָּה צְרִיכִין הֵם לּוֹמֵר לָהֶם לֹא תַעֲלוּ כְּשֶׁנִּסְתַּלַּק הַטַּעַם דְּמַעֲצָמֵן לֹא יַעֲבְרוּ עַל גְּזִירַת חֻכְמִים שְׂגִזְרוּ לְהַעֲלוֹת וְעוֹד לּוֹמֵר לָהֶם קוֹלָא בְּדַבְּרֵי דְּאִפִּילוּ סְמוּךְ לַחֹמֶה יִפְדָּה אֶלֶּא דְּהֵרֵב בְּנָה קוֹשְׁיַתּוֹ לְפִי פִירוּשׁוֹ דְּמַסִּיק דְּמֵאֵי דְּאָמְרוּ מְשַׁרְבוּ הַפִּירוֹת שְׂיַעֲלוּ אִפִּילוּ סְמוּךְ לַחֹמֶה פִּירוּשׁוֹ הוּא דְּאִסּוּר לְהַעֲלוֹת אִפִּילוּ אִם יִרְצוּ וְדִיִּיק תִּיבַת תִּיקְנוּ וְתִקְנֶה זוּ הִיְתָה בְּשִׁבִיל הַזֹּלַת שְׂעַר הַפִּירוֹת וְכִסְבַּרַת רַבִּי יְאֻדָּה דְּאָסֵר לְחַנּוּנֵי לְחַלְק קְלִיּוֹת.

וְלִדְרָה זֶה הַקָּשָׁה שְׂפִיר לָמָּה הַנּוֹצְרֵכוּ לְהַתְנוּת וְלֹא סָגִי בְּבִטּוּל טַעַם הָאִסּוּר שְׂאָסְרוּ לָהֶם לְהַעֲלוֹת וְאִפִּילוּ מִסְמוּךְ לַחֹמֶה וְלִזָּה תִּירַץ דְּטַעְמָא מְשׁוּם דְּחַשְׁשׁוּ שְׂמָא לֹא יִמְצְאוּ ב"ד לְהַתִּיר אַח"כ כו' יַעֲשֵׂה"ד.

הִנֵּה הָעַמּוּד דְּתֵלָה בֵּיהַ הֵרֵב וְזִינְיָה לִיְיָשֵׁב הוּא פְּסָקִיָה דְּהֶרְמֵב"ם וְהָא לָהּ לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ מְשֻׁנָה זוּ וְנ"ל מֵהַ שְׂנַתְחַיִּיב לְהַעֲלוֹת פִּירוֹת כו' כְּדִי לַעֲטֵר יְרוּשָׁלַם בְּפִירוֹת וְכַאֲשֶׁר רַבּוּ הַפִּירוֹת בִּירוֹ הַתְּקִינוּ שְׂיִוְכְלוּ לְפָדוּתוֹ אִפִּי סְמוּךְ לַחֹמֶה ע"כ הָרִי בַּפִּי בְּדַבְּרֵי רַמְב"ם הַפֶּה פִּירוּשׁ הֵרֵב דְּלֹא גִזְרוּ שְׂלֹא לְהַעֲלוֹתוֹ לִירוּשָׁלַם אִם יִרְצוּ אֶלֶּא שְׂיִוְכְלוּ לְפָדוּתוֹ וְאִה"נ אִם יִרְצוּ לְהַעֲלוֹתוֹ ש"ד.

וְמֵהַ שְׂדַקְדָּק הֵר' תִּיבַת הַתְּקִינוּ דְּקַתְנֵי בְּמַתְנֵי הֵכִי פִירוּשׁוֹ לְפִי שְׂלֹא בְּטָלוּ גְזִירָה הִרְאֻשׁוֹנָה כָּל עֵינָקֵר וְלֹא הָעֵמִידוּהָ לְגַמְרִי אֶלֶּא שְׂהַתִּירוּ כָּל זְמַן שְׂהַפִּירוֹת מְרֻבּוֹת וְהָעֵמִידוּהָ כְּשִׂירָאוּ שְׂנַתְמַעְטוּ הַפִּירוֹת בִּירוֹ וְהִינּוּ בְּשִׂירְצוֹ לִזָּה הַתְּקִינוּ וְתוּ דְּאִפִּילוּ תִימָא שְׂנַצְדִּיק עֵינּוֹ וְדַבְּרִיו ו"ל שְׂהַתְקִינוּ דְּקַתְנֵי הִינּוּ שְׂיִהְיֶה נִפְדָּה וְלֹא יַעֲלוּהוּ וְאִפִּילוּ יִרְצָה לְהַעֲלוֹתוֹ גַּם לְזֹאת קָשָׁה לַעֲלוֹת אִם יָבֹאוּ ב"ד אַחַר אִפִּילוּ קְטוֹן מְמַנּוּ יְכוֹל לְבַטֵּל גְזִירָה זוּ דְּיִפְדָּה אִפִּילוּ סְמוּךְ לַחֹמֶה פִּינּוֹן דְּבַטֵּל הַטַּעַם וְמֵהַ שְׂהַצְרִיכוּ לּוֹמֵר וַתִּנְאֵי הָיָה הַדְּבָר מְשׁוּם גְזִירָה א' דְּצְרִיכִין לְהַעֲלוֹתוֹ יוֹם א' לְכָל צַד לִירוּשָׁלַם כְּמוֹ שְׂפִירְשׁוֹנוּ נִתְפַּנּוֹנוּ בְּזֶה שְׂלֹא תִהְיֶה גְזִירַתָם רֵאשׁוֹנָה בְּטָלָה כָּל עֵינָקֵר וּמֵאֵי מוֹכַח מִמַּתְנִיתִין וְתוּ קָשָׁה דְּבִרְיוֹ ו"ל שְׂהַחֲשָׁשׁוּ שְׂחַשְׁשׁוּ לָהּ שְׂהַנּוֹצְרֵכוּ לּוֹמֵר וַתִּנְאֵי הוּא הַדְּבָר הַיָּא דְּלָמָּא לֹא יִהְיֶה ב"ד שְׂלֹא הַזְמַן שְׂיִבְנֶה בַּהַמ"ק גְּדוּלִים כְּמוֹתָם שְׂהָרִי בְּנִין בַּהַמ"ק קוֹדֵם לְמַלְכוּת ב"ד דְּהָא הֶרְמֵב"ם דְּבַעְדוֹ

מליץ הרב ז"ל כתב בפירושו בהלכות מלכים פי"א וז"ל המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות ב"ד ליושנה ובונה בהמ"ק ומקבץ נדחי ישראל כו' הרי להדיא שמלך המשיח נזר ישראל וקדושו הוא הבונה א"כ איך יחוושו לשמא לא יהיה ב"ד גדול ואנו ליתובי דעתא דהרמב"ם הנה מיתבינו במלתא דהוי הפך דבריו אתמהא.

והנכון בעיני לומר דטעמא דהרמב"ם הוא מההיא דגרסינן בגטין דף ל"ו וז"ל איבעיא להו פי התקין הלל פרוזבול לדידיה או לדרי עלמא כו' ת"ש דאמר שמואל האי פרוזבול עלבונא דדיינא הוא אי איישר חילי אבטליגיה ופרכינן אבטליגיה וקא אין ב"ד יכול לבטל כו' הכי קאמר אי איישר חילי יותר מהלל כו' יע"ש וקתם משמע אפילו בטל הטעם שבשבילו תקן הלל פרוזבול כדקתני קתם פיון שראוישיו נמנעים העם מלהלוות וכו' הגם דאכשוו דרי שלא יהיו נמנעי' כו' וכמו שפי' רש"י ז"ל קתם בד"ה אבטליגיה וז"ל להושיב ב"ד אי אפשר דרי שלא יהיו מונעים מלהלוות וכו' ע"כ הרי דלהאי טעמא נמי מהדר תלמודא בתר ב"ד גדול ונהו טעמיה דהר"מ ז"ל וראיה זו אינה צריכה לפנים ומהשתא מאי דאשכחן דריב"ז ב"טל גזירת עליית פירות לירושלים איכא למימר כדאמרי' במ"ק דף ג' דגרסינן קתם עלה דההיא דאין חורשין בשדה הלכן עד הפסח וכו' ר"ג וב"ד נמנו על שני פרקין הללו ובטלום א"ל ר"ז וכו' לר"י ר"ג וב"ד הכי מצו לבטולי תקנתא דב"ש וב"ה וקתנן אין ב"ד יכול וכו' אשתומם פשעה וא"ל אימור כף התנו וכו' כל הרוצה לבטל יבא ויבטל ע"כ.

ומינה דכל דאשכחן דאתא ב"ד וביטל גזירת ב"ד חבירו שלפניו ולא אשכחן פירוקא אמרינן דהכי התנו ביניהם ולהכי אשתומם ר"י פשעה קדא וקתנן לשנויי ולא אשכח שנינויאי אז אמור הכי התנו וכו' וטעמא דתלמודא דלא פריה קתם גבי תקנתא דריב"ז כדפריה גבי תקנתא דר"ג דשביעית משום דקתם גבי תקנתא דריב"ז הוי מלתא דמוכחא מעצמה דהתנו בתקנתא בדליכא הך טעמא דעיתור וכגון דנתרבו פירות אמאי תהוי הך תקנתא ולהכי כד חזינו דריב"ז ב"טל אמרינן מן הסתם ודאי התנו משא"כ הוה דשביעית דליכא טעמא דייחוושו עליה להתנות לבטל הבא אחריהם ולהכי הקשה והוכרח לשנויי אימור כף התנו ונתנו התוס' ז"ל טעמא למלתא בד"ה כל הרוצה וז"ל שמא יתקלקלו הקרקעות ואינו מגדלין תבואה וכו' ע"כ והאי מלתא לאו אדעתיה דמקשה דמלתא פהאי תנו לב עליה הגוזרים גזירה להתנות ולהכי הקשה משא"כ הך דעליית פירות דאיכא טעם נגלה דיתנו לב עליו ולהכי לא הוצרך להקשות.

וההיא דתקון נמי שלא לקבל עדות החדש כל היום לא מציינן למימר הך שנינויאי דמ"ק דאימור הכי תקון משום דהך טעמא דבשבילו תקון לא בטיל לעלמין אלא אי חריב בהמ"ק ודבר זר לומר שנתנו אי חריב בהמ"ק ח"ו ואיכא לשנויי דאפשר דב"ד דתקון הך תקנתא הנה ב"ד נמי דריב"ז דהא ריב"ז לימד מ' שנה בפני הבית ויכולני לומר דבאותן מ' שנה נתקנה תקנה זו ואיהו גופיה תקן ראשונה ושניה ואת"ל שלא נהג ריב"ז נשיאות בפני הבית עכ"ז אפשר דאיהו אמרה ואיסתבר טעמיה לב"ד כדאמרינן במסכת ר"ה דף ל"א דהגם דתלמיד הנה יושב לפני רבותיו אמר מלתא דמסתבר בהך תקנתא של לשון של זהורית והספימו עלה והכא דכונתה הנות וכיון דאיהו הוא דאמרה ועל פיו נתקנה אי בטיל טעמא מצי לבטלה הגם דלא הוי גדול מב"ד שלפניו.

אי נמי בי דינא דתקון קמייטא הווי קיימי ונהדרו בהו והספימו בהדי ריב"ז ובטלו לתקנה קמייטא כדגרסינן במ"ק דף ח' וז"ל המשנה לא יעורר אדם על מתו קודם לרגל שלשים יום. בגמרא אמרינן מ"ש ל' יום אמר רב מעשה באדם אחד שפינס ממון לעלות לירושלים ובא ספדן אחד

ועמד על פתח ביתו ונטלתן אשתו ונתנתן לו ונמנע האיש ההוא ולא עלה לרגל באותה שעה אמרו לא יעורר על מתו וכו' ושמואל אמר לפי שאין המת משתפח מן הלב שלשים יום מאי בינייהו דקא עבד בחנם ע"כ.

וכתב הרא"ש ז"ל ה"ל ה"תם פ"ת הר"י גיא"ת ז"ל וכיון דטעמא משום עליית הרגל האידינא שרי והקשה עליו הוא ז"ל א"כ לימא איפא בינייהו בזמן הנה אלא אף בזמן הנה אסור אי משום דכל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו אי משום דלאו דוקא משום עליית הרגל וכו' ע"כ קשיא לי לדעת הר"י"ן גיא"ת היכי מצי למימר דכיון דטעמא משום עליית הרגל שרי דמשמע דלא בעי מנין להתירו פל עיקר נהרי ה"תם דגזרו לעלות פירות רבעי לירושלם מהלך ליום אחד משום עיטור ירושלים ואעפ"כ הוצרך ריב"ז לימנות עליו להתירו וכדקאמרו ליה תלמידיו לר' אליעזר דרצה לפדותו אי לאו דאמרו לו נמנה עליו ריב"ז וכו' וי"ל בהעיר במאי דקאמר הש"ס איפא בינייהו היכא דעבד בחנם.

קשה סוף סוף צריך מנין אחר להתירו דהא עיקרא דהאי דינא דדבר שצאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו מאיסור ההר והתם נאמר להדיא טעם האיסור מחמת השראת שכניה ואע"ג דנסתלקה שכניה אעפ"כ הוצרך להתי' וה"נ דכונתה דהגם דעבדי בחנם ונסתלק הטעם שבשבילו גזור אעפ"כ צריך מנין אחר להתירו ונראה לומר דכל פי האי גזירות הווי מדברי להדיא טעם התקנה והיו אומרים בשעת התקנה שהם גוזרים גזירה זו בשביל טעם זה ובכה"ג לא בעי מנין אחר להתירו דהוי פאלו התנו שבהבטל הטעם תבטל התקנה ודוגמא לזה כתבו התוס' ז"ל בד"ה מפדי פתיב גם הצאן וכו' וז"ל ועוד קשה פיון דמהווא משתמע ה"ת להדיא פדפי' א"כ אין צריך מנין להתירו ע"כ והא דאמר להדיא בשעת התקנה בשביל טעם פלוני עדיף מהו דהווא דלא משתמע שפיר להדיא ואפי' רש"י אפ"ש דיודה ודדד זה נמי נאמר דהו דאמרי לקמן דהאידינא דאיפא חברי חיישינו ולא קברינו מת בי"ט שני ע"י ישראל ולא אנשפחן דאימנו על תקנה זו ובטלוה ואעפ"כ קברי האידינא ישראל בי"ט ב' וכמו כן בהו דגזרו משום גילוי דהא חזי' דהאידינא דבטל הטעם אין חוששין ולא הוצרכו למנין ב' פולם הווי כה"ג דפרשו הטעם בשעת הגזירה וכל פי האי גזירה לא בעי מנין אחר להתירו ומתקנתא נוכל לומר דטעמיה דהרי"ן גיא"ת ז"ל נמי הוי מהאי טעמא והמקשים עליו ז"ל מחלקים לומר בשלמא מאי דמחלק הש"ס להיכא דעבדי בחנם הוי מלתא דס"ד דמוקדים תקנה לומר הטעם משום דנפקא מינה בהעדר הטעם תבטל התקנה אלא הא מלתא דחורבן הבית לאו מילתא דסלקי לה בדעתיהו ח"ו לחוש לאותו זמן ונסתייעו המקשים בדבר מדלא קאמר הש"ס איפא בינייהו בזמן הנה.

ולהרי"ן גיא"ת ז"ל לאו קושיא דאין ה"נ דלא יתנו אם יחרב וכו' אלא מלתא דאתאמרא בתקנתא הכי הנות דגזרו משום פדי שלא בטלו מעליית הרגל וכמעשה שהיה וממילא משתמעא מילתא דבהבטל הטעם בטלה תקנתא ומאי דלא קאמר הש"ס איפא בינייהו בזמן הנה חזית דאיפא נפקותא אפי' בזמן הבית: דף ו' גמרא אמר רבא מת בי"ט ראשון כו'.

קשה אמאי לא אמרו פן בשבת להתיר שבות דגוי משום פבוד הכריות ונראה דדוקא שבות די"ט דאיסורא דמחמתיה גזרו לא הוי אלא איסור לאו הוא דהתירו אבל שבות דשבת דאיסוריה בסקילה לא התירו וזה למאי דנימא דאפי' בדבר דאיסורו בלאו גזרו אמירה לגוי אעפ"כ הא מיהא חמור.

וּלְמֵאֵי דְגֵרְסִינָן בְּהַשׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים דְּף צ' וַח"ל אִיבְעֵינָא לְהוּ מְהוּ שְׂיֵאמֵר אָדָם לְנִכְרֵי חֲסוּם פְּרָתֵי וְנָדַשׁ בְּהָ מִי אֲמַרִינָן אֲמִירָה לְגוּי שְׁבוּת ה"מ לְעֵנְיָן שְׁבֹת דְּאִי סְקִילָה אֲבָל חֲסִימָה דְּאִסּוּר לָאוּ לָא אִי דִּילְמָא לָא שְׁנָא וְלָא אִיפְשִׁיטָא.

וְכַתְּבוּ הַתּוֹסֵ' הֵתָם בַּד"ה אֲבָל הֵכָא וַח"ל וְאֵע"ג דְּבַמ"ק אֲמַרִינָן דְּבִי"ט וְחָלוּ שֶׁל מוֹעֵד אֲסוּר אֲמִירָה לְגוּי הֵתָם מְשׁוּם דְּשְׁבֹת וַח"ל חֲדָא מְלֵתָא וְגִזְרוּ אֲטוּ שְׁבֹת ע"כ לְדַבְרֵיהֶם וַח"ל שְׁבוּת דִּי"ט מְשׁוּם שְׁבוּת דְּשְׁבֹת הוּא דְּגִזּוּר דְּהָא לָא אִפְשִׁיטָא בְּאִסּוּרֵי לְאִנְיָן אִי אִיכָא שְׁבוּת א"כ שְׁבוּת דִּי"ט קִיל טְפִי וְלִהְכִי שְׁרוּ לִיהָ לְגַבֵּי מֵת מִשָּׂא"כ שְׁבוּת דְּשְׁבֹת דְּרַבְּנָן עֲשׂוּ חִיזוּק לְדַבְרֵיהֶם כְּשֶׁל תּוֹרָה.

וְדוּקָא שְׁבוּת דְּאֲמִירָה לְגוּי הוּא דְּשְׁרוּ אֲבָל אִסּוּר טְלִטּוּל אֲסִיר הֵגֵם דְּלָא הוּי אִסּוּרוֹ אֲלֵא מְדַרְבְּנָן לָא יְזוּז בּוּ אֲבָר דְּהָא לָא אֲשַׁכְּחֵן דְּשְׁרוּ לִיהָ רַבְּנָן. וּבְמַכְלֵתֵינּוּ דְּף כ' וַח"ל אִיבְעֵינָא לְהוּ לְדַבְרֵי הָאוּמֵר נְדָרִים וּנְדָבוֹת אִין קֶרְבִּין בִּי"ט עֶבֶר וְשַׁחַט מְהוּ רַבָּא אֲמַר זוֹרֵק הַדָּם לְהַתִּיר הַבְּשָׂר וְרַבְּהָ בַר רַב הוּנָא אֲמַר זוֹרֵק הַדָּם לְהַקְטִיר אֲמוּרִים לְעֶרְבַּ מְאִי בִּינְיָיְהוּ נְטִמָא הַבְּשָׂר אוּ נְאָבַד כּו' מִתִּיבֵי כְּבִשְׂי עֲצָרַת שְׁשַׁחֲטָן שְׁלֵא לְשִׁמּוֹן כּו' הַדָּם יִזְרַק וְהַבְּשָׂר יֵאָכֵל וְאִם הֵיִתָּה שְׁבֹת לָא יִזְרַק וְאִם זָרַק הוֹרְצָה כּו' אִם זָרַק אִין לְכַתְּחִלָּה לָא בְּשַׁלְמָא לְרַבָּא נִיחָא אֲלֵא לְרַבְּהָ בַר רַב הוּנָא קִשְׂיָא קִשְׂיָא.

וְאִב"א שְׂאֲנֵי שְׁבוּת דְּשְׁבֹת מְשַׁבּוֹת דִּי"ט עַכ"ל לְפּוּם הָאִי שְׂיִנְוִינָא דְּשְׂאֲנֵי שְׁבֹת מִי"ט מְשַׁמְעָא דְּאֲפִילוּ שְׂאֲרָ שְׁבוּת לְבַד אֲמִירָה לְגוּי אֲפִשְׁרָ דִּישׁ לְהַחְמִיר בְּשְׁבֹת מִי"ט מ"מ לְעֵנְיָן הַלְכָה נִרְאָה דְּאִסּוּר דְּהָא לָא אֲשַׁכְּחֵן שְׁהַקְלוּ בְּטִלְטוּל הַמֵּת בִּי"ט רֵאשׁוֹן: וְרֵאשׁוֹן לְמָרְן בְּשַׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר סִי תַק"כ"ו ס"א שְׁכַתְּבּוּ וַח"ל מֵת הַמְּנוּטָל לְקַבְּרוֹ אִם הוּא בִּי"ט הֵרֵאשׁוֹן יִתְעַסְקוּ בּוּ עֲמִינֵן אֲפִילוּ מֵת בּוּ בִּיּוֹם וְאֲפִילוּ אִם יְכוּלִין לְהַשְׁהוֹתוֹ שְׁלֵא יִסְרִיחַ וְכָל זֶה בְּעֲשִׂיַת אַרוֹן וְתַכְרִיכֵין אֲבָל לְהַלְבִּישׁוֹ כּו' וְלְהוֹצִיא וְלִשְׁמוֹ בְּקַבֵּר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל עַכ"ל מָרְן וַח"ל נְטִיָה דְּעַתּוֹ הַקְדוּשָׁא אַחַר סְבִרַת הֵרֵאשׁוֹן שְׁכַתְּבּוּ לְהֵדִיא דְּאֲמִירָה לְגוּי חֲמִירָא לְפִי דְּעֵבִיד אִסּוּרָא דְּאוֹרְיִיטָא וּמְכַשְׂרִינָן לִיהָ בִּי"ט כ"ש דְּשְׂרִינָן לִישְׁרָ' לְמַעַבְדַּ טְלִטּוּל וְעֵינֵן מ"ש הֵרֵאשׁוֹן בְּמַסְכַּת מ"ק גַּבֵּי הָדָּ דְּאִין חוֹפְרִין כּוּכִין בְּמוֹעֵד וּמ"ש בְּסוּגְיָין.

וְלִדְעֵתֵי טְפִי אִיכָא חוּמְרָא בְּמַעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאָדָם הֵגֵם דְּהוּי דְּרַבְּנָן מְאִירָה לְגוּי הֵגֵם דְּהוּי דְּאוֹרְיִיטָא וְתַדַּע דְּהָא אֲשַׁכְּחֵן דְּכָל אִסּוּרֵין דְּאוֹרְיִיטָא בֵּין אִסּוּרֵי סְקִילָה בֵּין אִסּוּרֵי לְאִנְיָן דְּעֵבּוּד בְּהוּ רַבְּנָן גְּזָרִים וְסִיגוֹת פְּגוֹן בְּשָׂר בְּחֵלֵב דְּאִסּוּרוֹ חֵלֵב מֵתָה וְאִסּוּרוֹ שְׁלֵא כְּדָרְךָ בִּישׁוּל וְכֵן אִסּוּרוֹ שְׁוֹמֵן הַגִּיד הֵגֵם שְׂאִין בַּב"ח וְהַגִּיד אֲלֵא מְשׁוּם לָאוּ וְאֵע"כּ קִבְעוּ תַלְמוּדָא הֵתָם בְּמַסְכַּת מְצִיעָא דְּף צ' וַח"ל מִי אֲמַרִינָן אֲמִירָה לְגוּי שְׁבוּת ה"מ לְעֵנְיָן שְׁבֹת דְּאִסּוּר סְקִילָה אֲבָל חֲסִימָה דְּאִסּוּר לָאוּ לָא אוּ דְּלְמָא לָא שְׁנָא כּו' ע"כ וְסַלְקָא בְּעֵינָא וְלָא אִיפְשִׁיטָא וְאִי תִימָא דְּאֲמִירָה לְגוּי דְּעֵיקָר הָאִסּוּר חֲמִיר מְמַעֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל דְּשְׁבוּת דְּרַבְּנָן מְאִי בְּעֵי וְהָא אֲשַׁכְּחֵן דְּכָל אִסּוּרֵי לְאִנְיָן דְּעֵבּוּד רַבְּנָן שְׁבוּת דִּידְהוּ וְתַפְשׁוּט מִק"ו מְדַגְזְרוּ בְּהוּ שְׁבוּת מִכ"ש אֲמִירָה לְגוּי בְּעֵיקָר הָאִסּוּר.

שׁוֹב בָּא לִידֵי סֶפֶר תּוֹרַת הָאָדָם לְהַרְמִב"ן וַח"ל וַח"ל יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר פִּינּוֹן שְׁמַצִּינוּ בְּכָל מְקוּם אֲמִירָה לְגוּי קִלָּה מְמַלְאֲכַת שְׁבוּת ע"י יִשְׂרָאֵל כְּדִאֲמָרְן לְעֵנְיָן חוּלָה שְׂאִין בּוּ סְכָנָה ש"מ טַעְמָא דְּשְׁבֹת כּו' ע"כ הָרִי דְּבַפְשִׁיטוֹת קְאָמֵר דְּשְׁבוּת דְּאֲמִירָה לְגוּי קִלָּה מְשַׁבּוֹת דְּקָא עֵבִיד יִשְׂרָאֵל בְּיָדִים וְהֵגֵם דְּכַתְּבַת לְהָ בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׂאוּמֵר לָאוּ אֵהָאִי דְּאֲמִירָה לְגוּי קִלָּה קָאִי אֲלֵא אֲמֵאִי דְּקָא מְסִיִּים בְּהָ הֵתָם יַעֲשׂוּ דְּאֲבָל בְּהָא מְלֵתָא דְּאֲמִירָה לְגוּי קִלָּה בְּפְשִׁיטוֹת קְאָמֵר לָהּ.

נקטינו לענין הלכה דלא התירו בי"ט אלא אמירה לגוי דלא עביד ישר' שום מעשה אבל טלטול וכיוצא בו מאיסור שבות אסור. והרמב"ם בפ"א מהי"ט הלכה כ"ג פתב וז"ל פיצד המת בי"ט ראשון יתעסקו בקבורתו הפותים ובי"ט שני יתעסקו בו ישראל כו' ע"כ יש שרצו לדייק מדברי הרמב"ם דדוקא קבורתו דהוי איסור תורה הוא דהצריף ע"י פותים אבל שאר דברים שאינם איסור תורה מותר לישראל לעשותן אפילו ביום טוב ראשון ורצו להסתייע מזה להשוותו לדעת הרא"ש שפסקו מרן והטור ז"ל ונאני אומר לא היא ודייקיהו בדברי הרמב"ם מר בר רב אשי חתים עליה אבל לא לזאת הפונה נתפנון וה"ק דמאי דשרני' לומר לגוי לא שרו אלא בדבר הצריף לקבורתו אבל דברים שאינם צרכי קבורתו אסור לומר לגוי לעשותן ומסתברא דלא נחת לאסור אלא דברים שהן אסורין ד"ת וכגון למיגז ליה אסא מן המחקר וכדומה אבל איסורא דרבנן הוי שבות דשבות ואפילו אינו צרכי קבורה אלא כבודו של מת לא אסיר ובי"ט ב' דשרני' ע"י ישראל שרי אפילו למיגז ליה אסא ישראל בעצמו וטעמו של הרמב"ם דמחלק בהכי הוא מהש"ס מדקאמר רב אשי וז"ל י"ט שני לגבי מת כחול שניויה רבנן אפילו למיגז ליה אסא כו' משמע דלא שרינו כל כי האי אלא משום דכחול שניויה אבל בי"ט ראשון דלא הוי הכי לא שרינו אלא מלתא דאצטריכא לקבורה.

ולעולם ע"י ישראל פשיטא דאסור. אלא מיהא אמינא ולא מסתפינא דאי הוו צריכין לטלטלו ממקום למקום יטלטלהו אפילו ישראל על ידי כפר ותינוק וכההיא דאמרינו במ' שבת דשלח להו שלמה לבי מדרשא אבא מת מנטל בחמה כו' ואמרו לו הניח עליו כפר או תינוק וטלטלו ע"כ הרי דלכבוד המת מותר לטלטלו על ידי כפר ותינוק ואע"ג דהתם הנה יכול שלמה לטלטלו ע"י עבדיו אשר לא מבני ישראל הנה והגם דמצנוה על שביתת עבדו ושפחתו הפנעניים ה"מ מלאכות דאורייתא אבל פגון האי דאסרו חז"ל מוקצה בטלטול שרי להו וגדולה מזו פתב מרן בב"י דאפילו מלאכות גמורות מותרין להם לעשות לעצמן דלא אסר קרא אלא לעשות מלאכת ישראל ומהשתא אמאי לא אמרו לשלמה המלך ע"ה לטלטלו על ידי גוים אלא נדאי דאיכא קצת גנאי למת ישראל להתעסק בו גוים לנה פשיש הטר גמור לטלטלו ע"י כפר ותינוק התירו ע"י ישראל א"נ דטלטול ע"י כפר ותינוק הטר גמור הוא ואין בו שום מיחוש לאהדורי בתר גוי.

ומה מאד תמהני על מרן ז"ל שפסק להתיר טלטול להדיא ומדברי הר"ן מוכח דהמתירין טלטול ביום טוב ראשון על ידי כפר ותינוק הוא דהתירו שפתב וז"ל ונהא דאמרי' יתעסקו בו עממין איכא מ"ד דדוקא בקבורתו אבל טלטולו מותר על ידי כפר או תינוק כו' ע"כ מוכח דדוקא ע"י כפר או תינוק ומדברי מרן לא משמע דצריף ליה כפר.

וגם מדברי הרשב"א מוכח להדיא דדוקא ע"י כפר וכו' הוא דשרי ולענין הוצאה הרמב"ן והרשב"א והר"ן והתשב"ץ וא"ח ז"ל כלם בדעת אחת לאסור הגם דלא הוי אלא שבות ולפום מאי דדייקנא מדברי הרמב"ם ז"ל הכין סביר ועיקר ודלא פהרא"ש והטור ז"ל: שם גמרא אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור שמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר מותר ע"כ הרי"ף הביא בהלכותיו לשון המחלוקת ולא הכריע הלכתא כמאן וכתב הר"ן דמחמת דנסתפק בהא מלתא משום דאי נימא דבר פלוגתיה דרב הוא שמואל הלכתא כרב ואסיר ואי נימא דהוי ר' יוחנן הוי הלכתא כר"י ולא ידע מה לעשות ע"כ.

והדבר רחוק בעיני דנימא דאיהו לא ידע לפסוק א"כ אנו מה נעביד. ותו דס"ס ספקא הוי הו"ל לפסוק הלכתא כדיו הספק והנה נראה לומר דסמך עלי לומר כיון דסליק בספקא עבדינו לקולא

כדקי"ל ספיקא דרבנן לקולא אלא שראיתי להרא"ש שפכתב וז"ל והגאונים פסקו כרב וכן דעת הרב אלפסי דאזלינן לחומרא ולהכי לא הזכיר פסק כו' ע"כ.

וקשה לי דאדרבה ממה שלא הזכיר פסקא דדינא הוי ספקא לקולא בדרבנן דהא אסור מוקצה דרבנן הוא ואולי דטעמו של הרא"ש הוא מדקי"ל ספק מוכן אסור ומה גם למאי דתנא בברייתא וספקא אסורה וכדיהיב טעמא רב אשי משום דהוי דבר שיש לו מתירין יע"ש מ"ש למעלה בענין זה הרי דהחמירו רבנן בספק מוכן אנו נמי הכי נימא בהאי פסקא ומהשתא לא מכרעא מלתא בדברי הרי"ף דאיכא למימר פדברי הרא"ש ואיכא למימר דספקא פהאי לא אשפחן דאחמור ביה רבנן וכמו שפכתבו רבננותא שהביא הר"ן ועל מי סמוך עלי הרי"ף להבין פונתו מה היא.

והנכון בעיני לומר דהרי"ף ז"ל גילה דעתו בהדיא דפסק כרב מדכתב בטר פלוגתיהו דרב ושמואל ואי תימא רבי יוחנן עגל שנולד בי"ט מותר מפני שהוא מוכן אגב אמו ה"ז גילה דעתו דבעגל הוא דפסק להיתרא ולא באפרוח דאלת"ה מאי אייריא עגל הא אפילו אפרוח שרי בשלמא מאי דתנא בהו ברייתא עגל שנולד בי"ט מותר אפרוח כו' מותר מצנין למימר לא זו אף זו אלא בדברי הרי"ף לא מצנין למימר הכי מכמה טעמי ומה גם דקא מייתי ליה לבסוף ומה גם למ"ש הר"ן דעגל אית ביה תרתי מתיר עצמו בשחיטה ומוכן אגב אמיה ע"כ א"כ פשפכתב הרי"ף בסיומא דמלתא שריותא דעגל ה"ז מגיד דאפרוח אסיר ועיקר.

והרמב"ם בפ"ב מהי"ט כתב וז"ל אפרוח שנולד בי"ט אסור עגל שנולד בי"ט אם היתה אמו עומדת לאכילה מותר מפני שהוא מוכן אגב אמו ע"כ בשייטת רבו הרי"ף קאי לפום מאי דפריש' במלתיה וטעמו ז"ל משום דהגם דהוי ספק אסרינן ומטעמא דכתיבנא בפ"א דברי הרא"ש ז"ל.

וראיתי להרשב"א בס' עבודת הקדש גם בחידושו למסכת י"ט שפכתב שהגאונים פסקו כרב לחומרא וסיים שלדברי הגאונים שומעין ואסיר ונהגם שפחז' למס' חולין דעתו להקל עכ"ז בחידושו למ' י"ט ובספרו עבודת הקדש בפסקיו פסק להדיא פהגאונים ז"ל.

ומסתברא לי דגם הר"ן דפסק לקולא אי הוה ידע לפסקי הגאונים ז"ל הנה פסיק ותני להחמיר ותדע שלא הביא דעת הגאונים בהדי רבנאותא שפכתב בחיבורו ומעשה פיון דהגאונים שלפני הרי"ף ז"ל פתבו להחמיר גם הרמב"ם תלמידו כתב להחמיר מן הסתם יתאמת דרכינו בדברי הרי"ף שגם הוא להחמיר נתפונן וכיון דהגאונים ונהרי"ף ונהרמב"ם ונהרשב"א ז"ל פתבו להחמיר כל הדין הדין ה"ז דן דלא פהלקתא.

תו נראה להוכיח דאזלינן לחומרא מהו דת"ר אפרוח שנולד בי"ט אסור ראב"י אומר אף בחול אסור כו' וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים וכיון דתני בלשון רבים נהגם דאשכחן הוה ברייתא דשריא עכ"ז הוה חז תנא תני לה בשלמא הוה דתנא שרי מצנין למימר תרי תנאי פליגי חז תני הוה וחד תני הוה אבל בברייתא זו דתני לשון רבים עדיפא למיפסק הלכתא פנותיהו ונהגם דדברי הגאונים ז"ל א"צ חיזוק עם כל זה פתבתי לתוספת טובה: וראיתי להרב ים של שלמה שהאריך בטעמים לומר דהרי"ף להקל נתפונן והוכיח פן מפמה הוכחות חזא דהא ברוב דנכתין רגיל הרי"ף ז"ל למיזל בטר לישנא בתרא והכא ואי תימא ר' יוחנן הוי לישנא בתרא ונהלכה כר' יוחנן לקולא.

ב' במלתא דרבנן אזלינן בספקא לקולא. ג' דהכא ליכא תרי לישני דאמור תרנוניהו קושטא קאמרי אלא איכא דשמעו משמואל ואיכא דשמעו מר"י ד' דהא רב כהנא ור"א הקשו עליה ושתיק ומ"מ חולקים הם עליו ונהגם דרבה ור"י תי' עליו לא קאמרי אלא אמאי לא תירץ להם הכי ולעולם

לדידהו לא ס"ל הכי ואת"ל דסברי הכי הלא רב פהנא ורב אסי גדולים מהם וקי"ל הלכתא פגדול מחברו עד אבני ורבא דמשם והלאה הלכה כבתראי וכו' ועוד דרבה ור"י אינן אלא פמתמיהין מ"ט שתיק להו רב הלא הנה יכול להשיב מוכן אנב אמו לכלבים אבל אין זו תשובה נצחת להתיר העגל מחמת פן ע"כ הרב ז"ל לא נשא עיניו למרום דעת הגאונים והרמב"ם ז"ל דהנה מאי דכתב דרוב בנותין רגיל למיזל בתר לישנא בתרא מסתברא לי אי הוו תרי אמוראי אבל אמורא חד שנסתפק ממי שמע אדרבה מאי דאמר ברישא עדיף ליה טפי על הרוב דמיניה הוא דשמע והכי משמע דחד הוא שנסתפק בתרנוניהו דאם לא פן הול"ל ואיפא דאמרי או נאית דאמרי לה משם ר"י אלא ודאי דמאן דאמר משם שמואל איהו גופיה נסתפק בר"י וכפ"ז אדחי ליה מאי דאמר תרנוניהו הוו דאי תימא דנכנס בדרף הספק דבר זה דמתרנוניהו שמע הול"ל נאי תימא שמואל ור"י ומדלא קאמר הכי ש"מ דהא מלתא לא נכנסה תחת הספק כלל ומאי דאמר דהוי מלתא דרבנן כפר בתבתי למעלה דספקא בהא מלתא אדרבה אזלינן לחומרא.

ומאי דאמר דרב פהנא וכו' הקשו עליה ושתיק מי יימר דלא הקשו אלא להבין טעמו ודבריו ולא חש להשיבם ואינהו נמי אסברו בהא מלתא וחזרו מעצמן מחמת הטעם עצמו דקאמרי בתר הכי רבה ור"י דהוי מלתא דסברא נכונה וראויה היא טפי מהך טעמא דהואיל ומתיר עצמו בשחיטה ומאי דקאמר דהלכה כרב פהנא ור"א לגבי רבה ור"י הן אמת אי הוו פליגי להדיא אבל הכא אעיקרא דדינא אמינא דלא פליגי כמ"ש כלל דמלתא דפסקא דרמב"ם סלקא מחנורתא: שם ע"ב ראב"י אומר אף בחול כו' כמאן אזלא כו' הרמב"ם פ"ג מהמ"א וז"ל ביצת עוף טהור שנתחיל להתרקם ואכלה מכין אותו מכת מרדות כו' אפרוח שנולד אע"פ שלא נתפתחו עיניו מותר לאכלו ע"כ רבינו ז"ל נפקא ליה איסור דבתורף הביצה מדאמרינן במכילתין דף ד' וז"ל ע"כ לא פליגי רבנן עליה דראב"י אלא היכי דיצא אבל היכי דלא יצא לאויר העולם לא פליגי ע"כ ולא יצא דלא אסיר אלא מדרבנן מדגרסינן במסכת חולין דף ס"ה אהך דתניא חלבון וחקלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ וקאמר הש"ס וז"ל למאי הלכתא אמר רבא שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ ופרכינן אי הכי מאי אייריא דטמאה אפילו דטהורה נמי דתניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם ומשנינן מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ע"כ מדקמשני עליה דרקמה מוכח דאפילו רקמה לא אסיר אלא מדרבנן.

והרי"ף והרשב"א והר"ן גרסי בהך מתני' דברי ראב"י והתוס' לא גרסי לה והכריחו למוחקקה מסוגיין דפריף כמאן אזלא ולדעת הרי"ף אפשר דתלמודא אשכח בתר הכי מאן דתני לה להדיא משמיה דראב"י דכונתה הרבה בש"ס לבקיאים.

אלא דאיפא למידק מאי בעי תלמודא הכא כמאן אזלא הלא מוכחא מלתא מפלוגתא דאפרוח שנולד ב"ט וכו' דלא אסר שלא נתפתחו עיניו אלא ראב"י ואולי דנסתפק לו' דרבנן דאסרו ביום טוב מיירי דנתפתחו עיניו וכמו דאוקמו התוס' דברי שמואל ור"י דשרו אפרוח שנולד ב"ט והגם דסתם קאמרי הכא נמי נימא דרבנן דשרו ב"ט בנתפתחו עיניו ובאסור שרץ לא מיירי ואתא ראב"י וחדית דינא דמשום שרץ ולעולם אפשר דת"ק לא פליג ומתני' דכל השרץ אתיא ככ"ע זהו צד ספקו וחדית ליה כמאן כראב"י בפשיטות והמעניין בחדרי הפונה ישקוף דהוי גילוי דעת הש"ס דלית הלכתא כראב"י וכדעת הגאונים והרי"ף והרמב"ם והרשב"א והר"ן: דף ו' גמרא

א"ל אבני לרב יוסף לימא מר ורבה בדברי זירא כו' קשה אמאי פליגי אימוראי בדברי ב"ש מאי נפקא לן מינה פנין דב"ש במקום ב"ה אינה משנה.

והנה נראה לומר דנפקא מינה לעלמא כל דאיכא קמן למיחש לממליה או דאיתי לאמנועי משמחת י"ט למאי נחויש מדדייק מדברי ב"ש דקתני נחפור תחילה ש"מ דתיישינו לתששת דלמא ממנע משמחת י"ט ומ"ש יכסה ר"ל ישחוט ויכסה וממילא משמ' ומר סבר מדלא קתני בתר נחפור ישחוט אלא יכסה ש"מ דמייירי שקבר שחט על האפר שלמטה ואין דרף זה מספיק לו בהאי סוגיא.

והעיקר בהא מלתא הוא דרבה ורב יוסף סברי כרבי יוחנן דאמר לקמן מוחלקת השיטה דגרסי ב"ש במקום ב"ה בהאי מתני' וכדעת התוס' ז"ל וקרי"ף השמיט האי פלוגתא משום דסובר דלית הלכתא כר"י אלא פדחית הש"ס התם דלאו מוחלקת ולהכי השמיט האי פלוגתא דרבה ור"י דקיימי כר"י.

והרמב"ם פתב בפירק ב' מהלכות י"ט בסוף הפירק וז"ל מי שהיה לו דקר נעוץ מערב י"ט ונתקו בי"ט והעלה עפר אם היה אותו העפר תיחות ה"ז מכסה בו ומטלטלו אבל אם העלה גוש עפר ה"ז לא יכתוש אותו בי"ט ע"כ.

ואחר הלכה זו בריש פ"ג פתב וז"ל מי שהיה לו עפר מוכן או אפר מוכן שמוותר לטלטלו הרי זה שוחט חיה ועוף ומכסה דמן ואם אין לו עפר מוכן או אפר מוכן שמוותר לטלטלו ה"ז לא ישחוט ואם עבר ושחט לא יכסה דמן עד לערב ע"כ.

קשה בדבריו ז"ל לשהשמיט דין שנחלקו ב"ש וב"ה בענין חפירת הדקר דלכ"ה אם שחט מיהא נחפור בדקר פ"י ישמוט הדקר הנעוץ ויכסה. גם ח"י עפר תיחות דקאמר הש"ס.

ואמר הלכה חדשה דאם שחט יכסה בעפר. והה"מ ז"ל פתב וז"ל מדברי רבינו שכתב כאן וריש פ"ג נראה בבירור שאין מותר לשחוט על סמך דקר נעוץ שקוד פתב ונתקו כו' וכ"כ בריש פ"ג ואם אין לו עפר מוכן כו' ע"כ דברי הרב צ"ע דהא לא התנה הרמב"ם בדין נתקו לומר דמייירי דוקא קודם שחיטה אבל אם שחט מותר לכתחילה לנתקו: ונראה לפרש דעת הרמב"ם הוא עז"ה שהרב ז"ל גילה דעתו בפירוש המשנה שכתב וז"ל ואמר ומודים שאם שחט כו' בשני תנאים האחד שיהיה אותו הדקר נעוץ בארץ ובשעת עקירתו יעקור העפר והשני שיהיה העפר תיחות כלו' קל ולא קשה ועב וכו' ומה שאמרו ב"ש נחפור בדקר ויכסה על אלו הפנים אמרוהו ע"כ קשה לאיזה ענין פתב הרמב"ם חילוקי הלכות לדעת ב"ש אחר שהלכה כב"ה וכן בפ"ד מעדויות אחר שפי' דברי ב"ה אמר כמו כן ומ"ש ב"ש כו' על אלו הפנים כו' ע"כ לאיזה ענין אשמועינן חילוקי דינים אליבא דב"ש אלא ודאי דב"ש הקא משנה היא והוא ממה דקחזינן דפליגי רבה ור' יוסף אליבא דידהו וכאפכותא דאפיך ר' יוחנן וסובר אג' דהאפכותא דר"י עקר דהא פללא דר"י הכי גמר להו מרביה ומה גם בהאי מלתא דאפכותא דמתני' ודאי דהכי קבל ותלמודא דקאמר אי נמי דלמא כו' ולא תיפוך לא קאמר לה אלא בדרף דלמא ולא שבקינן מלתייה דר"י דקאמר לה בלא ספקא מקמי ספקא דקא' הש"ס ומהשתא נבוא להבין דעת הרמב"ם והוא דהרב ז"ל סובר דפלוגתא דב"ש וב"ה הקא הכין היא דמאן דסבר ישחוט לכתחיל' סובר דאי איכא דקר נעוץ הוי העפר מוכן גמור לעשות בו כל צרכיו ולהכי ישחוט לכתחילה ומאן דאסר לכתחילה קסבר דאין העפר מן המוכן בנעיצת דקר מערב י"ט ולהכי לא שרי אלא אם שחט ובמחלוקת זו למאי דכתי' דמסיק הרמב"ם כאפכותא דר"י וכרבה ורב יוסף פסק הרמב"ם דהא מן המוכן הוא והוא מ"ש

בספ"ב דאם הָיָה לוֹ דְקָר נְעוּץ מְעִי"ט וְנִתְקוּ בִי"ט וְהַעֲלֵה עֲפָר אִם הָיָה הָעֶפֶר תִּיחוּם ה"ז מְכֻסָּה בּוֹ וּמִטְלָטְלוֹ כּו' ע"כ הֵנָּה מְמַה שְּׁדַקְדַק לומר תִּיבַת וּמִטְלָטְלוֹ פִּי אִפִּי לְשָׂאָר צָרְכֵי חוּץ מְכֻסִּי הָדָם זֶה יִגִּיד שֶׁהוּא מוֹכֵן גָּמוּר וּמִהַשְׁתָּא הָרִי פָּסֵק לְהִדְיָא כּב"ש דְאַנְן תְּנִינָן בְּמִקְוָמָן ב"ה וְדַקְדַק לומר נְעוּץ מְעִי"ט לְהַעֲרִיף דְבִנְעֻצּוֹ לְהִכִּי אִיִּירִי לְהִיּוֹת הָעֶפֶר מוֹכֵן וְאָמַר תִּיבַת נִתְקוּ מִשׁוּם דְּהִכָּא מִיִּירִי אִפִּי הָעֶפֶר אֵינּוּ תִיחוּם הָרְאָיָה מְמַה שֶׁהִתְנָה אִם הָיָה הָעֶפֶר תִּיחוּם וּבְגִדוֹן זֶה אָסוּר לְכַתְחִילָה לְנִתְקוּ בִי"ט מִשׁוּם חוֹפֵר וְאִשְׁמוּעֵינּוּ חִידוּשׁ בְּהִלְכָּה זֶה דְאַפִּי בְכַה"ג שְׂאִינוּ וְדָאִי שְׂיַעֲלָה עֶפֶר תִּיחוּם אַעפ"י כּוֹן שְׂרִי לְטְלָטְלוֹ אִם הָיָה תִיחוּם דְזֶה נִקְרָא מוֹכֵן וְהִינּוּ דַעַת הָאוּמְרִים יִשְׁחֻט וְיִחְפּוֹר פִּי דְעֶפֶר זֶה מוֹכֵן הוּא וְלִיכָּא חִידוּתָא דְדִינָא פְּלִל בְּהוֹדְעַת חֲפִירָה בְּדַקְר דְּהָא אוּקִימָנָא לִיה בְּעֶפֶר תִּיחוּם דְלִית בֵּיה אִיסוּרָא וְלִהִכִּי לֹא כָּתַב הַרְמַב"ם דִּין הַתֵּר חֲפִירַת דְקָר.

ומאי דְמִשְׁמַע מְהַש"ס דְאִיכָּא אִיסוּרָא דְקֶאָמ' כְּדַרְבֵּי אַבָּא דְאָמַר הַחוֹפֵר גְּנוּמָא כּו' פְּטוּר וְקִי"ל כָּל פְּטוּר דְשִׁבְתָּ הָיִי אָבֵל אָסוּר כְּכָר הַקְּשׁוֹ הַתּוֹ' עֲלָה מִהֵיא דְאָמְרִי בְּפִרְק פִּירָה דָּף ט"ל דְבַעֲפָר תִּיחוּם לִיכָּא לְמִיחַשׁ לְמִיִּדִי וְדַחְקוּ לְתַרְזֵי דְהִכָּא מִיִּירִי שְׂסָבִיב הַמְּקוּם קִשָּׁה וְלָזֶה הֵגַם שֶׁהַמְּקוּם שְׁתוּלֵשׁ מִמֶּנּוּ הָעֶפֶר הוּא תִיחוּם כִּינּוּן שְׂסָבִיבוֹתֵי קִשִּׁים נְשִׂאֲרַת גְּנוּמָא בְּמִקְוָם הַדְקָר יַעֲשֵׂה"ד.

תִּירוּצֵם ו"ל לֹא נִרְאָה בְּעֵינֵי הַרְמַב"ם חֲדָא מִשׁוּם דְּהַחֲלִיּוּק מְצַד עֲצָמוּ הוּא רְחוּק. וְעוּד קִשָּׁה אִמְאִי הַנְּצָרָה לְאוּקוּמֵי מִתְנִיתִין דְמִיִּירִי בְּעֶפֶר תִּיחוּם שְׂסָבִיבוֹ קִשָּׁה וְלִוְקָמָה דְמִיִּירִי שְׂכָל הַמְּקוּם עֶפֶר תִּיחוּם וְלֹא קִשָּׁיָא.

ותו לוֹ יִהְיֶה דְנִימָא דְבַעֲי תִלְמוּדָא הִכִּי קִשָּׁה מִנ"ל דְלָמָּא דְעֶפֶר תִּיחוּם דְקֶאָמַר הִינּוּ שְׂכָל הַמְּקוּם תִּיחוּם אֵלָּא וְדָאִי דְאֵין פְּנוּנַת הַש"ס כְּדַרְבֵּי הַתּוֹס' וְקוּנְשִׁית הַש"ס תְּתִיבָא בְּאַחַד מִשְׁנֵי דְרָכִים אוֹ נְאָמַר דִּה"ק וְהָא קָא עֲבִיד גְּנוּמָא ס"ד דְּהֵגַם דְלִיכָּא לְמִיחַשׁ בְּעֶפֶר תִּיחוּם לְחֲפִירַת גְּנוּמָא הִינּוּ מְדַאֲוִרִיָּתָא אָבֵל מְדַרְבְּנָן מִיָּהָא לִיתְסַר וּמִשְׁנֵי כְּדַרְבֵּי אַבָּא דְאָמַר הַחוֹפֵר גְּנוּמָא כּו' פְּטוּר פִּי וְכִינּוּן דְבַחֲפִירַת גְּנוּמָא מְמַשׁ פְּטוּר וְאֵינוּ אָסוּר אֵלָּא מְדַרְבְּנָן בְּמֵאִי דְקָמֵן דְּהִי תִיחוּם דְאֵין בּוֹ דִּין גְּנוּמָא אִפִּי אִם הָיָה מְכֻוִּין לְעִשׂוֹת גְּנוּמָא לֹא הָיִי אָסוּר אִפִּי מְדַרְבְּנָן וְהִינּוּ נְמִי מֵאִי דְקֶאָמַר הַש"ס בְּשִׁבְתָּ דְלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְמִיִּדִי וְתַדַּע דִּהֵיא דִר' אַבָּא דְאָמַר הַחוֹפֵר גְּנוּמָא וְכו' אִיִּירִי בְּחוֹפֵר מְמַשׁ בְּעֶפֶר קִשָּׁה וְעוֹשֶׂה מְלָאכָה גְּמוּרָה אֵלָּא שְׂאִינוּ צָרִיף לְגוּפָה כּו' וְהַדְרָף הִב' לוֹ יִהְיֶה דְנִימָא דְתִלְמוּדָא דְהִכָּא סוּבְר דְבְּגִדוֹן זֶה עֲצָמוּ דְעֶפֶר תִּיחוּם הָיִי פְּטוּר אָבֵל אָסוּר הִכָּא אִתְאַמְרָא הָא מְלִתָּא בְּאַגַּב וְהָתָם בְּמִסְכַּת שִׁבְתָּ בְּמִקְוֹר הַדִּין גִּילָה הַש"ס דְמֵאִי דְקֶאָמַר הִכָּא אֵינוּ אֵלָּא לִס' הַמְּקִשָּׁה דִס"ד דְשִׁינָה נְמִי בְכַה"ג חוֹפֵר גְּנוּמָא דְבִהִכִּי הוּא דְמְקִשָּׁה וּמְתַרְזֵי לִיה אִפִּי תִימָא כְּדַרְבֵּיף וְלַעוּלָם דַּעַת הַש"ס הִיא דְלִית בֵּיה פְּלִל מִשׁוּם חוֹפֵר גְּנוּמָת.

עוּד לוֹ יִהְיֶה דְנִצְדִיק דְרָכָם שֶׁל הַתּוֹס' דְמַחְלִקִי בְּהִכִּי נוֹכַל לומר דִּהַש"ס הִכִּי פִי דְהַמְּקִשָּׁה ס"ד לומר דְעֶפֶר תִּיחוּם דְקֶאָמַר בְּכָל גְּנוּמָא וְאַפִּי' סָבִיבוֹ קִשָּׁה וְלִהִכִּי קָא פְּרִיף וְהָא קָא עֲבִיד גְּנוּמָא וְהַמְתַּרְזֵי אָמַר כִּדְר' אַבָּא כּו' פִּי לְדִידָף דִסו' דְמִיִּירִי בְכַה"ג כְּדַרְבֵּי אַבָּא אָבֵל לַעוּלָם אֵין הִכְרַח לומר דְמִיִּירִי בְּסָבִיבוֹ קִשָּׁה אֵלָּא שְׂכָל הַמְּקוּם רַף וְלִיכָּא אִיסוּרָא כָּל עֵינָר וְזֶה אִפִּי לְדַרְכָּם שֶׁל רַבּוּתֵינוּ בְּעֵלֵי הַתּוֹס' פְּלִלָּא דְמְלִתָּא לְכָל הַדְרָכִים מֵאִי דְקֶאָמַר רַב בְּעֶפֶר תִּיחוּם בְּדִלִיכָּא אִיסוּרָא כָּל עֵינָר קְמִיִּירִי וְנָהוּ דַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל שְׂלֵא הַנְּצָרָה לְהַתִּיר עֲקִירַת דְקָר נְעוּץ בְּעֶפֶר תִּיחוּם דְוִדָּאִי דְלִיכָּא לְמִיחַשׁ לְמִיִּדִי וּמִסְתַּבְרָא לִי דְדְמִיָּא הָא לְמֵאִי דְתַנּוּ בְּפִרְק א' דְכִלְאִים ו"ל הַטוּמָן לְפִת וְצָנוּן תַּחַת הַגָּפֵן אִם הָיִי מְקַצֵּת עָלָיו מְגוּלִין אֵינוּ חוֹשֵׁשׁ כּו' וְנִיטְלִין בְּשִׁבְתָּ ע"כ וְפִי הַרְמַב"ם שֶׁם בְּפִי הַמְּשָׁנָה ו"ל וְאַעפ"י שְׂיַנְעֻעַ הָעֶפֶר בְּשַׁעַת עֲקִירַתוֹ שְׁהַעֲיָקָר אֲצִלְיָנוּ טְלָטוּל מִן הַצַּד לֹא

שְׁמִיָּה טְלִטוּל ע"כ וְלֹא חָשׁ הֶרְמֵב"ם ו"ל לְתַת טַעַם לְאִסוּר עֲבִיד גְּנוּמָא מְשׁוּם דְּמִיָּרִי בְּעַפְר תִּיחּוּם וְהַנְדוּן מְעַצְמוּ נִגִיד דְּבִתְיָחֻם אִיָּרִי וְהֵתָם מְסַתְּבָרָא דְטַעְמָא דְהַנְצָרָה דְלִיָּהוּ מְקַצָּת עֲלִיו מְגוּלִין מְשׁוּם דְלֹא טָמֵן הַצְנוֹן שָׁם לַעֲשׂוֹת הָעֶפֶר מוּכָן וְנִמְצָא שֶׁהָעֶפֶר מְקַצָּה גְמוּר לְהִכִּי בְּעֵינֵן מְקַצָּת עֲלִיו דְבָזָה הָיִי טְלִטוּל מִן הַצַּד וּפְסָק רַבִּינוּ דִּין זֶה בְּפֶרֶק כ"ה מֵהַלְכוֹת שֶׁבֶת ו"ל וְכֵן לְפַת וְצִנּוֹנוֹת שְׁהִיו טְמוּנִים בְּעֶפֶר וּמְקַצָּת עֲלִיו כו' שׁוּמְטָן כו' ע"כ: וְרֵאִיתִי לֵה"ה שֶׁפֶתַב ו"ל וְכֵן לְפַת כו' בְּרִיָּתָא בְּפֶרֶק בְּמָה טוּמְנִין כו' ע"כ תִּימָה עַל הָרַב ו"ל שֶׁרְשָׁמָה בְּבִרְיָי וְהֵלֵא מְשָׁנָה הִיא בַּפ"א מְכַלְאִים לְהִדְיָא.

וְאוּלַי דְטַעְמוֹ מֵהָדָּ דְגַרְסִינָן בְּמַסְכַּת שֶׁבֶת דָּף ו' ו"ל אָמַר רַב הוּנָא הָאִי סִילּוּקוֹסְתָא דְצָהָ שְׁלֶפָה וְהִדְר דְצָהָ שְׁרִי וְאִי לָאו אָסִיר אָמַר שְׁמוּאֵל הָאִי סְפִינֵי דְבִינֵי אֲנָרְבִי דְצָהָ שְׁלֶפָה וְהִדְר דְצָהָ שְׁרִי וְאִם לָאו אָסִיר מִתִּיב רַב קִטְיָנָא תִיּוֹבְתָא הַטּוּמֵן לְפַת וְצִנּוֹן כו' אִם הָיוּ מְקַצָּת עֲלִיו מְגוּלִין כו' וְנִיטְלִין בְּשֶׁבֶת תִּיּוֹבְתָא קֶשֶׁה לְרַב הוּנָא וְכִי לֹא הָוָה יָדַע מִתְנֵי' וּמִפְּחַז זֶה הַנְּכַרְחַה"ה לֹמַר בְּרִיָּתָא הִיא דְלֹא גָרִיס בְּמִתְנֵי' וְנוֹטְלָן בְּשֶׁבֶת וּמֵהַבְּרִיָּתָא הִגִּיהוּ אוֹתָהּ בְּמִתְנֵי' דְסָבְרוּ דְנִשְׁמָטָה וְלֹא הִיא וְהִרְאָה מַר"ה.

אֲתָאֵן לְדִידָן נִמְצִינוּ אוֹמְרִים דְלַחֲשָׁשׁת גְּנוּמָא לִיכָא לְמִיחַשׁ כָּל דְהָיִי עֶפֶר תִּיחּוּם וְהָא נָמִי דְכֹוֹנְתָה מ"ל לְפַת וְצִנּוֹן מ"ל דְקָר נְעוּץ בִּי"ט פִּינּוֹן דָּאִין בּוֹ אִסוּרָא דְמְקַצָּה שׁוּמְטוֹ וְלִיכָא לְמִיחַשׁ כָּל דְהָיִי הָעֶפֶר תִּיחּוּם לְהִכִּי לֹא חָשׁ הֶרְמֵב"ם ו"ל לְאֲשִׁמוּעֵינוּ הֵתֵר שְׁמִיטַת דְקָר נְעוּץ מְעַפֵּר תִּיחּוּם דְפְשִׁיטָא דְשְׁרִי שֶׁבֶתִי לְרֵאוֹת דְהַגָּם דְנִצְדִיק דַּעַת הַתּוֹס' גַּם לַעֲנִין הַלְכָה דְמַחְלִינָן בֵּין סְבִיבּוֹ קֶשֶׁה לְסְבִיבּוֹ תִיחּוּם וְקִיָּמָא הָאִי חִילּוּקָא דְדִינָא הִכִּי וְעַפְר תִּיחּוּם דְקָאֵמַר הִכָּא מְסַקִּינָן דְמִיָּרִי בְּסְבִיבּוֹ קֶשֶׁה עכ"ז הָא מִיָּהָ סָבַר רַמְב"ם דְלֹא נִחְלְקוּ בְהִכִּי ב"ש וּב"ה וּלכ"ע מְלַתָּא כה"ג דָּאֵנוּ אוֹמְרִים בָּהּ פְטוּר אָבֵל אָסוּר לֹא טְרַקָּא גְלָא בְּאַנְפִי שְׁמַחַת י"ט וְלֹא חָשׁ הֶרְמֵב"ם לְכֹוֹתְבָה דְמְלַתָּא דְפְשִׁיטָא הִיא וְתַלְמוּדָא לָאו שְׁרִיּוֹתָא דִידָהּ אֲצִטְרִיף אֵלָא לְשָׁלוּל דְלִיכָא חִיּוּבָא דְאוֹרִיָּתָא וְהוּא או' כְּדַר' אָבָא וְכו' מְשַׁמַּע דְבָאו' דְלִיכָא אֵלָא אִסוּרָא מְעַצְמָהּ תְּבִין דְלִיכָא לְמִיחַשׁ וּמֵהַשְׁתָּא לִיכָא חִידוּתָא דְדִינָא בְהִיָּתְרָא לְמִימַר אֲמַאי לֹא הִשְׁמִיעֵנוּ הֶרְמֵב"ם דִּין זֶה אֵלָא דְרַמְזוּ אִסוּר עֲקִירַת דְקָר נְעוּץ לְכַתְחֻלָּה מְמָקוּם דְלֹא הָיִי תִיחּוּם וְכַדְפְּרִישִׁית אָבֵל בְּתִיחּוּם וְאֲפִילוּ סְבִיבּוֹ קֶשֶׁה פְשִׁיטָא דְשְׁרִי וְאִין בּוֹ שׁוּם אִסוּר וְנִתְחַכְּמֵם הֶרְמֵב"ם ג"כ בְּהַלְכָה זֹו לְחִדוּתִי לָן דִּינָא דְהִתְרָא עֶפֶר זֶה מוּכָן גְמוּר הַגָּם בְּהִכָּא דָּאִסוּר לְעַקוּר הַדְקָר פִּינּוֹן דָּאִין הָעֶפֶר תִּיחּוּם וְטַעְמָא דְמְלַתָּא פִּינּוֹן דְהַקְצָאת הָעֶפֶר לֹא הָיִי אֵלָא מַחְמַת אִסוּר דְרַבָּנָן לֹא הָיִי דְרַבָּנָן מְקַצָּה וְכַדְאֵמְרִינָן בְּמַכְלִתִין דָּף ל"ד טָבֵל דְהָיִי מוּכָן לְגַבִּי שֶׁבֶת שָׁאֵם עֶבֶר וְתַקְנֹן מְתוּקָן וְאוּכְלוּ בְשֶׁבֶת וְכַדְיָהֲבִינָן הֵתָם טַעְמָא מְשׁוּם תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת לֹא הָיִי אֵלָא מְדַרְבָּנָן וְכַמ"ש רש"י וְהַתּוֹס' הֵתָם לְהִדְיָא יַעֲשׂ"ד וְכֵן בְּמִתְנֵי' דְלַקְמָן דָּף ל"א דְקַתְנֵי בֵּית שְׁהוּא מְלָא פִירוֹת וְנִפְחַת גּוּטֵל מְמָקוּם הַפְחַת כו' וּפְרַש"י ו"ל פִּינּוֹן דְלֹא הָיִי פְחִיתָתוֹ אָסוּרָה מְדְאוֹרִיָּתָא לָאו מְקַצָּה נִינְהוּ כו' ע"כ וּב"כ הָא נָמִי פִּינּוֹן דְאִסוּר עֲקִירַת דְקָר אֲפִילוּ בְּעַפְר שְׁאִינּוּ תִיחּוּם לֹא הָיִי אֵלָא מְדַרְבָּנָן אִין זֶה מוּנַע הָעֶפֶר הַנְּצַקָר בְּעַקִּירָתוֹ מֵהִיּוֹת לוֹ דִּין מוּכָן וּמְטַלְטְלוּ וְזֶה נִכְלָל בְּמַאי דְקָאֵמַר הֶרְמֵב"ם בְּרִישׁ פ"ג מִי שְׁהִיָּה לוֹ עֶפֶר מוּכָן כו' שְׁמוּנְתָר לְטַלְטְלוּ ה"ז שׁוֹחֲט כו' וְאִף לְמַאי דְמַחְלְקֵי הַתּוֹס' לֹמַר דְגַם בְּאִסוּר דְרַבָּנָן אֲמְרִינָן לְפַעְעִמִּים מִיָּגוּ דְאֲתַקְצָאִי לַב"ה כו' נִרְאָה דִיּוּדוֹ בְּנִדּוֹן זֶה אֵלָא דְלַעֲנִין דִּינָא בְּהָא מְלַתָּא דְסְבִיבּוֹ קֶשֶׁה מְסַתְּפַק אֲנִי בְּדַעַת עֲלִיוֹן רַבִּינוּ מְשָׁה ו"ל דָּאֵם נֹאמַר כְּדַרְכִּים הֶרְאִישׁוֹנִים שֶׁפֶתְבָתִי לְמַעְלָה דְלֹא שָׁנָא לִיָּה וְדִלָּא פְהַתּוֹס' ו"ל אוּ דִילְמָא כְּדַרְכָּהּ הֶרְאִישׁוֹן וְאוֹסֵר.

ונראה להכריע דסובר דלא פהתוס' דהא פיון דהרמב"ם ז"ל השמיענו דלא חיישינו לחופר גומא כל דהוי עפר תיחות חל עליו להשמיענו איסור בהיכא דסביבו עפר קשה וכל דלא אשמועינו מסתמא לא אסרינו ותו קשיא לי לדברי התוס' מההיא דפרק במה טומנין דפריה לר"ה דאמר האי סילוקוסתא דצה שלפה כו' ואם לאו אסיר דאותביה מהו דתניא הטומן לפת כו' ונוטלן בשבת ע"כ אמאי איתותב ר"ה לוקמה דמייירי באין כל המקום תיחות ולהכי אסור אי לאו דדצה כו' ומתר' דטומן מייירי בכל המקום תיחות בדברי התוס' אלא נדאי דלא שניא ושרי בכל גוונא ותו קשה דהא מלתא דדצה ושלפה ודצה מועיל פדי שיתרחב המקום וישאר פנוי הגומא וכמו שפירש רש"י א"כ בעינו התם להתיירא שתשאר הגומא עומדת הכי ואותביה דלא בעינו שתעמוד הגומא אלא בכל גוונא שרי ולדברי התוספות עיקר שריותא הוא דהדר עפר וממלא הגומא ובהכרח לומר דהכא בגידון דסליקוסתא מייירי שהעפר סביבה סמוך ואינו תיחות דנופל דאל"כ מאי מהני דצה שלפה פיון דחוזר ומתמלא אלא נדאי דהוי סמוך ולהכי אם דצה ושלפה דבזה נשאר המקום רחב א"כ מאי פריה מההיא דצנון כו' דאין הגידון דומה דלדעת התו' התיירא דגומא בעפר תיחות הוי משום דחוזר והכא במאי דקא מייירי ר"ה דסליקוסתא הוי מציאות אחרת דאינו חוזר ובכי האי גוונא דוקא דצה שלפה בעינו דזולת זה אסיר דנשאר הגומא ואסיר אלא אם דצה ושלפה בזה מתרחב המקום ונעשת הגומא בחול וצ"ע ומטעם זה פנה רמב"ם מדדך זה פדכתיב' אחר שפכתתי זה ראיתי להרב ב"ח שכתב מעין דברינו דרמב"ם פסק כר"י דמוחלקת השיטה אבל לא יישב כל הצורך בדברי הרמב"ם וראיתי להרב פר"ח שדחה דברי הרמב"ם בטענת אין דבריו מחנורין והאמת אתו לפי שלא יישב הרב כל מאי דקשה בדברי הרמב"ם אחר שנאמר שפסק מוחלקת השיטה ולדרכינו עלו דברי הרמב"ם בלי שום קושי.

ואל ירע בעיניך דמוקמינו הרמב"ם דלא פהרי"ף ז"ל שכת' למעלה דאיהו סבור דלא כר"י דבכמה דוכתי חולקים בהלכות אלא דאנו טרחינו להשוותם כל דמסתפקין באחד מהם אבל אי מכרעא מלתא דפליגי לא הוי מלתא דתמיהא.

ומה שיישב הרב פ"ח בזה במחילה מפורזו הלא כמה דינים פתב הרמב"ם בדין עפר תיחות דשרי לכתחילה וכתב הרמב"ם שריותא בפכ"ה מהלכות שבת דשומט לפת וצנון הטמון בעפר הגם דאיכא גומא ולמה לא ישמיענו גם כאן דין דקר נעוץ דשרי לשומטו אם כבר שחט מיהא דקושטינו בדברי הרמב"ם היא אמאי לא פתב דין דקר נעוץ בעפר תיחות שמותר לחפור בו לכפות אם כבר שחט ואולי דדעת הפר"ח בדברי התוס' דהכא מייירי בסביבו עפר קשה והחופר בו הגם שחופר במקום שהוא תיחות חייב סקילה ופיטורו הכא הוא משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ומודה רב יאודה במקלקל ועכ"פ קשה א"כ הו"ל להרמב"ם לחלק בדין טומן לפת וצנונות שכתב בפכ"ה דלא יזיזם ממקומם אם הם במקום שאינו מקלקל וממ"נ לא תמנע מחלוקה או תאמר דאין דעת הרמב"ם פדעת התו' או תאמר שהגם שדעתו פדעת התוס' מייירי שטומנין לפת וצנון במקום שהוא מתקלקל בהכי א"כ פסיקא ליה מלתא והדרא קושטינו לדוכתי אמאי השמיט דין המשנה מהלכותיו אלא נדאי פדכתיבנא עיקר ועיין מ"ש אח"ז בד"ה אלא כדר' אבא לחזק דעת הרמב"ם הפך דעת התוספות אלא נדאי דדברי הפר"ח הכא אחר המחילה שלא בדקדוק פתבם: דף ח' גמרא הכניס עפר לגינתו וכו' ואמר רב יאודה כו' הקשו התוס' מה בא להוסיף על הבריי' כו' ותירצו בב' דרכים א' שפא להוסיף אפילו הכניס מעט דסד"א דיבטל אגב קרקע כו' ב' דהא דמכניס מלא קופתו אשמועינו דעביד כל צרכו משא"כ בעפר דלגנתו דדוקא לכיסוי הוא דשרי ע"כ.

והרמב"ם בפ"ב מהי"ט פ"ב כתב וז"ל המכניס עפר מעי"ט אם יחד לו בתצרו קרן זוית ה"ז מוכן ומותר לטלטלו ולעשות בו כל צרכיו וכן אפר שהוסק מעי"ט כו' ע"כ במה שכתב המכניס עפר ולא אמר קופת עפר שלל חילוק הראשון של התוספות ז"ל ואפשר דדעתו ז"ל בפ"א דברי רב יאודה כפי' שני של התוס' ז"ל ומה שהשנה אפר שהוסק מעי"ט לעפר בתצרו בקרן זוית הגם דמתניתא קתני לדין האפר שהוסק בערב י"ט בהדי עפר גנתו וחרבתו דע דגם התוספות לא מדמו אפר שהוסק מערב י"ט אלא לעפר בתצרו דהא פתבו בד"ה הכי קאמר דמאי דקתני מתני' ואפר פירה מוכן הוא דמלתא באנפי נפשה היא ופירושה הוא דאפר פירה מוכן לענין טלטול לשאר טלטול כגון לכסות בו צואה וכיוצא בו ע"כ א"כ דין אפר פירה הוי פדין קופת עפר בקרן זוית בתצרו והם דברי הרמב"ם ז"ל אלא דצריף להבין אמאי לא כתב הרמב"ם דין הכניס עפר לגינתו ולחרבתו דשרי לכסות בו ושאינו מוכן לשאר דברים פאפר פירה ועפר שהכניס לחצרו.

והיה נראה פי הרמב"ם ז"ל רמז דינא דברייתא דעפר שבגינתו וחרבתו דיש בו דין הנהגה לענין פיסוי דוקא וכמ"ש התוס' בברייתא והוא מ"ש בריש פ"ג מהי"ט מי שהיה לו עפר מוכן או אפר מוכן שמותר לטלטלו כו' ע"כ אמאי באפר התנה שמותר לטלטלו ולא התנה כמו כן בעפר דבעי' שמותר לטלטלו וכמו כן בסיום דבריו פתב ואם אין לו עפר מוכן או אפר הראוי לטלטלו ע"כ דקדק ג"כ להתנות ראוי לטלטלו באפר ולא בעפר ממה שהול"ל עז"ה ואם אין לו עפר או אפר הראויים לטלטלם גילה דעתו בזה דדוקא באפר הוא שיש חילוק שצריף שיהיה מותר לטלטלו ואתא לאפוקי הוסק בי"ט שהוא נולד אבל בעפר כל עפר שבעולם שישנו במציאות מותר לכסות בו והראיה דקר נעוץ מן הסתם אין העפר מוכן ומה גם שהארץ שבו נעוץ אינו תיחות ממה שהתנה הרמב"ם ז"ל אם העלה תיחות א"כ דמייירי דאינו תיחות ואעפ"כ לענין פיסוי קשרי ליה ודרף זה מסופו לנפילה חדא דפשטא דמלתא דמאי דקאמר הרמב"ם שמותר לטלטלו אפוקיה מלתא קאי בין בעפר בין אאפר ועוד דהו דדקר נעוץ שכתב הרמב"ם דאם נתקו והעלה עפר תיחות שכתב דמכסין בו פתב להדיא ומותר לטלטלו והנכון בעיני לוי' דדעת הרמב"ם הוא דברייתא דקתני הכניס עפר לגנתו ולחרבתו פרבי שמעון דשרי במוקצה ורישא דאסר אפר פירה שהוסק בי"ט הוא משום דהוי נולד דמודה בו ר"ש וכמ"ש פוליהו רבנותא ומהשתא אנו דקי"ל בי"ט כר"י אסור משום מוקצה דהא פינו דהכניסו לשטחן בו גנתו או לבנות בו חורבתו הו"ל פאכניס שהכניס לבנין דמוקצים גמורים הם.

ורב יאודה דאמר מכניס אדם מלא קופתו עפר כו' פי' כינה מעי"ט לזה שלל בדבריו מאי דקתני בברייתא דדוקא לא שרינו ליה אלא אם הכין עפר לצרכו אבל עפר העומד לבנין הגם שהוא צבור בגינה ובחורבה מוקצה הוא ואסיר.

אי נמי דעת הרמב"ם בפ"א דקתני הכניס עפר לגינתו לא כמו שפרש"י לצורך גינתו ולצורך חורבתו אלא למד הודעת המקום ואורחא דמלתא נקט והכין הוי טפי פשטא מלומר לצורך ומהשתא דברי רב יאודה הם דברי הברייתא עצמה ורב יאודה לא ידע הברייתא ותמצא דאמר מדנפשיה להו דאפר פירה דבעינו הוסק מאתמול וגם אם הוא חם וכו' מאי דקתני בהו בברייתא ואי תימא דידע לה מאי קמ"ל מתני' היא אלא דלא ידע לה ותלמודא דקא מיייתי לדברי רב יאודה ולא הספיק בברייתא משום דבברייתא לא קתני אלא פסוי ורב יאודה קמ"ל שיעשה בה כל צרכיו להכי הביא מלתיה דרב יאודה ותו משום הו דמר זוטרא דמתנה תנאי דבעי' יחד לו קרן זוית והו דמר זוטרא אתאמרא אמלתיה דר' יאודה ולעולם מלתיה דר"י ומלתיה דברייתא חדא היא

ובהכי לק"מ לדברי הרמב"ם ז"ל ונשפיר: גמרא מתיבי כוי אין שוחטין כו' לכאורה קשה מאי פריד לרב יהודה ולדידיה מי ניחא וכי מי לא מודה המקשה בהיכא דהכניס עפר והכינו מערב י"ט לכסות בו דם חיה ועוף דמכסה בו לו יהיה דעפר זה הוי דבר שמלאכתו לאיסור כל שהכניסו לעשות בו דבר שבשבילו הכינו מיהא שרי ומה גם שפשע הכינו לכסות בו הדם בזה עקר מלאכתו לאיסור דמקמי הכי סתם עפר לבגין קאי וזה הכינו לדבר התר וכמו כן אם הכינו מעי"ט לכסות בו דם כוי ורקו ומימי רגליו דשרי וא"כ מתניתין קשיא אמאי מחליט לומר אין מכסין.

ונראה דהמקשה לא הוקשה ליה אלא לדברי רב יהודה דזולתם הנה ס"ד דמתניתין מיירי במי שלא הכין עפר להדיא בפ"י לכסות דם כוי אלא הכניס עפר לכסות בו דם חיה ועוף ולפי שהעפר מוקצה גמור כל שלא הכינו להדיא בשבילו לא פקע מאי מוקצה וסמך עלי התנא שנופרש בדבריו דמיירי בהכי דאל"כ מאי קמ"ל פשיטא דאין מכסין וכי יחלל י"ט לחפור עפר מן האדמה לכסות עפר הספק אלא ודאי דמיירי דאית ליה אלא דקמ"ל דלספק לא מהני הכנת העפר והאפר אלא לרב יאודה דאמר ויעשה בו כל צורךו אם פן סובר דאם הכין העפר יצא מקלל מוקצה לגמרי א"כ קשה אמאי לא יכסה בו דם כוי והמתרץ תירץ לו ולטעמיה כו' פ"י הלא אפר פירה משמע ממתיני דהוי מוכן גמור פדקאמר ואפר פירה מוכן וסובר המתרץ דהוי מוכן לעשות כל צרכיו פדברי רב יאודה בעפר שהכניס וכן דקר נעוץ למאי דאפכינו ב"ש וב"ה דהוי דעת ב"ה להתיירא סובר המקשה דהוי מוכן גמור ומפח זה מוכרח אתה לומר דלית ליה הכא נמי דלית ליה והמקשה לא סבר הכין אלא דבין אפר פירה בין דקר נעוץ לא שרו אלא לכסות דם חיה ועוף ואינו מוכן לכל אלא דהדר מותיב אפילו לדבריו מאי איריניא ספק אפילו ודאי ודחה דחידוש קמ"ל אפילו ספק כו' והדר פריד ליה מסיפא דקתני ואם שחטו אין מכסין ש"מ דבדאית ליה עסקינן ואעפ"כ קתני דאין מכסין והמתרץ דמשני ליה הכי קס"ד דה"ק אם שחטו אע"פ שיש לו אפר שהוסק בי"ט שייכול לכסות בו הודאי וכדאמר ר' בירושלמי ואיכא גם פן מהפוסקים דס"ל הכין גם לדעת הש"ס דילן ודוקא הודאי אבל הספק לא והוא מאי דאתא לאשמועינן ואם שחטו אין מכסין את דמו וטעמא דלא שני ליה הכי אית לן למימר חדא מתלת או דלא חש להשיב אליו או משום דידע דלא סבר הכין המקשה לא חש לשנויי ליה מלתא דלא מתקבלא ליה אי נמי קדים ושני אלא אמר רבה ולא שבקיה לשנויי ודכונותה דהא מלתא טובא בש"ס דהמקשה דוחה וגומר אומר בשנינויא אחרניא והכא נמי פשהקשה דבדאית ליה עסקינן גמר אומר אלא אמר רבה פ"י טעמא דאפר פירה הוא משום דאפר פירה מוכן לודאי ואינו מוכן לספק ולאו מטעמא דקאמרת דלית ליה וחילוק זה בו נכנס המקשה מעיקרא כשהקשה לרב יהודה ולא הקשה אאפר פירה ודקר נעוץ וכמו שפירשתי למעלה בפ"י דברי המקשה ולעולם קושיתו לדברי רב יאודה קיימא והדר הש"ס לאקשוני להאי טעמא דרבה דמ"ש וכו' וכמו שאפרש בס"ד ודחה הך טעמא ומסיק פאוקמתא דרבא דדעתיה דאיניש על הודאי ואין דעתו על הספק וכפום האי טעמא דרבא אין פסויו דם כוי נכנס בגדר כל צרכיו דקאמר רב יהודה דהא אין דעתו על הספק והגם דלא אמר רבא אלא באפר פירה זיל בתר טעמא פיון דאין דעתיה דאיניש על הספק ולא הוי האפר מוכן לדבר זה מה לי אפר מה לי עפר פיון דאין דעתיה על הספק דרף זה הנאני לומר בפ"י הש"ס: שם ע"ב אלא פדרבי אבא הכא נמי כו' לפי מה שפירשו התוס' למעלה בגדון זה נמי הגם דהוי עפר תיחוח איכא איסורא דרבנן קשה מאי קאמר הכא נמי פדרבי אבא דאיכא למימר דלא שרינו הך איסורא דרבנן אלא בודאה אבל בספקא לא שרינו ואמינא דעד הערב יכסה ומאי דכתב הרא"ש בהא מלתא אמאי לא

שרינן אפילו איסורא דרבנן אפילו בנדאה פיון שיכול להמתין עד הערב ולכסות ואמר דטעמא הוא משום דאיכא למיחש שפא יהיה נבלע הדם ולא יהיה נשאר רישומו נזכר ע"כ.

א"כ האי טעמא יוצדק בנדאי אלא להכריח לומר דכנותיה בספק לא היא דהו"ל ספק ספקא ומאי פריה תלמודא אבל לפום מאי דכתיבנא בישובא דסוגינא לדעת הרמב"ם לעיל ד"ה אמר ליה אב"י דליכא איסורא כל עיקר שפיר דהכא לא שרינן שום איסור דרבנן בשביל פיסוי דם ועפר תיחות מותר הטר גמור הוא פדמשמע בפ' פירה אתי שפיר ודוק ותמצא דבאוקמתא דקאמר בסמוך אלא ספק מאי טעמא לא משום דלמא עביד כתישה כו' ואיסור זה מדרבנן הוא דהוי גיד עליו ריעו דמאי דקאמר בתחילה נמי קא עביד גומא מדרבנן קאמר וכדפירשנוה למעלה ודוק.

גם אהאי אוקמתא דמשום דלמא עביד כתישה איכא להקשות לדעת התוס' ז"ל מאי מדמה ספקא לודאה דאיכא למימר דבנדאי לא גזרו ובספק פיון דליכא ד"ת נדאי גזרינן כל דאיכא למגזר אלא נדאי פדכתיבנא בדברי הרמב"ם עיקר: שם גמרא ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא הכניס עפר לכסות בו כו' לכסות בו דם צפור אסור לכסות בו צואה ע"כ פי' הנה בדעתו בשעה שהכניס העפר צורה שיהיה לו לכסות דם צפור ואירע שגזזמן לו צואה לכסותה ואין הפונה שהזמין לכסות דם צפור ולא לכסות צואה אפילו תגזזמן לו דבכה"ג נראה דמודים נהרבנלי בזה דאין לכסות בו צואה דהא אקצייה להדיא לזה.

והנה נראה דהלכה פריה דהא אפילו למאי דמסקי' בסמוך דטעמא דדם כו' דאין מכסין משום חשישת התרת חלבו ומוקמינן מלתיה דרב יהודה שאמר מכניס אדם קנפת עפר ועושה בה פל צורכו ואפי' מלתא דספקא פגון צואה וכדומה עכ"ז אפשר דיודה רב יהודה בכה"ג דפירש שהכניסו לנדאי ולא קא' רב יהודה אלא דהכניס סתם דבזה דעתיה אכל מילי דאיתרמי ליה ובכי האי גוונא נכלל נדאי וספק אלא דהרמב"ם השמיט דין זה מהלכותיו ונהגם דהרב פסק פריה פריה דרב ייבא דמסיק טעמא דכוי משום התרת חלבו עכ"ז למאי דכתיבנא לא פליג אהו דרבא דקאמר הכניס עפר לדם צפור לא יכסה בו צואה אם פן הו"ל להרמב"ם לאשמעינן אם הכניס עפר לדם צפור אם הוא מוכן לכסות בו צואה פדברי נהרבנלי או פריה דלא הוי מוכן ונהגם שדקדק לומר הרמב"ם בדין כוי וז"ל ואפי' הנה לו עפר מוכן או אפר שפא יאמר הרואה חיה נדאית הוא וכו' דמשמע דאי לאו האי טעמא דהתרת חלבו הנה מועיל הכנת עפר או אפר.

אין להוכיח מידי דאפשר דמיירי בהכניס סתם אבל פירש לכסות דם צפור אימא דבלאו האי טעמא נמי אין מכסין וכדרבא. וגם הרי"ף השמיט הו דרבא מהלכות.

והנה נראה לומר דממה שהשמיטה יגיד דלא פסקי לה לדינא ואפי' לא הזמין אלא לדם צפור יכסה צואה וטעמיהו משום דפסקי פנהרבנלי דפליגי אדרבא דהו"ל רבים נגד יחיד ונהלכה פריה וליכא לאקשוני סוף סוף יאמרו להדיא דשרי לאו קושיא היא דמלתא פהאי דמוכן לדם צפור אינו מוכן לצואה פל דלא אמרו בהדיא דאסיר משתמעא מילתא ממילא דשרי גם באימוראי אי לאו דסבר רבא לאסור לא הווי טרחי נהרבנלי לאשמעינן שריותא דמן הסתם אין לאסור אלא דקשה דמהש"ס משמע דנהרבנלי לא פליגי בספק וטעמיהו דאמר הכין לדם צפור יכסה צואה הוא משום דסברי דצואה לא הוי ספקא והוי מלתא דשכיחא וכדקאמר הש"ס בסמוך תסתיים דרבא הוא דאמר כוי פצואה פי' דסובר צואה ספק ובזה הוי כוי פצואה ואם הכין לצואה יכסה כוי אלמא נהרבנלי סוברים דצואה לאו ספק ואם פן לא אשכחן מאן דפליג עליה דרבא בהיכא דהכין לנדאי דאסור לספק ונהגם דאיכא נמי למימר דנהרבנלי סוברים דצואה הווי ספק

ואעפ"י כן פליגי אדרבא וכדמשמע מדברי הרשב"א ז"ל בחדושי' למסכת י"ט פתיבת יד שפי' ז"ל ונהרב'לאי מתרצי למתני' פרמי כו' ע"כ מוכח מדבריו ז"ל דסבירא ליה דנהרב'לאי סוברי' דצואה הניא כספק ודוק.

והגם דהש"ס קאמר תסתים דרבא כו' משום דאין הכרח למימר הכי אלא פרבא אלא דאין נראה דלפום מאי דקי"ל אפוישי פלוגתא לא מפשינן לא מצוי' לפרושינהו הכי דא"כ אנו מוסיפין מחלוקת בהכין לנדאי אסור לספק ולא מציינן למימר הכי פנין דמציינן לאוקומי פלוגתייהו דרבא ונהרב'לאי בפלוגתא דאימוראי אחרוני' עצמה דקאמר הש"ס בסמוך דרבי יוסי בר חמא ורבי זירא דאפליגו בכוי פצואה פ"א אי הוי צואה ספק או לאו והגם דלמאי דאמרין מותר לכסות בו צואה נהרב'לאי מטעם דרבים הם לגביה דרבא פפי זה לא נפקא לן דינא אלא לכוי וכיין דכוי אפילו הכניס בשבילו העפר להדיא פסק הרמב"ם דאסור לכסות בו משום התרת חלבו לא אצטריף לאשמועינן מידי עם כל זה סוף סוף קשה פנין דאיפא פלוגתא דנהרב'לאי ורבא בכיפוי צואה הנה ליה להרמב"ם ז"ל לאשמועינן דינא דהכין לדם מותר לכסות בו צואה כסברת נהרב'לאי.

וגם הרי"ף הנה ליה להביא בהלכותיו הך פלוגתא דרבא ונהרב'לאי מיהא ואז הנה סמכינן לומר דס"ל להרי"ף ז"ל דממילא פנין דאייתי פלוגתייהו דרבא ונהרב'לאי והם הו"ל רבים לגבי' דרבא ונדאי דכנותייהו דנהרב'לאי פסקינן דרבים גינהו וממה דלא אייתי לפלוגתייהו פלל לא דענו דעתו ז"ל מה היא: אכן הנכון בעיני הוא דדעת הרי"ף והרמב"ם היא דרמי דאינהו ז"ל פסקי כנותיה דמוקי לטעמא דברייתא דטעמא הוי משום גזירת התרת חלבו ולא מוקי לה טעם דכוי הוי ספקא ומוכן לנדאי לא הוי מוכן לספק שמע מינה דסביר'דלא מחלקינן לומר מוכן לזה לא הוי מוכן לזה דאי הנה ס"ל לחלק בין נדאי לספק לא הנה ממציא ליישב הברייתא גזירה חדתא דלא אשפחן לה בדונקתא אחריתי אלא מכח דלא אשפח ליישב הברייתא אלא בהכי שמע מינה דלא מחלק בין נדאי לספיקא והגם דאיפא למימר אפשר דלא סבירא ליה במוכן סתם לומר דלא הוי מוכן אלא לנדאי אבל בהיכא דהוי מוכן להדיא לנדאי אפשר דידה דלא הוי מוכן לספק פרבא עם כל זה סובר הרמב"ם דאי הנה עביד שום חילוק בהכנת עפר לומר מוכן לזה אינו מוכן לזה הנה מוקי לברייתא הכי דס"ס איפא הדרגה ביניהם ולימא דתנא דברייתא ס"ל הכין אלא ונדאי דסובר דאין לחלק בהכין פלל: תו שבת' להעמיק בהא מלתא ואראה דאין הדרגה בהכין לנדאי מהכין סתם לומר לסברת רמי דבהכין סתם הוי מוכן לספק ובהיכא דהכין לנדאי לא הוי מוכן לספק דהנה צריף אתה לדעת דמאי דאנו אומרים הכין לנדאי אין הפונה שאמר דאינו מכינו אלא לנדאי לאפוקי לספק אלא הפונה שלא הנה בדעתו בשעת הכנתו אלא לנדאי אבל הספק לאו אדעתיה ואה"נ אם הנה בא לדעתו בשעת ההכנה הנה מכין לו.

ומהשתא נשכיל בדינא דאפר פירה דאמור ביה רבנן אפר פירה מוכן הוא שהפונה היא שאפילו לא הכינו אדם אעפ"כ מעצמו מוכן הוא וטעמא הוי משום דלא מקצי איניש מאי דחזי ליה ולא אסרו אלא אפר שהוסק בי"ט מטעמא דהוי נולד וכיין שפן נחזי אנו במאי דקמן במי שהכין לנדאי דהיינו מי שמילא קנפת עפר לעשות בו צרכיו שהם נדאין אצלו ולא שלל להדיא מה שייזמן לו לעשות מהספק כשיזמן לו הספק יהיה אותו העפר שהכין לנדאי כאפר פירה שלא הכינו פלל ואנו אומרים שיהיה מוכן לספק כמו כן עפר זה יהיה ג"כ מוכן לספק בשלמא אי אמרינן דמאן דסבר באפר פירה דדעתו על הנדאי ואין דעתו על הספק סבר נמי דכנותה הכין לנדאי אינו מוכן לספק אלא מאן דסבר דמן הסתם דעתו גם על הספק א"כ כשהכין לנדאי נשאר הספק בסתם

שְׁהָרִי גַם בְּאֶפְרַיִם כִּי־לֹא גִילָה דַעְתּוֹ כֹּל עֵינָיו לְמִיָּדֵי אֶפְיָלוֹ לְנֹדָא אֲלֵא שְׁאֲנוּ אוֹמְרִים דַּעְתֵּיהּ דְּאִינִישׁ אַכְל מַאי דַחְזִי לִיהּ ה"נ אֲמַרִינן דְּמַאי דְּלֹא גִילָה בּוּ דַעְתּוֹ דְּדַעְתֵּיהּ דְּאִינִישׁ אַכְל מַאי דַחְזִי לִיהּ וּמַאי דְּלֹא הִכִּין לְסַפֵּק מְשׁוּם שְׁלֵא בָּא בְּדַעְתּוֹ בְּשַׁעַת הַכְּנֻתוֹ אֲלֵא הִנְדָּאִי וְאַנְן סְהַדִּי דְּאִי שְׁיִילִינן לִיהּ אִי אִתְרַמִּי לִיהּ מְלֵתָא שְׁאִין בְּדַעְתּוֹ מַאי וְאָמַר אָמֵן אִי חֲזִי לִיהּ לְעַבְדֵּי וְכִינן שְׁפֹן לֹא הוּי הָא מְלֵתָא דְּהִכִּין לְנֹדָא הַקְּצָאָה לְעַפְרָא זֶה שְׁלֵא יְכֹסֶה בּוּ אִי אִתְרַמִּי לִיהּ מְלֵתָא דְּלֹא יָדַע לֶהּ הַשְׁתָּא וְדוּק הֵיטֵב.

וּלְפֻּם הָא מְלֵתָא מְתִיבֵשׁב הַש"ס עַל נְכוּן מַאי דְּאָמַר וְאַנְדָּא רַבָּא לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר רַבָּא הַכְּנִיס עַפְרָא לְכַסּוֹת בּוּ דִם צְפוּר אָסוּר לְכַסּוֹת בּוּ צוּאָה בְּשַׁלְמָא אִי אֲמַרִינן דְּהִכִּין לְנֹדָא אָסוּר לְסַפֵּק עַדִּיף חִידוּתָא דְּדִינָא דְּאָסוּר לְסַפֵּק מְחִידוּתָא דְּדִינָא דְּאָפְרַיִם כִּי־לֹא גִילָה בּוּ דַעְתּוֹ דְּדַעְתֵּיהּ דְּאִינִישׁ אַכְל מַאי דַחְזִי לִיהּ וּשְׁפִיר מַאי דְּקָאֵמַר הַש"ס אֲזִיל לְטַעֲמֵיהּ דְּאָמַר הֵתֵם דְּהִכִּין לְנֹדָא דְּלְפֻּם הָא מְלֵתָא יָצָא דִּין זֶה ג"כ בְּאֶפְרַיִם כִּי־לֹא הוּי מוֹכֵן לְסַפֵּק אֲלֵא אִי אֲמַרִינן דְּחִלּוּקַת הַכִּין לְנֹדָאִי אֶפְיָלֵי מֵאֵן דְּמוּדָה בְּהַּ יְחִלּוּק בְּדִין הַכְּנֻת אֶפְרַיִם כִּי־לֹא הוּי מוֹכֵן גַּם לְסַפֵּק דְּכַבְעֵינן לְמִימַר בְּדַעְתָּ רַמִּי דְּלֹא בְּעִי לְאוּקוּמִי טַעֲמָא דְּבְרִייתָא דְּרַבָּא דְּאָפְרַיִם כִּי־לֹא גִילָה בּוּ דַעְתּוֹ עַל הַסַּפֵּק וְאֵפְ"כ יוּדָה בְּהִכִּין לְנֹדָאִי דְּאִינִישׁ מוֹכֵן לְסַפֵּק א"כ מַאי קָאֵמַר הַש"ס וְאַנְדָּא לְטַעֲמֵיהּ דְּמִי תְלָה זֶה בְּזֶה אֲלֵא וְנָדָאִי בְּכַתְיָבָא דְּמֵאֵן דְּסַבְר הַכִּין לְנֹדָאִי אִינִישׁ מוֹכֵן לְסַפֵּק יְסַבְרֵי ג"כ בְּאֶפְרַיִם כִּי־לֹא גִילָה בּוּ דַעְתּוֹ עַל הַסַּפֵּק וְכִינן דְּרַמִּי בְּרִיָּה דְּרַב יִיבָא לֹא סַבְר בְּאֶפְרַיִם כִּי־לֹא הוּי מוֹכֵן לְסַפֵּק מְדַאצְטְרִיָּה לְטַעֲמֵי הַתְּרַת חֵלְבוֹ.

מִמִּילָא אִתָּהּ לְמַד דְּלֹא סַבְר נְמִי לְהִכִּין לְנֹדָאִי דְּלֹא הוּי מוֹכֵן לְסַפֵּק וְכִינן דְּהַרִי"ף ו"ל וְהַרְמָב"ם פְּסָקוּ כְּרַמִּי לְזֶה הַשְּׁמִיטוּ כִּי־לֹא גִילָה מְלֵתָא דְּרַבָּא. אֲלֵא דְּפֶשׁ גַּבְּוּ לִידַע טַעֲמֵיהּ דְּפֶסְקִי כְּרַמִּי הִנֵּה בְּהַּא מְלֵתָא אִיכָּא חוּמְרָא וְקוּלָּא לְדַעְתָּ רַבָּא וְחוּמְרָא וְקוּלָּא לְדַעְתָּ רַמִּי חוּמְרָא לְדַעְתָּ רַמִּי דְּאֶפְיָלֵי הַכִּין עַפְרָא לְכַסּוֹת דִם כּוּי אָסוּר לְכַסּוֹתוֹ מְשׁוּם גְּזִירָה מִשָּׂא"כ לְדַעְתָּ רַבָּא דְּאֵם הַכִּין לְכוּי שְׁרִי לְכַסּוֹת וְקוּלָּא לְדַעְתָּ רַמִּי לְגַבִּי צוּאָה דְּאֵם הַכִּין לְדִם צְפוּר שְׁרִי לְכַסּוֹת בּוּ צוּאָה מִשָּׂא"כ לְדַעְתָּ רַבָּא דְּאָסוּר וְכִינן שְׁפֹן לִיכָּא לְאֶכְרוּעֵי מְכַלְלָא דְּדִינָא דְּסַפֵּק דְּאוֹרִייתָא לְחוּמְרָא וְסַפֵּק דְּרַבְּנָן לְקוּלָּא וְטַפִּי נִרְאָה לֹאִמַר דְּאִין הִלְכָה כְּרַמִּי מִטַעֲמֵי דְּרַבָּא דְּהִנֵּה מֵאֶרְיָה דְּתַלְמוּדָא טַפִּי מְרַמִּי.

וְתוּ דְּאֶמּוֹרָאִי טוּבָא פְּלִיגִי עֲלֵיהּ כְּנֶהֱרַבְלָאִי וְרַבִּי זִירָא וְר"י בַּר חֲמָא דְּסַבְרִי בְּמוֹכֵן לְנֹדָאִי דְּלֹא הוּי מוֹכֵן לְסַפֵּק כְּדַמְשַׁמַּע מְפֻלְגָּתִיָּהוּ: וְנִרְאָה דְּטַעֲמֵיהּ דְּהַרִי"ף וְהַרְמָב"ם ו"ל דְּפֶסְקוּ כְּפֻּנְתֵּיהּ מְשׁוּם דְּבְרִייתָא דְּקַתְנִי אִין מְכַסִּין דִם כּוּי בְּהַחֲלִיט מְשַׁמַּע וְלִשְׁנוּיָא דְּרַבָּא מְשַׁכַּחַת לֶהּ שְׁיִכְסֶה דְּמוּ בְּמוֹכֵן לְסַפֵּק וְאַצ"ל לְמוֹכֵן לְכוּי עַצְמוֹ וְאֵמַאי פְּסִיק וְתַנִּי אִין מְכַסִּין וְלְדַרְמִי גִיחָא וְהִינִינוּ נְמִי טַעֲמָא דְּתַלְמוּדָא דְּמִייתִי מִלְתֵּיהּ דְּרַמִּי בְּאַחֲרוּנָהּ לֹאִמַר דְּהִכִּין מְסַקְנָא דְּמְלֵתָא וְאוּלִי נְמִי דְּרַמִּי הוּי בְּתַרְאָה מְרַבָּא וּמְרַבָּא וְאוּלִי קִיָּמָא לֹן כְּבַתְרָאִי וְלִהִכִּי פְּסָקוּ הַרִי"ף וְהַרְמָב"ם כְּפֻּנְתֵּיהּ וּמִהַשְׁתָּא מְצִינן לְמִימַר דְּנֶהֱרַבְלָאִי סַבְרִי וְטַעֲמֵיהּ דְּאֶמְרִי הַכִּין לְדִם עוּף יְכֹסֶה בּוּ צוּאָה הוּא מְשׁוּם דְּסַבְרִי הַכִּין לְנֹדָאִי הוּי מוֹכֵן נְמִי לְסַפֵּק וְכַרְמִי וְהִנֵּהוּ אֶמּוֹרָאִי נְמִי דְּפִלִּיגִי בְּכוּי אִי הִנֵּה כְּצוּאָה מְצִינן לְפְרוּשֵׁי נְמִי מְלֵתֵיהּ עוּזָה"ד לְעוֹלָם לְכוּלֵי עַלְמָא הַכִּין לְנֹדָאִי מוֹכֵן לְסַפֵּק וּמֵאֵן דְּאָמַר כּוּי אִינִישׁ כְּצוּאָה סַבְר כְּרַמִּי דְּטַעֲמָא דְּכוּי הוּא מְשׁוּם גְּזִירַת חֵלְבוֹ לְזֶה אָמַר כּוּי אִינִישׁ כְּצוּאָה פְּרוּשׁ וְאִין לְכַסּוֹתוֹ מִטַעֲמֵי גְּזִירַת הַתְּרַת חֵלְבוֹ וּמָר סַבְר לֹא שְׁנָא וְלֹא גְּזִירִין וּמַאי דְּמְשַׁמַּע מִהַש"ס דְּמְפָרֵשׁ פְּלוּגָּתִיָּהוּ בְּדִין מוֹכֵן לְנֹדָאִי לֹא הוּי מוֹכֵן לְסַפֵּק הִינִינוּ מְקַמֵּי דְּחֻדַּת רַמִּי הָא מְלֵתָא דְּאִיכָּא בְּכוּי חֲשַׁשׁ הַתְּרַת חֵלְבוֹ אַבְל בְּתַר דְּאֵתָא רַמִּי וְחֻדַּת הָא מְלֵתָא דְּהַתְּרַת חֵלְבוֹ הִדְרִינן לְפְרוּשֵׁי פְּלוּגָּתִיָּהוּ בְּדַרְמִי וְטַעֲמָא דְּקַתְנִי מְלֵתֵיהּ בְּכַה"ג כּוּי כְּצוּאָה וְלֹא אֶמְרִי לְהִדְיָא חַד אָמַר מְכַסִּין דִם כּוּי וְחַד אָמַר אִין מְכַסִּין

נתפוננו בזה לומר כוי פצואה ומכסה ליה בדבר שאין בו משום מוקצה לכפות הצואה אבל אם הנה דקר נעוץ לא יחפור וכסה ומר סבר אעפ"י שיש לו עפר מוכן לצואה אעפ"כ לא יכסה דם כוי פדרמי: ומעתה ניחא לי מאי דקאמר רב יהודה וקתני לה במתניתין בדין אפר שהוסק בי"ט דהגם דאסור לכפות בו משום דהוי נולד אעפ"כ אם הוא חם שראוי לצלות בו ביצה מותר לכפות בו מטעם דכיון דאי בעי להפך בו לצלות בו כו' וכמו שפרש"י התם הרי דהגם דלא הוי מוכן לכסוי כל עיקר דנולד הוא אעפ"כ כיון דחזי להפך בו לצלות בו ביצה לא אתקצאי ושרינו ליה לכפות בו ומינה מוכן לנדאי מוכן לספק וה"ה מוכן סתם כל דלא הוקצה לדבר אחד לא הוי מוקצה לדבר אחר.

ואולי דמפח זה פסקו הרי"ף והרמב"ם פרמי ולא פרבא אלא דסוף סוף קשה לי אמאי לא אותיב תלמודא מינה דמוכן לדבר אחד הוי מוכן לכל ואולי דלא חש להקשות כיון דלא קיימא מלתייהו.

אי נמי סברי דשאני אפר חם דלעולם לא חל עליו איסור מוקצה אבל העפר לא יצא כל עיקר מאיסור מוקצה אלא שאנו אומרים מוכן הוא לנדאי אי נמי הכינו הוא לנדאי אבל בספק במלתייה קיימא ואין דרוך זה מספיק ולדרכו של רמי סלקא מלתא מחנוורתא ומתרצתא פסקא דדינא דהרמב"ם ז"ל: שם גמרא ל"ש אלא שאין יכול לכפות בדקירה אחת וכו' מהכא נראה להוכיח דלא פהתוספות שפיר' דטעם היתר עפר תיחוח הוי מטעם שחזור העפר וממלא הגומא דמשמע מדברייהם הא לאו הכי אסיר והא מדמצריה הכא דקירה אחת משמע דלאו הכין הוא דא"כ אמאי צריך דקירה כיון שהוא כ"כ רפוף דמעצמו נד וממלא הגומא יכול הוא ליטלו בידו ולכפות בו והכי הול"ל ל"ש אלא שאין יכול לכפות בכיסוי אחד אלא ודאי דכל דהעפר אינו בנוי בארץ הגם שהוא סמוך ועומד במקומו וצריך דקר אף על פי כן מותר ואין בו חפירה ובהכי מתדייקא נמי מתניתין דקתני יחפור בדקר ועיקר: שם תני ר' זירא ולא כוי בלבד אמרו אלא אפי' שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמן זה בזה אסור לכפותו ע"כ.

לכאורה משמע דאין מכסין הספק ולדבריו לא הוי טעמא בכוי משום גזירת התרת חלבו דהא הכא ליכא האי טעמא ואסיר ודלא פרמי אלא שראיתי להרמב"ם בפ"ג מהלכות י"ט דבית דפסק איסור פיסוי דם כוי ויהיב טעמא משום התרת חלב פתב ז"ל וכן השוחט חיה מעי"ט לא יכסה דמה בי"ט שחט בהמה וחיה בי"ט ונתערב דמן לא יכסה אותו עד לערב ואם הנה לו עפר וכו' ויכול לכפות הפל בדקירה אחת הרי זה מכסהו עכ"ל רבינו זיפה שטרך לבי תרי: והנה נראה לומר דסובר הרמב"ם דלא פליגא הא דרבי זירא אמילתא דרמי דלעולם לכולי עלמא אין טורחין בי"ט בספק וחדיותא דכוי הוי לאסור אפי' לא הוי טרחא בכיסויו כגון דשחט ודאי חיה לפני כוי ויכול לכפות דם הכוי עם דם החיה בדקירה אחת דליכא טרחא אעפ"כ אסור.

אלא דקשה מנא לן למימר דאסרו אפי' בכה"ג משום התרת חלבו כיון דאיכא דם חיה לא יתלה בספק אלא בנדאי ולומר דדקיר' זו בשביל דם חיה היא וכי תימא דמייירי בשחט לחיה וסלקה ובתר הכי שחט כוי וחישינו לרואה כוי לבד ויטעה וכו' היכא אנשפחן מין גזירה זו אשר לא כתוב בספר ופשיטא לי דמר בר רב אשי לא חתים עלה.

ונראה לי לומר דכיון דגזרי' בכיסוי דם הכוי ולא מכסין ליה בי"ט בזה אנו מחליטין בדעת כל איניש דאין מכסין דם הספק א"כ אם נאמר דמכסין דם התערובות זה יגיד ויאמת בלב כל דכוי אפי' ספק אינו ובהמה נדאית ואנן סהדי דאף בחול לא יכסו דמה ומלתא פהאי לא חששא מספק אלא נדאה היא דיאמתו דלאו ספיקא הוא ולא יכסו דמו לזה אמרו דגם נתערבו דם בהמה בדם

חזיה לא יכסה דמן וילדרף זה ינתיק על נכון אומר תני ר' זירא לא פוי בלבד אפרו שלא לכסות דמו משום התרת חלבו אלא הוסיפו בה אפילו שחט כו' ונתערב כו' הגם דליכא הך חששא אעפ"כ לא חלקו בכל הספק ואסרו הכל מטעם שפתיבתי ונכון.

עוד נראה לומר בדקדק בדברי רמב"ם שסדר ההלכות עזה"ד שפתיבתי של השוחט מעי"ט כו' בין הלכה שהשוחט פוי ונהלכה שהשוחט בהמה כו' ונתערבו דמן כו' דמן הראוי הנה לו לכתוב הלכה שהשוחט ונתערבו דמן של חיה ועוף סמוך להלכה שהשוחט פוי וכולהו חדא מלתא היא וכדמשמע נמי מדתני ר' זירא לא פוי בלבד אפרו אלא אפילו שחט כו' ונתערבו כו' וממה ששינה הרמב"ם ז"ל גילה דעתו דטעם איסור פסוי דם תערובות דמה לטעם איסור פסוי דם שחטת חיה ועוף מעי"ט ונתפונן לתרץ קושיותנו עצמה שהקשינו לדבריו ז"ל דכוי טעמא דאיסורו למיחוש התרת חלבו משום דספיקו לא הוי בידי אדם ואינו גרמא בטרחא זו של י"ט ולהכי אי לא טעמא דהתרת חלבו הגם דהוי ספק חזיה שרי לכסות משא"כ דם התערובות שהוא סבב הדבר ונהנה בדיקה פי היכי דאמרין אם שחט בעי"ט אפילו ודאי דאין לכסותו בי"ט משום דנהנה בדיקה ולא פיסה הא נמי דנתערב הוא הסובב ולא יכסה משום דנהנה בדיקה לעשות שלא יתערבו ואין להתיר לו בכה"ג: ולענין דינא בהיכא דאיתרמי ושחט פוי או חיה ובהמה והיו בתצירו והוצרכו לנקות תצירו לא אסרי' ליה נאי עביד פסוי עביד אלא דלא להוי מלתא משום מצנת פסוי אכל אי עביד מצנת פסוי אסור ואפילו בתצירו דאיכא למימר לנקות תצירו הוא מתכונן דהא לא פלוג רבנו בגזירתו: דף ט' גמרא אבנה דשמואל אמר גלגל עיסה מעי"ט אין מפריש חלתה בי"ט לימא פליגא וכו' כתב הרמב"ם פ"ג מהלכות י"ט ז"ל הלש עיסה מעי"ט אין מפריש ממנה חלה בי"ט ע"כ וכתב הראב"ד ז"ל וז"ל ואנו מחלקין בין עיסת הארץ לעיסת ח"ל דעיסת ח"ל פנין דקי"ל כשמואל דאמר אוכל והולך כו' אין פאן משום מתקן דהלכה פרבא שהוא בתרא דפליג אדאבוה דשמואל ע"כ דברי הראב"ד תמוהים לפום מאי דאשכחן בש"ס דרבא דהוי בתרא קא משני ומיישב מלתיה דאבוה דשמואל עם הך דשמואל ש"מ דסבר כנותיה דאבוה ופליג אדרבא ומה טענה בפני הראב"ד על דברי הרמב"ם ז"ל.

ולדעתי הגם דנאמר דלא גרסינו בגמרא אמר רבה וגרסי' בבר פלוגתיה דאבוה דשמואל רבא בא"ל"ף עכ"ז מדמהדר תלמודא ושקיל וטרי אליבא דאבוה דשמואל ש"מ דהכי הלכתא ודעת הרי"ף פדעת הרמב"ם ויחייב בהלכות טעמא לפסקא יעש"ד: שם גמרא מחלוקת ברה"ר כו' איכא דאמרי אמר ר' חנן מחלוקת ברה"י כו' כתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות י"ט ז"ל אין מוליכין הסולם של שובבך משובבך לשובבך ברה"ר שמה יאמרו להטיח גגו הוא כו' אבל ברה"י מוליכו אעפ"י שפל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחזרי חזרים אסור פאן התירו משום שמחת י"ט עכ"ל.

מוכח מדבריו ז"ל דפסק פלישנא בתרא דב"ה נמי אסרי ברה"ר משום גזירת לתקן גגו וברה"י התירו ב"ה מטעם שמחת י"ט הקילו בגזירה זו שניה דכל מקום שאסרו חכמים. אלא דקשה לדבריו ז"ל הו"ל לשנויי תלמודא לפירכת רב פבית שמאי ויאמר לעולם פדרב והכא משום שמחת י"ט בית הלל לקולא.

וי"ל דלחיות דכפי האמת אפי' לרב לא פסיקא מלתא למימר דלכ"ע דב"ה טעמייהו משום שמחת י"ט דהא איכא תנא דלית ליה מקום שאסרו משום מראית העין כו' וסובר דבהיכא דליכא מראית העין שרי להכי אמר הש"ס בתנאי ולמד רמב"ם לומר דהוי מטעם שמחת י"ט מדקאמר הש"ס

לקמן ע"ב אמתני' וז"ל אלמא גבי שמחת י"ט ב"ה לקולא כו' ע"כ אלמא דטעמייהו דב"ה משום שמחת י"ט ולא מיבעיא לדעת המקשן אלא אפי' לדעת הדוחה דדחי התם ולא מפי' גם הוא סובר דהוי מטעם שמחת י"ט אלא דסבר דב"ה הוא דמקילין משום דסברי דהוי קולא מועטת וב"ש סברי להיפך דהוה הוא דהוי קולא מועטת ובפרק כ"ו מהלכות שבת פתב רמב"ם וז"ל סולם של עליה אסור לטלטלו שאין עליו תורת פלי ולהאי טעמא אדרבה תמיר י"ט משבת דבי"ט מתמרינן במקצה טפי משבת כמו שכתב הוא וז"ל בפ"א מהלכות י"ט ולמד רמב"ם וז"ל לומר דטעמא דסולם של עליה הוא משום שאין תורת פלי עליו מדאסרו בגמרא אפילו הטנייתו כדקאמר בגי רבי חייא הטוי סולם של עליה בא לידינו והתרנוהו ואמר להם צאו ואסרו מה שהתרתם ע"כ.

ואי תימא דהטניית סולם דעליה טעמא הוא משום שיאמרו להטיח גגו אם פן אמאי אמר להם ר' חייא צאו ואסרו מה שהתרתם דר' דוסא במאי דשרי ת"ק קא אסר איהו דלמא לא היא וכדעת בגי עיקר ומוקמינן לר' דוסא כבית הלל דהא הטניית סולם של עליה מחלון לחלון כהולכת סולם דשוכה דמי וב"ה דשרו בהא שרו בהא ור' דוסא פנותייהו אלא ודאי דטעמא דסולם של עליה סובר ר' חייא דהוי משום איסור טלטול וכיון דכן מפרש דברי ר' דוסא דקאי אמאי דשרי ת"ק דאי סולם של עליה מוקצה לטלטלו ולפום האי מלתא לא קשיא מה שהקשו התו' מפ' חלון דף ע"ז דמשמע מהתם דמותר לטלטל בין סולם מצרי בין סולם צורי דלדעת גדול דעה רבינו משה וז"ל ל"ק מידי דאיהו מפרש סוגיא דהתם על זה האופן וז"ל הגמרא סולם מצרי אינו ממעט והצורי ממעט ה"ד מצרי כל שאין לו ד' חנוקים א"ל מאי טעמא מצרי דלא ממעט כו' משום דהו"ל דבר הניטל בשבת כו' אי הכי צורי גמי התם פונדו קובעו ע"כ ע"ש משמע דמאי דמשגי פונדו קובעו פ"י והגם דמותר לטלטלו פינן דכבר פונדו קובעו וכן פ"י רש"י להדיא והיא דעת התוס' וז"ל לפי דעת הרמב"ם פינן דגילה דעתו דסובר ה"כא בסולם של עליה דאית ביה משום מוקצה דאין תורת פלי עליו מוכחא לן מלתא דמפרש סוגיא עזה"ד פונדו קובעו פ"י ומהשתא הנה הוא מוקצה גמור פינן דחשבינן ליה פקבוע אין תורת פלי עליו ואסור לטלטלו והוא מ"ש בהלכו' שבת בסולם של עליה דאסור משום דאין תורת פלי עליו ומהשתא אין אנו צריכין לחלק מה שחלקו התו' שהוא דוחק ומה שאמר רמב"ם טעם דאיסור דלמא יבא לצוד הגם שלא בא טעם זה בגמ' רבינו אזיל לטעמיה שכתב בפרק כ"ד מהלכות שבת וז"ל אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים פדרף שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה וכו' שלא טלטלו בשבת פטלטלו בחול כו' ונמצא שלא שבת ועוד כשיקרה ויטלטל פלים שמלאכתן לאיסור אפטר שיתעסק בהם מעט ויבא לידי מלאכה עכ"ל הרי דאיסור טלטול פלים שהם מוקצים המיחוש בהם שמא יעשה מלאכה הנעשית בהם והוא אומר פאן ויבא לצוד: דף י' גמרא עד פאן לא קאמרי ב"ש ה"כא אלא פינן דמוקצה כו' ע"כ בש"ס מפרשי' לפלוגתיהו דב"ש וב"ה דב"ש גזרי דלמא ממליך וב"ה לא גזרי דלמא ממליך אכל לכ"ע ליכא מוקצה דהא ב"ה נמי בעו דיאמר זה וזה אני נוטל ובהכי אפי' ב"ש נמי מודו דליכא מוקצה אלא דמצריכי נענוע מחשש ממליך וא"כ מאי קאמר הש"ס לסברת ב"ה פינן דמוקצה באומר זה וזה כו' הלא גם ב"ש מודים דאין פאן מוקצה וי"ל דה"ק פינן דמאי דאנו באין לדון עליו הוא באיסור מוקצה לא חיישינן באיסור זה חששא רחוקה דלמא ממליך ומטלטל הפוקצים די שנצריכהו להסיר המוקצה ודי שיאמר זה כו' ועכ"פ דברי הש"ס דחוקים ומיסתברא כדעת ר' יוחנן דאפי' לבית הלל במקום בית שמאי וכדכתבנא שהיא דעת הרמב"ם וז"ל: שם גמרא דלמא אתי לאמלוכי ע"כ פ"י רש"י בי"ט בשניקח מה שהזמין בלא נענוע והו"ל לטלטול שלא

לצורך דברי רש"י ו"ל צ"ע דהא פיון דלאו מוקצים ניהו אין איסור בטלטולם פיון דאי בעי שחית ואכיל להו.

והרמב"ם פתב בפ"ה המשנה וז"ל שפא ימלה ולא ירצה לקחתם ואחר הכנס' י"ט ימלה שנית ויקח אותם והם מוקצים עכ"ל פי' דבריו דהחששא דממליה לא אחר הכנסת י"ט בזה ודאי דליכא שום מיקחוש ונהרי הם פתו וכפירותיו המזומנים אצלו אלא דהחששא היא שפא ימלה קודם י"ט ובין השמשות מוקצים ניהו ואיהו חשיב דהזמנה ראשונה שעשה פשאר זה וזה אני אוכל אינה מתבטלת במחשבה שניה הגם שהיתה קודם הכנסת י"ט: ע"ב מתני' זמן שחורים כו'.

פתב הרמב"ם בפ"ב מהי"ט וז"ל זמן שחורים וכו' שאני אומר אותם שזמן פרחו ואלו אחרים הם וכל ספק מוכן אסור ע"כ. ממה דקאמר הגמרא לימא מסייע ליה לר' חנינא דאמר רוב וקרוב הלה אחר הרוב כו' ומשני בדרף משמע דוקא מהאי דאיכא רוב וקרוב דבזה מכרעא מלתא דאתו מעלמא אבל בלאו האי טעמא אי לא הוי אלא ספק לא אסרינו ודלא פרמב"ם וי"ל דהש"ס מהדר לאוקומי מתני' דהקא ככ"ע אפי' לרשב"ג דסובר ספק מוכן מותר פדקתני מתני' לקמן וטעמא דמהדר הש"ס לאוקומי מתני' ככ"ע משום דאל"כ ונפרש מתני' דהקא מטעם דהוי ספק מוכן אם פן הקא סתם לו רבי בספק מוכן אסור ובתר הכי מיייתי מחלוקת ת"ק ורשב"ג והו"ל סתם ואח"כ מחלוקת להכי מפרש לה תלמודא דאתי ככ"ע ובספק מוכן לא קא מייירי אלא מטעם הלה אחר הרוב וקרוב ובזה ליכא מאן דפליג אבל בהיקא דלא הוי אלא ספק בעלמא וכגון דלא הנה רוב בסביב אלו שיהכין לא שמעי' מהאי משנה דאסיר גם לא שמעינו דשרי דסוף סוף לא התנה התנא דבעי דאיכא רוב במוקצים ובמתניתין שפדרף כ"ד מיייתי פלוגתא בהכי ורמב"ם ו"ל לפום מאי דאסיקנא דס' מוכן אסור נגע בטעמא דזמן שחורים כו' משום ספק מוכן פי היכי דאסרי' אפי' ליכא רוב כו': שם גמרא לימא מתני' רבי היא וכו' בהאי פלוגתא דרבי נחכמים מצאתי להרמב"ם שפכתב בפ"ו מהל' מעשר שני וז"ל האומר לבנו מעשר שני בזוית זו ומצאו בזוית הרי אלו חולין א"ל הרי שם מאה ומצא מאתים השאר חולין הרי שם מאתים ומצא מאה הרי היא חולין הניח מאה ומצא מאתים או מאתים ומצא מאה אפי' בב' פיסין הכל חולין עכ"ל קשה אמאי חלק הרמב"ם שפאמר לבנו אמר מאה ומצא מאתים השאר חולין דמשמע דמנה ודאי מעשר ובהניח מנה ומצא מאתים אמר הכל חולין ולזה י"ל דשאני אמר לבנו דמצאי למימר דאיהו גמי הכי קאמר ליה במאתים שיש במקום פלוני יש שם מנה של מעשר שני משא"כ בהניח מנה ומצא מאתים ומצאתי משנה בפ"ד דמעשר שני וז"ל האומר לבנו מעשר בזוית זו ומצאו בזוית אחרת הרי אלו חולין האומר מאה ומצא מאתים השאר חולין מאתים ומצא מנה הכל מעשר ע"כ.

ב' חלוקות הראשונות של המשנה פסקם הרמב"ם וז"ל כדברי המשנה אבל חלוקה השלישית של אמר לו מאתים ומצא מנה שכתוב במשנה הכל מעשר פתב הרמב"ם הכל הם חולין גם מ"ש הניח מנה כו' הכל חולין הוי דלא פסתם משנה דקתני הכל מעשר ודבר תימה הוא דיפסוק דלא פסתם משנה.

והרב כ"מ פתב וז"ל וטעם רבינו משום דתניא בפ"ק די"ט וז"ל הניח מאתים ומצא מנה מנח ומנה מוטל דברי רבי וחכ"א הכל חולין עד כאן והלקתא פחכמים ואע"ג דבפרק החולין אמרינו סתם מתניתין ומחלוקת דברייתא הלכה פסתם מתני' שאני הקא דפ"ק דביצה טרחי אמוראי לאוקומי מתניתין פחכמים משמע דהכי הלכתא ולא פסתם ע"כ דברי הרב וז"ל נפלאו מפני וכי בשביל דתלמודא בעי לאוקומי מתני' ככ"ע אמרי' דדחו למאי דקי"ל הלכתא פסתם

משנה ואוכיחך ואערפה לעיניך דכנותה דהאי מלתא דקאמר הש"ס בפסקא שלמעלה ונ"ל לימא מתני' מסייע ליה לר' חנינא דאמר כו' רוב וקרוב כו' ומשני כדאמר אבבי בדר' (הנזכר) ע"ב הרי דטרח תלמודא לאוקומי מתני' דלא כר' חנינא וקי"ל אחר האמת הלכתא כר"ח שפן כתב הרי"ף וכן פסק הרמב"ם אלא ודאי דהגם דהלכתא פנותיה טרח הש"ס לאוקומי מתני' ככ"ע.

וגם הרא"ש בפ' לא יחפור כתב ונ"ל והגם דאותביה ר"ז לא משום דפליג עליה אלא לברר דבריו ע"כ. מוכח דסובר דהלכתא כר' חנינא וגם להדיא בש"ס התם מסיק דרב ושמואל כולהו אית להו דר' חנינא א"כ ליכא מאן דפליג עליה דר"ח ואף על פי כן טרח תלמודא לאוקומה אפי' תימא דלא כר"ח וה"נ דכנותה וצ"ע לדברי מרן.

ולדידי חזי לי טפי למימר דכיון דלא אשכחון מאן דפליג אדרבנן בהא מלתא אלא רבי הוא דקאמר במנה ומצא מאתים או להפך המנה הנשאר מעשר בהא מלתא לא אזלינן בטר סתמא לומר הלכה כסתם משנה וטעמא דמלתא דכלום טעמא מאי אמרינן הלכה כסתם משנה הוא משום דישרו בעיני רבי דברי החולק ושתף דעתו עמו והו"ל רבים ופסק כס' זו משא"כ בכה"ג דנתגלה לנו דהוא לבד הוא דאמור להא מלתא הגם דישרה בעיניו וכתב לה בסתם לית הלכתא פנותה פיון דקחזינו דסברא יחידאה היא ורבים פליגי עליה: דף י"א א גמרא היכי דמי אלימא במפורחים ולא במדדין כו' לעולם באין קן תוף חמשים אמה וכגון דקיימא בקרון זוית כו' ע"כ הרי"ף ו"ל השמיט כל פסקא זו ורבי' מהרי"ק בב"י פתב ולא ידעתי למה כו' עכ"ל.

ואולי דסובר הרי"ף דהש"ס דטרח לינשבה הוא משום דבעי לאוקומה למתני' אפילו אליכא דמאן דאמר ספק מוכן שרי וכדכתני' לעיל בדברי הרמב"ם אבל אחר האמת למאי דקי"ל ספק מוכן אסור איכא חידותא דדינא בדין אם אין שם אלא הם הרי אלו מותרין לו' דהגם דס' מוכן אסור הכא שרי והגם דליכא קן תוף ו' אמה סד"א דלמא איניש מיייתי ליה ואיתרמי ואתי וכיון דהו רובא דעלמא הגם דאיכא קרוב קמן אמינא דבכה"ג שקילי קרוב ורוב דעלמא דליתיה קמן ונכנס בגדר ספק קמ"ל פיון דלא הוי ספק שקול שרי והש"ס לפי דסובר דמתני' קיימא אפי' תימא ספק מוכן מותר להכי מקשה שפיר פשיטא דשרי ולא מצוי לשנויי כדשנינן וא"ת סוף סוף אמאי לא השמיענו דבר זה דבקאי בקרון זוית לא אתי ואפי' תוף ו' אמה ונפקא לענין דינא בהיכא דקיימא בקרון זוית לשרויי הגם דאיכא שובכים תוף ו' אמה י"ל דסובר הרי"ף דמלתא פשיטא היא דמאי דתנו בפרק לא יחפור תוף ו' אמה של בעל השוכה לס' ר' חנינא דאמר הלך אחר הרוב טעמא הוי משום דאין הגזול מדדה טפי מחמשים אמה כדאמרי' התם.

ולהכי תמצא שהשמיט הרי"ף התם בפרק לא יחפור הא מלתא דאין הגזול מדדה טפי מחמשים אמה משום דסמך דמשתמעא מלתא ממה דכתב הלכה כר' חנינא והא נמי מלתא דפשיטא היא דהוי טעמא משום דעד גבול זה חזי לקיניה וממילא משמע דאי הוי בקרון זוית אפילו תוף חמשים לא אתי אלא דתלמודא הכא מחמת שנדחק מטעמא דכתובנא אמרדתנא חש למאן דלא ידע טעמא דגזול משום דלא חזי לקיניה אלא דרחוק בעיני דרף זה ומה גם להרא"ש שגם הוא השמיט כל פסקא זה: והנכון בעיני לומר בדעת הרי"ף והרא"ש ו"ל דסוגיין דהכא לא קיימא אלא למאן [למאי] דסבר הש"ס לאוקומי מתני' אפי' תימא דלא כר' חנינא כדמשמע ממה דקאמר עליה דהאי פסקא לימא מסייע ליה לר' חנינא ודחי כדקאמר אבבי כו' הרי דדעת הש"ס לאוקומי מתני' אפילו דלא כר' חנינא ומשום הכי הוא דקעביד פולי האי משא ומתן אבל לפום מאי דמסקי' כר' חנינא לא קיימא מלתא הכי.

נדע שכתב הרא"ש בפרק לא יחפור וז"ל אמר ר' חנינא רוב וקרוב הלה אחר הרוב וכן הלכתא ומלתא דפשיטא היא דתנו ובנמצא הלה אחר הרוב אפילו נמצא קרוב לנבילה אלא ר' חנינא אפי' קורבה דמוכח אתא לאשמועינן דאזלינן בתר רובא עכ"ל וכתב בגמרא יוסף ב' לא יחפור וז"ל מתני' מפרש בגמרא דהאי גיפול הוא גזול קטן שמדדה ברגליו ואמר מר עוקבא פל המדדה אינה מדדה יותר מחמשים אמה הלכה הוי של בעל השוכה דליכא למימר הלה בתר רובא דעלמא ונימא מעוברי דרכים נפל דמתניתין מייירי בשביל של פרמים שאין דרה עוברי דרכים לשם ומשום הכי נמי פשנמצא בין ב' שוכים קרוב לזה שלו כו' ע"כ.

הרי דהגם דליכא שוכה תוף ו' אמה חיישינן דמייתו ליה עוברי דרכים ואיכא רובא דעלמא אלא בהיכא דליכא למיחש לרובא דעלמא וכגון בשביל של פרמים אז הוא דאמרינן של שוכה ומהשתא פשנפרש מתני' אליכא דר' חנינא אנו מתחייבים לפרשה בדרה זה עצמו דפירשנו מתני' דלא יחפור דמאי דקתני ואם אין שם אלא הוא הרי אלו מותרין פ' בהיכא דליכא למיחש לאחרים דמעלמא דליכא למיחש דמעוברי דרכים נפל וכגון דהוי בשביל הפרמים מותרים ולדרה זה ליכא לאקשויי פשיטא דחידוש גדול קמ"ל דלא שרי אלא אם אין שם אחרים פלל על אופן האמור אבל פל דאיכא למיחש לאחרים אזלי בתר רובא נאסיר הגם דליכא קן תוף ו' אמה ומהשתא אוקמתא דסוגייתא הך לא קנימא פהלכתא להכי השמיטוה הרי"ף והרא"ש מההלכות דלא קאמר לה תלמודא אלא מחמת שגדחק לשנויי פשיטא דפריה הוכרה להמציא חילוק זה וכיון דמתני' מתפרשא שפיר תו לא צריכנן להני שנינויי זו היא שיטת הרי"ף והרא"ש: והרמב"ם פתב בפ"ב מהי"ט וז"ל זמן בתוף הקן ומצא לפני הקן אם אין שם בקן אלא הם ואינם יכולין לפרוח אע"פ שיש שם קן אחר בקרן זוית בתוף ו' אמה הרי אלו מותרים שאין המדדה מדדה אלא פנגד קנו בשוה עכ"ל נראה מדבריו ז"ל דמפרש מאי דקתני מתני' ואם אין שם כו' פ' בקן והאמת אתו לפום מאי דכתבינא לעיל בכולא פ' דתלמודא דמתני' אנדא אפילו תימא ספק מוכן שרי דלזה טרח תלמודא להנהו שנינויי אבל לדין דספק מוכן קנימא הלכתא דאסיר להכי אשמועינן הרמב"ם דלא שרי אלא אי ליכא בקן אחרים פלל אבל אי איכא בקן אחרים הגם דאיכא מרבין כנותייהו אסיר הגם דליכא רובא גם שהמזמנים ושאינם מזמנים שוים למקום שנמצאו עתה לפני הקן ואין אחד מהם קרוב לומר הלה אחר הקרוב ונמצא הספק שקול אע"כ אסור מטעם דהוי ס' מוכן וספק מוכן אסור ובפט"ו מהלכות גזילה פתב וז"ל גזול הנמצא קרוב לשוכה בתוף ו' אמה הרי הוא של בעל השוכה חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו שאין הגזול מדדה יתר על חמשים אמה נמצא בין ב' שוכים של קרוב מחצה למחצה יחלקו בד"א שהיו יוני השבכות שוים במנין אבל אם היו יוני הא' רבים הלה אחר הרוב אע"פ שהוא רחוק עכ"ל דעת הרב ז"ל ברורה היא דלא סבר הרב הלה אחר הרוב אלא בשוכים הנמצאים בתוף ו' אמה אבל רובא בעלמא כה"ג דנימא דעוברי דרכים אייתוה ונפל לא אמרינן בזה הלה אחר הרוב כמ"ש הרב הנ"י ז"ל ולפי דבריו מפרשי מאי דקאמר הש"ס ה"ם בפ' לא יחפור וז"ל וליזיל בתר רובא דעלמא ומשני הב"ע בשביל של פרמים דאם איתא דמעלמא אתו פינן דמדדי כו' ע"כ בשלמא לפום מאי דכתב הנ"י ופירשנו שיטתו של הרי"ף לדרכו נימא דהכי פ' דאפילו תוף חמשים אמה לא אמרינן של שוכה פל דחיישינן למעלמא ולהכי פריה שפיר וליזיל בתר רובא דעלמא ואמאי קתני של בעל השוכה וקושיא זו אכולה מתני' קא פריה בין רישא דקתני תוף חמשים אמה הרי הוא של בעל השוכה בין נמצא בין ב' שוכים ומשני אה"נ אלא דהב"ע בשביל הפרמים דליכא עוברי דרכים ומה שגמר אומר דאי איתא דמעלמא כו' הכי פירושו וכי תימא אתי מעצמו לא

מצית אמרת דכונן דמדדי לא מצי אתי דכל דמדדי כו' והיינו שיעור חמשים אמה דטפי מחמשים אמה לא חזי לקנינה אי נמי לא גרסינן לה וכו' הרשב"א ו"ל בחי בתרא פתיבת יד באחת מהגירסאות דאשפח.

אלא להרמב"ם קשה מאי פריה תלמודא ונראה לומר דהרמב"ם מפרשה כפיר' רש"י שפירש דהש"ס ס"ד דמאי דקתני מתני' נמצא בין ב' שובכות פי' אפילו חוץ לחמשים אמה ולהכי פריה וליזיל בתר רובא דעלמא ומשני בשביל וכו' פירוש וע"י הפרמים משפחת לה דמדדה טפי מחמשים אמה אבל מעלמא ליכא למיחש דהא פרמים מפסיקין בינה ובין קנה ולא אפשר שתדדה כל דלא חזיא לקינה פפום האי פי' משפחת לה דאפילו חוץ לחמשים אמה דהוי לבעל השוכה אי הוי שביל הפרמים אלא דקשה אמאי לא כתב הרמב"ם דין זה ובשביל של פרמים אפילו חוץ לחמשים אמה של בעל השוכה דהא מדבריו מוכח דלא אמרינן של בעל השוכה אלא בנמצא תוה ו' אמה לשוכה.

ואולי דסובר הרמב"ם דהאי שינויאי דמשני הש"ס לאו במסקנא להלכתא קאמר לה אלא לפום מאי דס"ד לפרושי מאי דקתני מתני' נמצא בין ב' שובכות כו' מיירי אפילו טפי חוץ מחמשים אמה להכי משני ליה אפילו תימא כדבריו אפשר לאוקמה בשביל הפרמים אבל פפי האמת לעולם מתניתין לא איירי אלא בתוה חמשים אמה ודרף הש"ס לשינויי למקשה אפילו לפי סברתו ואפילו אינה אמת ונפקא מינה אי אשפח איזו ראיה דמתניתין איירי בנמצא חוץ לחמשים אמה דתייהו מתרצא מתניתין עזה"ד וכל עוד דלא אשפחון קיימא מתניתין כפשטה דלא מיירי אלא בתוה חמשים אמה ונה פסקיה דהרמב"ם.

ולענין הלכה לענין י"ט אולינו לקולא ולא אסרינו מחששת עוברי דרכים ומה גם דהוי כ"כ סמוך למקום שזמן קרוב פנה מכריע הוא לספק זה דרובא דעלמא דמייתו ליה עוברי דרכים ולענין מציאה אין להוציאו מיד המוציאו ואוקי בחזקתו ממונא ואמרינן הלף אחר הרוב פדעת הרי"ף שפי' בו לפי דברי גמרא יוסף ו"ל: שם גמרא בש"א אין נוטלין את העלי כו' משנה זו פיר' במסכת שבת דף קכ"ג וקכ"ד בשלשה אוקמתות לרבה מיירי במוקצה דחייש עליו והו"ל מוקצה מחמת חסרון פיס ולרבא מיירי במוקצה דהוי מלאכתו לאיסור ולצורך גופו ומקומו שרי אלא מחמה לצל אסור ולאב"י נמי במוקצה דהוי מלאכתו אלא דסובר דאסור לצורך מקומו בשלמא לרבה דמפרשה במוקצה מחמת חסרון פיס חידותא דדינא קמ"ל דאפ"ה קא שרו ב"ה משום שמחת י"ט ולאב"י נמי נוכל לומר דב"ה לאו משום שמחת י"ט התירו אלא מעיקרא דדינא התירו וקמ"ל ב"ה דלא התירו אלא לצורך גופו אבל לצורך מקומו אסור וכדמפרש בברייתא דקתני ושויין שאם קצב דאסור לטלטלו בכל גוונא ודלא פרבא וכדמותיב ליה נמי אב"י התם בשבת אלא לרבא קשה פניו דאפי' לצורך מקומו שרי מאי חידותא במשנה זו לענין דינא לב"ה והתוספות התם במסכת שבת ד"ה ה"א נמי מחמה לצל פתבו דאשמו' דאפילו בהא פליגי ב"ש ולא שרו מחמה לצל ע"כ.

לדבריהם פולה מתני' אינה אלא לאשמוענין חוקרת ב"ש דאם לבית הלל בלא שמחת י"ט שרי אפילו לצורך מקומו ונראה דאיכא נמי חידותא דדינא לדעת ב"ה דלא התירו מחמה לצל אחר שקצב מטעם דאי לא שרית ליה אתי לאימועני משמחת י"ט ונהגם דלא מתניא בהדיא איסורא דמחמה לצל משתמעא שפיר דלא קתני אלא שריותא דקצב ולא חש דתידיק מינה לאסור לצורך מקומו משום דצורך מקומו וצורך גופו חזא מלתא ניגהו לדעתרבא ואפשר עוד לומר דלדעת

רְבָא מְפָרְשֵׁי מִתְנִי דב"ש סְבָרֵי גְזָרִינּוּ דְלִמָּא מְמַלִּיךְ וְלֹא תָבֵר וְאִשְׁתַּכַּח דְּמִטְלִטְל לִיה שְׁלֵא לְצוֹרְךָ וְלִהְכִי אָמְרוּ אִין נוֹטְלִין אֶת הַעֲלִי וְכוּ' וּב"ה לֹא גְזָרִי וְכַפּוּם הַשְּׁתָּא ב"ש אָזְלִי לְסַכְרָתֵם דְּגְזָרוּ אִין מוֹלִיכִין תְּבַלִּין וּמְדוּדָּה וְכוּ' וְלֹא מְדוּכָה כו' דְּחֵינִישֵׁי דְלִמָּא מְמַלִּיךְ וְהֵתֵם חֻשְׁשַׁת הָאֲמִלוּכִי הִיא דְלֹא שְׁחַט מִטְעַם דְּקָאֲמַר הַש"ס וְהֵכָא מַחְמַת דְּחֵינִישׁ עַל הַעֲלִי מַחְמַת דְּקַפִּיד עָלֵיו מִיָּהָא טָפִי מִתְבָּר גְּרָמִי וּמִמְנַע וְלֹא תָבֵר וּנְמַצָּא טְלִטְלוּ שְׁלֵא לְצוֹרְךָ גּוּפוּ וְלֹא לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ וְתָבֵרָא דְגְרָמִי יוּדָה רְבָא ג"כ דְלכ"ע שְׁרִי דְלֹא קִיָּמָא וְאָפִי' חֲדַתָּא וְלֹא חֵינִישׁ עֲלֵהּ: שָׁם גְּמָרָא אָמַר אַבְיִי מַחְלֻנְקַת בְּעֲלִי כו' ק' מֵאֵי קמ"ל אַבְיִי אֵלִיבָא דב"ש פִּינּוּ דְלֹא קי"ל פְּנוּתִיָּהּ וְאוּלַי דְלַפּוּם מֵאֵי דְפִירְשְׁתִּי לְעִיל בְּדַעַת אַבְיִי בְּפִי דְמִתְנִי דְעֵיקָר דִּינָא דְשְׁמַעִינּוּ הוּא דְלֹא שְׁרִינּוּ כְּלִי שְׁמַלְאֲכַתּוּ אֱלָא לְצוֹרְךָ גּוּפוּ אַבְל לֹא לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ וְכַדְדִּינִיק לְהִדְיָא תִּנְא דְוִשׁוּיִן שְׁאֵם קָצַב דְּאָסוּר לְטִלְטְלוּ וְכַדְפְּרִיךְ בְּשַׁבַּת מִיָּנָה לְרְבָא דְשְׁרִי לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ כְּדַאֲיָתָא הֵתֵם אֵם פֶּן אֵם נֹאמַר דַּה"ה דְּתָבֵרָא גְרָמִי פְּלִיגִי תַתְּחִיב לֹמַר דְּמֵאֵי דְתַנִּי עֲלֵה וְשׁוּיִן דְּאָסוּר אַפְּלוּהַ מְלַתָּא דְאִפְּלִיגוּ קָאֲמַר וְשׁוּיִן וְכוּ' וְא"כ פִּי הִיכִי דְבַתְּבָרָא גְרָמִי לְאַבְיִי לֹא מְצִי לְפָרוּשָׁה אֱלָא בְּמַחְמָה לְצַל דְּהָא לֹא קָאֲסַר אַבְיִי לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ אֱלָא בְּכִלִּי שְׁמַלְאֲכַתּוּ לְאִסוּר אַבְל כְּלִי שְׁמַלְאֲכַתּוּ לְהִתֵּר לֹא אָסַר לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ דְאֵי נְמִי אָסְרִינּוּ לִיה הֵנּוּ מַחְמָה לְצַל וְכפ"ז נְתַחֲזִיב לְפָרֵשׁ וְשׁוּיִן כו' דְּאָסוּר הֵינּוּ מַחְמָה לְצַל וְאֵם פֶּן לִיפָא לְאוּכּוּחֵי מִיָּדֵי מְוִשׁוּיִן לְאָסוּר כְּלִי שְׁמַלְאֲכַתּוּ לְאִסוּר מְקוּמוּ לְזָה אָמַר דְּתָבֵרָא גְרָמִי לִיפָא מֵאֵן דְּפִלִּיג וּמִמִּילָא לֹא קָאֵי וְשׁוּיִן אֱלָא אַעֲלִי שְׁמַלְאֲכַתּוּ לְאִסוּר וְקמ"ל דְּאָסוּר לְטִלְטְלוּ לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ וְהֵרַמְב"ם הַשְּׁמִיט מֵהִלְכוּתֵיו דִּינָא דְמִתְנִי אֵי בְּעִית אֵימָא לְדַעַת הַתּוֹס' דְּלִיפָא שׁוּם חִידוּשׁ אֱלָא לַב"ש הָרִי לֹא נִפְקָא לֵן מִיָּדֵי לְעַנְיָן דִּינָא וְאב"א לְמֵאֵי דְכַתִּיבָנָא דְאִשְׁמוּעִינּוּ דְלֹא שְׁרִינּוּ מַחְמָה לְצַל דְּלִמָּא אֲתִי לְאַמְנוּעֵי הָא מְלַתָּא לֹא אֲצִטְרִיךְ רַמְב"ם לְאִשְׁמוּעִינּוּ לְהַ אַחַר שְׁהַשְּׁמִיעֵנוּ בַּה' שַׁבַּת דְּכִלִּי שְׁמַלְאֲכַתּוּ לְאִסוּר מַחְמָה לְצַל אָסוּר כֹּל דְּלֹא שְׁרִי לִיה לְהִדְיָא מִיָּשְׁתַּמְעָא מְלַתָּא דְאָסוּר אב"א לְמֵאֵי דְכַתִּיבָנָא בְּפִלְגֻתָּא דב"ש וּב"ה אֵי גְזָרִינּוּ דְלִמָּא מְמַלִּיךְ כו' פִּינּוּ דְלֹא כְּתַב רַמְב"ם דְּגְזָרִינּוּ מִשְׁתַּמְעָא מְלַתָּא דְשְׁרִי וּב"ה דְּהוֹצֵרְכוּ לֹמַר דְּשְׁרִי הוּא מְשׁוּם ב"ש לְאַפְּלוּגִי אֲדִידְהוּ אֲתוּ וְנִרְבִּינוּ הַקְדוּשׁ שְׁהַשְּׁמִיעֵנוּ פְּלוּגִתִּיָּהּ לֹמַר דְּאֵי מִשְׁפַּחַת בְּרִיָּתָא דְאָסַר כַּה"ג ב"ש הִיא וּב"ה פְּלִיגִי עֲלֵיָּהּ וְהִלְכְתָּא פְּבִית הַלֵּל: וְרֵאִיתִי לְהֵרַב בְּעַל פֶּר"ח שְׁדַחָה דַּעַת הָרִי"ף וְהֵרַמְב"ם וְאָסַר עָלֵי זֶה בַּחֲזָרָה אִפִּי' לְצוֹרְךָ גּוּפוּ וּמְקוּמוּ מִיָּדֵי דְהִנָּה אֲזִיגְרִי וּמְזוּרִי דְחֵינִישׁ עֲלֵיָּהּ וְכוּ' וְכַאֲוִקְמָתָא דְרְבָא בְּרִישׁ פ' כֹּל הַפְּלִים וְאָמַר דְּכִי הִיכִי דְלֹא לְפִלִּיגוּ סוּגִי' דְּתַלְמוּדָא אָמְרִי דְּמַקְמִי דְשְׁמַעִיָּה לְהֵהִיא דְרַב שְׁנִי דְהֵהִיא מַחְמָה לְצַל אַבְל לְבַתֵּר דְשְׁמַעִיָּה שְׁנִי לִיה דְעָלִי הֵנּוּ מְנַקְצָה מַחְמַת חֶסְרוֹן פִּיס כו' יַעֲשׂ"ד בְּסוּף ס' תצ"ט מְדַבְּרִי הֵרַב גְּרָאָה דְסַבֵּר דְּאִוְקְמָתָא דְעָלִי דְמִי לְסִירִי וּמְזוּרִי כו' דְבְּרִישׁ כֹּל הַפְּלִים וְאִוְקְמָתָא דְמַחְמָה לְצַל תְּרַנְוִיָּהּ כְּרַבָּא נִינְהוּ וְלִהְכִי מִיָּשֵׁב הֵרַב הָא מַקְמִי דְשְׁמַעִיָּה לְהֵהִיא דְרַב דְּסִיפִי וְזִיגְרִי כו' הָא לְבַתֵּר דְשְׁמַעִיָּה וְדַעַתִּי לֹא הִיא דְהָא דְמִשְׁנֵי דְדְּמִי לְסִירִי וְזִיגְרִי כו' הוּא רַבָּה בַּה"א וְהֵאֵי דְמִשְׁנֵי מַחְמָה לְצַל הוּא רְבָא בְּאֵל"ף וְיִשׁ לִי לְהוֹכִיחַ מְדַבְּרִי הַתּוֹס' דְהָא דְמַדְמָה לְסִירִי וְזִיגְרִי הוּא רַבָּה בַּה"א וּמֵאֵן דְּמִשְׁנֵי בְּמַחְמָה לְצַל הוּא רְבָא בְּאֵל"ף מִמָּה שְׁפַתְבוּ בַּד"ה אֵיִתִּיבִיָּהּ כו' וְז"ל אֵיִתִּיבִיָּהּ אַבְיִי מְדוּכָה כו' בְּשַׁלְמָא לְדִידִי מוֹקְמִי' לְצוֹרְךָ מְקוּמוּ וְהִנָּה מְצִי לְשִׁנּוּיִי כְּרַבִּי נַחְמָיָה כו' וְאַבְיִי עֲצָמוּ הִנָּה יָדַע דְּהָא מִשְׁנֵי לִיה רְבָא לְעִיל הִכִּי אֱלָא פְּרִיךְ לְרְבָא אוּלַי יֹאמַר תִּירוּץ אַחַר כו' ע"כ מוֹכִיחִין דְבְּרִי הַתּוֹס' דְלֹא רְבָא דְהָא הוּא עֲצָמוּ דְלַעֲיִל דַּא"כ הִכִּי הוּל"ל דְּהָא כְּפָר הַקְּשָׁה לִיה לְעִיל אֱלָא מְהַדָּר לְאַקְשׁוּיִי אוּלַי יֹאמַר תִּירוּץ אַחַר וְדוּק תּוּ מִמֵּאֵי דְגְמָרוּ אֲנִמְרַתְּ הַתּוֹס' וְרְבָא לֹא בְּעִי לְשִׁנּוּיִי כְּרַבִּי נַחְמָיָה דְלִית הַלְכְתָּא פְּנוּתִיָּהּ וְרַבָּה דְמִשְׁנֵי כְּרַבִּי נַחְמָיָה מְשׁוּם דְּמִשְׁמַע לִיה אִין מְטִלְטִלִין אוּתָּהּ בְּכָל גּוּנָא ע"כ הָרִי לְהִדְיָא דְתַרְתִּי נִינְהוּ דְמַלְבַּד דְּקָדוּק דְבְּרִיָּהּ שְׁהַזְכִּיר שָׁם

רְבָא כְּמָה פְּעָמִים עוֹד הֵיכִי אָמְרִי לֹא בְּעָאֵי לְשִׁנּוּי כּוּ' וְהָא אִיהוּ גּוֹפֵיָה שְׁנֵי לִיָּה אֵלִיָּבָא דְרַבֵּי נְחֻמְיָה לְעִיל אֵלָא וְדַאי דְתַרְתִּי נִינְהוּ וּפְשׁוּט.

תּוּ פְּשִׁיטָא דְאָם כְּבָר הִקְשָׁה לִיָּה אַבְיֵי לְרַבָּא וּשְׁנֵי לִיָּה תּוּ לִית תּוּ לִיָּה לְאַהֲדוּרֵי לְאַקְשׁוּנֵי פְּעַם שְׁנִית אֵלָא וְדַאי בְּרוּר כְּשִׁמְשׁ דְּמֵאן דְּמִשְׁנֵי דְדָמֵי לְזִנְרֵי וּמְזוּרֵי הוּא רַבָּה וּמֵאן דְּמִשְׁנֵי לִיָּה מַחְמָה לְצִל הוּא רַבָּא בְּאֵל"ף וְכִינּוּן דְּבִין אַבְיֵי בִין רַבָּא דְּבַתְרָאֵי נִינְהוּ סְבָרֵי דְלֹא דְמֵי לְסִיְרֵי וּזְנִירֵי הִלְכָה רוֹנַחַת דְּהִלְכָה כְּבַתְרָאֵי מְרַבָּא וְאֵילָף אֵלָא וְדַאי דְּכַדְבְּרֵי הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם עֵיקָר לְהִלְכָה וּלְמַעֲשָׂה.

וְהָרֵא"ש דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמֵי הֵטוּהוּ וְלֹא מִלְתָּא הִיא דְּהִירוּשְׁלָמֵי דַעְתּוֹ פְּדַעַת רַבָּא וְכַבֵּר אֵינְדְּחִיא בְּתַלְמוּדָא דִּידּוּן וְתוּ לֹא מִשְׁגַּחֲחִינּוּ בִירוּשְׁלָמֵי פִינּוּ דְאַתְּבָרִיר דִּינָא מִתְלַמוּד בְּבָלִי וְעֵיקָר וְתוּ לֹא מִיָּדֵי: שָׁם גְּמָרָא אֲפִילוּ לְצָלִי כְּעֵין קַדְנִירָה כּוּ' אֵיפָא לְמִידָק סוּף סוּף קִשָּׁה לְצָלִי תַנּוּן וְאֵי עֶבֶיד כְּעֵין קַדְנִירָה הָרִי אֵינוּ צָלִי וְהִיא נִרְאָה לּוֹמֵר דְּהָא קַמ"ל כָּל שְׂיַצָּא מִשְׁעוּר הָרְגִיל לְצָלִי הֵגַם שְׂאִינוּ רְאוּי לְקַדְנִירָה אֵלָא כְּעֵין לְקַדְנִירָה אֲסִיר זְהוּ חִידוּתִיהָ דְאַבְיֵי וְזוּ נִרְאִית דַּעַת רַש"י אֵלָא דְהָרַמְבַּ"ם כְּתַב בְּפ"א מֵהִלְכוֹת י"ט וְנ"ל וּמִתְרַם לְמִלּוֹחַ לְצָלִי עַל גְּבִי הָעוֹר כּוּ' בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמוֹלַח לְצָלִי שְׂאִינוּ צָרִיף מְלַח הָרַבָּה רְמָזוּ לָהּ לְמִלְתִּיהָ דְאַבְיֵי וְאֵי תִימָא דְאַבְיֵי חֲדִית תְּנָאָה בְּמִין מְלִיחַת צָלִי לְאִיסוּר הָהּ לִיָּה לְרַבִּינוּ לְאַשְׁמוּעֵינּוּ לָהּ דְּהָא לִיכָא מֵאן דְּפָלִיג עָלֶיהָ דְאַבְיֵי: וְנִרְאָה דַּעַת רַמְבַּ"ם דְּהֵכִי פִי' דְּבָרֵי אַבְיֵי לֹא שְׁנוּ אֵלָא לְצָלִי פִי' לֹא תִימָא פִינּוּ דְאִיסוּר זְהוּ מְעִיקָרָא אֵינוּ אֵלָא מְדַרְבְּנּוּ וְאַפִּילוּ מְלִיחָה לְקַדְנִירָה שְׂרִי דְלִיכָא אִיסוּר דְאִוּרִיָּתָא וְכִמוֹ שְׂכַתְבַּת הָרַשְׁבָּ"א בְּחִידוּשֵׁיוּ וְנ"ל לְקַדְנִירָה לֹא וְאַף עַל גַּב דְּאָף הוּא כְּלֹאֲחַר יָד הוּא פִינּוּ דְאַפְשָׁר לִיָּה בְּפוּרְתָא לֹא מִמְנַע וְשִׁחִיט הִלְכָף לֹא שָׂרוּ דְכָל דְאַפְשָׁר לְאוּקוּמֵי גְזִירוֹת הִלְלוּ בִי"ט כְּשִׁבְתַּת מוֹקְמֵי עַכ"ל.

מִעֲתָה אֲפִילוּ לְקַדְנִירָה שְׂרִי וְסַד"א דְּבַדְבָּר זְהוּ דְאַמְרוּ דְאִין מוֹלַחִין אֵלָא לְצָלִי דִי לְהִיפִירָא וְאַפִּי יְמִלַח שְׁעוּר גְּדוּל לִית לֵן בַּהּ דְרַבְּנָן דְּגִזוּר טַעְמָא מֵאֵי גְזוּר דְלִמָּא אֲתִי לְמִלּוֹחַ לְהִדְיָא הָעוֹר לְעַבְדוּ וְלִזְהוּ בְּגִדְרֵי אִיסוּר דְלְקַדְנִירָה תּוּ לִיכָא לְמִיחַשׁ קַמ"ל דְּדוּקָא צָלִי וְלַעוֹלָם כָּל שְׁעוּר מְלִיחָה דְלְצָלִי שְׂרִי וְלֹא הִתְנָה אַבְיֵי תְנָאֵי לְאַסוּר בְּשִׁי' מְלִיחָה וּמִהֲשַׁתָּא סְלִיק פְּסָקָא דְהָרַמְבַּ"ם וְנ"ל עַל נִכּוּן שְׂלֹא הִתְנָה בְּשְׁעוּר מְלִיחַת צָלִי: ע"ב גְּמָרָא אָמַר שְׂמוּאֵל מוֹלַח אָדָם כְּמָה חֲתִיכוֹת אַעפ"י כּוּ' רַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה מְעָרִים וּמְלַח גְּרָמָא גְּרָמָא ע"כ.

נִרְאָה דְפִי' דְסוּגְיִין הַכִּין הוּא דְשְׂמוּאֵל אָמַר דְּמַצִּי לְמִלּוֹחַ כְּמָה חֲתִיכוֹת כְּאַחַת פִּי' וְאֵינוּ צָרִיף לְמִלּוֹחַ גְּרָמָא גְּרָמָא בְּהַעֲרָמָה אֵלָא לְהִדְיָא יְמִלַח כְּמָה חֲתִיכוֹת הֵגַם שְׂאִינוּ צָרִיף אֵלָא לְחֲתִיכָה א' וְרַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה מְחִמִּיר הוּא דַס"ל דְאַסוּר לְמִלּוֹחַ הָרַבָּה חֲתִיכוֹת בִּיחַד בְּלֹא הַעֲרָמָה זוּ אֵלָא עַל יָדֵי הַעֲרָמָה וְהָרַמְבַּ"ם כְּתַב בְּפָרָק א' מֵהִלְכוֹת י"ט וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וּמוֹלַח אָדָם כְּמָה חֲתִיכוֹת בְּשָׂר בְּבַת אַחַת אָף עַל פִּי שְׂאִינוּ צָרִיף אֵלָא לְחֲתִיכָה א' ע"כ נִרְאָה מְדַבְּרֵי וְנ"ל דְמְפָרֵשׁ דְמִלְתִּיהָ דְשְׂמוּאֵל מִיָּתִי לָהּ תְלַמוּדָא לְהִלְכָה דְמוֹתֵר לְמִלּוֹחַ הַכָּל בִּיחַד אֲפִילוּ לְכַתְחִילָה וּמִלְתִּיהָ דְרַב אֲדָא בַר אֶהֱבָה דְקַמְיָתִי הִיא מִדַּת חֲסִידוֹת כִּי חֲסִיד בְּמַעֲשָׁיו הָהּ וְאִיהוּ עֶבֶיד לְגַרְמִיָּה וְאֵה"נ לְהִלְכָה לֹא יֵאָסוּר רַב אֲדָא בְּמִלְתִּיהָ דְשְׂמוּאֵל וְלִזְהוּ לֹא אָמַר הַש"ס רַב אֲדָא אָמַר מְעָרִים כּוּ' דְאָז הָהּ שְׂמַעִינוּ דְפָלִיג אֵלָא קְאָמַר הַש"ס מַעֲשָׂה חֲסִידִים לְמֵאן דְּבָעֵי לְקַיָּים מִיָּלֵי דְחֲסִידוּתָא.

וְהָרַב הַמַּגִּיד כְּתַב דְהָרַמְבַּ"ם סוּבֵר דְרַב אֲדָא פְּלִיג אֲדָא שְׂמוּאֵל וּפְסָק רַמְבַּ"ם וְנ"ל כְּשְׂמוּאֵל וְהַאֲמַת הוּא דְאֵי מְפָרְשֵׁינּוּ מֵאֵי דְקְאָמַר שְׂמוּאֵל מוֹלַח אָדָם כְּמָה חֲתִיכוֹת בְּבַת אַחַת פִּי' בְּבַת אַחַת כְּהִיא דְאַמּוֹר גְּבִי דִין נִתְעַרְבַּ דַם חִיָּה כּוּ' אִם יָכוֹל לְכַסּוֹת הַכָּל בְּדַקִּירָה אַחַת פְּשִׁי' דְשְׂמוּאֵל לְחוּמְרָא וְרַב

אדא בר אהבה לקולא אלא דאנו לא מפרשינו לה הכי והנלע"ד כתבתי וטעמא דשמואל דשרי למלכותי מפאי דחזי ליה גראה דכינו דאין דעת אדם שנה באכילה לפעמים יראה בעיניו לאכול חתיכה אחת ואח"כ ימלך לאכול אחרת ולא הראשונה ודעת רב אדא בר אהבה תגיד להכי ימלח הכל ויכין ולעת האוכל את אשר יבחר יגש אליו לאכול ולזה שרי למלוח הכל: שם גמרא מהו דתימא טעמא מאי משום שבות כו'.

כתב הרמב"ם פכ"א מהלכות שבת הלכה כ"ז וז"ל ומניחין רטיה על גבי המפה לכתחלה במקדש שאין איסור שבות במקדש עכ"ל. לכאורה דברי הרמב"ם הם היפוך דברי הגמרא וכבר תמה עליו הרב תי"ט במסכת עירובין דמהגמרא מוכח דלאו משום שבות דמותר במקדש נגעו בה אלא משום תחילתן התירו סופן אבל משום שבות ישנו לשבות זה במקדש והגם דאשכחן שהתירו כמה מיני שבות במקדש כדאימתא התם בעירובין התרת נגר הנגרר וקשירת נימא וכדומה עם כל זה שבות כזה לא היו מתירין אם לא משום תחילתו והיכי קאמר הרמב"ם ז"ל משום דאין שבות: ונראה דהרמב"ם ז"ל דקדק לשון הגמרא דקאמר מהו דתימא טעמא מאי משום דאין שבות דהכי הוול"ל מהו דתימא דטעמא הוא משום דאין שבות במקדש דאז נשמע שפיר דבא לשלול דלא נימא האי טעמא דמשום דאין שבות אבל מאמרו מהו דתימא טעמא מאי כו' מוכח דזה מונח קאי אלא שהטעות הוא דהנה אמינא אפי' כהן דלאו בר עבודה להכי אתא עולא וסדית דלא אמרו אין שבות אלא בכהן במקדש בכו עבודה אבל כהן דלאו בר עבודה לא ואיכא טעם נכון בדבר דכינו דלאו בר עבודה מאי שייכות אית ליה במקדש והרי הוא כבמדינה ועמידתו במקדש אינה מסירה ממנו איסור שבות פינן דלאו בר עבודה הוא ולעולם טעמא הוא משום דאין שבות במקדש וכי תימא והרי בחזרה אין עוד צורך בכהן לעבודה שפכר עבד והו"ל כאלו אינו בן עבודה לזה אמר משום תחילתן התירו סופן פי' בשביל הסרתה שהוא לצורכי עבודה נגעו גם בחזרתה לומר בה דאין שבות במקדש כאלו היא צורכי עבודה וצורכי מקדש הגם שאין בו צורך עבודה כל עיקר ולעולם התרה זו עיקרה הוא משום שאמרו אין שבות במקדש דאלו הנה שבות במקדש לא היו מתירין חזרתה ושיעור פירוש מאמר התירו סופן משום תחילתן הכין הוא משום שתחילתן הוא צורך עבודה הסיר הרטיה הגם שסופן שהוא החזרה אין בו צורך עבודה כלל אפילו הכי משום תחילת עבודה התירו הגם שאין בה צורך עבודה ודלא כמו שפי' רש"י דמשום תחילתן הוא דלמא יעבוד העבודה והרטיה על בשרו ודרך זה רחוק שיהיו חוששים לפהנים לעבוד עבודת עבודה בפסול ואנו תנו פהנים וריזים הן אפילו באיסורים קלים ומכ"ש באיסורי תורה כאלו התמורים פשיטא דלא חשידי בהכי ומעתה נסתלקה קושיתנו מעל הרמב"ם.

ואם תאמר סוף סוף הנה ליה להרמב"ם ז"ל להשמיענו חידותא דדינא דאתא עלה עולא דהיינו דלא אמרי' אין שבות במקדש אלא בכהן דבר עבודה אבל לא בכהן דלאו בר עבודה יש לומר דסוף הרמב"ם דלא נטעה בהכי לומר אפי' דלאו בר עבודה על מה שאמר פכ"ט מהלכות שבת וז"ל בהלכה ח' ומותר לחתוך יפלת במקדש ביד אבל לא בכלי ואם הייתה יבישה חותכה אפילו בכלי ועובד עבודה עכ"ל דקדק הרב לומר ועובד עבודה לומר שלא התיר שבות זה אלא לכהן דבר עבודה אבל כהן דעלמא דלאו בר עבודה אסיר והרי הוא כאלו ישראל לענין דבר זה.

ומלתא פהאי ברמז כל דהו סגי ואדרבה אומר אני דכל שלא התיר הרמב"ם אפי' כהן דלאו בר עבודה בכלל איסורא קאי אלא דלגלות מלתא פתב הרמב"ם להדיא ועובד עבודה לגלות דעת עולא ולא זו בלבד אלא דכתב הרמב"ם ג"כ בפירק עשרי מהלכות פלי המקדש וז"ל כהן שלקה

באצבעו מותר לכוף עליה גמי בשבת או בגד שאין בו ג' על ג' ועובד עכ"ל דקדק רבינו לומר
ועובד שלא היה צריך שאם נתפונן לומר שאין בגד פחות משלש על שלש חוצץ לעבודה כבר
כתב בסמוך הלכה שלפני זו וז"ל כרף בגד על בשרו כו' פגון על אצבעו אם היה בו ג' על ג' הרי
זה חוצץ ופוסל פחות מפאן אינו חוצץ ע"כ א"כ מה צורך יש לומר בהלכה זו ועובד הא ודאי לא
אתא אלא לאשמועינן דלא התירו שבות זה אלא משום שעובד ונפקא מינה דבכהן דלאו בר
עבודה הוא לא שרו ליה וכפי זה כולהו שבותי שהתירו לכהן לא התירו אלא בכהן דבר עבודה
ולאו דוקא בשבות דחזרת רטיה וכדעת המפרשים וז"ל הפך הרמב"ם וסב' זו נכונה ואמתית מצד
עצמה ועיקר ועוד דלדברי הרמב"ם מתנישב הש"ס על נכון דמאי דקאמר טעמא מאי וכו' דמשמע
דזה מונח קנים ולהחולקים קשה פדכתיבנא לעיל.

ותו בשלמא לדעת הרמב"ם ניחא אלא להחולקים על דרף זה קשה דמנא ליה לעולא דהכא נגעו
בה משום תחיל' דבר דלמא לא יסיר הרטיה דלמא משום אין שבות במקדש התירו והגם דנאמר
דיספור עולא בשבות זה דחמור מי יאמר דלא התירוהו במקדש דמי עמד בסודם ומה גם דאנן
סקהדי דאינו חמור ואי משום דאסרו לכתחילה דלמא לכתחילה הוא דהוי שבות חמור דכל דהתנא
אוסר להדיא השבות אה"נ דאמרינן דזה הוי שבות חמור ולא התירוהו ותו קשיא לדבריהם וז"ל
היכא אשפחן דחששו לפהגים דלמא יעשו איסור חמור כה"ג ויעבדו בתציצה במזיד ויחללו
עבודתן וילדברי הרמב"ם הפל ניחא: שם גמרא מהו דתימא טומאת ע"ה ברגל כו' משמע דרב
יהודה סובר הלכה פרבי יהודה.

והרמב"ם בפ"א מהלכות מטמאי משכב ומושב פתב וז"ל הפותח חביתו ברגל כו' ועבר הרגל
הרי החבית בחזקת טומאה כו' ע"כ פסק הרב ז"ל פתכמים ואנן קי"ל פיון דאמוראי גילו דעתם
דהלכה פניחית תו לא חיישינן לכללא דקי"ל דהלכה פתכמים ואולי דכיון דאיכא אמוראי אחרני
בתראי מרב יאודה דמיייתי הש"ס בחגיגה דשקיל וטרי אליבא דתכמים פדאייתא התם יע"ש לזה
פסק כנותייהו: דף י"ב גמרא תני תנא קמיה דר"י כו' ע"כ מדברי ר"י מוכח דמדאשפחן דסברי
ב"ה מתוף בהוצאה מוכרחים אנו לומר דה"ה בשחיטה אמרינן מתוף וכמו כן מדברי ר"י דקאמר
בסמוך פוק תני לברא להך תנא דתני קמיה דחייב על המבשל גיד בי"ט משום בישול דב"ש היא
דסברי הכי אבל לב"ה מתוף שהותרה לצורך כו' ע"כ.

ומהשתא פל שהותר בי"ט שישנו בצורך אכילה גם דעבד ליה במלתא דליכא צורך אכילה פלל
לא לקי. והרמב"ם פתב בפ"א מהי"ט וז"ל פל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה בי"ט
שלא לצורך אכילה לוקה חוץ מהוצאה מרשות לרשות והבערה שמתוף שהותרה הוצאה בי"ט
לצורך אכילה הותרה שלא לצורך אכילה לפיכך מותר בי"ט להוציא קטן או ס"ת או מפתח
וכיוצא באלו מרשות לרשות וכן מותר להבעיר אע"פ שאינו לצורך אכילה ושאר מלאכות פל
שיש בו צורך אכילה מותר פגון שחיטה אפיה בישול כו' וכל שאין בהם צורך אכילה אסור פגון
אריגה פתיבה כו' ע"כ משמע מדברי הרמב"ם דלא אמרו מתוף אלא בהוצאה והבערה אבל
שחיטה ואפיה וכדומה לא אמרינן בהם מתוף שהותרה כו' ודבר זה הוא הפך הגמרא פדכתיבנא
בסמוך דאפילו בשחיטה ובישול אמרינן מתוף דלדברי ר"י בר אבדימי ור' יוחנן דפסק הרמב"ם
כנותייהו דאי לדברי רבה דפליג ואמר דלמא בהוצאה פליגי ומטעמא דכתיב בירמיה ולא תוציאו
משא ביום השבת לדבריו לא אמרינן מתוף פלל אלא מטעמא דקרא אוכח באיסור האי מלאכה
ליתיה בי"ט פל עיקר והרמב"ם נקט למלתיה מטעם מתוף שהותרה.

וְרֵאִיתִי לְהֵרֵב פֶּר"ח שְׁפָתַי דְּטַעְמוֹ שֶׁל הֶרְמֶב"ם מְשׁוּם הֵיחָד דְּאֲמַרִּינּוּ בְּמַכְלֵתֵינוּ דְּפֶ"ב כ"ב בְּעוֹ
 מֵאֲבִי מֵהוּ לְכַבּוֹת הַגֵּר מְשׁוּם דְּבָר אַחֵר וְאֶסֶר ש"מ דְּלֹא אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ וּמִמִּילָא שְׁמַעִינוּ דְּלֹא
 קִיָּיֵמָא לֹן פְּסוּגֵינָא דְהֵכָא ע"כ וּדְבָרֵינוּ דְּחֻקִּים דְּכִינוּ דְּבִסְגִינּוּ תְּלַת אַמּוֹרָאֵי ר"י בַּר אֲבָדִימִי וְר'
 יוֹסֵף וְאֶפְרַיִם יוֹחֲנָן פְּנִינֵי בְּסִבְרָא אַחַת דְּאֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ בְּכָל הַמְּלָאכּוֹת גַּם תְּלַמוּדָא מְדַקְאָמֵר
 וְאֶפְרַיִם יוֹחֲנָן סָבַר לֵה כּו' מְשַׁמַּע דְּהַכִּין סָבִיר וְתוֹ דְּקִי"ל הִלְכָה כַּר' יוֹחֲנָן לְגַבֵּי בְּתַרְאֵי מִיְנֵיהּ וְתוֹ
 רַבֵּה וְרַב יוֹסֵף הִלְכָה פְּרַב יוֹסֵף א"כ הֵתָם דְּבַעָא מִיְנֵיהּ אַפָּא בַר מֵרַת' מֵאֲבִי וְאֶסֶר לֵיהּ לְכַבּוֹת הַגֵּר
 מִפְּנֵי דְּבָר אַחֵר הו"ל לְאוֹתוֹבֵי מַר' יוֹחֲנָן דְּלֹא מְצִי אֲבִי לְפִלּוּגִי וּמַכ"ש דְּכַלְהוּ אַמּוֹרָאֵי קְמָאֵי קִיָּיֵמִי
 הָכִי וְאֲפִילוּ לְרַבֵּה דְּקְאָמֵר הֵכָא דִּילְמָא בְּעִירוֹב וְהוֹצָאָה פְּלִיגִי סוֹבֵר דְּאֵי אֲמַרִּינּוּ בְּמִתּוֹךְ פְּלִיגִי
 יִצְחָק דְּכִי הִכִּי דְּאֲמַרִּי מִתּוֹךְ בְּהוֹצָאָה אֲמַרִּינּוּ נָמִי מִתּוֹךְ בְּשַׁחֲיטָה פְּדַקְאָמֵר ר' יִצְחָק וְהִרְאָה
 דְּפִלִּיג בְּמִתּוֹךְ דְּהוֹצָאָה וְאֵי תִימָא שְׂיֵשׁ סְבָרָא לּוֹמֵר דְּאֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ בְּהוֹצָאָה וְלֹא אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ
 בְּשַׁאֲר דְּבָרִים א"כ הו"ל לְרַבָּא לְהַקְשׁוֹת לַר' יִצְחָק מִמָּאֵי דַב"ש הִיא דִּילְמָא לֹא אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ אֲלֵא
 בְּהוֹצָאָה וְלֹא בְּשַׁחֲיטָה וּמִתְנִי' דְּהַשׁוּחַט בֵּית הַלֵּל הִיא אֲלֵא וְדַאי דְּגַם לְדַעַת רַבֵּה אֵי אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ
 בְּהוֹצָאָה אֲמַרִּינּוּ נָמִי בְּשַׁחֲיטָה וּמִתְנִי' בֵּין לַר' יוֹחֲנָן בֵּין לְרַבֵּה וְרַב יוֹסֵף וְר"י בַּר אֲבָדִימִי פְּנִינֵיהּ
 סָבִיר דְּאֵי אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ בְּהוֹצָאָה אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ בְּשַׁחֲיטָה וּבִישׁוּל וְכַדּוּמָה וַא"כ הִכִּי אֲמַרִּי דְּמְצִי
 אֲבִי לְאֲפִלוּגִי אֲפִילוּגִי וְיִסְפִּימוּ עָלָיו בְּעַלֵּי הַש"ס אֲלֵא וְדַאי דְּהָא מְלִתָּא לִיתָא וְהַאֲמַת הוּא כַּמ"ש
 הַתּוֹס' דְּשָׂאֵנִי הֵיחָד דְּכַבּוֹי גַּר מְשׁוּם דְּבָר אַחֵר דְּהִיגִי כְּמִשְׁרִירִין דְּאֶסֶרִי בִי"ט כְּדִקִּי"ל הוּא וְלֹא
 מְכַשִּׁירִי וְהִכִּי מוֹכַח מִמְשַׁמְעוֹתָא דְּסוּגֵינָא הֵתָם וְעִיקָר: גַּם רֵאִיתִי לְמוֹפֶת דּוֹרְנוּ הוּא ה' מוֹהֵר"ר
 חַיִּים אַבּוּלְעֵפִינָא גַּר"ו שְׁפָתַי דְּטַעְמוֹ הֶרְמֶב"ם הוּא מְשׁוּם הֵיחָד דְּאֶסֶרוּ מוֹגֵמֵר שְׂאִינוּ דְּבָר הַשְּׁנִי
 לְכָל נֶפֶשׁ וְלֹא אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ וְכו' ע"כ וּדְבָרֵינוּ גַּם הֵם דְּחֻקִּים חָדָא א"כ אֲמָאֵי לֹא מוֹתִיב מִיְנֵהּ
 לְאֲמּוֹרָאֵי דְּהֵכָא דְּסָבִיר דְּאֲמַרִּי מִתּוֹךְ דְּהָא לְכוּלְהוּ תְּנַאי דְּהֵתָם מוֹדִים דְּלִגְמַר אֶסֶר וְתוֹ אַחֵר
 הַאֲמַת שְׂנֵי הֵיחָד דְּאֲמַר קָרָא לְכָל נֶפֶשׁ דְּבָר הַשְּׁנִי לְכָל נֶפֶשׁ הָרִי דְּהַתּוֹרָה מַעֲטָה הַדְּבָר לְהַדְיָא
 וְלֹא דְּמִי לְמַה שְׂאֵנוּ דְּנִין בּוּ מִתּוֹךְ אֲלֵא נִרְאָה לִישָׁב דְּבָרֵי הֶרְמֶב"ם ז"ל דְּטַעְמוֹ הוּא מִהֵיחָד
 דְּגַרְסִינּוּ בְּפִסְחִים דְּפֶ"מ וְהוּבָא בְּמַכְלֵתֵינוּ דְּפֶ"ב כ"א דְּפִלִּיגִי רַבֵּה וְר"ח בְּאוּפָה מִי"ט לְחוּל דְּר"ח
 אֲמַר לּוֹקָה וְרַבֵּה אֲמַר אֵינוּ לּוֹקָה מְטַעַם הוֹאִיל וּמְקַלְעֵי אוֹרְחִים כּו' ע"כ.

קָשָׁה לַר"ח אֲמָאֵי לּוֹקָה וְהָא קִי"ל כַּב"ה דְּאֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ וְנִהִי דְּאֶסְרוּרָא אֵיכָא מְלַקּוֹת מִיָּהָא לֹא לְקִי
 וְהִיגָה נִרְאָה לְתַרְזַן קוֹשְׂיָא זו דְּר"ח סוֹבֵר פְּרַבֵּה דַב"ה וּב"ש בְּעִירוֹב וְהוֹצָאָה פְּלִיגִי וּלְכ"ע לֹא
 אֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ לְהִכִּי פְּלִיגִי הֵכָא לַר"ח וְלְרַבֵּה לֹא לְקִי מְטַעַם הוֹאִיל דְּנֻקָא אֲבָל לֹא מְטַעַם מִתּוֹךְ
 דַּל"כ אֲמָאֵי אֲצַטְרִיף לְטַעְמָא דְּהוֹאִיל אֲלֵא דַּאִין גַּר' לְאוּקוּמִי ר"ח בְּשִׁיטַת רַבֵּה פִּינוּ דְּקִיָּיֵמָא
 מְלַתִּיגָה פְּרִיכָא וְאֲדַרְבֵּה מְסַתְּבָרָא לּוֹמֵר דְּרַבֵּה עֲצָמוּ לֹא קָאֵי הָכִי מִפְּחַ פִּירְכַּת אֲבִי וּמַה גַּם דְּרַבֵּה
 גּוֹפִיָה לֹא קְאָמֵר לֵה בְּפִשְׁיטוֹת אֲלֵא בְּדַרְזָא דִּילְמָא וְכִינוּ שְׂפִן אֲמַרִּינּוּ דַּאִי הִנֵּה יְדַע רַבֵּה דְּר' יוֹחֲנָן
 הָכִין סָבִיר הִנֵּה שְׂבִיק לְסַפְקִיָה מְקַמֵּי פְּשִׁיטוֹתִיָה דְּרַבִּי יוֹחֲנָן וְתַמְצָא דְּהַתּוֹס' ז"ל פְּתַבוּ בְּכַתּוּבוֹת
 דְּפֶ"ב ד"ה אֲלֵא מַעֲתָה כּו' וְז"ל וַא"ת וּלְדִידִיָה נָמִי תִקְשָׁה וְכִי לֹא סָבַר דְּאֲמַרִּינּוּ מִתּוֹךְ כּו' וְי"ל
 דְּהִיגָה סָבוֹר דְּטַעְמָא דַב"ה מְשׁוּם דַּאִין עִירוֹב וְהוֹצָאָה בִי"ט כַּדְס"ד מַעֲיַקְרָא בְּבִיזָה וַאֲע"ג דְּהֵתָם
 פְּרִיף עֲלָה דִּילְמָא דְּר"פ לֹא שְׁמַיַע לִיָּה כּו' ע"כ מוֹכַח מִדְּבָרֵי הַתּוֹס' דְּדְבָרֵי רַבֵּה לֹא קָאֵי הָכִי וְאֵי
 הִנֵּה שְׁמַיַע לִיָּה לְרַבֵּה פִּירְכַּת רַב יוֹסֵף הִנֵּה הִזְדַּר בֵּיָה א"כ הִכִּי מוֹקְמִינוּ לְאֲמּוֹרָאֵי דְּסָבִיר מְלִתָּא
 וְלֹא קִיָּיֵמָא הָכִי וּמִפְּחַ זֶה בְּהַכְרַח לּוֹמֵר דְּטַעְמָא דְּמִתּוֹךְ לֹא מְהַנִּי לְפִטוֹר הַמְּבַשֵּׁל בִי"ט לְחוּל אֵי
 לְאוּ טַעְמָא דְּהוֹאִיל לְמַאֲן דַּאִית לִיָּה הוֹאִיל וְטַעְמָא דְּמְלִתָּא פִּינוּ דְּמַעְקָר בְּדַעַתִּיָּה צְרוּף י"ט וְעַבִּיד
 לְחוּל אֵי נָמִי פִּינוּ דְּקָרָא מִיַּעַט לְפוֹתִים וְלְכַלְבִּים דְּכַתִּיב לְכֶם פְּדַתְנָא דְּפֶ"ב כ"א וְז"ל א"ל ב"ה לְכֶם

ולא לפותים לָכֶם ולא לְכַלְבִּים הָרִי מִיַּעַט כָּל שְׂאִינוֹ לְצוֹרֶךָ י"ט בְּכַגּוֹן זֶה לֹא מְצִינֵנוּ לְמִימַר מִתּוֹךְ דְּהָרִי קָרָא אָסֵר אַבְל בְּהוֹצָאָה וְהַבְּעָרָה יֵשׁ לָנוּ לִזְמַר מִתּוֹךְ פְּאַשֶׁר אַבְאָר בִּס"ד וְלִזְמַר הַגַּם דְּכַתְבַּת הַר מִב"ם בְּדִין הוֹצָאָה וְהַבְּעָרָה מִתּוֹךְ שְׁהוֹתָרוּ כו' פֶּתַח בְּפָרָק זֶה הִלְכָה ט"ו בְּדִין הַמְּבַשֵּׁל מִי"ט לְחֹל דְּפִטוּרוֹ הָיָה מִטַּעַם הוֹאִיל.

וּמֵהַשְׁתָּא פִּי דְסוֹגְיָנוּ לְדַעַת הַר מִב"ם הַכִּין הוּא דְפִי דְמִתְנִיתָא דְקַתְנִי אִין מוֹצִיאִין אֶת הַקְּטָן כו' וּב"ה מִתִּירִין טַעְמָא הוּא הַגַּם דְּהוֹצָאָה זֶה אִין בְּהַ שׁוּם צוֹרֶךָ בְּאַכִּילָה כָּל עֵיקַר אַעפ"כ שְׁרִינֵנוּ לִיהַ מִטַּעַם מִתּוֹךְ פִּי מִתּוֹךְ הַכִּין הוּא דְּבְהוֹצָאָה אִין פְּעוֹלָה נַעֲשִׂית בְּאַנְכָל כָּלל כְּמוֹ הַבִּישׁוּל וְהַאֲפִיָּה וְכַדוּמָה שְׁעוֹשָׁה מַעֲשֵׂה בְּגוּף הָאֲנָכָל עַצְמוֹ אֵלָּא שְׂמוֹצִיאֵנוּ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם וְכַפִּי הָאֲמַת נְאָמַר אֵלֵינוּ שְׂאִיכָל בְּמְקוֹם שֵׁשׁ שָׁם הָאֲנָכָל וְכַשְׂאֵנוּ מִתִּירִין לוֹ לְהוֹצִיאֵנוּ הָרִי שְׁהוֹתָרוּנוּ חִפְצוֹ בְּהוֹצָאָה הַגַּם שְׂלֵא נַעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּאַנְכָל כָּל עֵיקַר מִשׁוּם זֶה דְּנוּ מִתּוֹךְ שְׂאֵנוּ רוֹאִין שְׁהוֹתָרָה הוֹצָאָה לְצוֹרֶךָ הַגַּם שְׂאִין מַעֲשֵׂה בְּאַנְכָל כָּלל מִזְּהָ אָנוּ יוֹדְעִים דְּהוֹתָרָה הוֹצָאָה אֲפִילוּ לְכָל מְאִי דְצָרִיךְ דְּהָרִי צוֹרְכוֹ הוֹתָר וְלֹא צוֹרֶךְ הָאֲנָכָל זֶהוּ פִּירוּשׁ אוֹמְרוּ מִתּוֹךְ וּבְזֶה נִחָה דַּעֲתִי בְּעֵינֵינוּ זֶה דְּמִתּוֹךְ דְּאִין סְבָרָא לִזְמַר מִתּוֹךְ עַל דְּבָר שְׂאֵינוּ דוֹמָה דְּשְׂלֵא לְצוֹרֶךָ אִינוּ דוֹמָה לְצוֹרֶךְ וְלְדַרְכֵינוּ נְתִיבֵנוּ עַל נְכוֹן אֵלָּא דְצָרִיךְ לְדַעַת בְּעֵיקְרָא דְמִלְתָּא מְנָא לֹן דְּהוֹצָאָה אֲפִילוּ בְּאַנְכָלִין וּמִשְׁקִין מוֹתָרַת בִּי"ט דְּלָמָּא לֹא הִתִּירָה תוֹרָה אֵלָּא מְלֵאכּוֹת הַנַּעֲשִׂים בְּאַנְכָלִין עַצְמָן אַבְל הוֹצָאָה לֹא דְאֲמַרִּינוּ לִיהַ שְׂלֵיף לְאַכְלָם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר הֵם מְצוּיִים שָׁם וְהִיא נִרְאָה לִזְמַר דְּדַעַת חֲכָמִים הִיא זֶה דְּכִינֵן דְּהוֹצָאָה מְלֵאכָה קִלְהָ הִיא מוֹתָרַת אֲפִילוּ בְּכַה"ג אֵלָּא דְּזֶה דוֹחַק לִזְמַר דְּחֲכָמִים בְּסְבָרָא זֶה יִקְלוּ בְּאַיִסוּר תוֹרָה וְהַנְּכוֹן בְּעֵינֵי דְהָאִי קָרָא דְלֹא תוֹצִיאֵנוּ מִשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת דְּקָאֵמַר רַבָּה בַּשַּׁבָּת וְלֹא בִי"ט גַּם ר"י בַּר אַבְדִּימִי וּר' יוֹסֵף וְשָׂאֵר אֲמוֹרָאִי דְרָשִׁי לִיהַ הִכִּי הָרִי שְׁהוֹתָרָה הוֹצָאָה בִּי"ט אֵלָּא דְאָנוּ אוֹמְרִי יִגִּיד עָלֵינוּ רַעוּ מִיָּדִי דְהוּא שְׂאֵר מְלֵאכּוֹת שְׁהוֹתִיר הַפְּתוּב בִּי"ט שְׂאֵינֵנוּ אֵלָּא לְצוֹרֶךְ אַכִּילָה הָא נְמִי דְכּוֹנְתִינְהוּ וְאַצְטְרִיךְ לְאַשְׁמוּעִינֵנוּ כִּי הִכִּי דְלֹא נִימָא פִּינֵן דְּאִין הָאִיסוּר בְּגוּף הָאֲנָכָלִין לֹא שְׁרִינֵנוּ בִּי"ט כְּדַכְתִּיבְנָא בְּסִמּוּךְ קמ"ל וְלְדַרְךָ זֶה הִרְוַחְנוּ לִיִּישׁב מְאִי דְהוּא קִשָּׁה לִס' רַב יוֹסֵף דְרָשֵׁת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת דְּמִשְׁמַע וְלֹא י"ט וְכַבֵּר הַתוֹ הַעִירוּ עָלֵיהָ דְאָמְרוּ וְלִרְב יוֹסֵף יֹאמַר דִּירְמִיָּה הִנֵּה מְזַהִירֵנוּ עַל הַחֲמוֹר אוֹלִי יִשְׁמְעוּ לוֹ וְתִירוּצֵם ז"ל דוֹחַק לִזְמַר הַכִּין אֵלָּא דְרַב יוֹסֵף סוֹבֵר דְּבִין ב"ש וּבִין ב"ה מוֹדִים בְּדַרְשֵׁת הַפְּתוּב אֵלָּא דְהַפְּסוּק מַה שְׁנִשְׁמַע מִיָּנִיָּה לְהַתִּיר אִינוּ אֵלָּא בְּאַנְכָלִין וּמִשְׁקִין לְבֵית הַלֵּל כְּדָרְךָ שְׁפַתְבְּתִי וּב"ש סְבָרִי לֹא אֲמַרִּינוּ מִתּוֹךְ וְלֹא שְׂרִינֵנוּ אֵלָּא הוֹצָאָת אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין מִיָּדִי דְהוּא שְׂאֵר מְלֵאכּוֹת דְּמוֹתֵרִים בִּי"ט: וּמֵהַשְׁתָּא אָנוּ אוֹמְרִים בְּהוֹצָאָה מִתּוֹךְ הַגַּם שְׂאֵינֵנוּ בְּאַנְכָלִין וּמִשְׁקִין כְּגוֹן הוֹצָאָת תִּינוּק אוֹ מִפְתָּח וְכו' וּמֵהַטַּעַם שְׁפַתְבְּתִי וְאַתָּא ר"י בַּר אַבְדִּימִי וְדוֹן פִּינְצָא בְּזֶה בְּשׁוֹחַט עוֹלֵת נְדָבָה בִּי"ט דְּאִין לֹקְהָ מִטַּעַם מִתּוֹךְ פִּי עִזָּה"ד כִּי הִכִּי דְאָנוּ אוֹמְרִים דְּנִין דְּבָר מְדָבֵר בְּהוֹצָאָה פִּינֵן דְּדָמִי וְאָנוּ אוֹמְרִים כִּי הִכִּי דְשָׂרִי רַחֲמָנָא הוֹצָאָה בְּאַנְכָלִין גַּם הוֹצָאָה דְכָלִי כְּגוֹן מִפְתָּח וְכַדוּמָה מ"ל זֶה מַה לִּי זֶה הָא נְמִי כִּי הִכִּי דְשָׂרִי רַחֲמָנָא שְׁחִיטָה לְאַכְלוֹל הוּא אוֹ אוֹרְחִיו אִי מְקַלְעִי לִיהַ וְאַפִּילוּ רַצָּה לְהַרְבּוֹת לְהֵם בְּשְׁחִיטַת בְּקָר וְצִאֵן לְתוֹסֶפֶת מְרֻבָּה שְׁפִיר דְּמִי מִתּוֹךְ זֶה אֲנִי לְמַד לִזְמַר שְׂאֵינוּ לֹקְהָ אִם עֲשֵׂה כֵן לֵה' וְשְׁחַט עוֹלֵת נְדָבָה וְהָא לֹא דְמִיָּא לְמַבְשֵׁל לְכוּתִי וְלְכַלְבִּים דְּהִיא רַחֲמָנָא א' לָכֶם וְלֹא לְכוּתִים וְלֹא וְלְכַלְבִּים וְלֹא שְׂיִיךְ לִזְמַר בְּהַ מִתּוֹךְ וְכְמוֹ כֵן הַשׁוֹחַט אוֹ הַמְּבַשֵּׁל לְחֹל פְּשִׁיטָא דְאָסוּר דְּבַר תוֹרָה דְמַה מִתּוֹךְ שְׂיִיךְ בְּהַ וְהָרִי הוּא כְּשׁוֹחַט לְכוּתִי לְכוּתִי נְמַצָּאת אוֹמַר דְּשָׂנִי מִתּוֹךְ הֵם דְּשָׂאֵנִי מִתּוֹךְ דְּאָנוּ אוֹמְרִים בְּהוֹצָאָה לְמִתּוֹךְ שְׂאֵנוּ אוֹמְרִים בְּשְׁחִיטָה וְכַדוּמָה דְּמִתּוֹךְ דְּהוֹצָאָה אָנוּ מִתִּירִין אֲפִילוּ אִין שׁוּם צוֹרֶךְ בְּאַכִּילָה כָּל עֵיקַר דְּהָרִי אָנוּ מִתִּירִין הוֹצָאָת קְטָן וּמִפְתָּח וּמִתּוֹךְ דְּאַכִּילָה דְכּוֹנְתִינְהוּ כְּגוֹן הַמְּבַשֵּׁל לְבַהֲמָה וְלְכוּתִים לֹא אֲמַרִּינוּ אֵלָּא דוֹקָא בְּדָמִי כְּגוֹן שׁוֹחַט

עולת נדבה לפני אלקי עולם מטעמא דכתיבנא והמבשל גיד ג"כ לאונקלו הגם דאסור פבר פתבו התו' ד"ה הקא נמי דכיון דבדעתו לאונקלו הוי צורכי אונקל נפש וכיוצא בזה אנו אומרים מתוך דהא הוא לאונקלו מבשלו ומאי דלא אכיל ליה לאו מחמת י"ט אלא מחמת איסור אחרינא הוא דהוי זו היא דעת ר"י בר אבדימי ורב יוסף ור"י ודעת רבה נסתפק לומר דלמא לא אמרינן מתוך כל עיקר לא בהוצאה ולא בדכונותה ופולגתיהו בהוצאה הוא למר אית ליה עירוב כו' ואין עירוב והוצאה בי"ט פי' בהאי פליגי ב"ה סוברים דקרא אתא להתיר איסור הוצאה בי"ט ואפילו באבנים ואין עירוב והוצאה בי"ט כל עיקר וב"ש סוברים יש עירוב והוצאה בי"ט ולא דרשי ההדרשא כל עיקר ואי נמי דרשי לא מוקמו לה במידי דלצורף אכילת יום טוב דוקא ולהכי פריף עלה ליפלגו באבנים ודחי דבריו: ובהו יעמדו דברי הרמב"ם ז"ל על נכון מ"ש כל מלאכה שחייבין עליה בשבת אם עשה אותה בי"ט שלא לצורף אכילה לוקה חוץ מהוצאה והבערה כו' דוקא הוצאה והבערה הוא דשרי הגם דאין בהם צורף אכילה כל עיקר כגון להוציא ס"ת ותינוק מה צורף אכילה יש בזה ודכונותה בשאר מלאכות כגון המבשל לבהמה ולכלבים לא אמרינן בכה"ג מתוך ולקי עלה אי לאו טעמא דהואיל דחידית רבה במ"ש הרמב"ם ז"ל בה' ט"ו ודע דדין הבערה ודין הוצאה פתחא נינהו דהגם דהבערה פתיב לא תבערו ביום השבת וברישלמי מיימי פלוגתא דב"ש וב"ה ב"ה כפולגתיהו הקא בהוצאה וז"ל לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת בשבת אין אתה מבעיר אכל אתה מבעיר בי"ט ע"כ ולהכי השנה אותם הרמב"ם.

ומה מאד יערב דרכינו שפי' דגם רב יוסף ושאר אמוראי מודים בדרשת ביום השבת דבזה לא קשיא לאמוראי מהא מתניתין ודוק וא"ת סוף סוף הא אינו שוחט עולת נדבה דליכא צורף אכילה כל עיקר בשלמא מבשל גיד נימא צורף אכילה מיקרי כמ"ש התו' אלא שוחט עולת נדבה אין בו צורף אכילה וא"כ נהי דלא מצוי רמב"ם לכלול שאר מלאכו' בהדי דין מתוך דהוצאה משום דלא דמו סוף סוף הו"ל לאשמועינן דין שוחט עולת נדבה דלא לקי: ונראה לומר חדא מתרתי או דהא נמי אכילה קדושה היא דכתיב את קרבני לחמי לאשי אי נמי כל דלא אשמועינן דלקי ש"מ דלא לקי אלא דקשה דהא ממה שכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות חגיגה הלכה ט' וז"ל מותר להקריב בחולו של מועד נדרים ונדבות דכתיב אלה תעשו לה' במועדיכם לבד מנדריכם ונדבותיכם מפלל דקרבין במועד כו' ע"כ.

מוכח דדבר תורה אסור ליקרב בי"ט וא"כ שמועינן דלוקה אלא ודאי דהאמת הוא דהרמב"ם סובר כר"י בר אבדימי דמוקי למתניתין דהשוחט עולת נדבה בי"ט לוקה ב"ש היא טעמו הוא משום דסובר פהה תנא דאמר דב"ה סברי נדרים ונדבות וכמ"ש הרשב"א בחידושו למסכת י"ט פתיבת ז' והרמב"ם פסק כמ"ד דבית הלל סברי נדרים ונדבות אין קריבין בי"ט ובזה שלל שפיר גם עולת נדבה דלא הותרה בי"ט ובזה מתדייקי שפיר דבריו כמין חומר דכל מלאכות אין מותרים אלא לצורף אכילה ובזה פלל המבשל גיד והמבשל גבילה וטרופה דצורף אכילה גם כן נינהו כדברי התוס' ושלל עולת נדבה ואפילו עולת חובה נשללת בדבריו אלא דהתירא דידה לאו מפח אף אשר יעשה לכל נפש אלא מקרא אחרינא פי' דוע ואמר חוץ מהוצאה והבערה אפי' אינם לצורף אכילה כגון להוציא מפתח וכיוצא שרי ומטעמי דכתיבנא.

וא"ת והרי אמרינן בכתובות דף ז' וז"ל רב פפא משמיה דרבא אמר בשבת אסור לבעול בתחילה בי"ט שרי א"ל רב פפי לר' פפא מאי דעתך מתוך שהותרה חבורה לצורף הותרה שלא לצורף כו' ע"כ א"כ מוכח דאמרינן מתוך אפילו במידי דלאו צורף אכילה לאו קושיא היא דהא מלתא

דבועל בעילת מצוה אחשבוה פאנכל עצמו והראיה דקאמר התם דהא עדיפא מהמנגמר דאינו שוה לכל נפש אבל לבעול בתחילת הוי לחם אשר הוא אוכל.

ומה שכתב הרמב"ם לפיכך מותר ב"ט להוציא קטן כו' איפא לספוקי בדעת הרב אם הוציא אבנים ב"ט אי אמרינו טעמא דפרט קטן הוא לומר אבל אבנים אסור מדרבנן או דלמא אסור מדאורייתא נמי: ונראה לדייק ממאי דכתב הרמב"ם בסדר זה לפיכך מותר ב"ט להוציא קטן וכו' ולא כתב עז"ה מתוך שהותרה הוצאה כו' הותרה שלא לצורך פגון להוציא קטן כו' דבזה היה נשמע שמה שאנו אומרים מתוך הוא בדרך זה דוקא בקטן כו' אבל הוצאת אבנים לא אמרינו בהו מתוך ולדרך זה יהיה איסור הוצאת אבנים מדאורייתא ולקי עליהו ומדלא אמר הכין ואמר לפיכך משמע דדין מתוך הוא מותר מן חלט לכל ואפילו להוציא אבנים אלא דמה שאנו מחליטין בו הותר הוא בקטן כו' אבל אבנים אסור מדרבנן והוא אומ' לפיכך מותר להוציא קטן אבל אבנים לא.

אלא דאיפא למיזק לדרך זה אמאי דקדק לומר הרמב"ם מתוך שהותרה כו' הותרה כו' אכילה דכיון דהותר זה דמתוך הוי אפילו אבנים הול"ל מתוך שהותרה כו' הותרה שלא לצורך ולא הול"ל תיבת אכילה הא לאו מלתא היא דהא אי הוה אמר הרמב"ם הותרה שלא לצורך היה בנשמע אפילו להוציא בשכר לגויים או להוציא אבנים לצורך בגין למחר ולא כן הוא דאין אנו מתירין אלא דצורכו ב"ט דוקא אבל שלא לצורך י"ט כל עיקר ודאי דאסור דבר תורה ולקי עליה אלא דחידושתא דדינא דהוי בהוצאה והבערה הוי אפילו אינו באכילה אלא להוציא דברים שהוא צריך להם כיום טוב ואפילו אבנים אם הנצרך לישוב עליהם ה"ז מוציא אלא דרבנן אסרום משום גדר י"ט נמצאו אומרים לסברת הרמב"ם דהוצאת אבנים שלא לצורך י"ט לוקה עליהם והוצאת אבנים לצורך ב"ט בכל גוונא אינו לוקה אבל אסור מדרבנן ולדרך זה יתיישב מאי דפריה רב יוסף לס' רבה לפליגו באבנים דלדעת רבה דסבר דלא אמרינו מתוך ופולגתיהו דב"ש וב"ה הויא בקרא דביום השבת למר דריש ליה ולמר לא דריש ליה א"כ בשלמא אי אמרינו דלכ"ע לא שרי קרא אלא בצורך אכילה אלא דב"ה סברי מתוך ומוסיפין להתיר אפילו הוצאה דאינה צורך אכילה וב"ש סברי לא אמרינו מתוך ודוקא צורך אכילה ניחא אלא לדידהו דב"ה דשרו הוצאת קטן הוא מטעם קרא דעקר לה לאיסור הוצאה ב"ט אם כן אפילו אבנים לבגין לשתייה דהא קרא שרי ליה: דף י"ג ע"ב גמרא פיצד מולל אבני וכו' פיצד מנפח כו' פרש"י פיצד מולל ב"ט דאמרינו לעיל כו' פיצד מנפח כדאמרינו לעיל כו' בשבת ע"כ הוכרח רש"י לפרש חזא ב"ט וחזא בשבת משום דבשבת לא אתמר הותר מולל דנימא דעלה קאי והרמב"ם בפ"ג מהלכות י"ט כתב וז"ל מולל מלילות ומפרכין קטניות ב"ט ומנפח על יד על יד בכל פחו ואפילו בקנן ותמחוי אבל לא בנפה כו' ע"כ.

ובפרק כ"א מהלכות שבת כתב וז"ל המולל מלילות מולל בשנינו כדי שלא יראה פדש כו' ע"כ. מוכח דמוקי ז"ל בשבת אבל ב"ט לא בעי שנינו כל עיקר וטעמו ז"ל חזא דלא לאוקומי רישא ב"ט וסיפא בשבת והגם דלא הונזר הותר מלילה בשבת ה"ק פינו דאסר תנא מלילה בשבת הבא למולל פיצד מולל ושרי כו' והכי תנא להדיא בשבת פ' מפנין דף קכ"ח וז"ל מולל ואוכל ובלבד וכו' ע"כ ויש מהפוסקים ז"ל שסוברים פדעת רש"י ומפרכייהו ברייתא במין מלילה אחרת והיינו לרפך האנכל כו' ואני תמה בדרך זה דאפילו תימא דאימוראי הוו מפרכי ליה הכי להדיא היינו מקשים להם מנא לן לפרושי מולל דהכא בכה"ג ומולל דהכא בכה"ג ומה גם דלא אדכר

במלתייהו הא מלתא נאנן נפרש פירושי פהאי משום קצת דוחק דכיצד מולל דהכא שיכול להתפרש ג"כ לדרכינו ומה גם דכפי האמת מפיפיה מבריך מסיפ' דמלתייה דקאמר כיצד מנפח מוכח דבשבת קאי וטפי הוי דוחק לפרש רישא ב"ט וסיפא בשבת מדוחק כיצד מולל שאנו דוחקים לפרשה אם בא למלול אלא ודאי דכדברי הרמב"ם עקר וההלכות נמי הכי אוקמוה וגם הרשב"א גילה דעתו בטר הכי דנטה אחר הרי"ף והרמב"ם וכן עיקר: דף י"ד גמרא דכ"ע מיהא מלח בעי שינוי מ"ט ר"ה ור"ח חד אמר פל הקדירות בעו מלח וכו' אמר רב יהודה אמר שמואל כו' לכאורה משמע דאין הלכה פשוטא חדא דכמה אימוראי פליגי עליה ותו דקי"ל הלכה פסותא משנה ועוד שמואל ור"י הלכה כר"י ור"י הוא דאמר הלכה פסותא משנה ומלתא פסיקתא היא לס' ר' יוחנן פדאיתא בחולין וכדכתבנא במסכת מגילה דלר"י כל סתם משנה הלכה פסותא ור"כ הכא נמי הלכה פסותא משנה ודלא פשוטא אלא פיון דלדברי תנא דמתניתין משמע דמלח במדוך של אבן אסיר אפילו בהטיות המדוכה דאי לא תימא הכי אדמהדר לאבן של עץ ליפלוג בשל אבן עצמה אלא ודאי דשינוי זה דהטיות לאו שינוי גדול הוא פשינוי מדוך של עץ אלא לפי מאי דקאמר רב אחא ברדלא לבריה אצלי ודוף מוכח דהוי משום דסבר פשוטא דפסק פברייתא דקתני לא נחלקו ב"ש וב"ה כו' גם ממה דקאמר הש"ס רב ששת שמע כו' ודלמא אצלי אצלוני כו' מוכח דסבר הש"ס דאי אצלי אצלוני שפיר דמי א"כ פיון דאימוראי בתראי וסתמא דתלמודא משמע דסוברים פשוטא הכי נקטינו וא"ת אי תימא דשמואל סבור אמאי הצריכו אצלוני והא איהו סבר דנידוכין פדרפן י"ל דכיון דנידוכין במדוך שלקהם של אבן מקרי שפיר פדרפן אלא דאימוראי בתראי נראה פנונתם לעשות שינוי קל כזה במלח דסוף סוף יכול לעשותו מעי"ט ואינו מפיג טעמו עוד נראה לומר דהלכה פשוטא משום דמעשה רב דכיון דעבד רב אחא עובדא פנותייה גם מדקאמר עלה דהיא דרב ששת דלמא אצלוני אצלי ש"מ דכי עביד הכי ש"ד הכי פסקינו הלכה והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות י"ט פתב וז"ל אבל דכין את התבלין פדרפן שאם ידוף אותם מבערב יפוג טעמן אבל מלח אינו נידוף ב"ט אלא א"כ הטת את המכתשת או שידוף בקערה וכיוצא בה כדי שישנה שאם שחק את המלח מערב י"ט לא יפיג טעמו ע"כ מוכח דפסק פשוטא וכרב אחא ברדלא ומהטעמים שכתבנו אלא דקשה בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב אלא אם פן הטת המכתשת או שידוף בקערה אמאי לא קאמר או שידוף במדוך של עץ פדקתני בית הלל וקמהדר לומר בקערה דהוי שינוי גדול טפי ממדוכה של עץ.

ותו קשה למה הוצרך מעיקרא למימר או שידוף בקערה פשיטא דשרי לדוף בקערה דהוא שינוי גדול מהטיות של מדוכה אפי' של עץ ומכ"ש של אבן ונראה לומר דהרמב"ם דעת אחרת עמו דסובר דאין הלכה פשוטא אלא פסותא משנה פכללין ורב אחא דאמר אצלי ודוף פסותא מתני' סובר ולא פשוטא דאי פשוטא לא בעי שום שינוי כל עיקר וטעם דאסר אצלי ודוף פ' דאפי' במכתשת של עץ בלא אצלוני אסיר וטעמ' דכיון דבמלח הצריכו בה שינוי בימיהם היו רגילין לדוף המלח במדוך של עץ כבמדוך של אבן.

ומהשתא תו ליכא שינוי בשל אבן להכי קאמר ליה אצלי ודוף וסובר הרמב"ם ז"ל דאצלוני שינוי שלא פדרפו מןטית הוי שינוי עדיף משינוי אבן לעץ וכל דרוך זה השמיענו הרמב"ם בעטו עט דודים שכתב או שידוף בקערה שלל מדוכת העץ דלא מהני פדרב אחא ולא שרי אלא או בהטיות המדוכה או בקערה אבל זולת זה אסיר ונסתייע ג"כ הרמב"ם ז"ל דרוך זה במאי דקאמר הש"ס אהך דר"ש דשמע קל בוכנא כו' ופריף ודלמא אצלי כו' ולא קפריף דלמא של עץ היתה ש"מ דלא שנא עץ ל"ש של אבן אסיר אי לאו בהטיות ולזה פסק הרמב"ם דאין הטר בשום

מכתשת בלא הטיה ואין לדחות דשל אבן מנבח קלה משל עץ דהרי תבלין נמי מנבח קלייהו טפי ממלח ועכ"ז הקשה ודלמא תבלין אם פן הנה ליה לאקשוני במקום דלמא תבלין לימא של עץ דשרי בה אפי' מלח אלא ודאי דאפי' בשל עץ.

ותדע דהרמב"ם לא פסק פשמואל מדכתב בפ"ה המשנה במשנה שלפני זו שחלקו ב"ש וב"ה בהולכת מתנות לכהן פתב עלה וז"ל ואומרם בזו המשנה דב"ש וב"ה חולקים בהולכת חלה כו' ומודים בתרומה אינו אמת אלא הן מודים בחלה כו' וחולקים בתרומה כו' ע"כ.

ובמשנה שלנו דתבלין כו' הביא המשנה ופירשה על סדר הכתוב בה ולא אמר שאינו אמת אלא הן מודים בתבלין דגידוכין וכו' וחולקין במלח לצלי כו' פדקתני בברייתא. ואם איתא דסובר הרמב"ם פשמואל ולית הלכתא פמשנתנו כי היכי דאמר במשנה הסמוכה לזו דאינה אמת אלא פדקתני בברייתא הול"ל הכא נמי אלא ודאי דפסק הרמב"ם ז"ל פסתם משנה וכיון שפן מפרש למלתיה דרב אהא פדכתיבנא ותו לא מידי וחלק הרמב"ם ז"ל בין מלח ושאר תבלין פבית הלל דלא הצריכו שינוי אלא במלח והגם דדברי רב אהא סתם קאמר לבריה אצלי ודוף לא חש לפרושי ליה דבמלח קאמר דמלתא דפשיטא דהלכתא כב"ה ולכולהו תנאי בין תנא דמתני' בין תנא דברייתא תבלי' לב"ה לא בעי שינוי ומנין יבא הטעות לומר דבתבלין קאמר וכבר כתב הרי"ף ראיות עוד להא מלתא מדקאמ' הש"ס עלה דההיא דר"ש פתת דאמר דהנה צליל דמוכח דלא אצלי הדר פריה דלמא תבלין וכו' ש"מ דבתבלין לא בעי שינוי והן אמת דדעת הרי"ף פבישובא דסוגייתא דלא פדעת הרמב"ם דאיהו ז"ל סבר פרב אהא וכשמואל ופסק פנותייה מההכרחות שפכתבו מתחילה בפירוש דסוגייתא דמעשה רב אכל הרמב"ם ז"ל פשיטת הרי"ף ז"ל קאי לענין דינא דדוקא במלח הוא דבעי שינוי אבל לא מטעמיה וכדכתיבנא: וראיתי להרב פר"ח סי' תק"ד שפכתב וז"ל ואע"ג דמההיא דפרכינן דלמא תבלין הוו משמע דתבלין לא בעו הטיה מ"מ מההיא דאמרנן אמר ליה רב אהא לבריה אצלי ודוף מדקאמר סתמא משמע דכל תבלין צריכין שינוי קצת ודלא פהרי"ף בהלכות ע"כ.

ודבריו ז"ל תמוהים דהא פיון דמהש"ס נתגלה להדיא דתבלין לא בעו אצלוני לו יתיה שפצדיק עיון זה בדברי רב אהא אם הש"ס חולק עמו לית הלכתא פנותייה מי זה אמר דשבקי' סתמא דתלמודא דמוכח מיניה להדיא דתבלין לא בעו הטיה ועבדינן פרב אהא דמשמע מיניה דצריף להטות וקרי"ף משום להשוות דברי רב אהא עם סתמא דתלמודא פתב דרב אהא גופיה במלח קאי ומאי דקאמר פי דייכת משום דתבלין מלתא דפשיטא דלא בעו שינוי לדעת ב"ה לכולהו ובסברא זו קיימי הגאונים ובעל הלכות פסוקות וקרי"ף ורמב"ם ז"ל וסמ"ג וקרי"ף א וקרי"ף ז"ל ומ"ש שם רמ"א ז"ל בשם הגמ"י הוא ענין אחר שאינו נכנס בחילוק פירושי הסוגייתא וז"ל העולם נוהגים פשדכין תבלין בי"ט לעשות קצת הטיה או שינוי אחר דמתוף פה יהיו זכורים שלא לדוף יותר מהצריף לי"ט עכ"ל אין פננת הסמ"ג לומר דדעת רב אהא דאמר לבריה אצלי ודוף בתבלין דהא הסמ"ג גופיה פתב להדיא בפ"ה דלא קאמר רב אהא אלא במלח.

ודברי הסמ"ג הכא אינם אלא להודיע מנהג לפי שהיו שוגגין לדוף פיותר מהצורף לי"ט היו נוהגין לעשות הבר לדבר ולא מן הגמרא הוא זה ואין זו גזירה אלא למי שחושש לטעות נאמר אליו עשה זאת והנצל מהשגיאה ומהשתא מה מקום לדברי הפר"ח לומר ודלא פהרי"ף לא כן הוא דודאי גם סמ"ג פהרי"ף ז"ל, ומה שפכתב הרמב"ם ז"ל טעמא דתבלין מפגינן משום דהכי רהיט פוליה תלמודא דטעמא דתבלין משום דמפיגין טעמן ומאי דלא קאמר דמוריקא נמי בעי לשנויי

כְּדָקָא מֵהַש"ס מְלִתָּא דְמִשְׁתַּמְעָא שְׁפִיר הִיא מְדַקְאָמֵר טַעְמָא דְהֵתֵר תְּבִלִין מְשׁוּם דְמִפְיֵגִין טַעְמָן וְטַעְמָא דְמִלַּח מְשׁוּם דְאִינוּ מְפִיג כֹּל שְׁאִינוּ מְפִיג בְּתַבְלִין פְּשִׁיטָא דְדִינוּ פְּמִלַּח וּכ"כ בְּהִלְכוּת גְּדוּלוֹת וּא"ת א"כ דְמוֹרִיקָא נְמִי בְּעֵי אֶצְלוּנִי אַמְאִי לָא פְּרִיף תְּלַמוּדָא עֲלֵה דְהֵהִיא דְרַב שְׁשֵׁת דְאָמֵר הָא וְדָאֵי לָאו.

נִשְׁמַט מִפְּאֵן וְחָבֵל עַל דְאֶבְדִין: ע"ב גְּמָרָא תַנְיָא אָמֵר ר"ג בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים וְכו' לָא צְרִיקָא כּו' ע"כ פְּתַב הֶרְמֵב"ם בַּפ"ג מֵהִלְכוּת י"ט וְכֵן הַבּוֹרֵר קִטְנִיּוֹת בִּי"ט בּוֹרֵר פְּדִרְפוּ כּו' אָבֵל לָא בִּנְפֵה וְלֹא בִּפְבָּרָה בַּד"א פְּשִׁהָאֲנֵקֵל מְרוּבָה עַל הַפְּסוּלָת אָבֵל אִם הֵימָה הַפְּסוּלָת מְרוּבָה עַל הָאֲנֵקֵל בּוֹרֵר אֶת הָאֲנֵקֵל וְכו' וְאִם הֵימָה טְנוּרַח בְּבִרְיַת הַפְּסוּלָת מִן הָאֲנֵקֵל יִתֵּר מְטוּרַח בְּרִירַת הָאֲנֵקֵל מִן הַפְּסוּלָת אַעפ"י שְׁהָאֲנֵקֵל מְרוּבָה בּוֹרֵר אֶת הָאֲנֵקֵל כּו' עכ"ל קֶשֶׁה א' לְמָה הַנְּצִרָף לּוֹמֵר חֲלֻקַּת פְּסוּלָת מְרוּבָה מֵהָאֲנֵקֵל כִּיּוֹן דְהַגְמָרָא פְּרִיף עֲלֵה פְּשִׁיטָא וּמָה גַם דְכִיּוֹן דְאָדְכֵר בְּסִמּוּף לָה חֲלֻקַּת פְּסוּלָת מְרוּבָה בְּטוּרַח דְבוֹרֵר הָאֲנֵקֵל הֵגַם דְנִפִּישׁ בְּשִׁיעוּרָא מָה צְוֹרָף לּוֹמֵר חֲלֻקַּה רַאשׁוּנָה וְתוּ לְמֵאִי דְאָמְרִינוּ דְלֹא אֶזְלִינוּ בְּתֵר רִיבּוּי הַטְנוּרַח וְלֹא בְּתֵר רִיבּוּי הַמְתַבְרֵר הֵגַם כִּי רַב הוּא פִּיּוֹן דְזוּטֵר בְּטַרְחָא א"כ כִּי הִיכִי דְהִתְנָה הֶרְמֵב"ם בְּסִיפָא דְבוֹרֵר אֶת הָאֲנֵקֵל אִם הוּא רַב בְּטוּרַח דְצְרִיף לְבָרוּר הָאֲנֵקֵל כְּמוֹ כֵּן הוּל"ל בְּדִין בּוֹרֵר אֶת הַפְּסוּלָת דְאִם מְרוּבָה הָאֲנֵקֵל בְּטוּרַח יְבָרוּר הַפְּסוּלָת הֵגַם כִּי רַב הוּא מֵהָאֲנֵקֵל וְאִמְאִי לָא חֲדִית לָן הִיא דִינָא דְרִיבּוּי הַטְנוּרַח הוּא הַעֲיָקֵר אֶלָּא בְּדִין בּוֹרֵר אֶת הָאֲנֵקֵל.

וְנִרְאָה דְדַעַת הֶרְמֵב"ם בְּפִי דְסוּגְיָא פְּאֶשֶׁר אָבָאֵר בַּס"ד וְכִדִּי לְהַבִּין הַסּוּגְיָא אִיפָא לְמִיזְק בְּמֵאִי דְקָאָמֵר הַש"ס לָא צְרִיקָא כּו' וְעַד הַשְׁתָּא פְּשִׁיטָא כִּיּוֹן דְנִפִּישׁ בְּטַרְחָא הִיכִי שְׁרִינּוּ לְבָרוּר פְּסוּלָת מִתּוּף אֲנֵקֵל וְנִפִּישׁ בְּטַרְחָא וִי"ל דַּס"ד דְסוּף סוּף כִּיּוֹן דְבַעֲרָף הַמְתַבְרֵר הוּי הָאֲנֵקֵל מְרוּבָה בְּשִׁיעוּר אֶזְלִינוּ בְּתֵר הַשִּׁיעוּר כִּי רַב הוּא וְיִזְדוּ בֵּית הַלֵּל דְשְׁרִי לְבָרוּר בְּפְסוּלָת מִתּוּף הָאֲנֵקֵל הֵגַם דְבַעֲרָף הַמְתַבְרֵר נִפִּישׁ לִיָּה בְּטַרְחָא קמ"ל דְכִיּוֹן דְנִפִּישׁ פְּסוּלָת בְּטַרְחָא הֵגַם דְהָאֲנֵקֵל נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּר אֲוִקִי הָא לְגַבִּי הָא וְשִׁקִּילִי נִינְהוּ וְלָזָה לָא שְׁרִינּוּ לִיָּה לְבָרֵר הַפְּסוּלָת מִתּוּף הָאֲנֵקֵל דְחִיב עֲלִיו בְּשַׁבַּת טְפִי מְבֹרֵר אֲנֵקֵל מִתּוּף פְּסוּלָת פְּיָדוּעַ דְלֹא הִתִּירוּ בֵּית הַלֵּל לְמַעַבַּד הִכִּי אֶלָּא לְפִי רֹב הַמַּעֲשֵׂה כְּשִׁבְרֵר הָאֲנֵקֵל אוֹ שְׁשׁוּיִן בְּטַרְחָא וְעַדִּיף הָאֲנֵקֵל בְּשִׁיעוּרָא אוֹ דְשׁוּיִן בְּשִׁיעוּרָא וְעַדִּיף הָאֲנֵקֵל בְּטַרְחָא בְּזָה הוּא דְאָמֵר ב"ה יְבָרֵר פְּסוּלָת מִתּוּף הָאֲנֵקֵל אָבֵל כֹּל דְהָאֲנֵקֵל נִפִּישׁ בְּטַרְחָא הֵגַם דְהַפְּסוּלָת נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּרָא אוֹ לְהַפְּדָה דְהָאֲנֵקֵל נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּרָא וְהַפְּסוּלָת נִפִּישׁ בְּטַרְחָא יְבָרֵר הָאֲנֵקֵל וְלֹא הַפְּסוּלָת וְכַפ"ז פִּי דְבְרִיָּתָא הִכִּין הוּא בַּד"א פְּשִׁהָאֲנֵקֵל מְרוּבָה פִּי יֵשׁ בּוֹ יִתְרוֹן פְּגוֹן שְׁהֵם שְׁוִים בְּטוּרַח וְהָאֲנֵקֵל נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּר אוֹ שְׁהֵם שְׁוִים בְּשִׁיעוּר וְהָאֲנֵקֵל נִפִּישׁ בְּטוּרַח אָבֵל פְּסוּלָת מְרוּבָה יֵשׁ בּוֹ ג"כ רִיבּוּי שְׁהוּא מְרוּבָה בְּטוּרַח הֵגַם דְזוּטֵר בְּשִׁיעוּר אוֹ נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּר הֵגַם דְזוּטֵר בְּטוּרַח דְבָרִי הַפֵּל יְבָרֵר הָאֲנֵקֵל וְהַש"ס דְלֹא נִקַּט אֶלָּא נִפִּישׁ בְּטַרְחָא וְזוּטֵר בְּשִׁיעוּרָא חֲדָא מְנִיָּהוּ נִקַּט וְאֶפְשֵׁר דְחִידוּשָׁא נִקַּט דְאֶפִּי זוּטֵר בְּשִׁיעוּרָא וּמכ"ש נִפִּישׁ בְּשִׁיעוּרָא הֵגַם דְזוּטֵר בְּטַרְחָא סוּף סוּף הוּא מְבָרֵר הֶרְבָּה.

וּמִצִּינּוּ לְמִימֵר נְמִי דְהַש"ס מְלִתָּא שְׁקוּלָה נִקַּט וּמְצִי לְפְרוּשָׁה אֲאֲנֵקֵל וְאֶפְסוּלָת אֲאֲנֵקֵל עַז"ה דְנִפִּישׁ בְּטַרְחָא הָאֲנֵקֵל הֵגַם דְזוּטֵר בְּשִׁיעוּרָא בּוֹרֵר הָאֲנֵקֵל וְאֶפְסוּלָת עַז"ה נִפִּישׁ בְּטַרְחָא כּו' כְּדְפְרִישִׁית וּבְזָה נִחָה דַעַתִּי בְּמֵאִי דְהוּא קֶשֶׁיָא לִי דִיּוּקָא דְרִישָׁא אֲדִיּוּקָא דְסִיפָא דְמִרִישָׁא מְשַׁמַּע דְדוּקָא לָא הִתִּירוּ אֶלָּא פְּשִׁהָאֲנֵקֵל מְרוּבָה הָא שְׁוִים אָסוּר לְבָרוּר פְּדִרְפוּ אֶלָּא בּוֹרֵר הָאֲנֵקֵל וּמִסִּיפָא מְשַׁמַּע דוּקָא כְּשִׁהַפְּסוּלָת מְרוּבָה מִן הָאֲנֵקֵל הוּא דְבוֹרֵר אֶת הָאֲנֵקֵל הָא שְׁוִים בּוֹרֵר אֶת הַפְּסוּלָת וְהִיִּיתִי

רוצה לתרץ בזה דבריימא נעשה קתני עז"ה בד"א כשהאנכל מרובה הא שוים נעשה כפסולת מרובה ובורר את האנכל.

ולפי דרכינו אין אנו צריכין לומר זה דסיפא דקתני אבל פסולת מרובה דבורר את האנכל הוי גדר שוים כדדניק וזוטר בשיעורא דמשמע דהאכל מרובה בשיעור ואעפ"י כן בורר את האנכל הרי דשוים בורר האנכל ומינה שמעינן נמי דאנכל ופסולת שוים בשיעור ושוים בטרחה דבורר את האנכל דלא התירו ב"ה לברור כדכפ"ו אלא כשיש יתרון בברירת הפסולת כדפרישית.

וכה נבא להבין אמרי קדוש ועליון הרמב"ם דסובר בפ"י דסוגיא פדכתי' דנפיש בשיעור חשיב כנפיש בטרחה וחידיותא דדינא דקאמרי בפסולת מרובה בטרחה דאסיר לברור כדכפ"ו הגם דזוטר בשיעורא הוא הגם דאנכל נפיש בשיעורא ושקילי נינהו אפילו הכי אסור לברור כדכפ"ו ולהכי לא קאמר הרמב"ם אלא אם הנה טורח בברירת הפסולת טפי מברירת האנכל בורר האנכל הגם דנפיש בשיעורא ולחומרא אבל אם הנה טורח בברירת האנכל טפי מברירת הפסולת לא אמרינן דיברור הפסולת הגם דנפיש בשיעורא והיינו מאי דפסיק ותני ברישא ואמר אבל אם היתה הפסולת מרובה על האנכל פ"י מרובה בשיעור בכל גוונא יברר האנכל ולא התנה בו שום תנאי דמשמע דאפ"י האנכל נפיש בטורח אעפ"י כן בורר האנכל ולא שרינן ליה לברור הפסולת ככה"ג וכזה נתישב דברי רבינו ג"כ שהוצרך לכתוב חלוקה ראשונה שנתפנון לאשמועינן זה והן הם הדברים שפיתנו בפירושי' דסוגיא דבין אם האנכל מרובה בשיעור והפסולת מרובה בטורח יברר האנכל והוא מה שהשמיענו הרמב"ם בחלוקת ואם הנה טורח בברירת הפסולת בין אם האנכל מרובה בטורח והפסולת מרובה בשיעור יברר האנכל והוא מה שהשמיענו בחלוקה ראשונה שפיתב אבל אם היתה פסולת מרובה בשיעור בכל גוונא בורר האנכל הגם דנפיש האנכל בטרחה דהא לא חלק הרב דבעינן דאין האנכל נפיש בטרחה ודוק: שם גמרא תניא אמר ר' אליעזר בר צדוק וכו' הרמב"ם לא פסק כר"י ולכאורה הנה קשה אמאי דהא מדמייתי תלמודא מתניתין לפרש מלתיה דרבן גמליאל משמע דכנותיה סביר ותו דמעשה עדיף ולזה יכול לדחות בדאמרינן במסכת מגילה דף כ' אין מביאין ראיה מהמתיר אפ"י במעשה אלא תלמודא דמייתי לה קשה: ונראה דרבן גמליאל הכי קאמר אפילו מדיח וכו' פירו' דמוסיף על דברי בית הלל דבית הלל התירו בורר פסולת מהאנכל למעוטי בטרחה כדקתני רבן גמליאל טעמיה דבית הלל משום טרחה ואתא ר"ג והוסיף תיקון אחר כדי למעט בטרחה ולא יברור ביד משום דמפיש טרחה ב"ט זהו עיקר טעמו אבל משום ברירה פשיטא דבורר פסולת מתוך האנכל ברירה גמורה הוי טפי ממדיח ושולח ומחשבתא נתיישב מה שהקשינו דכיון דר"ג לאקולי טרחה הוא דקא מהדר להכי מייתי תלמודא למאן דבעי למיהוי חסידא ויקיל טרחה ב"ט ליצביד הכי וליכא ג"כ הכא מעשה עדיף דהא אין ראיה מהמעשה דאסור לברר ביד דאמרינן אה"נ דבורר ביד בשלמא למאי דהנה מפרשי' דלב"ה אסרי מדיח ושולח ור"ג מתיר הו"ל מעשה עדיף אבל השתא דמפרשי' דלב"ה פשיטא דשרי אלא דהתירו לו אפ"י לברור ביד הפסולת מתוך האנכל כ"ש הוא דאם רצה מדיח ושולח א"כ לא שייך למי' מעשה עדיף: שם גמרא בעי רב אשי ג' גברי כו' הרי"ף השמיט בעיא דרב אשי והר"ן ו"ל כתב ואיכא דפירש דהוי לחומרא וכדעת בה"ג דפסקה לחומרא.

ובדברי בה"ג לא מצאתיה וה' בעל ים של שלמה כתב דהוי לחומרא משום דכיון דרב אשי דחתים תלמודא אמר תיקו דקיימא עד שיבא מורה צדק משמע דאסיר יעש"ד ואין דבריו נראים דכיון דלא אפשיטא ולית לן שום פשיטות קאמר עלה תיקו ולא נפקא מפלגא דדיני דקי"ל ספיקא

דרכנו לקולא ולו יקה דימר לה רב אשי להדיא דאסיר מקשי ליה אמאי וקא קי"ל ספקא לקולא וכללא הוא.

וקה נראה לומר דכינון דפלוגמא היא דב"ש וב"ה דלב"ש אין משלחין בהמה חיה ועוף ולב"ה משלחין הגם דקי"ל הלכה כב"ה ה"מ היכא דהתירו להדיא אגו דוחים דעת ב"ש מקמי דעת ב"ה אבל כל דמסתפקי בדעת ב"ה פהקא הרי דעת בית שמאי קנימא קמן לאיסורא ואין ספק מוציא מידי ודאי גם בזה לא מפשינן פלוגתיהו כדקי"ל אפוישי פלוגמא לא מפשינן אלא דעכ"פ קשה הו"ל להרי"ף לאתויי הבעיא דכינון דלא הביאה פל עיקר היכן רמז הספק לומר עליו לחומרא וי"ל דנתחפם הרי"ף שלא להביא הבעיא משום דעקר הס' מדברי רב אשי הוא דנפיק לן פ"ל דזולת רב אשי לא תני רב יחיאל אלא שלא יעשה בשורה וקא' הוא בג' גברי מה לי ג' מינים או מין א' ורב אשי הוא דהוליד הספק לזה פשהשמיט רב אשי והביא בהלכות תני רב יחיאל ודאי דלא שניא ליה ואסור ואולי פי נתפנון הרי"ף ג"כ במאי דשינה לשון הברייתא וכתב שלא יעשה דמשמע דהאיסור הוא בשורה כל דעושה בשורה אסור ורב אשי דנסתפק הוא לפי גירסת שלא יעשו לשון יחיד פ"ל חד מינא להכי בעי ג' מינא כו' מהו אבל לפי מה שכתב שלא יעשה ומה גם לגירסא אחרת שמצאתי בגנוסחי הרי"ף שלא יעשו משמע אפי' ג' מינים אסור וטעמו של הרי"ף דפסק לחומרא הגם דרב אשי מסיק ליה בתיקו הוי מטעמא דכתובנא וצריכא לי הא מלתא תלמו'.

והרמב"ם פתב וז"ל כל דבר כו' לא ישלחנו בשורה ואין שורה פחותה מג' פיצד הרי ששלח לחברו בהמות או יינות ביד ג' בני אדם כאחד או ארבעה זה אחר זה וכולן הולכין בשורה א' הרי זה אסור שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול שלח שלשה מינין ביד שלשה בני אדם הרי זה מותר עכ"ל פסק רבינו בדעת רב אשי לקולא דלא פהרי"ף וכפשוטא דמלתא ומשמע ליה דהגם דהוי פלוגמא דב"ש וב"ה לא אמרינן כל דמסתפקין בבית הלל יחזור הדין לסברת בית שמאי אלא דאיכא למידק בדברי הרמב"ם אמאי בחלוקת ג' נקט כאחד ובחלוקת ד' זה אחר זה דמשמע דג' בעינן שיהיו כאחד ממש זה לפני זה עד שנראים כאחד אבל ארבעה הגם דמרוחקים זה מזה ואינם כא' אעפ"כ פינון שהם נראים בשורה אחת אסורים וצריף לדעת מנא ליה לחלק בהכי ואפשר לומר דדייק דברי התוספתא דקתני בכה"ג אין שורה פחותה מג' דהול"ל שיעור שורה ג' ופשיטא דאנא אמינא דארבעה מכ"ש דהווי שורה ומדקתני הכי משמע דשורה דג' פחותה היא והגם דחשיבא שורה יש הדרגה לשורה דהויא טפי מג' ולהכי פתב הרמב"ם ז"ל הדרגה ביניהם: שם גמרא תניא ר"ש מתיר כו' מדמייתי תלמודא ברייתא דמפרשא מלתיה דר"ש משמע דקאי להלכתא.

וראייתי להרי"ף שהביאה בהלכות וכתב עליו הר"ן דמדהביאה משמע דפסק כר"ש. והרמב"ם פתב בפ"ה מהי"ט וז"ל אין משלחין בי"ט תבואה כו' אבל משלחין מפני שמבשלן בי"ט או קולה אותם ע"כ.

ונראה דטעמא דהרמב"ם דסובר דמאי דמייתי תלמודא ברייתא דר"ש משום דת"ק התיר בקטניות ואיכא בכלל קטניות ענדשים להכי מייתי ברייתא דמפרשא מלתיה דר"ש דאיהו הוא דמתיר בענדשים מטעם דחזו לעשות רסיסים אלא לת"ק לא הווי בכלל קטניות ואסיר והיינו טעמא דהרי"ף נמי דהביאה בהלכות לגלות לן דענדשים לאו בכלל התיר קטניות דקתני ת"ק והרמב"ם במתק לשונו שכתב מפני שמבשלין אותם או קולה אותם בזה שלל העדשים שאינן ראויין לא לבשל אותם ולא לקלותם ותדע דמהדר ר"ש למעשה רסיסין ותלמודא דאצטריף לאתויי ברייתא

דר"ש משום דלא נתפרש בברייתא טעמא בקטגיות ונהו אמינא דגם לעשות רסיסין הוי מלתא דמשלחין בשבילן ב"ט ומהשתא קמו הרי"ף ונהרמב"ם בדעת אחת קדוש עליון: שם גמרא וקתניא לא יעלה עליה כו' עד סוף הסוגיא קשה מאי פריה וקלא משנה ערוכה בפ"ט דכלאים וז"ל הפרים והקטנות אין בהם משום פלאים וא"כ לוקמה למשנתנו בקרים וקטנות.

והיה נראה לומר דטעמא הוי משום דקטנות וכרים פנין דאין בהם משום פלאים מאי חידותא דדינא בהו דקתני ואעפ"י שיש בהם פלאים וליכא למימר דמלתא אגב אורחין קמ"ל דכרים וקטנות אין בהם משום פלאים וכדאמרין בריש ברכות אמתניתי דקתני משעה שהפנהים נכנסין לאכול בתרומתן דקאמר הש"ס מלתא אגב אורחיה קמ"ל כהנים אימת כו' והקשו התוס' ה"תם והא משנה ערוכה היא העריב שמשו אוכל בתרומה ותרצו אורחיה הוא דאי מצי לאשמועין דינא דרף קצרה הגם כו' יע"ש דע דההיא דנא מייגרי פגון ההיא דברכות דעיקר הדין אתי לגופיה זמן ק"ש ואפיק ליה בהאי לישנא דאכילת תרומה כי היכי דשמעין נמי זמן פהנים וכמ"ש ג"כ התוס' בגיטין אכל בנ"ד כל החלוקה מיותרת כל עיקר ולא אצטריך לדינא דמתני' ולהכי לא בעי תלמודא לאוקומ' בקרים וקטנות וקאמר וכי תימא חזו למסנה תותיה וחדית לן תנא קכא דבכה"ג שרי נאפי' אינם פרים וקטנות וקתניא כו' פ"א אה"נ דהוי מצי להקשות ממתני' דקתני פרים וקטנות דמשמע דוקא פרים וקטנות אבל מידי דאיכא לספוקי ביה משו' נימא אסיר אלא משום דמתני' דכרים וקטנות לא מפרשא טעמא דאיסורא להכי קא פריה מברייתא דקתני איסורא להדיא ומפרשא נמי טעמא דאיסורא ונהדר פריה וכי תימא דמפסיק ביני ביני והיינו חידותא דדינא דמתני' ואע"פ שיש בהן פלאים וקאמר ריב"ל כו' נאפי' עשר כו' אלא בוילון כו' פ"א וחדותא דדינא דקמ"ל מתני' הוא דלא חיישינן שפא מתחמם פנגדו לאנסרו משום הכי מחמת פלאים ופריה וקאמר עולא כו' דחיישינן לשמשו כו' ומסיק בקשין וחדותא דדינא דמתני' הוא חידותא דדינא דרב הונא בריה דרב הושע והיינו דקא מסיים הש"ס וקאמר וכי הו' דאמר רב הונא כו' וחדותיה הוא דסד"א פנין דגזרינן על השלמות להציען תחתיו ונאפילו תחת עשר מצעות דליכא למיחש לנימא הו' נמי פנין דמין שפלות הוא אסרינן הגם דקשה קמ"ל.

וא"ת תלמודא אמאי לא פריה מעיקרא מברייתא דקהלא קדישא דאוסר אפילו עשר מצעות. ונראה דברייתא דמשום נימא מייגרי בדברים שזרפן להציע וברייתא דקהלא קדישא מייגרי בדברים שזרפן בהעלאה ולזה קא תני בברייתא קמיינתא דאיסורא הוי משום נימא טעמא דאיכא נימא הו' ליכא נימא דהיינו דאיכא מידי דמפסיק דלא תעלה נימא שרי וברייתא דקהלא קדישא דמייגרי בדברים שזרפן בהעלאה אסרום אפילו בעשר מצעות דליכא מיוחד להעלאת נימא ולזה דייק תנא דקהלא קדישא וקאמר משום לא יעלה פ"א פנין דמין זה זרפו בהעלאה החמירו בו ועל פי הדברים צריכים לומר דשאני פרים וקטנות מוילון קשה ונמטא גמדה דנרש דאלו קשים ביותר אבל פרים וקטנות אינם קשים כ"כ אלא שהם עבים ואינם נכרכין מצד עוביין וכרים וקטנות אסורים בגיעת בשר אבל וילון קשה אפילו בגיעת בשר שרי.

שוב ראיתי להר"ן שכתב בדברינו אלא דהרמב"ם פתב בפ"י מהלכות פלאים וז"ל וכן מותר מן התורה לישוב על מצעות של פלאים שנאמר לא יעלה עליה אבל אתה מציעו תחתיה ומדברי סופרים אפילו עשר מצעות זו על גב זו ונתתחון פלאים אסור לישוב על העליון שפא תפרה לו נימא על בשרו ע"כ מוכח מדבריו דאינו סובר לחלק כמו שחילקנו בין פלאים הראויים למציע

לראויים ללבישה ויהיב טעמא דשמא תפרה לו נימא אפי' למצע תחת עשר מצעות ולדבריו
בריתא דקתני משום נימא ובריתא דעשר מצעות טעמא חד אית להו.

גם במ"ש הרמב"ם שם וז"ל בד"א ברפין פגון יריעות ושמלות אבל קשין שאינן נכרכין פגון
פרים וכסותות מותר לישיב עליהן והוא שלא יהיה בשרו וכו' וכן פרוכת פלאים אם היא רכה
אסור שמא יסמך השמש עליה ותעלה על בשרו ואם היתה קשה שאינה נכרכת מותרת עכ"ל
הנה הרב וז"ל השנה דין פרים וכסותות לדין סדין וקאמר דטעם היתר שניהם שנה משום דקשים
ונחא מלתא נינהו ולדבריו וז"ל ק' מאי קפריה הש"ס פלאים למאי חזו ונהרי פרים וכסותות דקתני
להדיא מתני' וז"ל דסובר הרמב"ם דהש"ס דמקשה הכא אמתני' דקתני אעפ"י שיש בהן פלאים
ה"ה דהנה מקשה עלה דההיא דקתני פרים וכסותות אין בהם משום פלאים מדקתני אפילו י'
מצעות ובמאי דמשני תלמודא למתני' דמייירי בקשים משני נמי אהה דכרים וכסותות פ' דלא גזרו
אלא בשלמות וסדינים דאורחיהו למכרהו בהו הוא דגזור אפילו תחת עשר מצעות אבל כל דבר
קשה לא גזרו בו והוכיח כן מדאמר רב הונא בריה דרב יהושע האי נמטא דנרש שרי הרי דאפי'
עשוי כמין בגד פגון דהוא קשה ואינו מתהפך לא גזרו בו והנינו טעמא נמי דמתניתין דכלאים
והנינו נמי דמייירי בהו תנא דידן דואף על פי וכו': דף ט"ו גמרא אמר רב פפא ערדילין אין בהם
משום פלאים ע"כ.

כתב הרמב"ם בפ"י מהלכות פלאים וז"ל מנעל שהוא פלאים ואין לו עקב מותר ללבושו שעור
הרגל קשה הוא ואינו נהנה בו ע"כ. כתב הרב כ"מ וז"ל דעת רבינו דזהו מנעל של זרד דקתני
מתני' ומאי דמחזיש רב פפא הוא ערדילין היינו מנעל של זרד דקתני מתני' כו' עכ"ל ואין דבריו
נראים דאם כן הנה ליה למימר רב פפא מאי מנעל וכו' ערדילין ולא לימא ערדילין אין בהם
משום פלאים דמשמע דדינא הוא דאתא לאשמועין לא פירושו של תיבת זרד: ונראה דדין דרבינו
הוא פ' מאי דקתני מתני' מנעל של זרד אבל ערדילין לא הביאה בהלכות משום דלא נודע הפונה
בה אלא המכונן הוא דהנה דבר קשה ולזה כשכתב בהלכותיו וז"ל אין אסור משום פלאים אלא
בגדים כו' פגון כתונת כו' אבל צלללן וכו' שעושין העם לצרור בהם מעות או תבלין כו' ע"כ
בזה נכלל כל דדמי דאין דרף חזמום בכף ותדע דבגמרא בטר דאמר ערדילין אין בהם משום
פלאים אתא רבא וחדית צררי דפשיטי ודבזרני דגם בהם ליכא משום פלאים ומזה אתה למד
דערדילין קשין טפי מדאצטריף רבא לחזש בצררי כו' ומעתה כתב הרמב"ם צררי ומכ"ש ערדילין.

ולכא לפרושי דעת רבינו במנעל של זרד דקתני מתני' דאין בו משום פלאים פ' מטעם שכתב
שם רבינו עובדיה דאין רגילות לעשות מצמר ופשתים ודומה למאי דקתני רישא דהה מתני' רבי
יוסי אומר הבאים מחוץ היים אין צריכין בדיקה ומנעל של זרד וכו' נחא דבבבא מחתא מחתניהו
וכן פ' רבינו שמשון והשמיט הרמב"ם דין זה לפי שבזמן הזה אין לסמוך על הגני פללי וכדקאמר
בירושלמי ארישא דמתניתין דהא הרמב"ם גופיה פ' שם באותה מתניתין דנעל של זרד וז"ל
מנעל זרד הוא דמות מנעל שנותנים תחת פפות רגליהם להולכים על היצועים ע"כ הרי להדיא
מה שכתב הכא הוא מה שפי' בפ' מנעל של זרד ואינו נתון אלא תחת פפות הרגל וכה"ג אפילו
פלאים ודאי מותר מטעם שכתב פאן אלא ודאי פדפרישנא.

ומ"ש ואין לו עקב ה"פ שעושי' הפלאים בכפות הרגלים אבל אינם מגיעים למעלה על עקב
הרגלים שהעור שם רך ודע דסוף הרגל לצד הערקום נקרא בכללותו עקב ולא תחת הרגל לבד
ותדע דכתיב וידו אוחזת בעקב עשו ואם לא הנה נקרא עקב אלא פה הרגל במה יאחז צדיק וכאן

נתפונן הרמב"ם לומר שלא יהיה למנעל זה חלק שיכסה העקב חוץ מפר הרגל לבד דאל"כ הנה חלק שם מתחמם בפלאים והוא מה שפיר' בפ' המשנה ואמר תחת פפות הרגל: שם גמרא סנדל כו' מאי טעמא לא כו' הרמב"ם השמיט שליחות סנדל המשומר וי"ל דכיון דמאי דהתיר פל שואותין בו בחול ודייק פגון תפילין מוכח דדוקא תפילין דאין איסור לבישתו בי"ט גופיה אבל סנדל המסומר דאסור ללבושו לא והת' דמי לתבואה דבי"ט אסור ליהנות ממנה משום איסור מלאכה שבה וזה איסור לבישתו מחמת מסמרותיו מטעם הגזירה.

והתר טלטולו דדייק אב"י לשלול דעת הסוברת לגזור אי שרית ליה לטלטולי אתי ללבושו לא אצטריך הרמב"ם לאומרו דכל דלא גזר אתה שומע ההתר ומטעם מוקצה גם פן הנה נכלל בדין פלי שמלאכתו לאיסור דלצורך גופו ומקומו מותר ודבר פשוט הוא דתורת פלי עליו: שם גמרא ולא מנעל שאינו תפור פשיטא לא נצרכא וכו' הרמב"ם השמיט הלכה זו מספרו ולכאורה ק' פיון דנחת תנא לאשמועינו שאינו תפור אע"ג דנקיט בסיבי דהנה ס"ד לשרויי א"כ צריך הרמב"ם ג"כ להשמיענו.

ונראה דפירכת הש"ס דפריך פשי' הוא לפי מאי דקס"ד אינו תפורים פלל ולהכי הקשה פשיטא וכד משני ליה דנקיט בסיבי פ' וסד"א פיון דע"י הדחק הגם שאין רגילות ללבושו בכה"ג שרי קא משמע לן דלא והא דמאי לתבואה דהגם דחזי לעשות לודיות ורסיסין פיון דאין רגילות להכי לא והרמב"ם ז"ל פיון דכתב דין איסור תבואה דאסיר הגם דחזי למידי טפי ממאי דחזי ללבישה האי מנעל דנקיט בסיבי בזה לא הוצרך לומר האי מנעל שאינו תפור וא"ת מתניתין נמי אמאי אצטריך לאשמועינו פיון דאמרה אי' תבואה הא לא קושיא היא מידי דהנה דקתני פלים תפורים ושאינם תפורים לאשמועינו דברים המשפליחים בין במידי דחזי למיכל בין במידי דחזי ללבישה ותמצא עוד דהרמב"ם השמיט בגדים תפורים ושאינם תפורים וסמך על מה שכתב בדרה פלל פל שואותין כו' מה שלא סמך התנא לומר להכי.

ואולי דתנאי ניהו מר נקט למלתיה בכלים ומר נקט למלתיה באוכלין ורבינו הקדוש שכתב לכולהו משום חידושי דדיני ודפלוגתי ונפקי מנייהו להסביר המשניות ולגלות על משניות אחרות. עוד דבהאי מתניתין דמשלחין פלים איכא פמה חידושי דדיני חדא הו דכלים פלאים דשרי לשלוחן ושמעינו הו דקשים דשרי וגם הו דטלטול סנדל המסומר וכדדייק אב"י דסתם לן רבי דלא פהו תנא דברייתא דאסר אפילו טלטול דלמא אתי ללבושו אבל הרמב"ם ז"ל אין צורך לכתוב אלא דבר הלכה הנשמע מפללי המשניות ותו לא: שם גמרא אמר אב"י תפילין וכו' הנה בא בדרה וכו' עד סוף סוגיא.

לפום האי סוגיא מוכח דאיכא ד' חילוקי דינים א' אם מצא תפילין במקום שאין משתמין מהזלזול של פלבים וכדומה אפילו מחתן בארעא צריך להכניסם משם והיינו חידושי דדינא דשמעינו ממשנת המוציא תפילין כו'.

ב' אם מצאן במקום שמשתמין מהזלזול הפלבים וכדומה ולא משתמין מגנבי ורוב הגנבים ישאל הרי זה מניח אותן במקומן ג' אם היו בראשו וקדש עליו היום או הנה בא בדרה אפילו הגיע למקום שמשתמין מהפלבים אם אינם משתמרים מהגנבים אפילו רוב הגנבים ישאלים לא יניחם שם אלא יכנס בהם על ראשו עד ביתו שהוא משתמר מהפל וכו' חילוקי דינים אלו

שְׁמַעֲיֵנוּ לְהוֹי בְּדַבְרֵי אַבְיֵי דְקֶאֱמַר הָיָה בָּא בְּדַרְךָ כּו' יִכְנִיסֶם לְבֵיתוֹ דְּשָׂרִי לְהַכְנִיסֶם עַד בֵּיתוֹ בְּהִיכָא דְבֵית הַסְּמוּף לְחוּמָה לָא מְנַעַר אֱלָא מִהַזְלוּל וְדוּקָא הָיָה בָּא בְּדַרְךָ.

ד' אִם הָיְתָה בֵּית סְמוּף לְחוּמָה מְשֻׁנְמַרְת מִהַפֵּל אֶסוּר לִיכְנֹס בְּהֶם עַד בֵּיתוֹ אֱלָא יִנְיַחֶם בְּבֵית הַסְּמוּף לְחוּמָה וְהִינּוּ חִידוּתָא דְדִינָא דְשְׁמַעֲיֵנוּ בְּבִרְיִיתָא דְקֶתְנֵי הָיָה בָּא בְּדַרְךָ כּו' יִנְיַחֶם בְּבֵית הַסְּמוּכָה לְחוּמָ' וְאוּקִימָנָא לָהּ בְּהִיכָא דְמִינְטָרָא מְכָל וְאַפִּי' מִגְנָבֵי הַגֵּם דְרַוְפָא דְגַנְבֵי יִשְׂרָאֵלִי וְלָא תִימָא פִּינּוּ דְהַכְנִיסֶם מְרַה"ר לְרַה"י תּוּ לִיפָא מִיחֻוּשׁ אֶסוּר וְיִכְנִיסֶם עַד בֵּיתוֹ קמ"ל דְאִין לְהַכְנִיסֶם עוֹד וְהֶרְמַב"ם בְּפִי"ט מַה' שְׁבַת הַלְכָה כ"ג פְּתַב וְז"ל הַמוֹצָא תְּפִילִין בְּשַׁבַּת בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים לוֹבֶשֶׁן כּו' וְחוּלְצָן בְּבֵית כּו' ע"כ וְשֵׁם הַלְכָה כ"ו פְּתַב שְׂכַח וְיִצְא בְּהֶם לְרַה"ר וְנִזְכָּר שְׂיֵשׁ לוֹ תְּפִילִין בְּרִאשׁוֹ מְכֹסָה אֶת רִאשׁוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵיתוֹ אוֹ לְבֵית הַמְּדַרְשׁ ע"כ.

ובפ"ד מִהַלְכוֹת תְּפִילִין הַלְכָה י"ב פְּתַב וְזָה לְשׁוֹנוֹ הָיָה בָּא בְּדַרְךָ וְתְּפִילִין בְּרִאשׁוֹ וְשָׁקַעָה עָלָיו חֲמָה וְקִדְשׁ עָלָיו הַיּוֹם מִנִּיחַ יָדוֹ עָלֶיהֶן עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְחוּלְצָן הָיָה יוֹשֵׁב בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ כּו' עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְחוּלְצָן וְאִם יֵשׁ בֵּית סְמוּף לְחוּמָה שְׁמִשְׁתַּמְרִין בּוֹ מִנְיַחֶם שָׁם ע"כ.

ובפ"ט מִהַלְכוֹת שְׁבַת הַלְכָה כ"ג פְּתַב דִּין מִתְנִיתִין בְּהַמוֹצָא תְּפִילִין כּו' וְדִיִּיק בְּאוֹ בְּרַה"ר לֹמַר דְּוִקָא מְצָאן בְּרַה"ר שֶׁהוּא מְקוּם שְׂאִינוּ מְשֻׁנְמַר אֶפְּלוֹ מִהַפֵּלְבִי בְּזָה הוּא דְהִתִּיר לְהַכְנִיסֶן כּו' אֲבָל אִם מְצָאן בְּבֵית אִפִּי' בְּבֵית שְׂאִינוּ מְשֻׁנְמַר אֱלָא מִהַפֵּלְבִים וְדַכְוֹתִיָּהוּ לָא יִכְנִיסֶם וְהַגֵּם דְהֶרְמַב"ם נִקַּט רִשׁוֹת הַרְבִּים לְאִשְׁמוּעִינוּ שְׂרִייתָא דְהַכְנִיסְתֶּם מְרִשׁוֹת הַרְבִּים לְרִשׁוֹת הַיְחִיד עכ"ז שְׁמַעֲיֵנוּ נְמִי מְמִילָא דְמַאי דְשָׂרִי הוּא בְּרִשׁוֹ הַרְבִּים דְּוִקָא.

ומאי דְּכַתַּב שָׁם בְּהַלְכָה כ"ו אִשְׁמוּעִינוּ דָּאִם הָיָה בְּרִאשׁוֹ לָא מְצָרְכִינוּ לִיהַ לְהַנִּיחֶם פֶּל דְלָא הָיָה רִשׁוֹת הַרְבִּים כִּי הִיכִי דְדִיִּיקִינוּ מִהַמוֹצָא דְלָא חִיִּישִׁינוּ אֱלָא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים לָא כֵּן הוּא אֱלָא אֶפְּלוֹ פָּגַע בְּבֵית שְׂאִינוּ רִשׁוֹת הַרְבִּים לָא יִנְיַחֶם אַע"פ כֵּן אֲנּוּ מִתִּירִין לוֹ לְהוֹלִיכֵן לְבֵיתוֹ שֶׁהִיא מְשֻׁנְמַרְת מְכָל הַדְּבָרִים בֵּין מִהַפֵּלְבִים בֵּין מִהַגְּפָבִים וְלָזָה דִּיִּיק לֹמַר תִּיבַת בֵּיתוֹ וְזָהוּ חִידוּתָא דְדִינָא דְאִשְׁמוּ' אַבְיֵי בְּשֵׁם רִיב"ל דְיָכוֹל לְהַכְנִיסֶם עַד בֵּיתוֹ וְלָא יִנְיַחֶם בְּבֵית הַסְּמוּף לְחוּמָ' הַגֵּם שֶׁהוּא חָצַר הַמְּשֻׁנְמַר' מִזְלוּל הַפֵּלְבִים וְדוּקָא הִיכָא דְהָיָה בְּרִאשׁוֹ וְהָיָה דִינָא גּוֹפִיָה הוּא דְאִשְׁמוּעִינוּ ג"כ בְּפ"ד מִהַלְכוֹת תְּפִילִין הַלְכָה י"ב שְׂרִשְׁמֵנוּ שָׁם שְׁפַתְבּוֹ הָיָה תְּפִילִין בְּרִאשׁוֹ כּו' עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵיתוֹ דִּיִּיק לֹמַר תִּיבַת בֵּיתוֹ לְאִשְׁמוּעִינוּ דְּדוּקָא בְּהִיכָא דְמְשֻׁנְמַרְת מְכָל הַדְּבָרִים בֵּין מִהַפֵּלְבִים בֵּין מִהַגְּנָבִים וְדוּקָא אִם הָיָה בְּרִאשׁוֹ הָא לָא הִכִּי לָא שְׂרִינוּ וְלָא אֶתָּא הָכָא אֱלָא לְאִשְׁמוּעִינוּ חִידוּשָׁא דְלָאו דְּוִקָא אִם הָיָה בָּא בְּדַרְךָ דְהָיָה טְרִיד בְּדַרְכּוֹ אוֹ אִם הָיָה בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ דְטְרִיד בְּתַלְמוּדִיהָ אֱלָא אֶפְּלוֹ הִיכָא דְשָׁכְחֶם דְהִינּוּ שְׁהִיוּ עָלָיו וּפְשַׁע וְהַנִּיחֶם עָלָיו עַד אוֹתוֹ זְמַן דְמֵן הָרְאוּי הָיָה לוֹ לְמִשְׁמַשׁ בְּהֶם בְּכָל זְמַן כְּמוֹ שְׁפַתְבּוֹ הַתָּם אַף עַל פִּי כֵּן הִתִּירוּ לוֹ לְהַכְנִיסֶם: וּמְצָאִי תוֹסַפְתָּא בְּסוּף תוֹסַפְתּוֹת דְעִירוּבִין דְאִיתָא הַתָּם וְז"ל מִי שְׂיִצְא לְרִשׁוֹת הַרְבִּים וְנִזְכָּר שְׂיֵשׁ תְּפִילִין בְּרִאשׁוֹ מְכֹסָה אֶת רִאשׁוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵיתוֹ וְאִם הָיָה בֵּית הַמְּדַרְשׁ נוֹטֵלֵן וּמִנִּיחֵן בְּמְקוּם מְוַצְנַע עַד פְּאָן לְשׁוֹן הַתוֹסַפְתָּ' וְהֶם דְבָרֵי הַרְמַב"ם שְׁפַתְבּוֹ שְׂכַח כּו' פִּי שְׂכַח בְּכֵהָי גִּוּוֹנָא שְׂרִי לְהוֹלִיכּוֹ כּו' וּמַאי דְגַמַּר אֲנָמַר לְבֵית הַמְּדַרְשׁ הוּא דְבָרֵי הַבְּרִייתָא וְהַפְּוּנָה דָּאִם הָיָה שָׁם בֵּית הַמְּדַרְשׁ קְרוּב לָא יוֹלִיכֶם לְבֵיתוֹ וְהוּא שְׁפַתְבּוֹ בְּפ"ג מִהַלְכוֹת תְּפִילִין וְאִם יֵשׁ בֵּית סְמוּף לְחוּמָה שְׁמִשְׁתַּמְרִין כּו' וְהוּא דִינָא דְבְּרִייתָא דְקֶתְנֵי עַד שְׁמַגִּיעַ לְבֵית הַסְּמוּף לְחוּמָה וְדְקֶדַק לֹמַר שְׁמִשְׁתַּמְרִין לוֹ פְּאוּקְמָתָא דְמוֹקְמִינוּ לָהּ דְמִיִּירִי בְּמְשֻׁנְמַרְת מִהַפֵּל מִהַפֵּלְבִים וּמִהַגְּנָבִים אֲבָל אִם אִינָה מְשֻׁנְמַרְת מִהַפֵּלְבִים וּמִהַגְּנָבִים יוֹלִיכֶם עַד בֵּיתוֹ.

ומעתה נמצאו כל חילוקי הגמרא פתובים להדיא בדברי רבינו. אלא דפש גבן למידק במה שכתב בפרק י"ט מהלכות שבת בדין המוצא תפילין וכו' וחולצין בבית ולא אמר וחולצין בביתו כמו שכתב שם בדין מיששכח וכמ"ש בהל' תפילין בדין הנה בא בדרך או הנה יושב בבית המדרש שדקדק לומר בשניהם לביתו.

ונראה דדעת הרמב"ם היא דבתפילין של אדם התירו לו להכניסן לביתו שהוא מקום המשפחה מהפלגים ומהגנבים ואפי' רוב גנבי ישראל דליכא למיחש לזלזול התפילין וטעמא משום פסידא דמונא דהא ליכא איסורא כ"כ אבל תפילין שמצא ברה"ר לא התירו לו אלא להכניסן משום שלא תזלזלו ולזה פל שהכניסן לבית אחת הגם דאיכא למיחש משום הגנבים לית לן בה אי הוה רוב גנבי ישראל דאי לא תימא הכי ורוב גנבי גוים הרי באנו לכלל חששת הזלזול של התפילין ומידי דהנה הפלגים דתיישבו ויהכי לא התירו להוליכם לביתו וטעמו של הרמב"ם הוא מדקאמר תלמודא מהו דתימא רוב לסטים ישראל ונהו ולא מזלזלי בהו קמ"ל ע"כ משמע דהגם דליכא זלזול אעפ"י כן שרינו ליה להכניסם לביתו משום פסידא דידהו ושיהיו נאבדי וצריף לקנות אחרים ולא שרינו ליה אלא דוקא בדידיה אבל מצאן דהשתא לאו דידהו וניהו ונמצא דלית ליה שום פסידא לא התיר לו אלא להכניסם במקום שיהיו ניצולין מהזלזול דהיינו שהתירו להכניסם בחדר המשפחה מהפלגים וכדומה להם אבל להכניסם בחדר המשפחה מהגנבים ג"כ היכי דהו רוב גנבים ישראלים לא שרינו דלא קפדינו אם יגבבו ביד רוב גנבי יש' מאחר דליכא אלא דדרא דמונא וליכא זלזול התפילין ויהכי היכא דהו רוב גנבי הם גוים צריף להכניסם עד ביתו שמשפחה מהפלגים: פ"ק ב דף ט"ו ע"ב גמרא רב אשי אמר פדי שייאמרו אין אופין כו'.

רב אשי פליג אדשמואל דאין טעם העירוב משום פבוד שבת אלא משום פבוד י"ט שלא זלזלו להכין בו צורכי חול ואף רב חסדא נמי סבר פדעת רב אשי פדקאמרינו בפסחים דף מ"ו וז"ל מדאורייתא צרכי שבת נעשים בי"ט ורבנן גזרו שמה יאמרו אופין מי"ט ואיסור זה מד"ס שלא יבא לבשל מי"ט לחול ע"כ והר"ן דעת אחרת עמו בפ"י הסוגיא יע"ש.

ואיכא למידק ס"ס מאי בינייהו דשמואל ורב אשי מה לי אי הוי מהאי טעמא או מהאי טעמא. וי"ל דאיכא בינייהו דלשמואל ס"ל דשבת וי"ט חדא קדושה וניהו ויהכי לא גזרינו דיאפה לחול דלא טעו אינשי דהו"ל פמאן דעביד לי"ט גופיה ולרב אשי ב' קדושות וניהו ובזה הוא דטעו ולר"ח נמי דאמר התם בפסחים דגזרינו דלמא יבשל לחול אינו סובר דחדא קדושה וניהו למאי דכתבו התוס' התם יע"ש ולמאי דנימא דר"ח סובר ב' קדושות ואעפ"כ קאמר דטעמא הוא משום שמה יבשל לחול א"כ אין החרח מדברי שמואל דסובר קדושה אחת וא"כ הדרא קושנין לדוכתה מאי בינייהו ואולי דאיכא בינייהו דלדעת רבא דמשום פבוד שבת פל שעשה העירוב אפי' קודם שנים או ג' ימים הוי הקפר ולא שכח שבת אבל לרב אשי דהוי טעמא שייאמרו י"ט אינו מכין לשבת וכ"ש לחול להאי טעמא בעי שיעשה תבשיל בעי"ט דבהכי הוי היכרא שעושה זה משום שאסור לבשל מי"ט לשבת אבל אם יעשה בריחוק זמן לא מנכרא ליה מלתא להדיא לזפור האיסור דזפורן זה צריף לזכרו בי"ט עצמו לבל יכין בו לחול משא"כ לטעמ' דלבל ישכח שבת להכין לו פל צרפו דכל שיעשה ההיכר קודם יום טוב לבל ישכחהו אפילו בריחוק זמן יספיק שלא ישכח.

והרא"ש ראיתי שנתעורר לבקש מאי בינייהו ואמר בהפך מדברינו יע"ש ודבריו ו"ל דחוקים וכבר הקשה עליו הר"ב יש"ש יע"ש ואחר האמת פל הדברים הנאמרים בענין זה לא מתנישבי שפיר לדעת מאי בינייהו: שם גמרא ואם שנייר ממנו פל שהוא סומך עליו בגמ' מסקינן מאי פל שהוא פזית ומדקתני ואם שנייר משמע אבל לכתחלה לא מהני פזית אלא בעי טובא ובאכלו דיעבד אנו מתירין לו אם נשתייר פזית והרמב"ם בפ"ו מה' י"ט פתב ונ"ל עירובי תבשילין שיעורו אין פחות מפזית וכו'.

משמע דאפילו לכתחלה פשמניח יכול להניח פזית ומדייקא דמתני' לא משמע הכי ואל תשיבני מדקאמר ר' אבא לקמן סתם עירובי תבשילין צריכין פזית דהיא בשנייר אבל לכתחלה לא ותדע דפריף עלה דהיא דר' אבא ממתני' דקתני נשתייר פל שהוא סומך עליו ש"מ דר' אבא בנשתייר מיירי והיא דשמנונית שעל גבי הספין ועדשים שבשילי הקדירה נמי דקאמרינן פזית מציינו למימר דמיירי בנשתייר אבל לכתחלה לעולם אימא לך דלא.

ונראה דהרמב"ם דייק לה מברייטא דקא מייתי בסמוך ונ"ל תחלתו וסופו אין לו שיעור ומפרשי לה מאי אין לו שיעור למעלה אבל למטה יש שיעור בכזית מדקא משנה תחלתו לסופו ש"מ פי היכי דסופו בכזית תחלתו נמי בכזית.

ומהשתא צריף לתת טעם אמתני' דקתני לה בדיעבד. ואולי שנתכונן לומר דאפילו נאבד מה שהכין לעירוב פל שנשתייר פשיעור פזית אעפ"כ מבשל עליו ולא תימא פיון דלדידה הכין טפי פל שנאבד רובו פאלו נאבד פולו קמ"ל פל שנשתייר פזית ואצ"ל אם מעיקרא לא עירב אלא בכזית: שם גמרא חלקהו חציו לה' כו' ודאמרי' בתענית ירדו אחר חצות משלימין דמשמע דכבר התענו רוב היום וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מה' תעניות הכא לאו דוקא חציו לה' אלא מעט פחות מחציו והרמב"ם פתב בפ"ו מה' י"ט ונ"ל לא יתנה אוכל פל היום כו' אלא בפקר משפמי' לבה"כ ומתפללין וקורין כו' וחוזרין לבתייהם ואוכלים והולכין לבתי מדרשות קורין ושונין עד חצי היום ואחר חצי היום מתפללין מנחה וחוזרים לבתייהם לאכול ולשתות ע"כ.

הרמב"ם חש להערתנו ואמר שפחצי הראשון שלה' יאכלו בו סעודה פדי שלא יהיו בו בתעני' חצי השני אחר מנחה יתנה הפל להם וכשאתה פא לצרף מה שמחסרין בחצי שלהם בקריאה ובתפלה יתנה פשיעור מה שאכלו בו מחצי שלה' א"כ צריף שלא להאריף בפסעוד' של שחרית שא"כ נמצא גזול מחצי שלה' ב"ה ונראה דגם מאי דקאמ' ר"א או פולו לה' לאו דיתבי בתענית כוליה יומא דהא אסו' להתענו' בי"ט אלא דטעמי מידי אחר תפילה ואחר הדרשא ג"כ בסוף היום היו אוכלים פמו שאמר ר"א גופיה לתלמידיו אחר סיום הדרשא אלא דבעי רוב היום לה' ולנה הנה מאריף בדרשא עד סמוך לערב שעה א' או שתיים: שם גמרא מאי לאין נכון לו כו' איפא דאמרי למי שלא כו' קשה אמאי קאמר שלחו מנות לאין נכון לו או משום שלא הכין העירוב הרי תניא לקמן דף י"ז ונ"ל מי שלא הניח עירוב כו' פיצד הוא עושה מקנה קמתו לאחרים ואופין ומבשילין לו ע"כ.

א"כ ה"נ אמאי ישלחו לו משלהם וי"ל פיון דמקנה להם קמחן וחוזרים הם ונותנים לו במתנה מיקרי שלחו מנות לאין נכון לו. ונ"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות י"ט עד שיקנה לו שנמצא זה מבשל שלו ואם רצה יתן אחר פך לנה שלא הניח במתנה ע"כ.

הרי דכה"ג תשיב מתנה ולז"א שלחו מנות וכו' שנתפון לומר דינא דבריינתא דקמחו אסיר ונדקא אחר שיקנהו למערב ואז יהיה נקרא שלהם לקיים בו שלחו מנות שאם לא יקנהו לא מצי ליאמר עליו שלחו מנות הרי שלהם הוא ואי נמי לא הנה זמן שיכולין לבשל לו בו אעפ"י כן אין צורך שינתנו הם משלהם אלא יקחו חליפתו ממנו ונדק' בתורת מתנה גמורה כדי שמה שלחו לו הם יוכל להקרא עליו לשון מתנות וכפ"ז לס' איכא דאמרי בתרא מי שלא הניח עירוב בלא אונס אסור לבשל לו קמחו אפי' ע"י תקנתא דמקנה קמח וכו' והשמיט הרמב"ם ז"ל דין זה וכתב סתם וז"ל מי שלא הניח עירוב כו' ואם רצה יתן לו במתנה ע"כ.

וטעמו פיון דבריינתא קתני מי שלא הניח וכו' משתמעא שפיר פלישנא קמא לזה פסק פלישנא קמא: דף י"ו גמרא אמר רב דגים קטנים מלוותי אין בהם משום בישולי גוים אר"י ואם צלאן גוי סומך עליהו כו' משמע דוקא צלאן אבל בלא"ה הגם שמלווחין הגם שצאכלין חיינ אין סומכין עליהו משום עירובי תבשילין.

וקשה לדקתני בפריינתא דמיייתי תלמודא בע"ב וז"ל תבשיל זהצלי ואפ"י פבוש כו'. הרי להדיא דהגם שאינו מבושל ולא צלי סומך עליו ומ"ש מדגים מלווחים וראיתי להטור בסי' תקכ"ז שהשמיט מהלכות פבוש משמע שקוששיתנו דחקתו וכתב הב"י דסובר הטור דמדרב יוסף נשמע דלא קי"ל בפריינתא דקתני פבוש סומכין עליו וסובר הטור דכבוש במים נמי נקרא פבוש וממאי דקאמר רב יוסף דגים מלווחים בעי צליה כ"ש דכבוש במים בעי בישול או צלי ע"כ משמע מדבריו דאם היה סובר הטור דכבוש הוי דוקא בציר וחומץ הנה מחלק בכבוש דכבוש דהוי טפי ממליח לא בעי בישול אלא לצד שסובר פבוש במים בהקרח דהוי דלא פרב יוסף דהצריף אפילו במליח צליה וקשה לדבריו דהא פסק בש"ע י"ד סי' ק"ה ס"ה וז"ל איסור שושפיה עם ההיתר מעת לעת בצונן מיקרי פבוש והרי הוא פבוש וכו' ואם הוא פבוש בתוף ציר או חומץ אם שקה כדי שיתנו על האור כו' ע"כ הרי דדעת מרן בפ"י פבוש הוא במים א"כ פיון שפסק סי' תקכ"ו ס"ה וז"ל תבשיל זה אפילו צלי כו' ואפ"י פבוש כו' ע"כ הרי דכבוש אפילו במים סומך עליו א"כ אמאי גמר אנמר שם באותו סעיף וז"ל ועל דגים הקטנים שבשולן ע"כ.

מאי אירייתא בשולן והלא ק"ו הוא מכבוש שפסק שאין צריף בישול וכמ"ש הוא ז"ל והגם דמציון לומר דמאי שכתב מרן אינו אלא פדעת הטור שטעמו שהשמיט פבוש משום דסובר דכבוש במים בזה באה לו הסברא לומר דאדחייא פריינתא דקתני פבוש מדמיייתי הש"ס הך דר' יוסף דמצריף במליח צליה אבל לדין אפילו פבוש במים מערבין בו ולא במליח אלא דסברא מרחקת דבר זה דלפחות להו שיקלי פבוש במים ומליח.

והרמב"ם פתב בפ"ו מהל' י"ט וז"ל תבשיל שאמרו לענן עירוב זה אפילו צלי אפילו שלוק אפילו פבוש או מעושן כו' אפילו דגים קטנים שהדיחן במים חמין והדחתן היא בישולן לאכילה עכ"ל פסק בפריינתא ומשמע דסובר דמלתיה דרב יוסף דהצריף צליה בדגים קטנים אדחייא מחמת הפריינתא והגם דלא אותיב תלמודא מינה לרב יוסף פללא הוא דכל דהפריינתא משתמעא ודאי דלא פנותיה אינו חש הש"ס להקשות דנדאי דדחויים דבריו דלא פריף הש"ס אלא אם מסתפק דאיכא לשנויי וכל זה הסכימו אליו בכללי התלמוד ומהשתא פיון דבריינתא קתני להדיא פבוש הרי הוא במליח דסומך עליו אלא דלדברי מרן שפסק בכבוש דסומך עליו והצריף בדגים קטנים שצריף לצלותן צ"ע והנכון בעיני לומר דכיון דמתגיתין קתני דבעי תבשיל לעירוב בעינו מידי דהוי מבושל ובפריינתא חדית דינא דכבוש הגם דאינו מבושל ע"י אש פיון דאמור רבנו דהוי

כמבואר ש'ל סומך עליו לעירוב ודגים קטנים הגם דמלווחים הם וק"ל מליח פרוסת ה"מ דה"ל מליח פרוסת ונקא במליחה דהוי כמליחה דלקדירה דאינו נאכל מחמת מלחו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ג"כ להדיא בפ"ט מהלכות מ"א ה' י"ח יע"ש אבל מליחה דדגים קטנים היא מליחה ולא עד מאוד שיעור שממסקת אותן באכילה ואינו מולחין אותן הרבה כל עיקר ולא הוי רותח ובמליחה זו הם נאכלים כמות שהם חיים ומהאי טעמא הוא דאמר רב אין בהם משום בישולי גוים מטעם ש'נאכלים כמות שהם חיים אבל לענין עירוב פינון שלא נתבשלו ולא היתה להם מליחה גדולה דהוי פרוסת הגם שע"י מליחה זו קטנה הוי להו מעט בישול אינו נקרא תבשיל לסמוך עליו בעירובי תבשילין ותדע שכתב הרמב"ם בפ"ז מהמ"א ז"ל דגים קטנים שמלחין ישאל או פותי הרי הם כמו שנתבשלו מקצת בישול ואם צלאן פותי אח"כ מותרים ע"כ.

ובהלכה שאחריה כתב ז"ל דג שמלחו פותי ופירות שעשנו עד שהפשינו לאכילה הרי אלו מותרים מליח אינו פרוסת בגזירה זו ומעונשן אינו כמבואר ע"כ. קשה אחר שכתב הרמב"ם דגים קטנים שמלחין פותי כו' וצלאן פותי דשרי מה צורך להשמיענו במליחת דגים גדולים דלא יאסרו מחמת מליחת פותי אלא ודאי דחידוש גדול השמיענו בהלכה ב' דלא שמעינו במליחת דגים קטנים משום דמליחת דגים קטנים אינה מליחה דכרוסת לומר הנה הוא בישול דגזור רבנו בישולי גוים וזה בכלל אלא מליחה קלה ודומה למקצת בישול אבל מליחה גדולה דהוי פרוסת ונהי בישול ממש אימא דהוי בכלל גזירה דבישולי גוים קמ"ל דג שמלחו פותי דסתמא במליחה גדולה ונהי פרוסת דהוי מבואר ואעפ"י כן שרי מטעם דלא גזרו אלא בישול דאש ממש ולא מליח ולא מעונשן ואפשר דאשמעינו ג"כ הלכה ראשונה דדגים קטנים הגם דלא נמלחו מליחה דכרוסת אעפ"י כן אם בשלן גוי שרי דמקצת בישול זה מוציאן מידי איסור בישולי גוים נמצאת אומר דמליחת דגים קטנים אינה פרוסת ומהשתא מי הוא זה שידין בהם בכבוש לענין עירובי תבשילין דשאני כבוש משום דהוי כמבואר ואה"נ מליח דנמלח במליחה דהוי פרוסת מערבין עליו מידי דהנה כבוש וכפ"ז עולין פסקי מרן על נכון שכתב דכבוש סומכין עליו ודגים קטנים מלווחים צריכין צלייה ופש גבן ליתובי דעתא לדעת הטור שהשמיט כבוש.

ונראה דהטור סבר דדגים קטנים לפעמים עושים להם ג"כ מליחה גדולה דהוי פרוסת ואעפ"כ מצריך רב יוסף צלאן ונהגם דבברייתא קתני כבוש סומכין עליו איפא תנא אחר דלא קתני כבוש אלא צלי ושלוק וכן מצאתיה בפרק ב' דתוספתות די"ט וכיון דכן לא חש הש"ס לאותובי לרב יוסף מהברייתא דהא איפא דתני פנותיה ובכגון דא דאיפא פלוגתא דתנאי פסקי' כתנא דסבר רב יוסף פנותיה וכפ"ז למאי דנאמר דמליחת דגים קטנים לא הוי מליחה גדולה דהוי פרוסת ובהכי הוא דמייירי דהכי הוא מנהגם ולא חיישינו ללפעמים דמולחין אותן מליחה גדולה כפ"ז יודה הטור לפסק הרמב"ם פדכתיבנא וא"ת כפי דרפנו הוי מלתא מחלוקת במציאות דהטור סובר דהוי מליחת דגים קטנים במליחה גדולה דהוי רותח ולרמב"ם הוי מליחה קטנה דלא הוי פרוסת לאו קו' היא דלעולם דרפם הוא במליחה קטנה אלא דסובר הטור דלפעמים מולחים אותן הרבה להתקיים ימים רבים ואעפ"כ קאמר רב יוסף אם צלאן ולרמב"ם דברי רב יוסף הוא ברגיל ואגב ראיתי לתת לב במאי שפי' מרן בי"ד סי' קי"ג דפירוש דברי הרמב"ם שכתב דג שמלחו כו' היא בדג גדול שמלחו ובשלו גוי דאסיר ודייק ממה שאיחר הרמב"ם דין דג גדול אחר דין מליחת קטנים כו' יע"ש דאחר המחילה מכבודו אין דבריו נראין דהרי כתב הרמב"ם שם באותו פרק ה' י"ד ז"ל ולא גזרו אלא על דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי כגון בשר ודג תפל כו' יע"ש הרי דאפילו דג גדול אם הוא מליח אין בו משום בישולי גוים אלא ודאי דדג שמלחו אפי' הוא גדול

וְנֶאֱכָל ע"י הַדָּחַק אִם בְּשָׁלוֹ גוֹי מוֹתֵר וְאֶדְרָבָה הַשְּׂמִיעֵנוּ הַרְמַב"ם ו"ל בְּבִישׁוֹל דְּגִים קִטְנִים דְּאִין בְּהֵם בִּישׁוֹלֵי גוֹיִם וּמַכ"ש דְּגִים גְּדוֹלִים שְׂמוּלְחִים אוֹתָם מְלִיחָה גְּדוֹלָה דְּהוּי פְּרוֹתַח פְּדַכְתִּיבְנָא וְעִיקָר: דָּף י"ו ע"ב גְּמָרָא הֵהוּא סְמִיָּא כּו' סְמוּף אֶדִידֵי כּו' אֵיכָא לְמִידַק דְּמִדְקָאמֵר לִיה שְׂמוּאֵל סְמוּף אֶדִידֵי וְלֹא קָאָמֵר לִיה אֲנָא מְעַרְבְּנָא אֶכּוּלִיה נְהַרְדְּעָא מִשְׁמַע דְּהוּה יָדַע דְּכָבֵר עֵיבֵר שְׂמוּאֵל אֶכּוּלָה נְהַרְדְּעָא וְלֹא הִנְצֵרָה לּוֹמֵר לוֹ אֲלֵא סְמוּף אֶדִידֵי א"כ ק' אֲמַאי הֵנָּה עֲצִיב וְנָה יְכוּלִין לְדַחּוֹק דְּלַעוֹלָם לֹא הֵנָּה יָדַע דְּעֵיבֵר שְׂמוּאֵל אֶכּוּלָה) נְהַרְדְּעָא דְּאִין הִכְרַח לּוֹמֵר דְּמִסְתַּמָּא דְּבְנֵי הָעִיר הוּוּ מְעַרְבִין אֶכּוּלָה מְתָא וְתַדַּע דְּאֶמְרִינָן בְּמִכִּילְתִּין דָּף ו' דְּרַבִּינָא הֵנָּה יִתִּיב קַמִּיהָ דִּר' אֲשִׁי סִזְגִיָה דְּהוּה עֲצִיב מִשּׁוּם דְּלֹא עָרַב וּא"ל שְׂמִיעָשָׁה וְיִתְנָה כּו' וּמִדְּלֵא א"ל סְמוּף אֶדִידֵי מִשְׁמַע דְּלֹא הוּוּ רְגִילֵי כְּוָלְהוּ לְעַרְוֵי אֶכּוּלָה מְתָא וְה"נ אֶפְשָׁר דְּלֹא הֵנָּה יָדַע סְמִיָּא דְּשְׂמוּאֵל עָרַב אֶכּוּלָה נְהַרְדְּעָא וּמַאי דְּלֵא א"ל לְהִדְיָא אֲנָא מְעַרְבֵי אֶכּוּלָה נְהַרְדְּעָא וּכּו' שְׂמוּאֵל חָדָא דְּנִפְקָא מִחָדָא א"ל סְמוּף אֶדִידֵי וּמִמִּילָא מוֹדִיעוּ דְּמְעַרְבֵי אֶכּוּלָה נְהַרְדְּעָא וְתַדַּע מִדְּאֶמֵר לְמַעְלָה מְכַרִּיז ר' יַעֲקֹב מִי שְׁלֵא הִנִּיחַ כּו' יְבֵא וְיִסְמוּךְ עַל שְׁלֵי כּו' וְלֹא קָאָמֵר לְהוּ אֲנָא מְעַרְבְּנָא אֶכּוּלָה מְתָא וּמִמִּילָא יָדַעוּ הַשּׁוֹכְחִים לְסְמוּף וְהָא נְמִי דְּכּוֹנְתָהּ נְהַגְם דְּאֵיכָא לְחַלְקֵי שְׂאֵנֵי הָתָם עכ"ז יְכוּלִין לְפָרֵשׁ הִכִּי.

וּמַהֲשַׁתָּא שְׂמוּאֵל דְּהֵנָּה מְעַרְבֵי מַה הוּא מוֹעִיל בְּעִירוֹבוֹ כִּינּוּן דְּלֹא הוּוּ יָדַעֵי בְּנֵי מְתִיָה דְּעָרַב עֲלִיָּהוּ וּמַהֲרָאוּי הוּו"ל לְהַכְרִיז כּו' יַעֲקֹב בֵּר אֶדִידֵי וּי"ל דְּלֹא הֵנָּה מְכַרִּיז מִטַּעֲמָא דְּגִילָה דַּעְתּוֹ בְּהֵיָא עוֹבְדָא דְּהֵהוּא סְמִיָּא דֹא"ל פּוֹשַׁע אֵת וְלֹא מִשְׁתַּרְי לִיה בְּעִירוֹבוֹ וּפְיָר' שְׂאִין דַּעְתּוֹ שְׁל שְׂמוּאֵל עַל הַפּוֹשְׁעִים כְּמוֹ שְׂאֲבָאָר בְּדִיבּוּר שְׂאֲחַר זָה בַס"ד.

וּלְפִי זָה אִם הִיָּה מְכַרִּיז הִיוּ נִכְנָסִים גַּם הַפּוֹשְׁעִים בְּכָלְלוֹהֶגֶם דְּמַצִּי לְהַכְרִיז וּלְפ' דְּוָקָא מִי שְׂאִינוּ פּוֹשַׁע עכ"ז מִי מְפִיס וּמַה גַּם שְׂתוֹרַת כָּל א' בְּיָדוֹ וְכָל א' יֹאמֵר לֹא פּוֹשַׁע אֲנָא לְזָה לֹא הֵנָּה מְכַרִּיז וּמַהֲנֵי עִירוֹבוֹ אֶכּוּלָה מְתָא שְׂאֵם בָּא אָדָם וּשְׂאָלוֹ וְיִוֹדַע שְׁלֵא פִשַׁע יֹאמֵר אֲלִיו סְמוּף אֶדִידֵי וְלֵיכָא לְאֶקְשׁוּיֵי דִּילְמָא מְעִיקָרָא הַשּׁוֹכַח עִירוֹב לֹא יְבֵא לְשֹׂאֵל כִּינּוּן שְׂאִינוּ יָוֹדַע שְׂעִירָב דְּהָא כָּל הַשּׁוֹכַח עִירוֹב בָּא אֲצֵל חָכָם לּוֹמֵר לוֹ תַקְנָה הִכִּי לִיעֲבִיד וְכִדְקַתְנֵי בְּמִתְנֵי' בְּסְמוּף פִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מְקַנָּה קַמְחוֹ כּו' א"כ כְּשִׁיבּוֹא אֲצֵלוֹ יֹאמֵר אֲלִיו סְמוּף אֶדִידֵי כְּדִקְאָמֵר לְהֵהוּא סְמִיָּא שְׁנָה אַחַת שְׁלֵא הִיָּה פּוֹשַׁע.

אִי נְמִי טַעֲמָא שְׁלֵא הִיָּה מְכַרִּיז מִשּׁוּם דְּהֵנָּה יָדַע דְּכָל דְּלֹא מִנְחַ עִירוֹב יְבֵא אֲצֵלוֹ לְמַחַר לּוֹמ' לוֹ מַה יַּעֲשֶׂה וְדוֹקָא ר' יַעֲקֹב דְּאֶפְשָׁר דְּלֹא הֵנָּה מְפִנְרָם בְּאַתְרֵיהּ כְּשִׂמוּאֵל לְהִכִּי הֵנָּה בְּעִי לְאֶכְרוּזֵי וּכְפ"ז אַה"נ שְׁלֵא הִיָּה חוֹשֵׁשׁ שְׂמוּאֵל לְפּוֹשְׁעֵי' וְטַעֲמָא דְּהֵהוּא סְמִיָּא עֵינִין בְּדִיבּוּר שְׂאֲחַר זָה.

וְתַדַּע דְּמַאי דְּאֶמְרִינָן דְּהוּי פּוֹשַׁע דְּוָקָא דְּלֹא יָדַע מַעִ"ט דְּאֵיכָא מֵאן דְּעֵיבֵר עֲלִיו וּפִשַׁע וְלֹא עֵיבֵר זָה שְׂאֵנוּ קוֹרִין עֲלִיו פּוֹשַׁע אֲבָל כָּל שְׂמַעְרַב י"ט יָוֹדַע שְׂיֵשׁ אָדָם שְׂמַעְרַב עֲלִיו אוֹ עַל כָּל בְּנֵי הָעִיר וְדֹאֵי דְּאֶפִּילוֹ לְכַתְחִילָה אִם יִרְצָה שְׁלֵא לְעָרַב וְלְסְמוּף עַל הַמְעַרְבֵי כִּינּוּן שְׂזִיפָה לוֹ וְעֵיבֵר עֲלִיו הָרִי הוּא כְּשִׁלּוּחוֹ וְדוֹקָא לֹא אָמֵר שְׂמוּאֵל לְהֵהוּא סְמִיָּא פּוֹשַׁע אֵת אֲלֵא לְפִי שְׁלֵא הִיָּה יָוֹדַע שְׂשְׂמוּאֵל עָרַב אֶכּוּלָה מְתָא וְכִדְכְּתִיבְנָא דְּהָא לֹא אֲשַׁכְחֵן מֵאן דְּסָבֵר דְּהַגְם דְּעָרַב עֲלִיו אָדָם אַחַר וְיָדַע בְּיָה מַעִ"ט אִם לֹא עָשָׂה עִירוֹב וְסְמוּף עַל זָה שְׂעָשָׂה בְּשִׁבְלֵוֹ שְׂיִקְרָא זָה פּוֹשַׁע אֶדְרָבָא נְאָמֵר אֲלִיו הִלְכָה לְמַעֲשָׂה אִם תִּרְצָה סְמוּף עַל זָה שְׂעָשָׂה לָהּ וְלֹא תַעֲשֶׂה אֵתָה שׁוּם עִירוֹב וּפְשָׁטָא דְּדַבְרֵי הַש"ס דְּאָמֵר לְמַעְלָה אֶבְנָה דְּשְׂמוּאֵל שְׂעָרַב אֶכּוּלָה נְהַרְדְּעָא ר' אֲמִי וּר' אֲסִי מְעַרְבֵי אֶכּוּלָה טְבָרְיָא מִשְׁמַע דְּהוּוּ מִפְטָרֵי לְבְנֵי נְהַרְדְּעָא וּבְנֵי טְבָרְיָא מַעֲשֻׁת עִירוֹב שְׁהִיוּ רוֹצִים בְּנֵי הָעִיר שְׁלֵא לְטָרוּחַ

בְּעִרּוֹב הָיוּ הֵם מְעַרְבִין עֲלֵיהֶוּ וְסוּמְכִים עֲלֵיהֶם וְלֹא הָיוּ צָרִיכִין בְּנֵי הָעִיר לְעָרֵב וְהֵגֵם דְּאִיכָא לְדַחֲוֵי דַּה"ק מְעָרֵב אַפְּוֹלָה כּו' וּנ"מ לְשׁוֹכַח.

קוּשְׁטָא דְהוּיֵנן מְפָרְשֵׁי הָכִי אִי הָוָה קָדָם לֹן דְּאִין נָכוֹן שְׁיִסְמְכוּ עַל הַמְעָרֵב כֹּל הָעִיר וְצָרִיכִין לְעָרֵב כֹּל א' בַּפ"ע אִזְ הוּיֵנָא מְפָרְשֵׁי הָדָּ דְּמְעָרְבֵי אַפְּוֹלָה כּו' בְּדַרְךָ זֶה הֵגֵם דְּהוּי דִּןחָק מִשְׁא"כ אַחַר הָאֲמַת דְּלֹא אֲשַׁפְּחוּן מֵאֵן אֲמָרָה לְהָא מְלִתָּא דְּאִין אָדָם יָכוֹל לְסַמְוֵה עַל עִירּוֹב שְׁעוּשָׂה אַחַר עֲלִיו אֲמַאי דְּחָקִי פְּשֻׁטָא דְּמְלִתָּא נְמַצִּינוּ אוּמְרִים ב' הִלְכוּת א' דְּכָל דְּאִיכָא מֵאֵן דְּמְעָרֵב אַפְּוֹלָה מְתָא אִם הוּדַע לֹוֹן מַעִי"ט דְּאִיהוּ מְעָרֵב עֲלֵיהֶוּ מֵאֵן דְּבַעֵי לְסַמְוֵה עֲלִיו יְסַמְוֵה וְאִינוּ צְרִי' לְעָרֵב כֹּל עֵיקָר אַפִּילוּ לְכַתְּחִילָה.

ב' אִם לֹא אוּדַע לְהוּ מַעִי"ט חֵיבִים כְּוָלֹן לְעָרֵב וְאִם שְׁכַח א' מֵהֵן הָרִי זֶה סוּמְוֵה עַל הַמְעָרֵב עֲלִיו כְּשִׁמוּדִיעוּ בִּי"ט וְדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל כְּזֶה עֵינֵן בְּדִיבּוּר שְׁאֲחַר זֶה: שְׁם גְּמָרָא לְשָׁנָה חֲזִינָה כּו' א"ל לַכ"ע שְׁרִי וְלָהּ אָסִיר פּוֹשַׁע אֶת ע"כ.

בֵּין בְּדַעַת הַסְּמִיָּא בֵּין בְּדַעַת שְׁמוּאֵל בְּדַעַת הַסְּמִיָּא אֲמַאי הָוָה עֲצִיב וְלֹא סְמָה אֲדַשְׁמוּאֵל וְזֶה יְכוּלְנֵי לֹוֹמֵר דְּלֹא יָדַע דְּשְׁמוּאֵל הָוָה מְעָרֵב כֹּל שְׁנָה וְשָׁנָה אַפְּוֹלָה מְתָא וְכַדְכַתְּיָבְנָא לְעִיל דְּלֹא הָוָה מְכַרִּיז וְלֵהֲכִי נִתְעַכַּב כְּמַעֲשָׂהוּ אֲשַׁתְּקַד וְכַטְעָמוּ הָרֵאשׁוֹן אֲלֵא שְׁמוּאֵל דַּא"ל לַכ"ע שְׁרִי וְלָהּ אָסִיר בְּשַׁלְמָא מֵאִי דְּאַצְטְרִיף לְמִימֵר לַכ"ע שְׁרִי נִתְפַּוּוֹן לֹוֹמֵר אֲלִיו שְׁעָרֵב גַּם בְּשָׁנָה זֹו אַפְּוֹלָה מְתָא מַה דְּלֹא הָוָה יָדַע אִיהוּ אֲלֵא מֵאִי דְּאָסֵר עֲלִיו מ"ט וְהָרִי שְׁכַחָה מְצוּיָה הִיא וּמֵאִי פְּשִׁיעוּתָא אִיכָא.

וְהָר"ן כָּתַב וְז"ל פּוֹשַׁע אֶת דְּכִינֹן דְּעֲצִיבָתָּ גִילִית אֲדַעְתָּהּ שְׁאִינָה רּוֹצֵה לְסַמְוֵה עַל אַחֲרִים וְלֹא הַנְּחַת וְאִף אֲנִי אִין דַּעַתִּי עַל הַפּוֹשְׁעִים שְׁאִינָם רּוֹצִים לְסַמְוֵה עֲלִי עַכ"ל. דְּבָרֵי הָרַב לְכַאוּרָה אִינֵן מְחַוְוִין לְפִי דַּעַתִּי חֲדָא אֲמַאי חוּשְׁדוּ לְסַמְיָא בְּהִכִּי דִּילְמָא לֹא הָוָה יָדַע דְּשְׁמוּאֵל עָרֵב וְכִי הִיכִי דְּהָוָה עֲצִיב בְּשָׁנָה רֵאשׁוֹנָה וְאִין הִכְרַח לֹוֹמֵר דָּאִם עָרֵב בְּשָׁנָה אַחַת עַל כֹּל בְּנֵי מְתָא שְׁיַעֲשָׂה כֹּן בְּכָל שָׁנָה וְלֵהֲכִי הָוָה עֲצִיב דִּילְמָא לֹא עָרֵב אַפְּוֹלָהוּ לְסַמְוֵה עֲלִיו ב' וְכִי בְּשַׁבִּיל שְׁלֹא רָצָה לְסַמְוֵה עַל שְׁמוּאֵל וְרָצָה לְעָרֵב הוּא יְקָרָא פּוֹשַׁע מַה תֵּאמֵר שְׁהַפְּשִׁיעָה הִיא שְׁשׁוּלָל בְּדַעַתוּ שְׁאִינוּ חֲפִץ לְצַאֲת בְּדַשְׁמוּאֵל הֵגֵם שְׁיַשְׁפַּח וְלֹא יְעָרֵב דְּבַר תְּיָמָה הוּא זֶה אִטוּ בְּשׁוֹפְטֵי עֶסְקִי מֵאִי דַּעַתוּ דְּסַמְיָא לְמִיַּעֲבַד כִּי הִיא וּפְשִׁי' דְּשְׁמוּאֵל ג"כ לֹא יַחֲשְׁדָנוּ בְּדַבָּר זֶר כְּזֶה שְׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה דְּבָרִים זָרִים וּפְשִׁעִים בְּלֹא הִנָּאָה וְסִיבָה רֵאוּיָה לֹו כְּזֶה ג' אֲמַאי אַצְטְרִיף לְמִימֵר לִיה פּוֹשַׁע אֶת מֵאִי אִירִיָּא פּוֹשַׁע דְּקָאֵמֵר לִיה בְּלֹא טַעְמָא דְּפּוֹשַׁע הָרִי הוּא שׁוּלָל בְּדַעַתוּ עִירּוֹבוּ שְׁל אַחַר וְזֶה אִינָה עֲבִירָה שְׁיַקָּרָא עֲלֵיהּ פּוֹשַׁע וְכִי מִי שְׁשׁוּלָל בְּדַעַתוּ הִנָּאָה מֵאַחַר יְקָרָא פּוֹשַׁע וְהָר"ן ז"ל הִרְגִישׁ לִיַּיִשְׁב וְאָמֵר פּוֹשְׁעִים שְׁאִינָם רּוֹצִים לְסַמְוֵה עֲלִי ע"כ.

מִשְׁמַע שְׁהַקְפִּיד שְׁמוּאֵל עַל שְׁשׁוּלָלוּ מְדַעַתוּ שְׁלֹא לְסַמְוֵה עֲלִיו וְע"ז קָרָאוּ פּוֹשַׁע וְדַרְךָ רַחוּק הוּא זֶה וְאֲפֻשֵׁר דְּדַעַת הָר"ן הִיא עַז"ה דְּשְׁמוּאֵל הָוָה יָדִיעַ אַכּוּלָּה מְתָא דְּמְעָרֵב אַכּוּלָּהוּ וּבְשָׁנָה א' דְּחֲזִינָה דְּהָוָה עֲצִיב חֲשִׁיב שְׁמוּאֵל דְּלֹא אֲדַעְתִּיהּ דְּהוּא סְמִיָּא דְּשְׁמוּאֵל מְעָרֵב וְהָעִירוּ שְׁיִסְמְוֵה עֲלִיו.

אִי נְמִי שָׁנָה רֵאשׁוֹנָה חֲשִׁיב הוּא סְמִיָּא דְּבַעֵי דַּעַת מִי שְׁהַנִּיחוּ בְּשַׁבִּילוּ וְכַדְבַּעֵי בְּסוּגִיָּין אִי בַעֵי דַּעַת מִי שְׁהַנִּיחוּ בְּשַׁבִּילוּ אוּ לֹא בְּהָא נְמִי הָוָה מְסוּפֵק הוּא סְמִיָּא וְא"ל שְׁמוּאֵל סְמוּף אֲדִידי פִּי וְלֹא בַעֵי דַּעַת מִי שְׁהַנִּיחוּ בְּשַׁבִּילוּ וְכַפְּשִׁיטוּתָא דְּסוּגִיָּין אַבָּל בְּשָׁנָה אַחֲרַת דְּחֲזִינָה דְּהָוָה עֲצִיב דִּן שְׁמוּאֵל בְּיָה דְּלֹא הָוָה נִיחָא לִיה לְמִסְמָה עֲלִיו מִשׁוּם שְׁסוּבֵר שְׁאִין מְהַנִּי עִירּוֹב שְׁעוּשִׁים אַחֲרִים

אלא מה שעושה הוא בעצמו וזה הוא פשע שפשע בדברי חכמים שחכמים סוכרים דעירוב שעושים אחרים עליו יוצא בו והוא אינו רוצה לצאת בשל אחרים א"כ אדם פנה ראוי לקנוס דהגם שפדיעבד ירצה לסמוך אסיר והיגנו דקאמר ליה לכ"ע שרי ויה אסיר משום שפושע הוא שמורד בדברי חכמים והוא אומר פושע את וכפ"ז מאי דאמר הר"ן שאינם רוצים לסמוך עלי לא דוקא עליו אלא בשביל שהוא ערב נקט להא מלתא ביה ואה"נ אם היה מערב אחר נמי יקפיד שמואל על הסמיה ולפום האי פירושה האי סמיה פושע גדול שהמרה בדברי חכמים וראוי הוא לכל קנס וקנוסו שמואל כפי הנראה לו לפי שעה ואה"נ אי הנה נראה לו לקנוסו באופן אחר והפל לפי ראות עיני הדיין ובה ליכא לאקשוני למה השמיט הרמב"ם ז"ל דין זה דפושע בשזהפיר הלכות אלו דפושע דהקא הוא שאינו מודה להלכה א' שהורו חכמים והוי כממרא על דברי חכמים ובה לא קא מירי הרמב"ם ולעולם כל ששכח לעשות עירוב ואפילו שנה אחר שנה לא נתן דעתו ושכח הרי זה סומך על המערב על פולה מתא ולדרך זה מפרשנו טעמא דשמואל שלא היה מודיע דהנה מערב אפולה מתא כדרך ב' שפירשנו בדיבור שלפני זה.

וחוץ מדרכו של הר"ן נראה לומר ששכח שנה אחר שנה ולא היה יודע דשמואל הנה מערב תמיד אפולה מתא לומר שסמך עליו להכי קראו פושע והגם דאמרי' בברכות בדין השוכח ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית ב' דשוכח אנוס הוא ולא מחלקינן בין שכח פעם א' לשכח יום אחר יום שאני ההיא דהא מאי דאנו אומרים שוכח פושע לאו משום דמחליטין דלא משכחת לה שיאנס בשכחה דזה שיבוש דפשיטא דשכחה מצויה בבני אדם ושללא לדעתו ישכח אלא דמשכחת לה שישכח מחמת הפשיעה שישלק הדרך מדעתו ולא יחוש לו ומשכחת לה נמי שתאנסהו השכחה לזה בתפלה דהויא מלתא דליכא למיחש שמוזלזל בה ואינו חש שישכחה דבני אדם לא מוזלזלי בתפלה וכמ"ש הב"י בישובא דקו' דאמאי בנ"ח אפי' איכא פיתחא אחרינא אנו מצריכינן אותו להדליק בשני פתחים משום חשדא והעובר על פתח בה"כ אנו אומרים דלא חשדי ליה דאמרי אחלה באידך פיתחא ואמר דשאני תפלה דלא חשדי ליה אינשי דפושע משום דכ"ע מזדהרי בה יעש"ב.

והגם דהו' ישובא לא סליק שפיר מטעמא אחרינא סוף סוף בהא מלתא הוי טעם לשבח דלענין תפלה טפי מזדהרי בה אינשי משא"כ מצות עירוב דהוי דרבנן משום הדיכרא לומר ק"ו מ"ט לחול כו' בהאי מלתא אם שכח ב' פעמים רצופים תלינן למימר דפושע הוא ומצד זלזול דמוזלזלי במלתא דרבנן הוא דשכח ולא אנסתו השכחה עוד אפשר לומר שמכירו היה שמואל דפושע היה ומוזלזל בדברי חכמים ולזה כשראה שגם שנה שנה לא הניח אמר בנדאי שפושע הוא פחזקתו שהיה מחזיקו בה והוא אומר פושע את פי' בעלמא מפרך אני שאת פושע ולזה לכ"ע שרי פי' אפי' שוכחים דכונותי ואת אסיר ולפום השת' דברי שמואל לדרך שפי' בהר"ן ז"ל נקרא פושע כל מי שאינו מאמין בדברי חכמים שאמרו לסמוך על המערבין לו ולפי דרכינו לדרך הא' נקרא פושע כל מי ששוכח שנה אחר שנה ונדקא במלתא דרבנן כהא דגזרו שפא יטעה.

ולדרך הב' דוקא מי שהוא מוחזק בפושע בעניינים אחרים אם שכח ב' פעמים זה אחר זה הגם שהוא אומר שכחתי דיינינן בשכחתו דין פושע. והרמב"ם ז"ל שהשמיט דין פושע לדרך זה בין אם נאמר דמפרש דמאי דקרי ליה פושע למה שקדם אליו בידעתו בין למאי דנפרש דקרי ליה פושע בשביל דהוי מלתא דרבנן קנס ליה בשכחתו דהוי פשיעה אין זה אלא הוראת שעה שישכח הדיין לקנוס כמו שיראה בעיניו ולא להוראה הוי הא מלתא ותלמודא דמיייתי לה הוא להודיע

דְּמַצִּינֵן לְמִיקְנֵס אַפִּי' בַּכּה"ג דְּמִיבְטִיל מִשְׁמַחַת י"ט עַכ"ז אִם יִרְאֶה בְּעֵינָיו לְקַנֵּס כַּה"ג הַפֶּל כְּמוֹ שְׁרִיאָה בְּעֵינָיו לְמַגְדֵּר מִלְתָּא וְלִזְהָ לֹא פְתָבוּ הֶרְמֵב"ם ז"ל דְּכַבֵּר הוֹדִיעַ בְּמִקְוָמוֹ דְּרִשׁוֹת בְּיַד הַחֲכָם לְעִשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יִרְאֶה בְּעֵינָיו וְאֵת"ל דְּדַעַת שְׁמוּאֵל הִיא דְּכָל שְׁפוּשַׁע בַּכּה"ג וְאִינוּ מְנִיחַ עִירוּב לֹא שְׁרִינֵן לִיהַ לְסִמּוּךְ בִּי"ט עַל אַחֲרִים מִדְּהִנְהָ ר' יַעֲקֹב בַּר אִידִי מְכָרִיז סֵתָם כָּל מִי שְׁשִׁכַח כּו' מִשְׁמַע דְּבָבֵל גְּוֹנָא יִסְמְכוּ אֲדִידִיָּה וְקִינְמָא מִלְתָּא בְּפִלּוּגְתָּא דְּאַמּוֹרָאִי וּפְסֵק כּר' יַעֲקֹב וְהֶרְמֵב"ם בּפ"ו מֵהִלְכוֹת י"ט פֶּתַח וְז"ל הַמְנִיחַ עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין כְּדִי שְׁיִזְכָּה לּוֹ וְלֹאֲחֲרִים וְכו' וְאִינוּ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְאֵלּוֹ שְׁיִזְכָּה לָהֶם מֵעִי"ט כּו' אָבֵל הֵן צָרִיכִין לִידַע שְׁיִזְכָּה לָהֶם וְעִירַב לָהֶם וְאֵת"פ יִסְמְכוּ עָלָיו וִיבָשְׁלוּ אַעפ"י שְׁלֹא יִדְעוּ אֱלָא בִי"ט הָרִי אֵלּוֹ מִוְתָּרִים ע"כ.

מ"ש א"צ לְהוֹדִיעֵן כּו' פִּי' כְּשִׁיעָרְבַת הָעִירוּב אִינוּ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ לְהַמְעָרַב עֲלֵיהֶם אֱלָא מְעָרַב סֵתָם הַגַּם שְׁהֵם אִינָם יוֹדְעִים בְּשַׁעַת הַנְּחַת הָעִירוּב שׁוּם דְּבָר וְלִזְהָ כְּפִשְׁהִזְכִּיר הֶרְמֵב"ם יִדְעֵתָם שְׁלַ הַמְעָרַב עֲלֵיהֶם דְּקִדְקֵן לֹמֵר צָרִיכִין לִידַע שְׁפָכַר זִיכָּה לָהֶם כּו' אָמַר תִּיבַת כְּבָר לֹמֵר שְׁהִידִיעָה הִיא אַחַר שְׁפָכַר עִירַב לֹא קוֹדֵם שְׁזָה כְּבָר שְׁלָל בּמ"ש וְאִין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ כּו' וְהִינֵנוּ מֵאִי דְּמִסִּיקִי' דְּדַעַת מִי שְׁהִנִּיחוּ לּוֹ לֹא בְּעֵינָיו וּמ"ש אָבֵל הֵן צָרִיכִין לִידַע פִּי' וְאִפִּילוּ בְּעָרַב י"ט שְׁיִשׁ לָהֶם זְמַן לְעִשׂוֹת עִירוּב אִם יוֹדְעִים שְׁחָכָם א' עִירַב לָהֶם יִסְמְכוּ עָלָיו וְלֹא יַעֲרְבוּ הֵם אִם יִרְצוּ יִסְמְכוּ עַל מַה שְׁעָרַב לָהֶם הָאֲחֵר וְהִינֵנוּ מֵאִי דְּשַׁמְעִי' מְעוּבָדָא דְּאַבְנֵה דְּשְׁמוּאֵל וּר"א וּר' אִסִּי דְּהוּ מְעָרַב כּו' וְהִי סוּמְכִין עֲלֵיהֶן לְכַתְּחִילָה וְלֹא הִי מְעָרְבִין וְלִיכָּא לְפָרוּשֵׁי דְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם בְּמֵאִי דְּכַתַּב יִסְמְכוּ עָלָיו כּו' פִּי' אִם שְׁכַחוּ וְלֹא עָרְבוּ מֵעִי"ט וְיִדְעוּ בִי"ט יִסְמְכוּ עָלָיו וְהוּא מַה שְׁגָמַר אֲנָמֵר הֶרְמֵב"ם אַעפ"י שְׁלֹא יִדְעוּ אֱלָא בִי"ט כּו' אָבֵל לְעוֹלָם מֵעִי"ט כָּל שְׁיִשׁ שְׁהוֹת לְעָרַב אִין לָהֶם לְסִמּוּךְ עַל הַמְעָרַב לָהֶן וְכִמוֹ שְׁפִי' בְּדַעַת ר' יַעֲקֹב בַּר אִידִי הִיא לִיתָא דְּמַמַּה שְׁדַקְדָּק לֹמֵר הֶרְמֵב"ם ז"ל הָרִי אֵלּוֹ מִוְתָּרִים גִּילָה שְׁאִין מְאָמֵר אַעפ"י גְּרִדְף וְסִמּוּךְ אֲדַלְעִיל מִינְיָה דֵּא"כ אֲמַאי הִנְצָרָךְ לֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ מִוְתָּרִים הָרִי אָמַר בְּסִמּוּךְ יִסְמְכוּ עָלָיו וִיבָשְׁלוּ וְיִאֲפוּ וְיִכְשָׁמֵר אַעפ"י וְכִנּוּנְתּוֹ לֹמֵר גּוּמְרֵן שְׁל דְּבָרִים דְּבַהֲכִי מִיָּרִי מֵאִי דְּקָאֵמֵר וִיבָשְׁלוּ וְיִאֲפוּ מַה מְקוּם בְּעוֹלָם לֹמֵר הָרִי אֵלּוֹ מִוְתָּרִים אֱלָא וְדֵאִי דְּמִלְתָּא אַחֲרִיתִי קָאֵמֵר מֵאִי דְּלֹא הִשְׁמִיעֵנוּ בַּתְּחִילַת דְּבָרֵינוּ דְּבַתְּחִילַת דְּבָרֵינוּ הִשְׁמִיעֵנוּ שְׁיִסְמּוּךְ עַל הַמְעָרַב עָלָיו אִפִּילוּ מֵעִי"ט וְלֹא יַעֲרַב הוּא פְּדַכְתִּיבְנָא וּבַתֵּר הִכִּי הִשְׁמִיעֵנוּ חִידוּתָא דְּדִינָא דְּאַפִּילוּ לֹא יִדַע בְּעוֹלָם שְׁיִשׁ מֵאֵן דְּמְעָרַב לְהוּ אֱלָא בִי"ט שְׁפִיר דְּמִי וּמִוְתָּרִים לְסִמּוּךְ דְּדַעַת מִי שְׁהִנִּיחוּ לּוֹ בְּעֵינָיו עוֹד פֶּתַח הֶרְמֵב"ם שְׁם וְז"ל וַיֵּשׁ לּוֹ לְאֲדָם לְעָרַב עַל כָּל הָעִיר וְכו' וְלִמְחָר מְכָרִיז וְאֹמֵר כָּל מִי שְׁלֹא הִנִּיחַ עִירוּבֵי תַבְּשִׁילִין יִסְמּוּךְ עַל עִירוּבֵי עַכ"ל בּמ"ש וַיֵּשׁ לּוֹ לְאֲדָם וְכו' הוֹדִיעַ דְּמַצְנָה לְעָרַב עַל כָּל הָעִיר וְכַדְעָבְדִי כָּל הָאֲמוֹרָאִים דְּמִיִּיתִי הַש"ס.

וְאָמַר לְאֲדָם לְפִי שְׁבֻזָּה אִין הֶפְרַשׁ בֵּין חֲכָם לְמִי שְׁאִינוּ חֲכָם כָּל שְׁיִודַע לְעָרַב מְצוּה לְעָרַב עַל כָּל הָעִיר. וּמ"ש לְמְחָר מְכָרִיז כּו' שְׁלַל דַּעַת שְׁמוּאֵל וְאִפִּילוּ לְפּוּם מֵאִי דְּפִי' דְּסוּבְרָ דְּמִי שְׁלֹא הִנִּיחַ שְׁנָה אַחַר שְׁנָה וְכַדוּמָה פּוֹשַׁע הוּא דְּמַהֲאִי טַעֲמָא לֹא הֵנּוּ מְכָרִיז דְּהַגַּם דְּנִאֲמַר דְּכָךְ הִיא דַּעַת שְׁמוּאֵל פְּסֵק כּר' יַעֲקֹב דְּהִנְהָ מְכָרִיז וְטַעֲמוֹ מְשׁוּם דְּמַעֲשָׂה עֲדִיף וְאִפִּי' מִי שְׁפָשַׁע וְלֹא הִנִּיחַ יָבֵא וְיִסְמּוּךְ.

וּא"ת דְּהָא הוּא עוֹבְדָא דְּהוּא סְמִיא גְּמִי גִימָא בְּיָה מַעֲשָׂה עֲדִיף הִיא לִיתָא דְּבַהוֹרָאָה לְהִתִּירָא כְּדַעֲבִיד ר' יַעֲקֹב הֵנִי חִידוּשׁ לֹמֵר עָלָיו מַעֲשָׂה עֲדִיף מֵהוֹרָאָה לְאִיסוּרָא דְּשְׁמוּאֵל לְהוּא סְמִיא דְּחוּמְרָא הִיא וְהַגַּם דְּאִיכָּא קוֹלָא לְעַנְנֵן שְׁמַחַת י"ט הִיא מְצִי לְתַת קַמְחוּ וּמְאָכְלוּ בְּמַתְנָה לְזוּלַת וִיבָשְׁל לּוֹ וְלְפּוּם מֵאִי דְּפָרִישִׁית דְּדוֹקָא לֹא אָמַר שְׁמוּאֵל אֱלָא לְהוּא סְמִיא מֵהַטְּעָמִים הַנּוֹ' שְׁפִיר

השמיט הרמב"ם דין פושע אפילו לשמואל: וראיתי להרא"ש והאחרונים שכתבו דאם עירוב אדם א' לבני העיר אין רשאים לסמוך עליו לכתחילה ולא יעשו עירוב אלא דוקא אם שכוה בשוגג.

ולא ידענא מנין להם דבר זה ואולי שפוכרים דר' יעקב שלא היה מכריז אלא בי"ט מוכח שלא היה רוצה שייסמכו עליו אלא בזמן שאין בידם לתקן והיינו בי"ט ושכחו לערב אבל מעי"ט צריכין לעשות ודעת הרמב"ם ז"ל לא כן ואין הוכחה מדברי ר' יעקב וכדכתיבנא: דף י"ז גמ' ובמוספין כו' ומסיים בשל שבת כו' פי' חותם מקדש השבת וכבית הלל דקאמרי בבביתא שהביא הש"ס למעלה ולהכי לא קאמר רב הלכה כת"ק ואמר לית הלכתא פאותו הזוג וכמ"ש התו' וא"ת והא קי"ל הלכה כב"ה י"ל דרבי דחולק בבביתא ואומר שיאמר מקדש השבת וי"ט והזמנים יאמר דלא אמרו פן ב"ה כל עיקר ומה שראיתי למרן בכ"מ בפ"ב מהלכות תפילה שכתב דדעת הרמב"ם שכתב שם ז"ל שבת שחל בח"ה כו' במוסף מתחיל בברכה אמצעית בשל שבת ומשלים בענין שבת כו' יע"ש.

שדעת הרמב"ם דמאי דקתני בבביתא ומסיים בשל שבת לאו אחתימה קאי אלא בענין שבת כגון ישמחו במלכותה יע"ש. פי' זה יוצדק אם היה תנא דבביתא גומר אומר וחותם בשל שבת ור"ח כמו שפייס הרמב"ם ז"ל אבל פנין דאמר ומסיים בשל שבת ותו לא פשיטא דאחתימה קאי גם מההכרחות דכתיבנא לעיל ליתא להאי פי' דמרן בבביתא.

והרמב"ם ז"ל לפום דנחת לאשמעינן כל פרטי דינא ונוסחות התפילה להכי השמיענו גם האי פרטא דדינא דישמחו במלכותה ופשוט: שם גמרא אומר רב מניח אדם עירובי תחומין וכו' אומר רבא מניח אדם עירובי תבשילין ומתנה וכו' הרמב"ם פ"ב מה' י"ט ז"ל כל הדברים האלו שאמרנו היו בזמן שהיו ב"ד של א"י מקדשין על פי הראיה והיו בני הגליות עושין ב' ימים מן הספק לפי שלא היו יודעים יום שקדשו בו בני א"י אבל היום שבא"י סומכין על השבון כו' אין י"ט שני אלא מנהג בעלמא ולפיכך אני אומר שאין מערב אדם ומתנה בזמן הזה לא עירובי תבשילין ע"כ.

וכתב הר"ן במכילתין על דברי הרמב"ם ז"ל ואין דבריו מחנור' דרבא דא"ל מסתבר' דלדידיה הוא דקאמר ואע"ג דבקי בקיבועא דירחא כו' ע"כ ואני אומר דהא לאו קו' היא כל עיקר דהא כלום מאימת קבילו עלייהו משום מנהגה הוא מזמן דבטל קידוש החדש ע"פ הראיה אבל כל זמן שהיו מקדשין על פי הראיה בלהו בני גולה על הספק היו עושין ב' ימים ותמצא שכתב הרמב"ם בפ"ה מהלכות קידוש החדש ז"ל ומאקמתי התחילו כל ישראל לחשוב בחשבון זה מסוף חכמי הגמרא בעת שחרבה א"י ולא נשאר שם ב"ד קבוע אבל בימי חכמי המשנה וכן בימי חכמי הגמרא עד ימי אבני רבא על קביעות א"י היו סומכין ע"כ.

הרי דבימי אבני רבא על פי קידוש החדש שהיו קובעים בא"י היו סומכין וכיון דכן כל בני הגולה משום ספיקא הוו עבדי ולא משום מנהגא ולהכי קאמר רבא מתנה אדם וכו' ולא קשה מידי וכפ"ז מאי דאמרי' בריש מכילתין דף ד' שלחו מתם הנהרו במנהג אבותיכם כו' עליהם כחובה זה היה בימי אמוראי בתראי אחר אבני רבא אלא אי קשיא הא קשיא מדג'רסי' במכילתין דף ו' ז"ל רבינא הנה התיב קמיה רב אשי בב' י"ט של ר"ה חזייה דהנה עציב א"ל אמאי עציב מר א"ל דלא אותיבי עירובי תבשילין א"ל ולותיב מר האידנא מי לא לא אמר רבא מניח אדם כו' ומתנה א"ל אמור דאמר רבא בב' י"ט של גליות בר"ה מי אמר ע"כ והרי רבינא ורב אשי בתראי גינהו

וקאמר ליה רבינא לרב אשי שניינת ונתנה כרבא ואמאי הא כבר הפסיק קדושת החדש בא"י עפ"י הראה מימות רבא.

וי"ל פיון דעד רבא היו מקדשין על פי ב"דורבינא הנה בימיו דרבא פדמשמע בברכות פ"ר מי שמתו דא"ל רבינא לרבא א"כ בזמן דא"ל רבינא לרב אשי יניח ונתנה עדן הווי מקדשין בא"י ועדן הנה רבא קיים וכל ימיו דרבא היו מקדשין ע"י הראה בא"י ולא הנה מהני להו מאי דהווי בקיאי בקיבוץא דירחא כל דמקדשי בא"י על פי הראה וא"כ מספק הווי עבדי ובזה מהני תנאה ומאי דאמרי דף ד' ע"ב שלחו מתם הנה אחר שגפטר רבא דמאז פסק קידוש החדש על פי הראה בא"י פדעת הרמב"ם: שם גמרא ת"ר אין אופין מי"ט לחבירו וכו' הקשו חכמי הישיבה וכו' למה השמיט הרמב"ם ולא פתב האי דינא דאין אופין מי"ט לחבירו ונהגם דכתב בפ"א אין אופין מי"ט לחול עכ"ז יש לבשל הדין לחלוק דלי"ט שרי ומה גם למאי דפסק הרמב"ם פדעת רבא דאמרי הואיל נאי מקלעי כו' וא"כ אין איסור זה אלא מדרבנן איפא למימר דדוקא מי"ט לחול אסור אבל מי"ט לחבירו לא אסרו ומה גם דמתני' נחתא להכי והודיעה איסור זה דמי"ט לחבירו.

וי"ל דכיון דכתב בפ"ו ונ"ל י"ט שחל להיות ע"ש אין אופין וכו' בי"ט מה שהווי אוכל למחר בשבת עכ"ל. כ"ש הוא מי"ט לחבירו ונהגם דבההיא התיר לאפות ולבשל ע"י עירוב לא טענינן לו דנעביד עירוב מעי"ט לבשל מי"ט לחבירו דלא מצינו למגמר מדין י"ט לשבת דדוקא התם פיון דלא מצוי לבשל בשבת ולא סגי בלא"ה הוא דאמור רבנן תקנתא אבל י"ט מותר לעשות בו כל צרכי אוכל נפש שצריף וא"כ אתה למד מדברי הרמב"ם ו"ל איסור זה דמי"ט לחבירו כמי"ט לחול.

ולמאי דקתני בברייתא נמי אין אופין כו' מי"ט לחבירו גירסא זו לאו גירסת הרי"ף ונ"ל גירסת הברייתא שכתב הרי"ף ת"ר אין אופין מי"ט לשבת ק"ו מיום טוב לחול באמת אמרו ממלאה אשה קדרה כו' ע"כ וזו נמי היתה גי' הרמב"ם מסתמא ובזה לא ק' מידי: שם גמרא רשב"א אומר ממלאה אשה כל התנור פת וכו' ע"כ פי' רש"י ד"ה ממלאה כו' דבחד טירחא סגי וכן בנחתום כו' ע"כ.

משמע דוקא דאינו עושה אלא טורח א' אבל אם הוצרך לב' טירחות אסור ונהטור סי' תק"ג כתב דטעם ממלאה הוא שפזה התבשיל מתוקן יותר כו' ע"כ. וכן משמע שהיא דעת הרשב"א והרמב"ם בפ"א מהי"ט פתב ונ"ל ממלאה אשה קדרה בשור כו' וממלא נחתום חבית כו' וממלאה אשה תנור שפזמן שהפת מרובה נאפה יפה ומולח אדם פמה חתיכות בשור בבת א' כו' יע"ש ממ"ש דין ממלאה קדרה וממלא נחתום וכו' ולא פתב טעם בהם ובשפתב אח"כ דין תנור של פת כתב טעמו משום שפאפית יפה מוכח דקדרה ונחבית מים טעמייהו שנה דהני מטעם דחדא טורחא סגי להו וכפ"י רש"י ולזה כשפא לדין התנור הוצרך לתת בו טעם החדש דליתיה בשני הלכות הקודמות ודין מולח כו' שפתב הרמב"ם אחר דין תנור פת הגם דאין טעמו שנה לשלפניו דהא אינו משביח במליחת חתיכות מרובות ומן הראוי הו"ל להסמיכו עם דין חבית של מים דהקתירא הוי מטעם טירחא אחת והא דכונתא י"ל דלפום מאי דכתבנא לעיל בדרף י"א ע"ב ד"ה אמר שמואל כו' דהקדוש קמ"ל דאפ"י בבת אחת שרי הגם דאינו צריף אלא חתיכה אחת ומכ"ש גרמא גרמא וכל חד לימא נמלף אני ולזו אני צריף דבזה נמצא שכל א' שמולח לצורכו מולח כפ"ז הקא מתיר הרמב"ם אפי' בבת א' פי' הגם שעושה להקדא ריבוי והוא אינו צריף אלא למועט מן המועט

ומחזי כמבשל שלא לצורך אעפ"י כן שרי והוא אומרו בבת אחת פ"א בלא הערמה דגרמא גרמא ומכ"ש אם יערים וימלח גרמא גרמא דשרי.

ולא חש הרמב"ם לפרש בדבריו דמאי דקא' בבת א' פ"א בטיקחא אחת דא"כ הו"ל לכותבה לחלוקה זו בהדי ממלא נחתום כו' פדכת' אלא ודאי דכונתו היא דאפילו מולח כל חתיכה בפ"ע דדכונתה בפת אסור פי לאו מטעם דנאפה הפת יפה הקא שרי למלוח פמה וכמה בבת אחת בלא הערמה מטעם דכל א' יש בה צורך י"ט דילקא בעת האוכל יחפון לאכול ממנה והגם שמולח הרבה יש בהן צורך יום טוב ולדרה זה הגם שתיבת בבת אחת היא קצת דחוקה אמרי' דנקט לישנא דגרמא: שם גמרא איבעיא להו עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח כו' איכא לספוקי בכונת הבעיא אי לא מספק' ליה אלא במזיד אבל שוגג פשיטא ליה להתירו או דילקא אפי' בשוגג מבעיא ליה והגם דאמר עבר דמשמע ל' עבירה וכהיא דאמרי' בס"פ כל שעה דף מ"ב דאמרי' התם בדין אין לשין אלא במים שלנו וקאמר עברה ולשה מהו ופי' רש"י ו"ל ונ"ל שקרובה למזיד היא ע"כ.

משמע דמפרשה בשוגג וכ"כ בב"י סי' תנ"ה יע"ש וא"כ הא נמי דכונתה וליכא למימר דהא לא מצי לספוקי בה דהא אפילו בשבת משנה ערוכה היא המבשל בשבת בשוגג יאכל כו' א"כ כ"ש הוא מבשל בי"ט הא ליתא דהתם מאי דקתני מתני' יאכל היינו במ"ש אבל ליומו אסור והקא נמי יש מקום להסתפק אי אסרי ליה לאכול בשבת עד מ"ש א"ד לא קנסינו ליה וכתב הרא"ש ו"ל התם בעברה ולשה ונ"ל כתב אבי העזרי דוקא עברה במזיד דומיא דעבר ואפה בפ"ב די"ט וכו' יע"ש.

משמע דפשיטא ליה דעבר ואפה הקא לא מיבעיא ליה אלא במזיד ואין אני רואה הכרח דה"נ מצינו לפרושה בשוגג והגם דתלמודא בעי לפשט הבעיא מההיא דקתני ואם הערים אסור ש"מ דבעיא במזיד היא דאי בשוגג שאני מערים דמזיד הוא וערום יערים עכ"ז מצינו למימר לעולם דבשוגג קא בעי ולא דמזיד פשיטא ליה אלא בתרנוייהו מסתפק והש"ס מפשיט ליה דמזיד מיהא אסור ואה"נ דקיימא שוגג עדין בבעיא ודחי רב אשי דאפי' מזיד לא תפשוט ושאני הערמה וס"ד תלמודא למפשט מה מעשר פירותיו והמטביל כליו בשבת דקתני במזיד אסור דאחמור רבנן במלתיהו אפי' איכא עונג שבת והא נמי דכונתא דאסור מיהא במזיד ודחי דהתם מיירי דאינו מבטל עונג שבת דאית ליה פרי ומאני אחרני אלא דבמאי דקאמר הש"ס לא צריכא ק' דהא לא צריכה לא שייך למימר אלא לקו' היתור והפשיטות אבל הקא הו"ל שאני התם כו' ונראה לומר דהך דלדעת הרא"ש דבשוגג פשי' ליה דשרי ולא מיבעיא ליה אלא במזיד א"כ מתני' דקתני בשוגג יאכל תקשי פשיטא ומוכרח אתה לומר דלא צריכא אלא דאית ליה פירי ומאני אחרני ואעפ"כ קיל"ן דבשוגג יאכל וישתמש והיינו דקאמ' הש"ס לא צריכא פי' משנה זו מפח רישא דשוגג יאכל מתוקמא דלא צריכא אלא דאית ליה פירי אחרני ומתשתא לא תפשוט מינה וא"ת א"כ תפשוט לאידך גיסא טעמא דאית ליה פירי אחרני הא לית ליה אפי' מזיד יאכל לא היא דאיכא למימר דמזיד לא יאכל בכל גוונא קאמר ודוקא רישא דשוגג מפח קו' פשיטא אנו מפרשי לה בדאית ליה אבל בסיפא תשאר בסתמ' בכל גוונא וכפ"ז רישא דבשוגג יאכל בכל גוונא וסיפא דמזיד לא יאכל בכל גוונא: והרמב"ם ו"ל כתב בפרק ו' ונ"ל עבר ואפה ובשל לשבת אין אוסרין עליו ולמה החמירו ואסרו על המערים כו' יע"ש פסק לקולא פינן דהוי ספיקא דרבנן.

או אֶפְשָׁר דְּלָפוּם שְׁיִנּוּיָא דְרַב אִשֵּׁי דְהֵיִא בְּרִיָּתָא דְקַתְנֵי וְאִם הֶעָרִים אָסוּר דְהֶעָרְמָה הֶחְמִירוּ בָּהּ דִּיִּיקִינּוּ מְדָלָא אָסֵר הִתְנָא אֱלָא הֶעָרְמָה ש"מ דְּמִזִּיד אָסוּר וְרַב אִשֵּׁי נָמִי אֶפְשִׁיטָא לִיהּ מֵהַדּוּ בְּרִיָּתָא מְדָלָא קָאָמֵר דִּילְמָא שְׁאֵנִי הֶעָרְמָה וְתִלְמוּדָא דְמֵהַדּוּר לְמַפְשֵׁט בְּעֵינָא מֵהַמְעָשָׁר וְהַמְטָבִיל וְהַמְבַּשֵּׁל בְּשַׁבַּת הוּא לְסַתּוּר מָאִי דְמִשְׁתַּמַּע מְדַבְּרֵי רַב אִשֵּׁי דְשָׂרֵי בְּעֵי לְאוֹכּוּחֵי דְאָסִיר וְדַחֵי תִלְמוּדָא לְכוּלְהוּ וּמְמִילָא קִיָּיֵמָא מִקְלַתְיָה דְרַב אִשֵּׁי וְהֵגַם דְרַב אִשֵּׁי קָאָמֵר לְמִקְלַתְיָה בַכּה"ג הֶעָרְמָה קָאָמְרַת כּו' דְמִשְׁמַע דְאִינוּ אֱלָא דוּחָה לְפִשְׁטוּתָא וְלֹא מוּכַח מִיָּדֵי מֵהֶעָרְמָה עִם כָּל זֶה מִיָּנָה דְמַפְשִׁטָּה נָמִי וְעֵינֵי בְּדִבּוּר שְׁאֲחַר זֶה: ע"ב גְּמָרָא תָּנּוּ הַמְעָשָׁר פִּירוּתֵי כּו' לֹא צָרִיכָא כּו'.

ק' או' לֹא צָרִיכָא דְלֹא הוּל"ל אֱלָא הֶכָא בְּמָאִי עֶסִיקֵי דְאִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי כּו' וִי"ל דְדַחֵינָה זֹו הִיא רְחוּקָה וְאִי הֵנָּה אָמֵר הֵהִיא דְאִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי לְאוּ כָּל כְּמִיָּנָה לְמִי הֵכִי דְסַתְּמֵי קַתְנֵי מַתְנֵי לְהֵכִי נִתְחַכְּמֵי לִזְמַן שְׁיִנּוּיָא דְמִתְקַבֵּל לִזְ"א לֹא צָרִיכָא פִּי אַתָּה מִתְחַיֵּיב לְאוֹקוּמָה בַכּה"ג וּכְמוֹ שְׁפִי לְמַעְלָה בּד"ה אֲבַעֲיָא לְהוּ וּלְפוּם שְׁיִנּוּיָא דְמִשְׁנֵי לֹא אָסִיר בְּמִזִּיד אֱלָאֲבָאִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי וְאֵה"נ בִּי"ט הַמְעָשָׁר וְהַמְטָבִיל אָסִירֵי אִי אִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי אֲבָל אִי לִית לִיהּ שָׂרֵי בֵּין בִּי"ט בֵּין בְּשַׁבַּת וּלְשִׁנּוּיָא דֹא"נ דְאֶפְשָׁר בְּשִׂאָלָה הַמְטָבִיל כְּלִי אֶפִּילוּ לִית לִיהּ אַחְרֵינֵי אָסִיר דְאֶפְשָׁר בְּשִׂאָלָה וְהֶרַמְב"ם ז"ל כְּתִב בְּפֶרֶק כ"ג מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת וְז"ל הַמְטָבִיל כְּלִים בְּשַׁבַּת שׁוֹגֵג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם בְּמִזִּיד לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עַד מ"ש ע"כ.

מָאִי דְלֹא מְחַלֵּק בֵּין אִית לִיהּ אַחְרֵינֵי לְלִית לִיהּ נוּכַל לִזְמַן דְסַמָּךְ עַל שְׁיִנּוּיָא בְּתַרָּא דְקָאָמֵר בְּש"ס אֶפְשָׁר בְּשִׂאָלָה וְסוּבֵר דְמִסְתַּמָּא שְׂכִיחֵי לְשִׂאוּל אֱלָא קָשָׁה אֲמַאי לֹא הַזְכִּיר אֱלָא שַׁבַּת וְלֹא הִשְׁמִיעֵנוּ דִּין זֶה גַם בִּי"ט וְהֵיכָה נִרְאָה לִזְמַן דְסוּבֵר דְלְפוּם מָאִי דְקָאָמֵר הַש"ס בְּסִימָא דְמִלְתָּא כְּדִפְרִיָּךְ מֵהַמְבַּשֵּׁל אִיסוּרָא דְשַׁבַּת שְׁאֵנִי הָא מְלַתָּא בְּכוּלְהוּ דִּינֵי נָמִי דְאֶתְמַרוּ בְּשַׁבַּת לֹא גְמַרִי י"ט מִיָּנָה וְהַמְעָשָׁר וְהַמְטָבִיל דְאָסוּר בְּמִזִּיד דְנוֹקָא שַׁבַּת אֲבָל י"ט אֶפִּילוּ אִית לִיהּ פִּירֵי וּמָאֵנִי אַחְרֵינֵי לֹא אָסִירֵינוּ לִיהּ.

אֱלָא דְקָאָמֵר מְמַאי דְכְּתִב הֶרַמְב"ם גּוֹפִיָּה שֶׁם בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק בְּדִין הַמְעָשָׁר ה' ט"ו וְז"ל הַמְגַבִּיָּה תְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּשַׁבַּת אוּ בִי"ט בְּשׁוֹגֵג יֵאָכֵל מִמָּה שֶׁהִתְקִין בְּמִזִּיד לֹא יֵאָכֵל עַד מ"ש עכ"ל הֵרִי דְהַשְׁנָה י"ט לְשַׁבַּת בְּמַעֲשָׁר א"כ סוּבֵר דְכִי הֵיכִי דְקַתְנֵי מַתְנֵינִי בְּשַׁבַּת בְּמִזִּיד אָסוּר ה"ה בִּי"ט וְא"כ אֲמַאי לֹא הַשְׁנָה נָמִי י"ט לְשַׁבַּת בְּדִין הַמְטָבִיל ע"ק אֲמַאי לֹא הִתְנָה בְּאִיסוּר שֶׁל הַמִּזִּיד בְּדָאִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי כְּדִקָּאָמֵר הַש"ס לְהִדְיָא בְּדָאִית לִיהּ פִּירֵי אַחְרֵינֵי אֲבָל אִי לִית לִיהּ אֶפִּילוּ בְּמִזִּיד מוֹתֵר אֶפִּילוּ בְּשַׁבַּת וְהֶרַמְב"ם ז"ל כְּתִב סַתְּמֵי בְּשִׂלְמָא מָאִי דְלֹא חִלֵּק בְּדִין הַמְטָבִיל נוּכַל לִזְמַן כַּמ"ש לְמַעְלָה דְסוּבֵר מִן הַסַּתְּמֵי שְׂכִיחַ לְשִׂאָלָה מִשֵּׁא"כ הֶכָא בְּמַעֲשָׁר פִּירוּתֵי: וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ דְהֶרַמְב"ם אֲזִיל לְשִׁיטְתָּיָה דְפִירֵשׁ בְּפֶרֶק ד' מֵהַלְכוֹת י"ט דְטַעֲמָא דְאָסוּר לְהַטָּבִיל כְּלִים מַעֲי"ט הוּא מְטַעֵם שְׂמָא יִשְׁהָה וּבְפֶרֶק כ"ג מֵהַלְכוֹת שַׁבַּת כְּתִב טַעֲמָא דְאָסוּר לְהַטָּבִיל כְּלִים בְּשַׁבַּת הוּא מְטַעֵם דְנִרְאָה כְּמַתְקֵן וּפִירְשָׁנוּ דְבָרֵינוּ לְקַמֵּן דָּף י"ח יַעֲשֵׁב וּכְפ"ז הָאִי שְׁיִנּוּיָא דְמִשְׁנֵי הַש"ס אִיסוּרָא דְשַׁבַּת שְׁאֵנִי אֵינָה צוֹדְקַת אֱלָא בְּמַבְשֵׁל בִּי"ט אוּ מְטָבִיל בִּי"ט דְבָאֵלוּ מִתְחַלֵּק י"ט מִשַׁבַּת כְּאֶשְׁרֵי אֲבָאָר אֲבָל מַעֲשָׁר וְתוֹרֵם לֹא מְצִי לְמִימֵר אִיסוּרָא דְשַׁבַּת שְׁאֵנִי דְהָא אֵינֵן בֵּין י"ט לְשַׁבַּת אֱלָא אֲנֹכֶל נְפֶשׁ בְּלֶבֶד וְכָל חוּץ מֵאֲנֹכֶל נְפֶשׁ שְׁנוּיִם י"ט לְשַׁבַּת וְדוּקָא בְּמַבְשֵׁל מִי"ט לְשַׁבַּת דְהִיתֵר גְּמוּר הוּא וְאֶפִּילוּ מְדַרְבְּנָן לִיכָא אִיסוּרָא בְּגוּף הַמְעָשָׂה שְׂמַבְשֵׁל לְשַׁבַּת אֱלָא דְחֻשְׁשׁוּ שְׂמָא יִטְעָה וַיֹּאמֶר מְבַשֵּׁלִין מִי"ט לְחוּל עֲבוּד לִיהּ רַבְּנָן הִכְפִּירָא שְׁיַעֲשֶׂה עֵירוּב דְבִזְזָה לֹא יִטְעָה וּבַכּה"ג אִם לֹא עָשָׂה הֶעָרִיב וְעֵבֵר וּבִישָׁל שָׂרֵי וּכְמוֹ כֵּן בְּמַטָּבִיל כְּלִי בִי"ט דְמִדִּינָא שָׂרֵי לְהַטָּבִיל כְּלִים בִּי"ט בְּכָל גְּוֹנָא

ואפילו מדרבנן ליכא איסורא כל עיקר בטבילת כלים בי"ט ואפילו נטמאו מעי"ט אלא שגזרו שמה ישיקה כליו טמאי שנטמאו קודם הרגל אבל הגוף המעשה ליכא שום מיוחד איסור ואפילו מדרבנן ולזה אם עבר וטבל לא אסרי' עלוניה משא"כ המטביל בשבת והמעשה בשבת דאיסורייהו מחמת גוף המעשה דהוי כמתקן מנא וכמ"ש הרמב"ם שם בפכ"ג מהלכות שבת בטעם איסור הטבלת כלים בשבת וז"ל מפני שהוא כמתקן מנא ע"כ מה שלא כתב כן בטעם איסור טבילת.

כלים בי"ט בפ"ד מהי"ט וז"ל פלי שנטמא מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט גזרה שמה ישיקה אותו בטומאתו כו' יע"ש. הרי דלחששת תיקון פלי ליכא דלא גזור רבנן בי"ט איסור זה ולהכי קאמר הש"ס איסורא שאני ולא אמר שאני שבת דחמיר דלאו משום חומרא וקולא נגעו בה אלא בשנינו הטעמים עז"ה שבת דטעם האיסור מחמת איסור שפגוף המעשה דהיינו דמבשל אסור ד"ת וגם המטביל איסורא דרבנן דהוי כמתקן פלי דהוי דומה למלאכה אסורה רבנן אם עבר במזיד אבל י"ט משונה הוא משבת דמבשל ומטביל מותרים ניהו ואין בגוף המעשה איסור אפ"ל מדרבנן אלא דאסרו הטבילה משום שמה ישיקה כליו טמאים והמבשל שאם לא יעשה היכר העירוב יטעה טעות אחר בעלמא תטעהו דעתו ויחשוב שמוותר לבשל בי"ט לחול בכה"ג לא אסרו אם עבר ועשה ולא תלמוד איסור מזיד די"ט מאיסור מזיד דשבת דשאני הא מהא אבל המעשה בי"ט תגמור שפיר מדין מעשה בשבת דחדא טעמא אית להו משום דנראה כמתקן בי"ט ונראה כמתקן בשבת וכדתנן בפרק משילין דף ל"ו וז"ל ואלו הן משום מצוה לא מקדישין כו' ולא מגביהין תרומה ומעשה כל אלו ביום טוב אמרו ק"ו בשבת אין בין י"ט לשבת אלא אכול נפש בלבד ע"כ.

הרי דאיסור הגבהת תרומות ומעשרות י"ט ושבת כהדדי ניהו וטעם אחד להם וליכא למימר שבת שאני דהא אין בין י"ט לשבת בהא מלתא אתאמרא וכיון דטעמייהו שונה פי היכי דקתני במתני' המעשה בשבת במזיד אסור הוא הדין בי"ט מה שאין כן במטביל דשאני שבת כדכתיבנא ונתע דהמטביל בי"ט מותר להטביל ובשבת אסור אלא דבכלים טמאים מערב יום טוב אסור להטביל מטעם גזירת שיהוי כלים טמאים אבל גוף הטבילה מותר ולזה פסק הרמב"ם בדין המעשה דשבת ויום טוב כהדדי ניהו לאסור מזיד ובדין המטביל דוקא שבת אבל יום טוב אפילו מזיד מותר ומהשתא מתני' דהמעשה מתוקמא כדס"ד תלמודא לומר דה"ה י"ט המעשה במזיד אסור אלא דלא מפשטינו מידי לאסור המבשל בי"ט לשבת מהאי טעמא גופייה ולפ"ז השמיט הרמב"ם חילוק דלית ליה פירי אחרוני דאפ"ל לית ליה אסור ודוק ואל תקשה מה שדקדקנו למעלה במאי דאמר הש"ס לא צריכ' דאתא מפח (ק"ו) רישא דבשוגג יאכל מאי קמ"ל פשיטא דנוכל לומר לפום מאי דכתיבנא דסובר הש"ס פיון דבנדון זה איכא מיוחד האיסור בהטבילה עצמה דהוי כמתקן פלי גזרינו ליה אפ"ל שוגג אטו מזיד לבל יאמר שוגג אני קמ"ל תו יש ליישב באופן אחר ועכ"פ פסקי הרמב"ם ז"ל ינהירו פזונה הרקיע: שם גמ' אמר רבא הלכתא כתנא דידן כו' קשה אמאי אצטריך רבא למימר הלכה פשיטא דסתם במשנה וחולק בברייתא הלכה כסתם משנה.

ואפשר לומר דכיון דלא אשכחן מאן דפליג על רשב"א שאמר דלא נחלקו ב"ש וב"ה כו' ותנא דמתני' לא אשכחן תנא דאמרה להא מלתא דב"ה וב"ש אפליגו בכה"ג תס"ד לומר דלא קנימי הכי קמ"ל דהלכה ותמצא דפריה הש"ס בכל דוכתא מתני' מאי לא כפ' ולא כפ' ומאי קו' דילמא רבי היא דאשכח תנא אחרניא אלא פיון דסדר תנא דברייתא סברות התנאים ולא אמר סברא

זאת ש"מ דמשבשבתא והא נמי דכנותה דבברייתא לא מתני אלא דברי רשב"א בלא תנא דאמר להיפך וא"כ ס"ד דמתני ריעא ולא פסקי פנותה לזה אמר רבא דאעפ"כ פסקי פנותה דמשנתנו דנדאי אשכח תנא בר פלוגתיה דרשב"א ו"ל ואפשר דהיינו נמי טעם הש"ס דקאמר מתני דלא כי האי תנא ולא ידענא מאי קמ"ל בזה אלא לומר דתנא דמתני הוא בר פלוגתיה דרשב"א כדכתבנא ותדע דאמרינו לקמן דף י"ט אמתני דקתני ב"ש אומרים מביאין שלמים כו' וז"ל אמר עולא מחלוקת בשלמי חגיגה וכו' מתיבי אמר רשב"א כו' על מה נחלקו שהו של י"ט כו' רב יוסף אמר תנאי שקלת מעלמא תנאי היא כו' יע"ש ואיפא למידק מי הכריחו לעולא להפך לישנא דברייתא וגם הש"ס הצדיק דבריו בזה ואמאי לימא ברייתא פפשטה ומתני כברייתא גם למאי דקאמר רב יוסף תנאי שקלת מעלמא מנ"ל לעולא דמתני כהה תנא ולא פרשב"א ומוכרח לומר דעולא דניק מתני דקתני בה"א מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהן ע"כ ואי מוקמי למתניתין פרשב"א ומפרשינו שלמים דקתני מתניתין דב"ה שלמים שאינו צורך י"ט נתחייב לפרש ג"כ עולות דקתני בהדה דכנותה וא"כ אפי' פרשב"א לא אתיא להכי הוכרח עולא לפרש דבין עולה בין שלמים דקתני במתני אינו של י"ט מתירים ב"ה וק' מאי פריה תלמודא לימא ליה מתני דלא פרשב"א כי היכי דקא' תלמודא עלה דמשנתנו מתני דלא כהאי תנא דמתני רשב"א אומר וכו' ולא הנה צריך לאפוכי ברייתא אלא ודאי דכיון דברייתא לא מיייתי אלא דברי רשב"א בלא חולק משמע דליפא מאן דפליג וא"כ מתני ריעא דלא אשפחן מאן אמר האי סברא וכיון דכו הוצרך רבא לומר דלאו ריעא היא והלקתא פנותה.

וא"ת מנ"ל לרבא והלא פיון דלא אשפחן בברייתא אלא דברי רשב"א ו"ל אדרבה מותביה מהברייתא וסתר' מתניתין כי היכי דמקשינו לקמנגבי הבאת קרבנות בי"ט הא לאו קו' היא דכל האמוראי אמרי מלתא בי מדרשא וקיימא מלתייהו כללא הוא דלא פרכינו עלה משום פלל ותדע דהתם דקי"ל הלכה פרבים והלכה כב"ה לגבי ב"ש ואתו אמוראי ואמרי איפכא והכי קיימי וטעמא או' משום דהכי קבלו מהראשונים או משום דהכריחו מאיזה הרכח עצום וכמו כן במאי דקמן אפשר דהכי קבל רבא מרבותיו א"נ ידע דאיפא תנא דקתני להדיא במתני ולא הוצרך לאתויי בש"ס ודע דכל דאיפא מימרא דאמורא מוספמת דש"ס עדיפא לן ממשנה סתמית.

עוד נראה לומר דטעמא דהוצרך רבא לומר הלכה פנותא דידן דאפילו דהתנא דהש"ס דקאמר מתני דלא כי האי תנא אתא לומר דחיישי לתנא דברייתא וזה שיעור דברי הש"ס אל תספור דהאי מלתא מוספמת היא לאו הכי אלא דלא פהאי תנא והפונה דיש לחוש לתנא דברייתא ולפ"ז אתא רבא וחדית איפכא ואמר הלכה פנותא דידן: שם גמרא התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר פירו' אפי' לא התחיל אלא תבשיל אחד ה"ז עושה כפה תבשילין ואופה וחוזר ואופה כל מה שירצה וטעמא דמלתא פיון דטעמ' דעירוב הוא שידע דלא הותר אלא ע"י עירוב ולא יטעה לומר אופין מי"ט לחול כל שהתחיל לבשל או לאפות ועירובו קיים תו לא אתי לאפות מי"ט לחול וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכו' י"ט התחיל בעיסתו או בתבשילו ונאכל העירוב או נאבד הרי זה גומר עכ"ל ממה שדקדק לומר תיבת או משמע דאפי' לא התחיל אלא באפיה הרי זה גומר ומאי גומר אי עיסתו שהתחיל א"כ מאי חדית לן הרמב"ם ו"ל באומר או בתבשילו פשיטא דה"ה תבשילו מהיכא יס"ד לומר דאם התחיל בתבשיל לא יגמרנו כמו שאנו אומרים בעסתו אלא ודאי דהכי קאמר התחיל בעסתו לבד הגם שלא התחיל בתבשילו או התחיל בתבשילו לבד הגם שלא התחיל בעיסתו יועיל זה לזה וזה לזה.

ועוד אי תימא דלא הוטר אלא מה שהתחיל הו"ל להרמב"ם להתנות דלא יגמור אלא מה שהתחיל וממה שפכת סתם משמע דהכל קאמר ונהגם דהרמב"ם התחיל לומר בתחלת הלכה הנז' ונ"ל וצריך שיהיה עירוב זה מצוי עד שיאפה כל מה שהוא צריך לאפות וכו' היינו דוקא לכתחלה צריך שיהיה העירוב קיים ולא יאכלנו עד שיגמור כל מה שצריך אבל בדיעבד אפי' קודם שעשה אלא קצת אפיה או קצת בישול די גם נתפונן הרמב"ם לומר בזה דינא דקתני בברייתא דאם רצה לאוכלו אחר שאפה ובישל הרי זה אוכלו לזה דקדק לומר שאין חייב בקיום העירוב אפילו לכתחלה אלא עד שיאפה ובישל כל מה שצריך ומסתברא לי דאפילו עדין לא אפה הפת אלא גלגל עסתו כל שעשה מלאכה אחת בי"ט לצורך שבת והעירוב קיים ה"ז גומר הכל ולזה לא אמר התחיל לאפות לומר דלא בעי אלא אפי' גלגל בעיסה גומר כל שאר מלאכות וטעמא פדכתיבנא לעיל: דף י"ח גמרא תניא כוותיה דרב ביבי כלי שנטמא מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט גזרה שפא כו' יע"ש.

משמע מהש"ס דהגם דברייתא לא קתני אלא בי"ט ל"ש י"ט ל"ש שבת דהא רב ביבי אמתני דקתני אין מטבילין בשבת קא יתיב טעמא פדמוכח להדיא דכולהו אמוראי קא משנו לדעת הש"ס דקאמר פלים בשבת מאי טעמא לא וא"כ קשה להרמב"ם דפסק בפ"ד מהי"ט ונ"ל כלי שנטמא מערב י"ט אין מטבילין אותו בי"ט גזירא שפא ישהא אותו בטומאתו ע"כ הרי דפסק פרב ביבי א"כ אמאי פתב בפכ"ג מהלכות שבת ונ"ל אסור להטביל פלים טמאים בשבת מפני שהוא כמתקן כלי וכו' יע"ש דטעם זה הוא לסברת רבא דיהיב טעמא למתניהי דהוי כמתקן ודלא פרב ביבי וא"כ הרמב"ם זיכה שטרך לבי תרי וי"ל דטעם הרמב"ם הוא משום דהוקשה ליה בש"ס בטר דמיייתי הש"ס ברייתא דקתני להדיא פרב ביבי מאי מיייתי בטר הכי שינויאי דרבא דאמ' משום דהוי כמתקן וכי מצי רבא לחלוק על הסנא דבריית' בשלמא מאי דמיייתי תלמודא כל הנהו אוקמתו מציינו למימר דלא ידעו הברייתא וכפי האמת פן הוא מדקא מוטיב להו אביי התייב בשבת בי"ט מאי איכא למימ' והוצרכו לשנויי גזירה י"ט אטו שבת ואי איתא דידעו לברייתא לימא דטעמא די"ט הוי שפא ישהא וכן ממה דמוטיב להו מברייתא דקתני פלים שנטמאו מעי"ט אין מטבילין בי"ט ונטמאו בי"ט כו' והוצרכו לשנויי טומאה בי"ט לא שכיחא ש"מ דלא ידעו להו ברייתא ואה"נ אי הווי ידעי לה לא הווי משנו הכי ותלמודא נמי לא הווי ידע לה אלא בטר דמיייתי לה תלמודא מה מקו' לאתויי דברי רבא אלא ודאי דה"ק דרב ביבי סבר למימר דל"ש שבת ל"ש י"ט דבכלהו יתבינו טעמא שפא ישהא ותלמודא דקאמר תניא כוותיה פי' דקתני חששת שפא ישהא ונ"מ לרב ביבי מצי לאסתיועי מינה למאי דמוקי מתני' בגזירה זו דהרי גזרי' שפא ישהא ובין שבת ובין י"ט אסור מהאי טעמא ולפ"ז ה"ה נמי בשבת מטבילין כמו שפמטבילין בי"ט ואתא רבא ופליג אדרב ביבי ולא אברייתא פליג אלא אדרב ביבי כפי' דמתניתי דקתני איסור טבילת פלים בשבת וס"ל דלא שפא נטמאו קודם השבת לא שפא נטמאו בשבת ונהגם דמתני' לא איירי אלא בנטמאו קודם כדקתני פלים לפני השבת דמשמע שנטמאו קודם השבת עכ"ז לפום טעמא דיהיב ידעינו דה"ה אם נטמאו בשבת אסור לטבול בשבת וברייתא דמחלקת בין נטמאו מקודם לנטמאן כיום עצמו לא מחלקת אלא בי"ט דוקא וכפי טעם דשפא ישה' יוצדק חילוק זה אבל לפי טעם דמתקן לא שפא ופסק הרמב"ם פרבא דבתראה הוא וכבר ייתא.

פרבא דטעם איסור שבת וכבר ייתא טעם איסור י"ט. ודע דלפי שינויאי דרבא כל הנהו מתנייתא בין ההיא דמדלין בכלי טמא והוא טהור בין ההיא דמחלקת בין נטמא בולד הטומאה לנטמא באב הטומאה בין ההיא דנדה טובלת בבגדיה פולהו דוקא בי"ט אבל בשבת אסו' לדלות בכלי טמא

ואפילו נטמא בולד הטומאה ולא נדה טובלת בבגדיה ולזה כתב הרמב"ם שם בפ"ד מהי"ט וז"ל נטמא הפלי במשקין טמאים שהן ולד הטומאה מעי"ט מטבילין בי"ט לפי שהוא טהור מן התור' ומדלין בכלי טמא והוא טהור נדה שאין לה בגדים טובלת בבגדיה עכ"ל הרי דמוקי לכלהו קולי בי"ט אבל בשבת אסור דאיכא איסור דמתקן ודוקא בי"ט דליכא גזרת דילמא ישקהא פל דמטהר ע"י שינוי לא גזרינו וכתב טעם היתר פלים שנטמאו בולד הטומאה מטעם דלא הוי טומאתם דאורייתא פי' פיון דגזרת איסור טבילת פלים הוא שמהא ישקהא לא חששו לשיהוי טומאה אלא בטומאה דאורייתא ולא בטומאה דרבנן ומאי דאמור בש"ס טעמא משום דכהנים זריזים לא קיימא הך שינוייה דהא אנו פאוקמתא דרבא פסקינו ולרבא לא איצטריף למימר האי טעמא.

והגם דהאי מלתא דכהנים זריזים פוליה תלמודא מסכים לה בכמה דוכתי הכא שאני דהו אמת דכהנים זריזים אבל איכא נמי אינשי דלאו כהנ' ומשפח' לה פגון האוכלין חוליהם על טהרת תרומה וקדש ולא זריזים גינהו פכהנים במקדש ותלמודא לפי שנדחק לדעת אמוראי דאמרו די"ט גזרינו אטו שבת להכי הוצרך לשינוי דטעמ' דלא גזרינו טומאה קלה אטו טומאה חמורה משום דכהנים זריזים אבל לפי אוקמתא דרבא דטעמא דמתני משום דמתקן וטעמא די"ט משום שמהא ישקהא פדקתני בברייתא ולא גזרינו גזרה לגזרה בהא מלתא לית אנו צריכין להך שינוייה דקאמר הש"ס ולד הטומאה היכי משפחת לה.

ותדע דלא קאמר הש"ס אמלתיה דרבא דפריף ליה אבניי פל הנהו פרכי פדקא' אמלתיה דרב יוסף ש"מ דלרבא לא קשה מידי וטעמא דמחלק תנא בי"ט בין טומאה לאורייתא לטומאה דרבנן טעמא בגדה דברבנן לא התמירו לגזור שמהא ישקהא: תו שבתיה לראות דטעמא דהרמב"ם משום דלהך טעמא דהכהנים זריזים קשה מה שהקשו התוספות בד"ה היכי משפחת לה והוכרחו לתרץ דמיירי בכלי מגוב שאין ראוי לתת בו משקין ותירוץ זה דחוק דסתם קתני מתני' בכל גוונא להכי אמר טעם נכון ואמיתי.

וראיתי להוכיח פדעת הרמב"ם ז"ל וכמו שפירשנו מדמסקינו לקמן ע"ב דבריתא בי"ט ומתניתין בשבת דבי"ט מותר להטביל פלי אגב מימיו ובשבת אסור הרי דמפלגינן בין שבת לי"ט בהטבילת פלים ומליא מלתא פפוםטעם האיסור בי"ט דאיסור שמהא ישקהא פל דאסרינו ליה להטביל להדיא בזה לא אתי לשהויי.

שבת דאיסורו משום מתקן אסור ואפילו ע"י מימיו ואפילו ע"י דלי ואפילו נדה בבגדיה לא שרי אלא דוקא בי"ט וכדכתיבנא לעיל מדלא כתב הרמב"ם פל הני שריות דדלי ודנידה בגדיה אלא בי"ט ולא בשבת ותו לא מידי והרי"ף כתב בהלכות שינוייה דרב יוסף דמשום סחיטה ושינוייה דרב ביבי ומניא פותיה דרב ביבי והשמיט שינוייה דרבא ולכאורה קשה אם פונת הרי"ף לפסוק פרב ביבי אמאי מיייתי שינוייה דרב יוסף ותו אמאי לא פסק פרבא דבתראה הוא ומאריה דתלמוד' ועוד דשקיל נטרי תלמו' אליביה.

: ונראה דהרי"ף מפרש מאי דקאמר הש"ס תנא פותיה דרב ביבי פפשטה דהברייתא מסייעא לרב ביבי בשינוייה דמתני' דטעמא דמתני' נמי הוי שמהא ישקהא ולא כמו שפירשנוה לסברת הרמב"ם דלא קא מיייתי תלמוד' תנא פותיה דרב ביבי אלא לומר דאיכא חששת שמהא ישקהא וכיון דתלמודא מסייע אוקמתא דרב ביבי מהברייתא דטעמא דמתניתיה שמהא ישקהא הכי נקטינו בין בי"ט בין בשבת והגם דרבא בתרא' הוא ומאריה דתלמודא טפי מרב ביבי עכ"ז פיון דאיכא

בריינתא דקאי פנותיה וסתמא דתלמודא דהוי פתראה מרבא קא' תניא פנותיה דרב ביבי הכי הלכתא.

וטעמא דתלמודא דמיייתי רבא פתר דקאמר תניא פנותיה דרב ביבי גם דשקיל וטרי במלתיה לאו משום דפוסק פנותיה דהא ליתא דהא פבר אמר תני' פנותיה דרב ביבי ולא חש על למיטעי בהכי אלא היינו טעמא משום דמפח האי מימרא דהקא דרבא אנו מגלים דעת רבא דאית ליה הואיל ונ"מ לסתור הך שינויאי דמשני רבא גבי ההיא דהחוש בשינויו וכו' דמההיא מוכח דסובר דלא אמרינו הואיל ומפח משא ומתן דעביד הש"ס הך הכריח וסתר למאי דמשתמע התם ואמר חזר בו רבא מההיא דמסיק מפח מימר' דהקא דסובר רבא דאמרינו הואיל ונהגם דמאי דאמ' רבא הקא הואיל הוא לפום מאי דמפרש למתני' דטעמא דאסור להטביל פלים ב"ט הוא משום דמתקן מנא וא"כ למאי דסתרין האי טעמא נעקרה ג"כ סברת הואיל לאו מלתא היא דהא ס' רבא דאמרינו הואיל אי לאו דקאי דעתיה הכי לא הנה ממציא ס' זו מפח מתני' אלא ודאי דלפום מאי דסבר מעצמו דאמרי' הואיל מפרש למתני' הכי וכשיפול הפי' מפח ברייתא או מאיזה טעם שיהיה לא מפני זה יסתור סברתו דאמרינו הואיל ודוק וא"כ כל עיקר מאי דמיייתי הש"ס מלתיה דרבא הוא למעבד הך משא ומתן ולאסוקי דאית ליה הואיל ולסתור הך שינויאי דהתם דהחוש בשינויו ומאי דמיייתי תלמודא מלתיה דרבא באחרו' משום דעבד ביה הך שקלא וטריא דהוי חוץ מההלכה דקיימי' בה דהיינו הך מלתא דהואיל להכי הקדים מלתיה דרב ביבי כדי שלא יפסוק בענין משא ומתן דהואיל בתוך הענין ופשוט ומאי דמיייתי הרי"ף מלתיה דרב יוסף לאו משום דפסיק פנותיה במאי דקמן אלא לומר דלא אתא רב ביבי לשינויי טע' דאיסור טבילת פלים אלא בכלים דלאו בני סחיטה נינהו אבל כלי' דבני סחיטה נינהו אסור להטביל בלאו טעמא דשמא ישאה ונ"מ לאסור אפילו פלים שנטמאו ב"ט כל דבני סחיטה נינהו אסור גזירא שמא יסחוט וקא מלתא הלכתא היא ואפילו הרמב"ם ז"ל מסתברא דמודה בזה לאסור כל פלים דבני סחיטה נינהו ואפילו נטמאו ב"ט מטעמא דרב יוסף.

ותדע דכל זה לדעת הרי"ף אבל לדעת הרמב"ם לא כן היא אלא כדפירשנו לעיל ואל תתמה לפום מאי דפסקינון פרבא לדעת הרמב"ם וכו' ביבי פהרי"ף אמאי לא פסקינון פרבא דיהיב טעמא דדילמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר דאשכחן דכוליה תלמודא מספי' להאי חששא דאמטו להכי גזרו מקרא מגילה ותקיעת שופר ונטילת לולב בשבת שחל ביום מצותו ודבר זה מוספם בש"ס י"ל דלא אמרינו דילמא יעבירנו ארבע אמות אלא בשופר וכדומה דהוי דבר מצוה ואדם בהול טפי לקיים מצות חובת היום בין בנטילת לולב בין בתקיע' שופר בין במקר' מגילה אבל להטבילת פלים אינו בהול להטביל פליו ב"ט ואם לא ימצא מקוה לפניו או במקום שאין בו חשש איסור לא יטבילנו ואפילו בהיכ' דלית ליה פלים אחרים אעפ"כ לא הוי בהול דהא אפשר בשאלה כדקאמר הש"ס בסוגיין אמתני' דהמטביל ב"ט כו' דאפשר בשאל' משא"כ מיחוש לולב ושופר ומגילה דחובת המצוה ביום זה עליו ומצוה עוברת היא וחששו חכמים דלמא ילף אצל בקי ויעבירנו כו' ולזה לא הספימו אמוראי הקא לדעת רבא לומר דטעמא דמתני' משום דילמא יעבירנו ארבע אמו' ברה"ר ודלא פהרא"ש יעש"ד: שם גמרא אדם נראה כמיקר קא תינח מים יפים וכו' הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ג מה' שבת וז"ל אבל אדם טמא מותר לטבול מפני שרואה כמיקר עכ"ל.

איפא למידק אמאי לא פירש הרמב"ם מים שאינם יפים וימות הגשמי' דלית בהו טעמא דמיקר דאסור נמי כדקאמר הש"ס לפעמים אדם בא מן השדה כו' ולפעמים אדם בא מן השדה מלוקלך כו'.

וי"ל דלפום מאי דמסיק הש"ס דאמרינן הואיל והותרה טבילה כו' תו לא אצטרף להנהו שינויי דחיקי דפעמים אדם בא וכו' אלא אמרינן הואיל ובימות החמה מותרים לא שנא בימות הגשמים והואיל ושרי לטבול במים היפים גם במים שאינם יפים נמי שרי וכפי זה לא הוצרך הרמב"ם לפרש ולומר דשרי לטבול אפילו במים דלא מיקוזי כמיקר דסמך על מ"ש בפ"ג מהלכות שביתת עשור ונ"ל כל חייבי טבילות טובלין פדרפן בין בט' באב בין ביוה"כ ע"כ וכיון דיוה"כ ליכא מיקוזי כמיקר ואעפ"כ שרי מינה אפה למד דלא נחלק נמי בימי הגשמים ודכותה: שם ע"ב גמ' לא ס"ד דתנן כל חייבי טבילות כו' הקשו התוס' דלמא הדר ביה מטעמא דאמר במתני' דמיקוזי כמתנן ותיקצו יעש"ד.

ולע"ד שני הדרךים שכתבו דחוקים ביותר והנכון בעיני דטעמא דתלמודא דדוקא בהואיל הוא דתלינן החזרה משום דאנן קא חזי' דסבר בה דעת הפוכה פעם אומר אמרינן הואיל כדקאמר בהדיא איהו גופיה הואיל ובשבת שרי והתם בגמיעת החומץ לא אומר הואיל ובזה מצי תלמודא לומר דחזר בדעת זו דהואיל דהא נדאי שאין לו דעת שלקמה בסברא זו דהואיל אבל בטעמא דאמר במתני' דהוי מטעם דמיקוזי כמתנן לא אנשכחן ליה הפכיות סברא בזה כל עיקר להכי לא מצינו למימר דהדר ביה ממתקן: דף י"ט גמרא ת"ר כלי שנטמא מעי"ט כו'.

משמע דבין ת"ק ובין ר"ש שזוירי מודים דאין מטבילין בין השמשות של י"ט. וקשה אמאי השמיט הרמב"ם דין זה מהלכותיו דהו"ל לאשמועינן חידותא דדינא דשמעינן תנא דגזרו אפילו בין השמשות וי"ל דלפום מאי דפסקינן דטעמא דאיסור הטבילה הוא משום שפא ישקא פ"א יניח פליו טמאים עד י"ט שהוא פנוי כו' כפי זה אין מתחלק בין השמשות מי"ט עצמו דגם בין השמשות הוא זמן שהוא פנוי דהרי הוא זמן דאסור במלאכה וישנה לגזירה.

דהו אמת אי הנה טעמא דאיסור טבילה משום איסור המעשה בי"ט אה"נ דהוי חידותא דדינא דבין השמשות דהוי ספק משא"כ השתא דהוי שפא ישקא שנה הוא השמשות לי"ט גופיה ותנא דברייתא דקתני כלי שנטמ' כו' כל עצמו לא אתא אלא לאפוקי ר"ש שזוירי והו אמת דאם לא אתא אלא לאפוקי מר"ש שזוירי הכי הו"ל מטבילין פלים ב"ה אלא דכן דרף התנא כל דמצי למימר מלתא דמשתמע מינה תרתי הגם דחד מינייהו לא אצריף קתני ליה באגב וכדאית' בתוס' בריש ברכות כעין זה.

ובין השמשות של שבת קתני מתני' להדיא ספק חשיכה ספק כו' אין מטבילין את הפלים וכו' והגם דאמרינן דף ל"ד רבי אומר כל שהוא משום שבות אין אוסרין אותו בין השמשות ופסקה הרמב"ם בפכ"ד מה' שבת כבר חילק הרמב"ם שם דלא אמרי' כל שהוא משום שבות לא גזרו ביה אלא במקום מצוה פגון להביא לולב או שופר וכדומה אבל שאר דברים אסור ואפילו אין אוסרין אלא מדרבנן פגולעשר הודאי אסורים בין השמשות וה"ה טבילת פלים בין השמשות דשבת דאסור כדקתני מתני' ולא הוצרך הרמב"ם ז"ל לאומרה נשמעת היא מן הפלל שכתב וכפי זה איסור טבילת פלים בין השמשות אסור בין בשבת בין בי"ט בשבת הכי איתא להדיא בדברי הרמב"ם ובי"ט לא הוצרך לפרש מטעמא דכתיב לעיל ואפשר לנו לומר דכיון דלא אנשכחן דכתב הרמב"ם להתיר בי"ט סמך לדון הכי בי"ט מאמרו ולהטביל כלי שנטמא בולד הטומאה בבין

השמשות של שבת אפשר לצדד בה ולומר דמי לעישור דמאי דקתני במתני' דהו"ל דרבנן טומאת הפלי דרבנן והטבלתו בשבת דרבנן ובין השמשות דרבנן או אפשר לומר מדלא מפליג תנא בה פי היכי דמפליג במעשרין דקתני בסיפא אבל מעשרין את הדמאי כו' ולא קתני ג"כ אבל מטבילין את פלי שנטמא בולד הטומאה משמע דבהטבלת פלים לא מפליגי' וכו' נראה עיקר וטעמא דסוף סוף מתקן פלי הוא ודוקא עשור דמאי מטעמא דרוב עמי הארץ מעשרין הוא כדקאמר הש"ס בכמה דוכתי והרמב"ם נמי ממה שלא חלק אלא בדמאי דרוב עמי הארץ מעשרין מינה אנו למדים דטבילת פלים שנטמאו בולד הטומאה דלא דמאי לה ואסיר וכל זה בשבת אבל בי"ט פלי שנטמא בולד הטומאה אפילו בי"ט עצמו מותר להטבילו כמ"ש הרמב"ם להקדיא בפ"ד מהי"ט הלכה ח': ופש גבן לתת טעם להרמב"ם דפסק כרבי דאמר כל דאסור משום שבות לא גזרו בין השמשות וחילק דדוקא בהיקא דאיכא משום מצוה או בשעת הדחק כגון שהיה טרוד אבל בר מן דין לא שרי בין השמשות ולא חילק הרמב"ם בין עירובי תחומין לעירובי חצרות והש"ס לא משמע כן דקאמר בישווא דמתני' דקתני התם בשבת שלשה דברים צריף אדם לומר בע"ש קודם חשיכה ערבתם כו' ספק חשיכה ספק אינו חשיכה כו' אבל מערבין כו' והקשה הש"ס רישא לסיפא דמרישא משמע קודם חשיכה אין אבל ספק חשיכה אין מערבין ומסיפא משמע דס' חשיכה מערבין ומשני פאן בעירובי תחומין פאן בעירובי חצרות ע"כ והרמב"ם לא חלק בין שני עירובין אלו.

ונראה לומר דמפרשה על זה האופן רישא דקתני אסור בעירובי חצרות פינו דלית ביה מצוה אסיר ופשטה נמי הכי משמע דאין אדם אומר בכל ע"ש בביתו ערבתם על עירובי תחומין אלא על עירובי חצרות וסיפא דקתני ספק חשיכה מערבין מיירי בעירובי תחומין פינו דאית ביה מצוה דהא אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה וכינו דהוי לדבר מצוה מותר בין השמשות וכו' מרויחין נמי מנא ליה להרמב"ם דלדבר מצוה הוא דשרי אלא דכלהו רבנותא לא מפרשי לה הכי וגם הרמב"ם בפירוש פירשה דרישא דאסיר הוא בעירובי תחומין והיה נראה לומר דבטר דאשכחין היה דעירובין דאמר רבי דכל דאיכא משום שבות מותר בין השמשות ואשפחן נמי רבינא התם דטרח לישוב הך משנה דנתנו בראש הקנה בזמן שהוא תלוש ונעוץ כו' דאתיא כרבי ש"מ דהלכתא כותיה ומהשתא אי מפרשי' הך דבעירובי תחומין אסור הו"א מתני' דלא כרבי ולהכי מפרשינן כדפירשנו ברישא בעירובי חצרות דלית בהו מצוה וסיפא בעירובי תחומין דאית בהו מצוה מן הסתם: אלא דמצאתי להרמב"ם גופיה כתב בפ"ו ומהלכות עירובין הלכה י"ב וז"ל וספק העירוב כשר אעפ"י כן ספק חשיכה אין מערבין עירובי תחומין לכתחילה ואם עירב הרי זה עירוב ע"כ.

דברי רבינו מוכרחים הם דמיירי אפילו בעירובי תחומין שהם לדבר מצוה דאי מיירי בעירובין שאינו לצורך מצוה מאי איריא ספק חשיכה דנקט אפילו מבעוד יום נמי אסור לערב עירובי תחומין לכתחילה אם לא לצורך מצוה כמו שכתב הרמב"ם ז"ל עצמו בפרק הגז' הלכה ו' וז"ל אין מערבין עירובי תחומין אלא לדבר מצוה כו' ואם עירב כו' אלא לדבר הרשות הרי זה עירוב עכ"ל.

אלא ודאי דאפילו לדבר מצוה קאמר הרמב"ם ז"ל דאין מערבין עירובי תחומין בין השמשות מהשתא בהכרח דמפרש מאי דאמר בש"ס דקאמר פאן בעירובי תחומין פלי רישא דאסר פאן בעירובי חצרות בסיפא דשרי וכמו שפירש בפירוש המשנה ועיקרי ונהגם דפסק הרמב"ם כרבי דכל שהוא משום שבות מותר בין השמשות במקום שיש מצוה אעפ"י כן פסק בעירובי תחומין

אפילו משום מצוה אין מערבין משום דשאני עירובי תחומין דאית ליה סמך מדאורייתא דהחמירו בו לכתחילה דאי לא תימא הכי קשה סתמא דהקא עם סתמא דעירובין דקתני נתנו פבור כו' הרי זה עירוב ואוקמוהו התם בעירובין דף ל"ד פ"ד דאמר פל' שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות והקא סתם לן בעירובי תחומין דאפילו לצורך מצוה לא לזה בהקב"ה לומר דהא נמי אתיניא אפילו אליבא דרב וטעם הנ'.

ומאי דהצריה הרמב"ם בהתיר השבות בין השמשות צורך מצוה משום דרב דאמרה להא מלתא דאין שבות בין השמשות בעירובי תחומין אמרה וקי"ל אין עושין עירובי תחומין אלא לצורך מצוה פדאמר רב יוסף שם בעירובין ופסקה רבינו בפ"ו הלכה ו' א"כ מנא לן להתיר שלא במקום מצוה ודן הרמב"ם שעת הדחק דכונתה דכינון דלא הוי בהא מלתא איסור פל' דאגיס לא אסרינו ליה ומאי דמסקינו בש"ס סיפא דהו' מתני' דקתני אכל מערבין דמייירי בעירובי חצרות ומשמע דליכא מצוה ואפילו הכי שרי ולהרמב"ם ז"ל לא שרינו אלא במקום דאיכא מצוה פבר פתב הרמב"ם בפ"א מהלכות עירובין הלכה כ"א וז"ל ומערבין עירובי חצרות ושתופי מבואות בין השמשות אע"פ שהוא ספק כו' יע"ש הרי דכתב התר עירובי חצרות ואפילו ליכא מצוה והוא מאי דאוקימנא בש"ס סיפא דמתני' בעירובי חצרות ואפילו ליכא מצוה ובהו מודו כ"ע ואפילו רבנו דפליגי עליה דרב דקיל טפי עירובי חצרות כאו' ז"ל ושבות זה דאסרו רבנו לעשות עירובי חצרות בשבת קיל מכל שאר השבותים דאסרו חז"ל כגון לשוט ולעלות באילן ולהטביל פלים ולהגביה תרומות ומעשרות ולזה פל' שאר השבותים לא הותרו בין השמשות אלא במקום מצוה ושבות זה דעירובי חצרות הותר בין השמשות אפילו אין בו צורך מצוה ולא שעת הדחק אעפ"כ שרי נמצינו אומרים ג' חילוקי דינים בבין השמשות עירובי תחומין אפילו לצורך מצוה אין לעשות לכתחילה.

פל' שאר השבותים חוץ מעירובי חצרות לדבר מצוה מותרים בב"ה. עירובי חצרות מותר אפילו אין בו צורך מצוה וראיתי להרב כ"מ שכתב בשם ה"ר אברהם בנו של הרמב"ם דהרמב"ם למד לומר דשעת הדחק הוי כבמקום מצוה מההיא דקתני במתני' אכל מערבין וטומנין כו' ומוקמינו ליה בעירובי חצרות ועירובי חצרות לית בהו מצוה ואעפ"כ שרי הא ודאי דמייירי בשעת הדחק כו' יע"ש ודבריו קשים דלדבריו ז"ל עירובי חצרות דקא שרי במתני' היינו דוקא בהיכא דהוי טרוד והודחק א"כ אמאי מחלק בש"ס דרישא דמתני' איירי בעירובי תחומין כו' לימא רישא וסיפא תרנייהו בעירובי חצרות אלא דרישא מייירי שלא בשעת הדחק וסיפא מייירי בשעת הדחק אלא ודאי דליתא.

ותו בר מן דין וכי הרמב"ם יעשה אוקמתות במשניות מה שלא הוזכרו ולא נרמזו בש"ס אלא ודאי דליתא. ותדע עוד דכשכתב הרמב"ם בפ"א דין היתר עירובי חצרות לא התנה בו דדוקא בשעת הדחק ומשמע ודאי דבכל גוונא מתיר אלא ודאי פדכתי' עיקר: שם גמרא מטבילין מגב כו'.

פי' רש"י הבא להחמיר על עצמו ולהטביל כו' יע"ש והרמב"ם ז"ל פתב בפ"ד מהלכות י"ט וז"ל מי שהיה טהור לתרומה ורוצה ולהטביל לקודש מותר כו' וכן פי' בפ"א המשנה ומסתברא לומר שזו היא ג"כ דעת רש"י ומה שפי' הבא להחמיר פי' ולאכול על טהרת קודש דאי לא תימא הכי ק' פשיטא דשרי הא לא מטהר מידי בטבילה זו ותו חנומת טבילה זו היכא פתיבא אלא דק' לי לדברי הרמב"ם דפי' האי קולא דמגב לגב כו' בי"ט ולא פתבה בשבת דמש' דבשבת אסור ק'.

השפּתָא פּלי שְׁנַטְמָא בּוֹלַד הַטְּוּמָאָה מַעִי"ט מוֹתֵר לְהַטְבִּילוֹ בִּי"ט כַּמ"ש רַבִּינוּ שֵׁם בְּהִלְכָה שְׁלַפְנִיָּה פְּלִי שְׁהִיָּה טְהוֹר לְגַמְרֵי אֵלָא לְטוּבְלוֹ מִשּׁוּם מַעְלָה שְׁעָשׂוּ חֲכָמִים בְּטְהוּרוֹת מִיבַעֲיָא וִי"ל דְּאַצְטְרִיף לְמִימֵר דְּלֹא תִימָא דְּנֻקָּא פְּלִי שְׁנַטְמָא בּוֹלַד הַטְּוּמָאָה מוֹתֵר מִפְּנֵי שֶׁהוּא צְרִיף לְהַטְבִּילוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בִּי"ט הַתִּירוֹ לֹו לְהַטְבִּיל אֲבָל פְּלִי זֶה שֶׁהוּא טְהוֹר וְהוּא נִמְלָךְ בִּי"ט לְהַטְבִּילוֹ לְהוֹסִיף טְהוּרָה עַל טְהוּרָתוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּמַעְלָה אַחֲרַת אִימָא דְּלֹא מִשּׁוּם דְּאִין בְּזַה שׁוּם צְוֹנָךְ י"ט וְהו"ל טְרַחָא שְׁלֹא לְצוֹנָךְ קַמ"ל וְלִהְכִי גִתְחַפֵּם הֶרְמַב"ם וְהַקְדִּים לֹוּמֵר דִּין הַתֵּר מְטַבִּילִין פְּלִי שְׁהִיָּה טְהוֹר לְתִירוּמָה פְּדִי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ קוּדֵשׁ וּבְתֵר הֵכִי פִתְבֵּי דִין פְּלִי שְׁנַטְמָא מַעִי"ט בּוֹלַד הַטְּוּמָאָה וְכַתֵּב הַטַּעַם לְפִי שֶׁהוּא טְהוֹר מִן הַתּוּרָה לֹוּמֵר דְּבְזַה אֲנִי צְרִיף לְתַת לָךְ טַעַם לְפִי שֶׁהוּא טְהוֹר מִן הַתּוּרָה אֲבָל בְּהִלְכָה שְׁלַפְנִיָּה אִין צְרִיף לְתַת טַעַם זֶה וְהוֹצְרָךְ לְהַשְׁמִיעֵנוּ לְאוּ מִשּׁוּם שְׁלֹא תִטְעָה דְּאָסוּר שְׁמָא יִשְׁהָה אֵלָא לְבַל תֵּאמֵר טְרַחָא שְׁלֹא לְצוֹנָךְ הֵנִי קַמ"ל.

אֵלָא דְּפֶשׁ גִּבְּן לִיתוּבֵי דַעְתָּא לְדַעַת הֶרְמַב"ם בְּיָשׁוּב דְּבָרֵי הַבְּרַיְיָתָא דְּקַתְנֵי פִיַּצַּד מַגֵּב כּו' הַרוּצָה לְעִשׂוֹת בְּתוֹ ע"ג פְּדוּ כּו' עוֹשֶׂה פִיַּצַּד מִחֲבוּרָה כּו' הִיָּה אוֹכַל בְּחֲבוּרָה כּו' וּא"כ לְדַבְרֵי הֶרְמַב"ם הֵכִי פִירוּשָׁה אָמַר גִּתּוּ בְּמַקּוֹם מַעְלָה רִאשׁוֹנָה וְכַדּוּ בְּמַקּוֹם מַעְלָה שְׁלַמְעָלָה מִמְּנָה וְיָדוּעַ הַפְּנוּהָ וְאָמַר מִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה פִּי אֲפִילוֹ כְּבָר הַטְבִּיל דְּהֵינּוּ לְמַעְשָׁר דְּנִימָא דְּכָבֵר יֵשׁ לָהֶם מַעְלַת טְהוּרָה אַחֲרַת לֹא נִתִּיר לֹו לְטְרוֹחַ בְּשִׁבִיל מַעְלָה אַחֲרַת וְרִישָׁא דְּהַתִּיר לֹו מִיָּרִי דְּאִין לֹו שׁוּם מַעְלָה דְּהַטְבִּילַת פְּלִי אֵלָא טְהוּרַת חוֹלִין הַתְּרַנּוּ לֹו לְהַטְבִּיל לְמַעְשָׁר לְעִשׂוֹת מַעְלַת טְהוּרָה א' בִּי"ט אֲבָל אִם כְּבָר יֵשׁ לֹו טְהוּרַת י"ט מַעְשָׁר לֹא קַמ"ל וְדָרְךְ הֶרְמַב"ם בְּמִשְׁנָה אִינוּ פְּדָרְכוּ בִּיד: שֵׁם גְּמָרָא אָמַר עוֹלָא כּו' כָּל הַסּוּגִיָּא פִּי לְמַעְלָה בְּגְמָרָא דְּרַף י"ז ע"ב ד"ה אָמַר רַבָּא הִלְכְתָּא כּו' יַע"ש: שֵׁם ע"ב גַּמ' ר"ש אוֹמֵר הֵרִי הוּא אוֹמֵר כּו' עֵינִין מ"ש בְּחִגִּיגָה דְּרַף י"ז: שֵׁם גְּמָרָא וּמַאי שְׁנָא חֲג הַסּוּפוֹת כּו' לֹוּמֵר שְׁנָה אַחֲרוֹן ע"כ הַקְּשָׁה הַחֲכָם הַשְּׁלָם כַּמְה"ר חַיִּים יְאַנְדָּה אִמְזָלָה ה"י א' מְבַנֵּי הַיְשִׁיבָה ה"י א"כ נִימָא הֵינּוּ דְּאִיכָּא בֵּין ר"א בַּר שְׁמַעוֹן לְת"ק וְלַעוֹלָם לְכ"ע אִין קַרְיָבִין בִּי"ט וְחַג הַסּוּפוֹת דְּקַתְנֵי הֵינּוּ בַּחַה"מ וְתַרְצִיתִי לֹו דָּאִם כֵּן הו"ל לְפִירוּשֵׁי דְּמַדְקַתְנֵי סְתָם מִשְׁמַע אֲפִילוֹ בִּי"ט בְּשִׁלְמָא ת"ק פִּי לְמַלְתִּיָּה מְדַקְאָמַר וְלֹא בְּעִצְרַת מִפְּנֵי שֶׁהוּא י"ט דְּזַה הֵנִי כְּאֵלוֹ פִּי לְהַדְיָא דְּבַח"מ אִיירִי מִשָּׂא"כ ר"א בַּר שְׁמַעוֹן דְּקַתְנֵי סְתָם וּמָה גַם שְׁקִדָּם לֹו דְּבָרֵי ת"ק דְּאָסֵר בְּעִצְרַת מִשּׁוּם י"ט וְלֹא חֵשׁ הוּא לֹוּמֵר חֲג הַסּוּפוֹת סְתָם דְּמַשׁ אֲפִילוֹ בִּי"ט ש"מ דְּאֲפִילוֹ בִּי"ט וְהַש"ס גִּתְחַפֵּם לְהַכְרִיחַ דְּבִי"ט אִיירִי מְקַמֵּי דִּיוֹק מ"ש חֲג הַסּוּפוֹת דְּנֻקְט דְּבַהֲכִי מְכָרִיחַ טְפִי וְאֵה"נ אִי פְּרָכִי בְּתֵר דְּדִיִּיקִינֵן מ"ש חֲג הַסּוּפוֹת דְּנֻקְט וּמִשְׁנִינֵן לֹוּמֵר לֹוּמֵר שְׁנָה גוֹרָם מִשְׁנִינֵן הֵכִי וְכָל זֶה דְּרַף דְּחוּק בְּש"ס וְהַנְּכוּן לֹוּמֵר הוּא דְּטַעְמָא דְּש"ס הוּא דְּאִי תִימָא דְּכָל עֲצָמוֹ דְּר"א בַּר שְׁמַעוֹן לֹוּמֵר דְּזַה גוֹרָם לֹא הו"ל לְמִימֵר כַּה"ג מְבִיא אֲדָם בְּחַג הַסּוּפוֹת דְּמִקְחוּזֵי דְּשְׁרִיטָא קַמ"ל אֵלָא הֵכִי הוּל"ל חֲזִיב אֲדָם לְהִבִּיא כּו' וְאִזּוּ שְׁמַעֵי שְׁפִיר דְּלֹא אֲתָא אֵלָא לֹוּמֵר דְּזַה גוֹרָם וּמְדַקְאָמַר מְבִיא אֲדָם כּו' מִשְׁמַע דְּשְׁרִיטָא הוּא דְּקַמ"ל וְלִזְהָ דְּיִיק הַש"ס אִימַת אֵלִימָא בַּח"ה וְאֲתָא לְאִשְׁמוּעֵינֵן דְּנִדְרִים וּנְדָבוֹת קַרְיָבִין בַּח"ה הֵינּוּ ת"ק דְּקַאָמַר אֲבָל מְבִיא בְּחַג הַסּוּפוֹת וּפִירְשָׁנָהוּ בַּתְּה"מ דְּמוֹתֵר לְהִבִּיאָם וּמִשְׁנֵי אֵלָא וְדָאִי בִּי"ט קַמ"ל ר"א בַּר שְׁמַעוֹן דְּנִדְרִים וּנְדָבוֹת קַרְיָבִין בִּי"ט וּבְתֵר הֵכִי קֹאמֵר ש"ס מ"ש דְּנֻקְט הָאִי שְׁרִיטָא בִּי"ט דְּסוּפוֹת וְלֹא בְּשָׂאָר י"ט וּמִשְׁנֵי לְטַעְמִיָּה כּו' פִּי לְמַאי דְּסָבֵר דְּזַה מְעַכְבֵּי לְהִכִי נֻקְט לְמַלְתִּיָּה בְּחַג שְׁחִיבֵי לְהִבִּיא בּוֹ עַכ"פ: דְּרַף כ' גְּמָרָא נְדוּר וְאִינוּ יוֹצֵא נְזִיר וְאִינוּ מְגַלַּח כּו' הַהוּא גְּבָרָא כּו' פִּי רַש"י וְתוֹ דְּטַעְמָא דְּתַנְאוּ שְׁהַתְּנָה בְּטַל הוּא מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּאָמַר הֵרִי עָלֵי גִתְחַיִּב דְּאִמִּירָה לְגְבוּהָ כּו' וְכִי הִזְדַּר אָמַר כּו' לְאוּ מְלַתָּא הִיא ע"כ.

לכאורה קשה מההיא דתנן בפ"ב דנזיר האומר הריני נזיר לכשיהיה לי בן כו' ונולדה לו בת. אינו נזיר ע"כ ואמאי נימא פנין דאמר הריני נזיר כו' נתחייב ובשארמר לכשיהיה לי בן כו' הגם שנולדה לו בת פבר נתחייב וי"ל דלא אמרינן הכי אלא במתנה על מה שפיתוב בתורה פגון הכא דאומר הריני נזיר ונאגלח ממעות מעשר או תודה ונאצא פה י"ח כו' בזה הוא דאנו אומרים דכבר נתחייב אבל כל שאינו מתנה על מה שפיתוב בתורה לא אמרינן הכי.

ומדברי רש"י ותו' מוכח דהכא עסיקי' אפילו אמר על מנת שאגלח ממעות מעשר ועל מנת שאצא פה י"ח חגיגה אעפ"י כן חייב בנזירות ובתודה ואינו מגלח ממעשרות ואינו יוצא י"ח חגיגה ותמיהא לי טובא אמאי מחייבינן ליה בנדרו פנין דס"ס גילה דבריו שאינו נודר אלא בתנאי זה.

וראייתי להתו' שהעירו על זה בכתובות דף נ"ו ד"ה הרי זו מקודשת ומירצו וז"ל והשתא דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דוקא כשאינו מתנה על מה שפיתוב בתורה דומיא דבני גד כו'.

ודע דמאי דאנו למידין משפטי התנאים מתנאי בני גד ובני ראובן והם אך בפעה א' להיות תנאי פפול ב' הן קודם ללאו. ג' תנאי קודם למעשה.

ד' שיהיה התנאי אפשר לקיימו העלה הראב"ד והסכים לו הרמב"ן והרשב"א בחידושי' במכילתין דלא אמרינן הכי אלא בהיכא דהמעשה נעשה מידי פגון נתינת יד וחליצת יבם וכמו כן המקדש האשה אלא בהיכא דהמעשה נעשה מיד בזה הוא דאנו צריכין לכל חוקות משפטי פרטי הדינים האמורים במעשה בני גד ובני ראובן אבל כל המדבר דברים בעלמא אין צורך לא בפפל התנאי ולא בהקדמה כו' אלא כל דהתנה התנאי מעכב על הדבר.

וכן דייקתי ג"כ מדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' אישות שקתב וז"ל אבל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בדינך זה ונתן הדינך בינך והשלים התנאי ואמר אם תתני לי וכו' תהיה מקודשת ואם לא תתני לא תהיה מקודשת הרי התנאי בטל מפני שהקדים המעשה ויתן בינך כו' יע"ש.

הרי דהעקר הוא בשביל שעשה פבר מעשה וכדעת הראב"ד ז"ל וכן הוכיח הרמב"ן ז"ל מהירושלמי להדיא וכפ"ז במאי דקמן במקדש הרי עשה מעשה וגם באומר הריני נזיר ע"מ שאשתה יין אמירתו בנדרים כמעשה חשיבא וכאלו עשה מעשה ולזה אנו צריכין שיהיה התנאי דומה לתנאים האמורים שם בבני גד ובני ראובן ושם לא היו התנאים הפך ד"ת תו הקשו התם התו' על זה מההיא דאמרינן בסוף מסכת מנחות האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ומפרשינן ליה בש"ס האי גברא לצעורי נפשיה נתפנון אי סגי בטרחא דבית חוניו טרחא טפי לא מצינא לאצטעורי כו' יע"ש.

ואמאי הרי מתנה על מ"ש בתורה ותו' דלא אמרינן מתנה כו' אלא היכא דנתפנון לעקור מ"ש בתורה אבל התם סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואינו מתפנון לעקור ואית לן למילף מתנאי בני גד ובני ראובן ע"כ.

לפי זה מאי דאמרינן דהוי מתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל דוקא בנתפנון לעקור והמקדש אשה יודע דחייב מן התורה בשאר כסו' ועונה ולו יהיה דימצא מאן דלא ידע אזלינן בטר רובא דעלמא אלא דקשה ואמאי לא נימא הכי נמי בהאומר הריני נזיר על מנת שאשתה יין דסובר דזה מותר וטועה בדין ואינו עוקר ד"ת ובמסכת נזיר דף נ"א תירצו התו' באופן אחר שפיתבו בד"ה דהוי מתנה כו' וז"ל וא"ת הא אמרינן הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו כו' ואם גלח בבית חוניו יצא

ואמאי הא הו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה וי"ל דמשמעות לשונו סובל שני דברים משמע מקדש ואם גלח בחוניו לא יצא ומשמע נמי שאינו מכנין אלא לצעורי נפשיה ואם גלח בבית חוניו יצא ובמקדש הוי חולין לעזרה ונזירות מיתלא תלי וקאי אי מגלח במקדש גלי מלתא דלנזירות מעלייתא נתפון וע"מ דקאמר לאו כלום הוא ואם גלח בחוניו גלי מלתא דלצעורי מכנין ע"כ וקשה אמאי לא אמרינן נמי באומר הריני נזיר על מנת שאהא שותה יין דלצעורי נפשיה קא מיפונין: ונראה דשאני האומר על מנת לגלח בחוניו ענין זה פולל עקירת כל הנזירות ולהכי יש צד לומר שמכנין לצעורי נפשיה מה שאין פן פשאומר ע"מ שאשתה יין אין הנזירות נעקרת דלאו כ"ע גמירי דאין נזירות לחצאין, פי היכי דכ"ע ידעי דנזיר בלא קרבן לאו נזיר הוא וכשאמר שיגלח בבית חוניו מוכחא מלתא דאין פאן נזירות כל עיקר אלא לצעורי נפשיה משא"כ על מנת שאשתה יין אין לבו מקום לומר דלצעורי נפשיה מכנין אלא כפשטן של דברים דנזיר ממש קאמר ואין דרפסו"ל מרנוח בהא מלתא והיה נראה לשנויי בהא מלתא באופן אחר והוא דכל היכא דמתנה תנאי בגוף הגדר הפך ד"ת פגון שאמר הריני נזיר והתורה אמרה דבאומרה נזיר יתחייב לאסור יין ותגלחת וטומאת וקא הוא והוציא אחת מהנה והתנה בה שאינו חפץ בה הרי זה מתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל והטעם דכשאמר הריני נזיר הוי פאלו אמר בפיו ובשפתי הריני נזיר מהנין ומהתגלחת והטומאה ולזה הגם דהדר ואמר ע"מ יבטלו דבריו דלאו כל פמיניה לסתור מה שאמר אבל כל שהתנה דבר שאינו בנשמע מדבריו פגון האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו אין דין התגלחת נשמע במאמר הריני נזיר אלא הוא ענין ויכול להתנות עליו ותדע שאין עיקר טעם בזה מפני שמתנה על מ"ש בתורה לכד דהרי אם קדם לומר על מנת שאשתה יין נאגלח הריני נזיר אינו נזיר לדעת רבנן דר"ש ולזה תמצא דפליג התם רב המנונא אדרבא דאמר שם בטעם המשנה דקתני האומר הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו אם הקריבה בבית חוניו יצא וקאמר רבא דטעמא הוא דהאי גברא לדורון נתפון ופליג עליה רב המנונא ואמר דלאו היינו טעמא אלא משום דהוי פאומר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותא כו' ופסק הרמב"ם דטעמו דרב המנונא משום דכשאמר הרי עלי עולה לאו משמעותיה אלא קרבן ולהכי פי הדר ואמר שאקריבנה בבית חוניו סתר הנשמע ולהכי לא מפטרינן ליה אלא מטע' דהוי כמתנה שאינו חייב באחריות' דאינו נשמע הפכיות הא מלתא במאמר הרי עלי עולה נאפילו היה תנאי נגד מה שכתוב בתורה הוה שרי אלא דקשה לפי זה מאי דקאמר הש"ס הכא האומר הריני נזיר נאגלח ממעות מעשר ופירש"י ותוס' וגם הרמב"ם ד' אפי' אמר ע"מ תנאו בטל ונדרו קיים אמאי והרי לא אמר דבר הפך ד"ת בגוף הגדר.

והנכון לומר דזה הוא מ"ש התוס' בכתובות ופירושו הוא עז"ה דהאומר הרי את מקודשת ע"מ שאין לה עלי שאר פסות ועונה וכן האומר הריני נזיר ע"מ שאשתה יין כו' וכן האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח ממעות מעשר פוליהו מדקאמר פוליהו מדקא' ע"מ דבר זה ש"מ דיודע הוא דחייב בהן שהוצרכו להתנות דאי לא תימא הכי אמאי הוצרכו להתנות וכיין דכן הרי גילה דעתו דיודע דד"ת הוא פן והוא מתנה לבטל ולזה אין תנאו קיים דממ"נ אם נתפון לבטל ד"ת בטל תנאו דהא מתנה להדיא לבטל מ"ש בתורה ואם נתפון לומר פי היכי דזה אי אפשר גם נדרו אינו נדר א"כ למה נדר לישתוק.

אלא ודאי דנתפון עכ"פ לנדר ואינו אלא מתנה לבטל ד"ת ולהכי תנאו בטל והגדר קיים א"נ פיין דיודע דהוי ד"ת הוא גופיה יודע דאי אפשר לבטל ד"ת ודבריו דברי כדי נינהו והוא ע"ד או' ע"מ

שתעלי לרקיע כו' ר"י בן תיממה אומר שהתנאי בטל מטעם דאין זה אלא כמפליגה בדברים וכתב הרמב"ם דהוי דרף שחוק והיתול ע"כ.

והגם דבאומר לאשה על מנת שתאכל חזיר אנו אומרים דתנאו קיים ה"מ חושב שלא תקבל ולא תתקדש ולא תאכל חזיר מה שאין פן השתא דתולה בעצמו ואומר על מנת לבטל דבר תורה אי אפשר שיכונן לאמת התנאי והוי פדברי הפלגה ולהכי תנאו בטל והנדר קיים מה שאין פן הנודר ע"מ לגלח בבית חוניו אין לנו מקום לומר שיודע שבבית חוניו אמרה תורה אין להקריב דנאמר הרי זה מתנה על מה שפתיב בתורה אלא אדרבה פניו דראה דמקריבין שם חשב שאין איסור בדבר ונעלם ממנו האיסור והגם דמתנה על מנת שאגלח בבית חוניו יש לנו מקום לומר דהכי קאמר דלקיות דמקריבין ג"כ בבית המקדש ומקריבין בבית חוניו רצה להקל על עצמו בטרחה שלא לטרוח להעלותו עד בהמ"ק וכדאיתא שם בשילהי מסכת מנחות דלטירחא מועטת נתפון ולעולם אין להקריח מדבריו שיודע שאסור בבית חוניו דנימא מתנה על מה שפתיב בתורה וא"ת א"כ פשיטא שיכול לגלח בבית חוניו פניו דלא ידע איסורא ולא הוה צריך לאתנויי י"ל לפי שיודע בנדאי שבבית המקדש יותר מקום קדוש וראוי מבית חוניו חש לומר סתם שלא יתחייב לגלח בבהמ"ק לזה א"מ ע"מ כו' אבל לעולם אין איסור בדבר.

נמצינו אומרים פל שמתוך לשון הנדר ניכר שיודע ד"ת והוא מתנה הפך הנדר קיים והתנאי הוי מילי דכדי וכל דאמרינו שאינו נודר אלא על מנת לחושבו שיכול להתקיים תנאו דלמפרע ד"ת אינו לקיים התנאי הוי הנדר בטעות ואינו נדר וכפ"ז פל דמוכן מדבריו דיודע דהתורה אמרה הפך תנאו ואעפ"י כן מתנה התנאי בטל והנדר קיים ומהשתא מ"ש רש"י והתו' ה"כא דטעמא דאמר ר"י נדור ואינו יוצא נזיר ואינו מגלח הוא משום דכיון דאמר הרי עלי נתחייב דאמירה לגבוה כו' ה"כ פירושו וכיון דמתנה אחר הנדר תנאי שהוא הפך ד"ת לאו פל כמיניה ותנאו בטל אבל אם אמר את"כ פשיהיה לי בן וכדומה לא אמרינו בזה אמירתו לגבוה.

עוד נראה לומר דרש"י נתפון לומר דלפום מאי דפרישית דטעמא דהא מלתא דאמרינו מתנה על מה שפתיב בתורה תנאו בטל היינו טעמא משום דליכא דכונה בתנאי בני גד ובני ראובן כמ"ש התו' בכתו' ומאי דאנו לומדים מתנאי בני גד ובני ראובן לא הוי אלא בעשה מעשה תכף כדעת הראב"ד ורוב עמודי ההוראה וה"כא באומר הרניני נזיר לא עשה מעשה וא"כ אמאי צריכין בנדון זה ללמוד מב"ג וב"ר ולומר דלא אשכחן דכונה ה"א לא צריך וכל תנאי דהוי מועיל לזה כתב רש"י דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וכאלו עשה מעשה וכיון דכן תנאו בטל משום דהתנה על מ"ש בתורה ולא חש רש"י לפרושה דדוקא משום מתנה על מ"ש בתורה היא דאמרינו ה"כ משום דמשנה שלימה היא האומר הרניני נזיר פשיהיה לי בן ונולד לו בת וכו' אינו נזיר ומלתא דפשיטא היא.

ודע דלא א"מ רש"י ות"י במאי דקמן דה"ה אם אמר על מנת אלא דוקא באומר הרניני נזיר על מנת לגלח כו' וכן באומר הרי עלי תודה כו' אבל בההיא עובדא דההוא גברא דאמר תנו ת' וזו כו' ה"מ דוקא דאמר בסדר האמור בש"ס אבל אם אמר על מנת או דלינסיב ברתאי אי נסיב שקיל ואי לא לא ומאי דמתנו לה לההיא עובדא בהדי ה"ה דבטעא מיניה ר"ל מר' יוחנן לפום מאי דכתבו התו' ה"כא בד"ה נזיר וז"ל אבל אם אמר איפכא כו' יע"ש.

וכן ומשמע מדברי רש"י שפכת וז"ל וכי הדר אמר על מנת לאו פלום הוא ע"כ. לפי זה מאי דמתנו ליה בהדי הך דבעא ר"ל מר"י היינו לומר דדמיא להו בדבר זה דכי היכי דבהנהו בעיני דר"ל דוקא אי אמר בסדר זה אבל אי אפיך לא.

ה"ה נמי בההוא עובדא דוקא דאמר ה"ה אי אפיך ואמר פלוני לינסיב ברתמי ונהבו ליה ארבע מאות וזו הוי דינא הכי אי נסיב לשקול אי לא נסיב לא לשקול וסברא זו סברא היא וכ"כ הרשב"א להדיא בחידושיהו במכילתין וכל זה דוקא בכה"ג דתרונייהו מתנתא יתיב זויי וברתא אבל האומר ה"ה לברתי מאה מנה ומעשה פסות ומת וברתי ה"ה מתה הפת קודם שינתנו לה המאה מנה ובאים יורשיה לתפוע אין להם דין בזה דהנותן אדעתא דכסות אמר ולא דמי לנדון דידן דהכא בדיבור שני שאמר לינסיב ברתמי מתנה אחרת הוא נותן וכמו שפירש הרי"ף והרמב"ם בפ"א מהלכות זכייה ומתנה.

משא"כ שמתעשה פסות לא משמע אלא על מנת שמתעשה פסות וכיון דליתא לעשות פסות לא זכתה ודברי הרב תה"ד בשאלה אינו מחננרים בעיני ובפרט במאי דפי' בסוגיין ומה שתמה לא ק' פסום מאי דכתיבנא נמצינו אומרים דלדעת רש"י ותוס' דלא אמר ר"י נזיר ואינו כו' נדור כו' אלא בדאמר בסדר זה אבל אי אפיך לא: וראיתי להרמב"ם בפ"ו מהלכות אישות שפכת וז"ל הרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו אלא שהתורה אסרה אותו כגון האומר לאשה אם תאכל חלב נדם הרי את מקודשת ואם לא תאכלי לא תהיה מקודשת וכו' ואחר שהתנה נתן הדינר כו' הרי התנאי קיים כו' ואין אומרים בזה מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי בידה שלא תאכל ולא תתקדש ע"כ.

הרי דלא אמר דהתנאי קיים אפילו הקדים התנאי אלא לפי שאין זה נקרא מתנה על מה שכתוב בתורה אבל אם ה"ה חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה הגם שהקדים התנאי תנאו בטל א"כ ה"ה נמי באומר הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר פינן דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו הקדים ואמר על מנת שאגלח ממעות מעשר הריני נזיר נקרא זה מתנה על מה שכתוב בתורה ויגלחון מן החולין.

ולפום השתא לדעת הרמב"ם מאי שייכות להך עובדא דמתנו ליה בהדי הך דבעא ר"ל מר"י: ונראה לומר דהרמב"ם גילה דעתו בזה ממה דכתיב ה"ה תלת הלכות דמיייתי הש"ס ה"ה בשלשה חילוקי דינים בפ"ב מהלכות חגיגה פתב בהלכה י"ד וז"ל האומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתו כו' יע"ש.

ובפ"ח מהלכות נזירות ה' י"ד פתב וז"ל הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר שני כו' יע"ש. ובפרק י"א מהל' זכייה ומתנה ה' ב' פתב וז"ל ש"מ שאמר תנו ד' מאות וזו לפלוני וישא בתי כו' הרי זה כמי שנתן לו ב' מתנות י"ש.

רבינו חלקם לג' חילוקי דינים משונים בש"מ פתב וישא בנא"ו ובתודה פתב שאצא בשי"ן ובנזיר פתב ע"מ נר' דסובר דאם ש"מ אמר שיקח בתי בשי"ן לא זכה בת' וזו אלא אם יקח בתו אבל הנזיר תודה הגם שאמר שאצא חייב ואינו יוצא אבל אם אמר ע"מ ה"ז פטור מתודה דהרי לא נדר אלא ע"מ וטעם שאצא הוא משום שאינו מוחלט שהוא תנאי ויכולה להתפרש דמילי מילי קאמר עז"ה ושאצא בה ג"כ ידי חובתו כו' אבל בנזיר הגם דאמר על מנת הרי זה נזיר וטעמא משום דהוי מתנה על מ"ש בתורה וכדכתיבנא וא"ת א"כ גם באו' הרי עלי תודה ע"מ שאצא בה

תגיגה הו"ל מתנה על מ"ש בתורה נהרי גם הוא מגלה בפיו שאומר היפה התורה מדאצטרף להתנות פדכתיב' י"ל דשאני הקא דלעולם דיודע הוא דחייב בתגיגה ולזה אם אומר ע"מ אין סותר מ"ש בתורה נהרי הוא פאילו אומר אני נודר לעשות קרבן תגיגה תודה ולא אנשכחן דאסרה תורה דבר זה לזה אם אומר ע"מ תנאו קנים אלא לפי שאמר שאצא ואין זה מוחלט במשמעות שהוא ע"מ לזה אנו אומרים תנאו בטל ולחומרא ואין אנו אומרים פן באו' תנו לפלוני כו' שישא בתי משום דספיקא הוי ואוקמי' ממון בחזקת יורש ותדע דהראב"ד השיג על דברי רבינו באומר הרי עלי תודה שאצא בה תגיגה וכתב שאין פן הוא אלא דוקא באומר ואצא בה אבל שאצא באומר ע"מ ותנאו קנים ובפ"ח מהלכות נזירות בדין האומר הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מ"ש לא השיג מוכח דדעת הראב"ד כדפרישית דבאומ' הרי עלי תודה ע"מ שאצא בה תגיגה אין זה מתנה על מ"ש בתורה ודעת הרמב"ם פן היא ג"כ אלא מטעמא אחרתא הוא דחייב.

ולפי שתי הלכות אלו דר"י לא שוו בטעמיהו לכ"ע דהמתנה בנזירות הוי מתנה על מ"ש בתורה ואפי' אומר להדיא לשון תנאי כגון ע"מ מחייב אבל הלכה דהנודר בתודה הוי כאו' מקלי מקלי פיון דלא אומר ע"מ אבל אם אמ' ע"מ פטור מחגיגה ומטעמא דכתי': שוב מצאתי דכונה דהא מלתא בפ"ק דר"ה דאמרי' התם דף ו' אומר רבא מ"ל כגון דאמר הרי עלי עולה ע"מ שאני חייב באחריותא.

וכתבו התו' דהא לא דמי למתנה על מה שכתוב בתורה ע"כ הרי דהגם דלישנא דהרי עלי ד"ת שהוא חייב באחריותה עכ"ז פשאומר ע"מ שאני חייב באחריות' הו"ל כנדר שבממון שהוא אינו נודר אלא ע"מ שלא יתחייב באחריותו דהא נמי דכונה שאינו נודר תודה אלא ע"מ שלא יתחייב מכיסו אלא ממעות מעשר.

וא"ת א"כ מה נדר נדר י"ל דנדר שייבא החגיגה בסדר תודה בלחם ותנאי התודה. ומהשתא לדעת הרמב"ם מאי דמתנו הך עובדא דההוא גברא גבי הך דר"י משום דדמי לדין האו' הרי עלי תודה שאנו מחייבין אותו מטעם דמקלי מקלי משמען מלתיה ודכונה הדיא עובדא משום דמשתמע מלתיה מקלי מקלי אנו דנין בו הכי.

והראב"ד סובר דאפי' שאצא בה תגיגה תנאו קנים ודוקא שאו' ואצא בה וטעמו פדכתיב' ונהגם דהאי דינא דהרי עלי תודה קאמרי' לה בהדי' הדיא דהריני נזיר כו' ונהיא אפי' אומר ע"מ עכ"ז לא שוו לענין האי דינא דע"מ אלא בענין אם הקדים התנאי או איחר ותדע מההוא עובדא דההוא גברא דמיייתי הש"ס עלה ונהתם בהכרח דאם אומר ע"מ התנאי קנים: שם גמרא וממאי דב"ה שלמי חובה משלמי נדבה וכו' האי פירכא למאי דאמרינן בפר' שתי מדות דף צ"ג דתנן פל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח ת"ר קרבנו ולא פסח שיכול והל' דין הוא ומה שלמים שאינן בעמוד וקבא טעונין סמיכה פסח שהוא בעמוד וקבא אינו דין שטעון סמיכה ת"ל קרבנו ולא פסח כו' יע"ש.

כפ"ז לאו פירכא היא דאי תימא דאיכא למפרך מה לשלמי' שמצוין תא' שאינו מצוי מאי קו' היא דהגם דהתם פרי' הש"ס מה לשלמים שטעון נסכים ותנופה חוזה ושוק עכ"ז לא תני הא בהדי'הו משמע דהא מלתא דמצויים לאו שינוי'יא הוא לדחות מחמתיה קו' דחייב ונה"ש"ס הקא לא חש לפירכיה משום דק"ו הוא וכן דר' הש"ס וגם למאי דמסיק התם דקרבו לרבות פל בעלי קרבן לסמיכה הרי דלאו מדרשא דכמשפט קא דריש לה אלא ודאי דהאי פרי'תא ב"ש היא וכדברי ר"י בר אבא ולזה תמצא דפרי' הש"ס אמלתיה דר"י ואמר וסברי ב"ש שלמי חוב' לא בעו כו'

ואי תימא דאינדחו דברי ר"י מאי פריה למלתין בטר דדחו להו תלמודא ל"ל למיטרח במלתיה פל עיקר אלא ודאי פדכתיקנא: ע"ב גמרא מאי בינייהו כו' פי' לא תימא דאיפא בינייהו נטמאו אימורין כו' והבשר קנים דלרבא זורק להתיר הבשר ולרבה בר"ה פינו דנטמאו אימורין הגם דאיפא בשר לא יזרוק וכמ"ש התוס' דהול"ל איפכא.

וכפ"ז נ"ל פירכא מהו מתניתי דקתני דכבשי עצרת לכ"ע אלא איפא בינייהו נטמא בשר פי' דלכ"ע אי איפא בשר קנים זורק הגם דהיתר בטר זה אינו מן הדין דהא שלא פדין נשחט עכ"ז מצי לאכלו השתא מיהא ופלוגתיהו בנטמא בשר למר כו' ולמר כו' וכפ"ז נ"מ נמי עבר ונשחט עולה למר יזרוק הדם ולמר לא יזרוק ולפ"ז תבין אמאי לא קאמר איפא בינייהו עולה דכונת הש"ס לשלול היפוף הסברא פדכתיקב' וכמ"ש התוס' וממילא נשמע נמי דא"ב עולה נמי: דף כ"א גמרא ומי אית ליה לר"ח הואיל כו' לכאורה משמע דה"ה דה"מ למיפריה אפילו אליפא דרבא דאית ליה הואיל דלא מהני לן הואיל אלא שלא ללקות עליו אבל איסור מדרבנן איפא ותדע דמבשל מי"ט לשבת הגם שהוא על צד ההכרח אעפ"כ בעי עירוב אבל בלא"ה אסיר וטעמא דפריה לר"ח משום דהוי קו' אלימתא טפי ועוד דבדידיה עסקינו להכי מקשה אליפיה וכפ"ז למאי דמשני דאית ליה גבילה עסקינו גם לרבא בעי' להאי שינויאי וראיתי להרמב"ם ו"ל בפ"א מהלכות י"ט שפכת דין זה ולא התנה דבעינו דאית ליה גבילה אלא פתב סתם וז"ל עיסת הפלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה נאפית בי"ט עכ"ל מוכח דבכל גוונא קאמר ונראה דהרמב"ם דעת אחרת עמו בפירוש דסוגיא דידן דתלמודא לא פריה אלא לרב חסדא אבל לרבה לא קשה וטעמא משום דהגם דלא קאמר רבה אלא לענין מלקות ה"מ פשםבשל להדיא לצורה חול או לצורה שבת שאין צורה יום טוב באמצע אבל למאי דקמן פינו דאיפא צורה רועים באמצע וכל חדא וחדא נדון בה לצורה רועים אופה דזה אפילו לכתחלה שרי ולא אסרינו ליה פינו דעיקר איסור זה אינו אלא מדרבנן ולא קא פריה תלמודא אלא לר"ח דלית ליה הואיל וכינו דכן איסור זה דאורייתא נ"ט זה ולזה לא התנה הרמב"ם בדין זה תנאי דאיפא ליה גבלה פינו דפסק רבבה דאית ליה הואיל: שם גמרא הני בני באגה דרמו עלייהו וכו' א"ל חזינא וכו' ע"כ פירש רש"י דפליגא אהו דר"ח דאמר עיסה חציה כו' והתוס' משום בטענת שאני הני דבני באגה אי אפשר ליתן פת לתינוק אלא בטר אפיית הפת לבני חזיל ולא מקמי הכי ולא דמי לעיסה חציה כו' דאפשר למפליגה ולאפות של ישראל לבד והרמב"ם בפ"א מהי"ט פתב וז"ל בני החזיל שנתנו קמח לישראל לעשות להם פת בי"ט אם פשנותנו כו' שפך פת ופת ראוייה לתינוק ע"כ משמע שדברי רבינו דאפילו יתנו הפת לתינוק בתחלה קודם אפיית הפת אינו מקפידין אעפ"כ מותרדאי לא תימא הכי הו"ל לפלוגי וצ"ל לדעת רבינו מאי שנא מעיסה חציה של גוי דאסיר ופסקה הוא עצמו בתחלת הלכה זו דהרי זה מגיד דסובר דלא פליגי כמו שפכתבו התוס'.

ונר' בדקדק דברי הרמב"ם אמאי השמיענו הלכה זו בבני החזיל לישמועין בעיסת גוי כו' אם פשנותין פת לתינוק כו' בשלמא בש"ס אמרינו מעשה שהיה כף הדיה ובאו ושאלו הלכה למעשה ולעולם אה"נ עיסת גוי.

אלא דרמב"ם הו"ל לאשמועין דין פללי עיסת הגוי כו' והגם דאיפא לדחויי דנקט לישנא דגמרא עכ"ז לאו דבשל דיוקא אמרינו הכי. ותו אמאי איחר לומר תיבת י"ט בסיומא דמלתא ולא אמר על זה הדרך בני החזיל שנתנו בי"ט קמח כו' אלא ודאי שבת פנון לומר דמשום אונס והפסד ממון

הוא דִּשְׁרֵי לְזֶה אָמַר בְּנֵי הַחֵיל דְּנֻקָּא וְאָמַר לְאַפּוֹת בֵּי"ט וְלֹא לְאַחֲרָיו וְהָא מְלֻתָּא לָא הֵנָּה נִשְׁמַעַת אִי הֵנָּה אָמַר תִּיבַת בֵּי"ט סְמוּכָה לְנִתְנוּ וְדוּק.

וְדַע דְּכָל אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא אִם נֶאֱנָס לְעֵבֹר עָלָיו לְבַד מִג"ע וּע"ז וּש"ד הָרִי זֶה יַעֲבֹר וְאֵל יִהְרַג וְדוּקָא מִיְתָה אֲבָל הֶפְסֵד מְמוֹן לֹא יַעֲבֹר וְיִפְסִיד מְמוֹנוֹ וְלֹא יַעֲבֹר וְכַדְמִשְׁמַע בְּסִמוּךְ דֹּא"ל ר' יְהוּדָה בֶּן בָּבַא לְשִׁמְעוֹן הַתִּימְנִי דְלֹא הוּ"ל לְבִשְׁל לְבְנֵי הַחֵיל הֵגַם דִּהְוָה חוּטְפִין פֶּל מְמוֹנָם וְדַקְדַּק לומ' לוֹ שְׁהָרִי אֲמָרָה תוֹרָה לְכֶם וְלֹא לְנֹכְרִים פִּי' פִּינּוֹן דִּהְוִי אִיסוּר תוֹרָה לֹא הָיָה לְהֶם לְעֵבֹר מִפְּנֵי הֶפְסֵד מְמוֹן אֲבָל אִיסוּר דְּרַבְּנָן יַעֲבֹר וְלֹא יִפְסִיד מְמוֹנוֹ וְכֹן הֵיחָא דְאַמְרִינּוּן לְקַמְן דָּף כ"ב דְּבַעָא מְנִיָּה אֲבִי מְרַבָּא מֵהוּ לְרִדוֹת אֶת הַפְּלִי בֵּי"ט הֵיכָא דְאִיכָא ס' נְפִשׁוֹת לֹא קָא מִיבַעְיָא כו' פִּי קָא מִיבַעְיָא לִי מִשׁוּם אִיבוּד מְמוֹן וכו' ע"כ הֵיחָא נְמִי רַבִּיבּוּי אִיסוּר תוֹרָה הוּא אֲבָל אִיסוּר דְּרַבְּנָן פְּשִׁיטָא דְחִיּוּשֵׁינּוּן לְאִיבוּד מְמוֹן וּבְמֵאֵי דְקַמְן לְאַפּוֹת לְבְנֵי הַחֵיל אִיכָא הֶפְסֵד מְמוֹן וְעוֹבְדָא דְשִׁמְעוֹן הַתִּמְנִי תוֹכִיחַ לְהַכִּי חוּזִינּוּן אִי יִהְיֵי רַפְתָּא לִינּוּקָא וְלֹא קָא קְפָדִי בְּכִי הָאִי גּוֹנוֹנָא לֹא הָוִי אִיסוּרָא אֲלֵא דְרַבְּנָן וְכִינּוּן דְאִיכָא חֲשַׁשׁ הֶפְסֵד מְמוֹן שְׁרִינּוּן אֲבָל אִי קְפָדִי אִם כֹּן הָוִי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא דְלְכֶם וְלֹא לְכוּתִים אָמַר רַחֲמָנָא וְאִסִּיר דִּהְכָא לִיכָא הוֹאִיל.

וּלְפּוּם הַשְׁתָּא מֵאִי דְקָא פְּרִיף תַּלְמוּדָא מֵהֵוּא עוֹבְדָא דְשִׁמְעוֹן הַתִּמְנִי מִשׁוּ' דִּהְוָה ס"ד דִּהְגַּם דִּיְהִיבִי לִינּוּקָא וְלֹא קְפָדִי הָוִי אִיסוּר דְּאוֹרְיִיתָא וְעִינּוּ דִּיבּוּר שֶׁאֲח"ז הַמִּתְחִיל וּפְלִיגָא: שָׁם ע"ב גְּמָרָא וּפְלִיגָא דְרִיב"ל כו' פִּרְש"י דְפְלִיגָא כו' אֵהָא דְרַב הוֹנָא דְלַעֲיִל דְאָמַר אִי יִהְיֵי רַפְתָּא כו' ע"כ וְהַרְמַב"ם שָׁם בְּפֶרֶק רֵאשׁוֹן פֶּסֶק לְהָא דְרִיב"ל שְׁפַתְבּוּ וְז"ל מְזַמְנִין אֶת הַגּוֹי בְּשִׁבְתּוֹ וְאִין מְזַמְנִין בֵּי"ט ע"כ וְאִיְהוּ פֶּסֶק בְּהָא פְּרַב הוֹנָא פְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי בְּדִיבּוּר הַקּוּדָם לְזֶה.

וּמֵהֲרֵאשׁוּנִים אָמְרוּ דְלֹא גָרִיס וּפְלִיגָא וְשִׁנְיָא הֵיחָא דְרַב הוֹנָא מִשׁוּם דְאִי אֲפִשְׁרַת לְתַת פַּת לְתִינּוּק אֲלֵא אַחַר אֲפִינִית הַפַּת שֶׁל בְּנֵי הַחֵיל כַּמ"ש הַתּוֹס' וּלְמֵאִי דְכַתִּיבָנָא נְמִי בְּדַעַת הַרְמַב"ם דְּבְנֵי הַחֵיל הָיִינוּ טַעֲמָא מִשׁוּם דְאֶנְסִי בְּהֶפְסֵד מְמוֹן שְׁפִיר לֹא גָרְסִינּוּ וּפְלִיגָא אֲלֵא דְאִית לָן לְמִיקָם עֲלֵה דְמִלְתָּא בְּמֵאִי דְקָא בְּעֵי תַלְמוּדָא בְּסִמוּךְ לְסִבְרַת ר"י הַגְּלִילִי דְקִי"ל כְּנֻתִיָּה דְלְכִלְבִּים אִסִּיר הָנִי סוֹפְלִי לְחִיּוּתָא הֵיכִי שְׁרִינּוּן לְהוּ ע"כ מֵאִי קָא בְּעֵי וְהֵלֵא אֲפִילוּ בְּשִׁבְתּוֹ דְאִיכָא אִיסוּר אֲפִילוּ אֲנֹכֶל נְפִשׁ אָדָם אֲפ"ה שְׁרִינּוּן לְטַלְטוּלִי פֶּל דִּהְוִי מֵאֲכַל בְּהֵמָה וּמֵאִי קָא בְּעֵי תַלְמוּדָא גַּם דִּהְוִי צַרְפָּה לְשִׁנּוּי דְמִטְלַטְלִין אַגַּב רִיפְתָּא וְאֵמֵאִי וְהַתּוֹס' פִּירְשׁוּ דִּהָאִי סוֹפְלִי לֹא חֲזוּ לְחִיּוּתָא אֲלֵא ע"י הַדְּחַק.

וְהַרְמַב"ם לֹא פֶּסֶק בְּהַלְכוּתוֹ הָא מְלֻתָּא דְסוֹפְלִי לְחִיּוּתָא דְבַעְיִנּוּן אַגַּב רַפְתָּא פְּדַמְסִיק תַּלְמוּדָא וּלְמִיקָם עֲלֵה דִּהָא מְלֻתָּא זֶה אֲבִיט דְגָרְסִינּוּ בְּשִׁלְהֵי נוּטֵל דָּף קַמ"ג וְז"ל הָנִי גִרְעִינִי דְתַמְרִי אַרְמִייתָא שְׁרִי לְטַלְטוּלִי הוֹאִיל וְחֲזִינּוּן אַגַּב אֲמֹן וּדְפָרְסִינִיתָא אִסוּר שְׁמוּאֵל מְטַלְטֵל לְהוּ אַגַּב רַפְתָּא שְׁמוּאֵל לְטַעֲמִיָּה דְאָמַר עוֹשֶׂה אָדָם פֶּל צָרְכוֹ בַּפֶּת.

רַבָּא מְטַלְטֵל לְהוּ אַגַּב לְקַנְיָא דְמִיָּא כו' רַב פֶּפָּא זְרִיק לְהוּ אַחֲוִרִי הַמְטָה אֲמָרִי עָלָיו עַל ר' זְכַרְיָה בֶּן בִּיקוּלָס שְׁהֵיָה מְחֻזֵּר פְּנִי אַחֲוִרִי הַמְטָה וְזוֹרְקוֹן ע"כ הַרְמַב"ם פֶּסֶק בַּפְכ"ו מֵהֵל' שְׁבַת הַלְכָה י"ו וְז"ל פֶּל הַקְלִיפּוֹת וְהַגְרָעִינִין הַרְאוּיִם לְמֵאֲכַל בְּהֵמָה מְטַלְטֵלוּ אוֹתָם וְשִׁאִינָם רְאוּיִים אוֹכֵל אֶת הָאוֹכֵל וְזוֹרְקוֹן לְאַחֲוִרִי וְאִסוּר לְטַלְטֵלָן ע"כ מוֹכַח מְדַבְּרִיו שְׁתֵּי הַלְכוֹת א' דְאֲפִילוּ אוֹכֵל הַפְּרִי בְּשִׁבְתּוֹ אַעפ"כ אִם הַגְרָעִין רְאוּי לְבֵהֵמָה מְטַלְטֵלִין הַגְרָעִין לְהַדְיָא ב' דְאִסוּר לְטַלְטֵל קְלִיפִין שְׁאִינּוּן רְאוּיִן לְבֵהֵמָה אַגַּב רִיפְתָּא וְאַגַּב לִיקְנָא דְמֵיָא וְאַצ"ל לְעִשׂוֹתוֹן גְּרָף שֶׁל רְעִי וְטַעֲמוֹ מִשׁוּם דְפֶסֶק פְּרַב פֶּפָּא דְמִיָּתִי תַלְמוּדָא בְּסִיּוּמָא דְמִלְתָּא וְהַעֲדוֹת שְׁהַעֲדִידוּ עַל ר' זְכַרְיָה וְהַגַּם דַּר' זְכַרְיָה וְכָל הַנֶּה אֲמוֹרָאִי דְמִיָּתִי הַש"ס מְלַתְּיָהוּ הָנִי בְּקַשְׁיִיתָא דְחֲזוּ לְחִיּוּתָא עַכ"ז פִּינּוֹן דְלִדִּין פֶּל דְחֲזוּ

לְבַהֲמָה אֶפִּילוּ נוֹלַד בִּי"ט וּבְשַׁבַּת שְׁרֵי לְטַלְטוּלָה לְהִדְיָא פְּאַשֶׁר אַבְאָר בִּס"ד מוֹקְמִינן לְהַף דִּינָא בְּדָבָר דְּלֹא חֲזִי לְבַהֲמָה וּמֵאִי דִּהְוֵי הִנָּה אַמּוֹרָאִי קִפְדִּי לְטַלְטֵל אֶפִּילוּ מְלִתָּא דְחֲזִי לְבַהֲמָה פְּכָר פְּתוּבוּ הַתּוֹס' דְּלִדְיָהּוּ הוּא דְעֵבִיד אָדָם חָשׁוּב שְׁאֵנִי אַבְל לְעוֹלָם לְעֵנָן הִלְכָה מְצִינן לְמִימַר דְּכָל דְּחֲזִי לְבַהֲמָה לְטַלְטֵלוּ בְּיַד וְאַפִּילוּ נוֹלַד בִּי"ט וְהָגַם דִּהַתּוֹס' בְּדִשְׁמוּאַל אַמְרוּיָהּ אָנּוּ נִימָא גַם בְּשַׁאָר אַמּוֹרָאִי אֵלֶּא דְאִית לָן לְמִידַק מִמ"נ אִי פֶּסֶק כַּר"ש דְּשְׁרֵי נוֹלַד כַּה"ג א"כ הו"ל לְשְׁרוּיִי אֶפִּילוּ שְׁאֵינָם רְאוּיִין לְמַאֲכֵל בְּהִמָּה דִּהָא אַמְרִינן בְּשַׁבַּת שָׁם דַּכ"ט וְנ"ל מְסִיקִין בְּאַגְזוּזִים אַכְלָן אִין מְסִיקִין בְּקַלְפִּיָּהּוּ דְבָרֵי ר"י וּר"ש מְתִיר עַכ"ל הָרֵי דְאַפִּילוּ אֵינן רְאוּיִין לְאַכִּילַת בְּהִמָּה אַעפ"כ שְׁרֵי לְהוּ לְהַסְקָה.

וּלְזָה יֵשׁ לּוֹמַר דְּלֹא שְׁרֵי ר"ש אֵלֶּא בִּי"ט מְטַעַם דְּחֲזוּ לְהַסְקָה אַבְל בְּשַׁבַּת לְהַסְקָה לִיפָּא לְמַאֲכֵל בְּהִמָּה לֹא חֲזִי לְזָה אָסוּר בְּטַלְטוּל וּלְעוֹלָם פֶּסֶק רַבִּינוּ כַּר"ש אֵלֶּא דְקָשָׁה מִמ"ש בַּפ"ב מֵהִלְכוֹת י"ט וְנ"ל וְכֵן פְּלִים שְׁנִשְׁבְּרוּ בִּי"ט אִין מְסִיקִין בְּהֵם מְפָנִי שְׁהֵם נוֹלַד כּו' פִּיּוּצָא בּוּ אַגְזוּזִים וּשְׁקָדִים שְׁאַכְלָן מַעִי"ט מְסִיקִין בְּקַלְפּוֹת בִּי"ט וְאֵם אַכְלָן בִּי"ט אִין מְסִיקִין בְּקַלְפִּיָּהּוּ ע"כ הָרֵי פֶּסֶק רַבִּינוּ פְּרַב יְאֻדָּה דְאַסַר נוֹלַד כַּה"ג קוּשְׁטָא דְאִישׁ אַלְקִי"ם הַחֲלִיף הָעֵנָן בְּעֵנָן דְּבַבְרִיָּתָא הַסְדִּיר שְׁלֵשׁ חֲלוּקוֹת דְאִיפְלִיגוּ בְּהוּ ר' יְאֻדָּה וּר"ש א' בְּשַׁבְּרֵי פְּלִים ב' בְּגִרְעִינֵי תְּמָרִים ג' בְּקַלְפֵי אַגְזוּזִים וְרַבִּינוּ ז"ל הַזְפִּיר שְׁלֵשׁ עֲנִינִים אֵלֶּא דְאַפִּיק גִּרְעִינֵי תְּמָרִים וְעִיִּיל קַלְפֵי שְׁקָדִים הָרֵי זֶה מַגִּיד דְעַתּוֹ מִשׁוּם דְּגִרְעִינֵי תְּמָרָה לֹא נִכְנָסוּ בְּגִדְרָה זֶה וּמִתְרִים הֵם וְאַפִּילוּ אַכְלָן בְּיוֹם טוֹב מְטַעַם שְׁכַתַּב בַּפ"ו מֵהִלְכוֹת שַׁבַּת וּכְדַכְתִּיב מְלַמְּיָה בְּסוּמָף וַא"כ הַדְר' קֹנְשִׁינן לְדוֹכְתָּה מ"ט פֶּסֶק כַּר"ש בַּחֲדָא וְלֹא בְּכּוּלָּהּ מְלַמְּיָה: וְרֵאִיתִי לְהִרְאַב"ד ז"ל שְׁכַתַּב וְנ"ל פִּיּוּצָא בּוּ אַגְזוּזִים וּשְׁקָדִים פְּתַב רַאב"ד מְעוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ זֹאת הַנְּסַחָא ע"כ פְּתַב ה"ה שְׁדַבְּרֵי הִרְאַב"ד הֵם עַל גְּנוֹסְחָא הַב"ש פְּתַב הִרְמַב"ם ז"ל וְנ"ל וַיֵּשׁ גְּנוֹסְחָא שְׁכַתוּב כּו' עַכ"ל וְאֵנִי אוֹמֵר דְאֵם הִיְתָה פְּנוּת הִרְאַב"ד לְהַכְחִישׁ בְּגוֹסְחָא הַשְּׁנִית הִי"ל לְרִשׁוּם דְבָרֵיו בְּסוּף דְבָרֵי רַבִּינוּ שְׁכַתַּב וַיֵּשׁ גְּנוֹסְחָא לֹא בְּתַחֲלַת דְבָרֵיו ע"כ אֵנִי אוֹמֵר תְּמִיָּהּוּ הִיא עַל מ"ש הִרְמַב"ם אַגְזוּזִים וּשְׁקָדִים שְׁמַעְוֹלָם לֹא שְׁמַעְנוּ גְּנוֹסְחָא זֹו שֶׁל שְׁקָדִים אֵלֶּא גִרְעִינֵי תְּמָרָה הוּא דְאַתְאַמְרָא בְּפִלּוּגְתֵּיהּוּ דַר"ש וּר"י וְנ"מ אֶפִּילוּ חֲזִי לְמַאֲכֵל בְּהִמָּה אָסַר רַב יְאֻדָּה וְלִישַׁב קו' לְדַעַת הִרְמַב"ם נִרְאָה דְפֶּסֶק רַבִּינוּ פְּמִשְׁנָה דְפָּרַק נוֹטֵל דָּף קַמ"ג דְתַנּוּן בַּש"א מְעַבְרִין מְעַל הַשְּׁלַחַן עֲצָמוֹת וּקַלְפִּין כּו' וּבַה"א מְסַלַק הַטְּבֵלָא כּו' וְאַמְרִינן עֲלֵה הַתָּם וְהוּבָא בְּרִישׁ מַכְלִתִּין וְנ"ל אִמַר רַב נַחֲמָן אָנוּ אִין לָנוּ אֵלֶּא בֵּית הַלֵּל בְּמַקּוּם ב"ש כּו' ע"כ וּפִי' רַמְב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה דְמִיָּרֵי אֶפִּילוּ אֵינָם רְאוּיִים לְבַהֲמָה.

וּלְפּוּם הָאִי מְשֻׁנָּה אֶפִּילוּ הוּוּ הַקַּלְפִּין וְהַעֲצָמוֹת נוֹלַד דִּהֵינּוּ דְאַכְלוּ הַבְּשָׁר וְהַפִּירוֹת בִּי"ט וְהַנְּיָחוּ הַעֲצָמוֹת וְהַקַּלְפִּין בְּטַבְלָא אַעפ"כ שְׁרֵי לְטַלְטוּלִינָהּוּ בְּהִדְיָא בְּנִדְיָם וְלֹא סָבַר לְשְׁרוּיִי אֶפִּילוּ אֵינָם רְאוּיִים לְבַהֲמָה מִשׁוּם דְּמַתְנִי דְקַתְנִי בַּה"א מְסַלַקִין מִן הַטְּבֵלָא כּו' אֵיָרִי בְּרֵאִוִי לְבַהֲמָה דְנוֹקָא וְאוֹקְמִינן לָהּ הַתָּם בַּש"ס כַּר"ש דְאַפִּילוּ ר"ש לֹא שְׁרֵי אֵלֶּא בְּרֵאִוִי לְבַהֲמָה וְכ"כ הַתּוֹסְפוֹת בַּד"ה עֲצָמוֹת וְהָגַם דְאַשְׁפַּחַן דַּר"ש שְׁרֵי קַלְפֵי אַגְזוּזִים אֶפִּילוּ אַכְלָן בִּי"ט הֵינּוּ דְנוֹקָא בִּי"ט מִשׁוּם דְּחֲזִי לְהַסְקָה אַבְל בְּשַׁבַּת דְּלִיפָּא הָא מְלַתָּא דִּהַסְקָה מוֹדָה דְאַסוּרִים בְּטַלְטוּל כָּל דְּלֹא חֲזִי לְאַכִּילַת בְּהִמָּה.

אֵלֶּא דְקָשָׁה לִיָּה לְהִרְמַב"ם לְמָה שְׁדִּיָּקְנוּ מְדַבְּרֵיו שְׁכַתַּב בַּפ"ב מֵהִי"ט דְלֹא אָסַר בְּטַלְטוּל אֵלֶּא מֵאִי דְלֹא חֲזִי לְמַאֲכֵל בְּהִמָּה אַבְל מֵאִי דְחֲזִי לְבַהֲמָה שְׁרֵי בְּטַלְטוּל אַמְאִי וְהֵלֵא לְמֵאִי דְמְסִיק רַב נַחֲמָן בְּרִישׁ שְׁמַעְתִּין וּבְשַׁבַּת נַחְמִיר וְלֹא אֶתִי לְזוּלוּלִי פֶּסֶקִינן כַּר"ש דְלִהְכִי אַפְכָּה לְהִדְיָא דְמְסַלַקִין מְעַל הַטְּבֵלָא עֲצָמוֹת וּקַלְפִּין וְתַנִּי לְקוּלָּא בְּשֵׁם ב"ה.

דוּק מִיָּנָה דְבִי"ט דְקִיל וְאֵתִי כו' אָסִיר לְטִלְטוּלֵי וְאֶפִּילוּ חֲזִי לְבַהֲמָה. וְתִדַּע דְהַרְמָב"ם פָּסֵק פָּרַב נַחְמֵן דְלֶהֱכִי בִי"ט פָּסֵק פָּרַב יְאֻדָּה בַּהֵיחָא דְחִיתוּף גְּבִילָה לְפָנֵי הַפְּלָבִים שְׁפָתַב בַּפ"ב דִּי"ט וְז"ל בַּהֲמָה שְׁמַתָּה בִי"ט אִם הָיְתָה מְסוּפָּנָת מֵעִי"ט הָרִי זֶה מְחַתְכָּה לְפָנֵי הַפְּלָבִים וְאִם לָאוּ הוּאִיל וְלֹא הָיְתָה דַעְתּוֹ עָלֶיהָ ה"ז מְוַקְצָה וְלֹא יִזְיַנָּה מִמְקוּמָה ע"כ מִשְׁמַע דְפָסֵק כַּר"י בִי"ט וְכֵן פָּתַב ה"ה וְז"ל בְּשֵׁם הַהֲלָכוֹת אֲדַבְרֵי רַבֵּינוּ.

וְעֵינֵינוּ מ"ש בַּפ"א בְּגִמְרָא דָּף כ"ז וּבַהֲל' שְׁבַת פָּרָק כ"א שְׁפָתַב וְז"ל מְחַתְכִין אֶת הַדְּלוּעִין כו' וְאֵת הַגְּבִילָה לְפָנֵי הַפְּלָבִים כו' ע"כ לֹא הִתְנָה שְׁנִיתֵנְבִילָה בַּע"ש אוֹ בְּשְׁבַת וְהָיְתָה מְסוּפָּנָת מְעָרַב י"ט מִשְׁמַע דְבָבָל גְּוֹנָא שְׂרִי וְכַר"ש דְשְׂרִי בְּמֻקְצָה הָגַם דְלֹא הָוָה דַּעְתֵּיהּ עֵילוּנִיהּ וּבַפ"א מֵהֲלָכוֹת שְׁבַת ג"כ מוֹכַח דְפָסֵק פָּרַב נַחְמֵן שְׁפָסֵק וְז"ל וַיֵּשׁ בִּי"ט מָה שְׂאִין פֶּן בְּשְׁבַת אִיסוּר מְוַקְצָה שְׁהַמְוַקְצָה אִיסוּר בִּי"ט וּמִתַּר בְּשְׁבַת מְפָנֵי שְׂיוֹם טוֹב קַל מִשְׁבַּת אִיסוּר בּוּ הַמְוַקְצָה שְׂמָא יְבוֹאוּ לְזִלְזַל בּוּ עכ"ל הָרִי לְהִדְיָא דְפָסֵק פָּרַב נַחְמֵן וְהָגַם דְאִשְׁפָּחוּ לִיהּ לְרַבֵּינוּ דְפָסֵק פָּרַבָּא בְּדִין פָּרַב פְּתַבְתִּי בְּרִישׁ מַכְלֵתִין דְלֹא הָווּ תַרֵּי פִסְקֵי דְסִתְרָו יַע"ש.

וּמֵהַשְׁתָּא קָשָׁה אַמְאִי לֹא אָסֵר בִּי"ט נוֹלַד כַּה"ג הָגַם דְחֲזִי לְבַהֲמָה כַּה"ג דְסוּפְלֵי דְתַמְרֵי דְפְלִיגִי בַּהוּ ר"י וְר"ש דְהָגַם דְפָסְקִינָן כַּר"ש בְּשְׁבַת מִפְּחַ סְתָם מִשְׁנָה דְמְסַלְקִין מֵעַל הַטְּבִילָה בִי"ט אָסִיר כַּר"י מִשׁוּם דְקִיל וְלֹא אֵתִי לְזִלְזוּלֵי: וְנִרְאָה דְרַבֵּי לְמַד דִּין זֶה מְסוּגִינָן דְהָכָא דְבַעֲי מִיָּנָה אַבְיִי מְרַב יוֹסֵף לַר"י דְאָמַר לְכֶם וְלֹא לְכָלְבִים הֵנִי סוּפְלֵי לְחִיתוּתָא הֵיכִי שְׂרִינָן כו' ע"כ הָאִי בַּעֲיָא סוּבְלַת שְׂנֵי דְרַכִּים אִי אֲמַרִינוּ דְמִיָּרִי דְהֵנִי סוּפְלֵי הַנְּפָרְשׁוּ מְעָרַב י"ט קָשָׁה מֵאִי בַּעֲי וְהָלֹא מוֹכֵן לְבַהֲמָה מֵעִי"ט מִי אִיכָּא מֵאֵן דְאָסֵר וְהָגַם דַּר"י מִיַּעֲט לְבַהֲמָה הֵינֵנוּ בְּמִלְאָכָה פְּגוּן לְתַמְנָן לֵה מְאָכַל אָבָל לְשְׁדוּנֵי קָמָה מֵאִי דְמוֹכֵן לֵה מִי אִיכָּא מֵאֵן דְאָסֵר וְהִתּוּ תִּירְצוּ דְהֵנִי גְרַעֲינִי לֹא חֲזוּ לְהִדְיָא לְבַהֲמָה אֲלֵא ע"י הַדְּחַק וְנִדְרָפֵם וְז"ל צְרִיף חִזּוּק דְקָשָׁה חֲזָא מֵאֵן אֲמָרָה לְהָא מְלִתָּא דְלֹא חֲזוּ בְּלֵא תִּיקוּן.

וְתוֹ אֲדַרְבָּא אֲנֵן קָא חֲזִינוּ דְהַגְמִלִים אֲכָלִי לְסוּפְלֵי בְּלֵא שׁוּם תִּיקוּן שְׁלֵא עַל יְדֵי הַדְּחַק וְאֶפִּי אַת"ל דְאִיכָּא חִיתוּתָא אַחֲרֵינִי דְלֹא אֲכָלִי לְהוּ הֵכִי אֲלֵא ע"י הַדְּחַק עכ"ז מְנַל"ן דְאֵהָד חִיתוּתָא קָאִי אַבְיִי וְתוֹ מְנַל"ן דְמְפְלִיגִינוּ בְּמֵאִי דְחֲזִי לְבַהֲמָה אִי הֵנִי ע"י הַדְּחַק לְשְׁלֵא ע"י הַדְּחַק וְהַסְבָּר' נוֹתְנָת דְכָל דְחֲזִי לְבַהֲמָה וְאוּכְלָתוּ אֶפִּי בְּשֵׁהִיא רַעְבָּה וְאִין לֵה מָה לְאַכּוֹל מְקַרִי חֲזִי לְכָלְבִים וּמְכָל הֵנִי טַעֲמֵי אִין דְבַרְיָהֶם וְז"ל מְחַנּוּרִים וְעוֹד עֵינֵן בְּסַמוּף אוֹ סוּבַל דְבַרִי אַבְיִי דְמִיָּרִי בְּאַכְלֵם בִּי"ט וְהָגַם מְדַבְרֵי הַתּוֹס' דְשְׁלֵהִי נוֹטֵל גַּם מִמָּה שְׁפָתַבּוּ הָכָא בַּד"ה עוֹשָׂה אָדָם מוֹכַח דְמִסְקֵי דְבַעֲיָת אַבְיִי דְהָכָא הָיָה בְּסוּפְלֵי דְאָכְלוּ תַמְרֵי בִי"ט דְהֵנָּה לְהוּ נוֹלַד לַר' יְהוּדָה דְאָסֵר הָתָם בְּשְׁבַת דָּף כ"ט וְגַם רַמְבַּ"ן הֲעֵלָה בַּפ"א הַסּוּגִינָא דְמִיָּרִי דְנֶאֱכְלוּ בִי"ט אֲלֵא דְאִיהוּ וְז"ל פִּי דְאַבְיִי לֹא פְרוּכֵי פְרִיף אֲלֵא שְׂיִוְלוּ שְׂיִיל וְרַב יוֹסֵף דְמִשְׁנֵי לִיהּ ס' דַּר' יְהוּדָה לֹא אָסֵר גְרַעֲינִי תַמְרָה דְהָא מְעַיְקָרָא גְרַעֲיִן וְהַשְׁתָּא גְרַעֲיִן וְלֹא סָבַר מֵאִי דְקָאֵמַר הַש"ס הָתָם דְמַעַיְקָרָא מִיְכָסוּ וְהַשְׁתָּא מִיָּגְלוּ כו' יַע"ש דְ בְּמִלְחָמוֹ.

וּק"ל לְדַבְרֵי מֵאִי דַעַת אַבְיִי בַּהֵיחָא דַּר' יְהוּדָה דְגֵרְטֵנִי תַמְרָה מִמ"נ אִי הָוָה סָבַר פָּרַב יְהוּדָה אָמַר רַב שְׂאֲמָרוּ מִשְׁמֹ דְהוּוּ נוֹלַד א"כ מָה מְקוּם לְשְׂאֲלָתוֹ פִּינּוּן דְקִיל"ן כַּר' יְהוּדָה בִּי"ט פְּשִׁיטָא דְאָסִירִי וּמַעַיְקָרָא לֹא הָוָה בַּעֲי וְאִי נְמִי סְפוּקֵי הָוָה מְסַפְקָא לִיהּ הֵכִי הוּו"ל לְשִׁיּוּלֵי לְרַב יוֹסֵף הֵנִי סוּפְלֵי הוּוּ נוֹלַד לַר"י אוֹ לֹא וְהָגַם שְׂיֵשׁ לְדַחוּת גַּם עַל פֶּל דְחִזְיָה אִיכ' גְּבַן פִּינְרֵי וְדַבְרֵי הַתּוֹ תְּמוּהִים אֲצָלִי דְלִפִּי מָה שְׁהַעֲלוּ דְהָכָא בְּאָכַל תַּמְרֵי בִי"ט מִיָּרִי א"כ מָה מְקוּם לְקוֹשְׁיָתָם רֵאשׁוֹנ' אֲדַבְרֵי אַבְיִי דְאָמַר הֵיכִי שְׂרִינָן מִמָּה שְׂאֲנוּ נוֹתְנִין תְּבָן וְטִלְטוּל שְׁעַר אַפּוֹנִים פְּהֵיחָא בַּהּוֹכְנוּ מְעָרַב י"ט וְאִם פְּוֹנָתָם מִמְשַׁנָּת מְטִלְטֵלִין שְׁעַר אַפּוֹנִים הָתָם מִיָּרִי בְּשְׁבַת וּבְשְׁבַת קִי"ל כַּר"ש וְאַבְיִי בִי"ט מִיָּרִי

דְּהִי דִיִּיק בְּמִלְתִּיהָ הִיכִי שְׁרִינֵן בִּי"ט וכו' וְהֵגֶם דְּקָאֵמֵר בְּתֵר הִכִּי תִינַח בִּי"ט בְּשַׁבַּת מֵאֵי כו' אֶפְרָשִׁינָה בְּסֻמוּף בִּס"ד א"כ תִּי דְמִקְשָׁה בְּפִשְׁיטוּת לְהִתִּירָא אֲדַרְבָּא הֵנָּה מִקְשָׁה לְהִיפּוּף לְאִיסוּרָא כִּר' יְהוּדָה וְהַנְּכוּן אֶצְלֵי לֹמֵר דְּדַעַת רַמְבַּ"ם בְּפִי דְגַמְרָא הִכִּין הוּא דְאַבְיֵי הֵגֶם דְּיַדְעָה פְּלוּגְתָּ דִּר"י וְר"ש בְּסוּפְלֵי אֵי שְׁרוּ לְהַסְקָה אוּ לֹא לִר"י אֲסִיר מְשׁוּם נוֹלָד וְלִר"ש שְׁרִי מִקְשָׁה שְׁפִיר עִז"ה בְּשִׁלְמָא לִר' עֲקִיבָא דְסוּבֵר דְנֶפֶשׁ דְּקָאֵמֵר קָרָא בְּהֵמָה ג"כ בְּמִשְׁמָ' כִּפ"ז תְּמָרִי וְגֵרְעִי הוּוּ כְּשֵׁנִי מִינֵי אֲנָכְלִים דְּבוּקִים יַחַד וּמוֹכְנִים הֵם מֵאַתְמוֹל אֶלָּא לִר"י הִגְלִילִי דְשִׂאֲנִי לִיה נֶפֶשׁ אָדָם מִנֶּפֶשׁ בְּהֵמָה א"כ הִגְרַעֲנִים לֹאוּ מוֹכְנִי נִינְהוּ כְּתִמְרִי וְהוּ"ל נוֹלָד בִּי"ט וְאַפִּי לִר"ש דְשְׁרִי לְהוּ בְּהַסְקָה ה"ט מְשׁוּם דְּהָא מִיָּהָה הַסְקָה צָרְכִי אָדָם הִיא וּמִזְמִין אִינִישׁ בְּדַעַתִּיהָ כֹּל דְחִזִּי לִיהָ לְאִינִישׁ אֶבֶל לְבַהֵמָה אֶפְשָׁר דְגֵם ר"ש יֵאָסוּר וְהֵגֶם דְשְׁרָא ר"ש לְטַלְטוּל שְׁעַר אֶפּוֹנִין וְעֲצָמוֹת וּקְלִיפִין מְעַל הַשְּׁוֹלְחָן בְּשַׁבַּת וְלִר"ש ל"ש י"ט ל"ש שַׁבַּת דְּהָא אֲנִן הוּא דְמַחְלִקִינֵן בְּהִכִּי אֶבֶל לִר"ש מֵאֵי דְשְׁרִי בְּהָאֵי שְׁרִי בְּהָאֵי עִם כֹּל זֶה אֵית לָן לְמִימֵר דְּמוֹקְצָה כְּהָאֵי חֲמוּר הוּא דְמַעֲיָקְרָא מִיְכֻסוּ וְהַשְׁתָּא מִיָּגְלוּ וְכִדְאָמֵר הַש"ס בְּצִרְכֵּי דְהוֹצֵרָה לְאֶשְׁמוּעֵינוּ גֵרְעִינִי תְמָרָה הֵגֶם דְּכָבֵר אֶשְׁמוּעֵינוּ קְלִיפֵי אֲגוּזִים דְּהָנָה אֲמִינָא ה"מ קְלִיפֵי אֲגוּזִים דְּמַעֲיָקְרָא מְגַלוּ וכו' אֶבֶל גֵּרְעִינִי תְמָרָה כו' ע"כ.

הִרִי דְמוֹקְצָה כְּהָאֵי גּוֹנָא חֲמוּר טְפִי וּמָנָא לָן דְשְׁרִי ר"ש לְבַהֵמָה לִר"י הִגְלִילִי וְהֵגֶם דְּהַתּוֹס' כְּתָבוּ הַתָּם בְּשַׁבַּת בִּד"ה דְאִין זֶה חֲשִׁיב חוּמְרָא כו' אַבְיֵי לֹא סָבֵר אֶלָּא כְּפִשְׁט' דְּתַלְמוּדָא דְמַחְלֵק בְּמִיְכֻסוּ וּמְגַלוּ וכו' וְתַמִּיהָת אַבְיֵי הִיא בֵּין בִּיבְשָׁתָא בֵּין בְּרִטִיבְתָא דְגֵם בִּיבְשָׁתָא הֵגֶם דְאָמֵר, ר"ש דְשְׁרוּ לְהַסְקָה וְהוֹאִיל נַחְזוּ לְהַסְקָה חֲזוּ לְשְׁרוּיִי לְחִיּוּתָא עִכ"ז סוּף סוּף יִקְשָׁה דְהָא קִי"ל כִּר' יְהוּדָה בִּי"ט דְקִיל אֶלָּא כְּבָר מְשִׁנִּי לִיה רַב יוֹסֵף הוֹאִיל נַחְזוּ לְהַסְקָה הִזֵּר אֶקְשִׁי לִיה רְטִיבְתָא וּבְשַׁבַּת כו' וְהָא נִיחָא לִיה טְפִי לְאֶקְשׁוּיִי מְקוּשְׁנִי וְהָא קִי"ל בִּי"ט כִּר' יְהוּדָה מְשׁוּם דְמַצִּי לוּמ' לִיה לֹא הִיא דְבָהָא מְלִתָּא קִי"ל כִּר' שׁ אפִּי בִי"ט לְהִכִּי אוֹתְבִיָּה קוּשְׁיָא אֲלִימָא וּבְתֵר דְמְשִׁנִּי לִיה אַגְב רִיפְתָּא תּוּ לֹא אֶצְטְרִיכִינֵן לְהִנְהוּ שְׁיֻנְיֵי דְחֲזוּ לְהַסְקָה וְדַחְזוּ לְהַסְקָה גְדוּל וְאַפִּילוּ תִימָא לִר"י מְטַלְטְלִין לְהוּ אַגְב רִיפְתָּא וּכְפּוּם הַשְׁתָּא סְלִיק דִּינָא מְדַבְרֵי אַבְיֵי וְרַב יוֹסֵף דְלֹא מְטַלְטְלִין דְבָר דְחִזִּי לְבַהֵמָה אֶלָּא אַגְב רִיפְתָּא וְאַתָּא תַלְמוּדָא וְאָמֵר אֵהָא מְלִתָּא וּפְלִיגָא דְרִיב"ל פִּי דְלִרִיב"ל מְטַלְטְלִין כֹּל דְחִזִּי לְבַהֵמָה אפִּי שְׁלֹא אַגְב רִיפְתָּא דְאָמֵר רִיב"ל מְזַמְנִין אֵת הַגּוֹי בְּשַׁבַּת וְאִין מְזַמְנִין בִּי"ט שְׁמָא רַבָּה בְּשַׁבִּילוֹ ע"כ פִּי וְהָא הִיכָא דְאִיכָא שְׁיֻרֵי כּוֹסוֹת דְלֹא חֲזוּ אֶלָּא לְבַהֵמָה בְּשִׁלְמָא שְׁיֻרֵי כּוֹסוֹת דִּישְׁרָאֵל עֲצָמֵן אֲמָרִי לֹא סָגִי בְלָאוּ הִכִּי אֵי נְמִי מְטַעֲמָא אַחֲרִינָא אֶלָּא לְזַמֵּן לְגוֹי וְהִרִי אֵי מְזַמְנֵנוּ אֶצְטְרִיף לְטַלְטוּלֵי שְׁיֻרֵי כּוֹסוֹת דְגוֹי דְלֹא חֲזוּ אֶלָּא לְבַהֵמָ' הָא וְדָאֵי דְסוּבֵר דְמֵאֵי דְחִזִּי לְבַהֵמָה שְׁרִי לִיה לְטַלְטוּלֵיהָ וְלִיכָא לְמִימֵר דֵּה"נ מְשׁוּם דְמְטַלְטְלֵיהָ אַגְב רִיפְתָּא לֹא הִיא דְלְפּוּם מֵאֵי דְמַסִּיק הַש"ס הָכָא וְכִי עוֹשִׂין גֵּרְף שֶׁל רַעֲי לְכַתְחִילָה ה"ה נְמִי נִימָא דְלֹא מְזַמְנִין לְגוֹי כִּי הִיכִי דְנְטַלְטֵל שְׁיֻרֵי כּוֹסוֹת אַגְב כְּסָא וְכִי שְׁרִי רוּצָה לֹמֵר לְזַמֵּן לְגוֹי ש"מ דְסוּבֵר דְמֵאֵי דְחִזִּי לְבַהֵמָה לִית בִּיָּה מְשׁוּם מְוִקְצָה דְהָא מְלִתָּא דְשְׁיֻרֵי כּוֹסוֹת הוּי נוֹלָד טְפִי מְגֵרְעִינִי תְמָרָה וְאֵע"פ כֵּן שְׁרִי רִיב"ל דְלֹא כְּרַב יוֹסֵף וְלִהִכִּי פֶסֶק רַמְבַּ"ם דְּמְלִתָּא דְחִזְנִיָּא לְבַהֵמָה אפִּי בִי"ט הִלְכָה כִּר' שׁ דְשְׁרִי מְשׁוּם דְפֶסֶק כְּרִיב"ל וּבְזֶה נִסְתַּלְקָה ג"כ תְּמִיהָת הַפּוֹסְקִים עַל רַמְבַּ"ם ז"ל שְׁפֶסֶק בְּהֵהִיא דְבָנֵי חִילָא כו' וּפֶסֶק כְּרִיב"ל לְחֻשְׁבָּם דּוּפְלִיגָא קָאֵי אֲדַרְבֵּי הוּנָא דְשְׁרִי בְּהֵהִיא דְבָנֵי חִילָא וְלִמֵּאֵי דְכְתִי לֹא קָאֵי אֲדַרְבֵּי הוּנָא אֶלָּא אֲדַרְבֵּי יוֹסֵף וְהַרְנוּחְנוּ טַעַם גֵּרְעִינִי תְמָרָה דְאֶכֶל תְּמָרִי בִי"ט דְהוּוּ נוֹלָד לִר"י וְלֹא אֲסַרְם רַמְבַּ"ם בִּי"ט.

וְדַע בְּהָאֵי מְלִתָּא דְחִזִּי לְבַהֵמָה לֹא מְחַמְרִינֵן בָּהּ בִּי"ט לְגַמְרִי וְהֵגֶם דְאָמֵר ר"נ י"ט דְקִיל כו' פֶּסֶקִינֵן כִּר' י"ט דְלֹא לְכָל אֲמָרָה רַב נַחְמָן דְהָא אִיכָא הִרְבָּה מִינֵי מְוִקְצָה דְשְׁרִי בְּשַׁבַּת. וְשְׁרִי בִי"ט ג"כ וְאֵת"ל

דלכל אַמְרָה ר"נ לא פֿסקי' פֿנוּתִיה בְּמֵאֵי דְקָמֵן מְשׁוּם דְּאִדְפְּרִיה רְבָא לְמַר שְׁמוּאֵל וְדַרְשׁ פְּרִיב"ל וְהַרְבּ הַמְּגִיד יִשָּׁב דְּבָרֵי וּפְלִיגָא בְּאַנְפֵּן אַחַר יַעֲשֵׁ"ד וּיְכַבֵּר תְּמָהוּ עָלָיו הָאֲחֵרוּנִים וְאַנָּא דְאַמְיָנָא דְדְבָרֵי הַרְבּ צ"ע: שְׁם גְּמָרָא וּר"ה לְטַעְמִיהָ כּו' אֹפִיִן לּו' כּו'.

הַרְמַב"ם ז"ל הַשְּׁמִיטָה הָא דר"ה מֵהִלְכוּתוֹ וּמוֹחֲכָא מְלִתָּא דְסוּבֵר דְלִתְנָא דְבְרֵיִתָּא דְקִתְנֵי פִיִּצְד הוּא עוֹשֶׂה מְקַנָּה קְמַחוּ לְאַסְבֵּר פְּתִנָּא דְמֵיִתִּי הַש"ס לְסִיּוּעֵי לר"ה וְסוּבֵר דְעַל יְדֵי הַקְּנָאָת קְמַחוּ אֹפִיִן לּו' וּמְבַשְׁלִין לּו' כְּכֹל אֲשֶׁר יִחְפְּזֵן וְלֹא נִרְאֶה לּו' לְפָרוּשֵׁי דְהָאֵי תַנָּא מֵיִרֵי בְּהִיכָא דְלֹא הִקְנָה קְמַחוּ דְבַכְה"ג שְׂרֵי לְאַפּוּיִי וּלְבַשׁוּלֵי דְבָר מוּעֵט דֹּא"כ טְפֵי הָוֵי חִידוּתָא דְדִינָא דְלְשִׁמוּעֵינָן תַּנָּא הָאֵי שְׂרֵיִתָּא דְאִיהוּ גּוֹפִיָּה שְׂרֵי מְחִידוּתָא דְשְׂרֵיִתָּא עַל יְדֵי הַקְּנָאָה אֶלָּא וְדֹאֵי דְפְלִיגֵי וְתַנָּא נְמִי דְקִתְנֵי אֹפִיִן לּו' פֶּת א' וְכו' ע"י אַחֲרִים קְאָמֵר דְהִכֵּי נְמִי דֵיִיק אֹפִיִן וּמְבַשְׁלִין וְלֹא קִתְנֵי ה"ז אֹפִיָּה וּמְבַשֵּׁל גַם תִּיבֵת לּו' תִּגִּיד דְהָאֹפִיָּה וְהַמְבַשֵּׁל הוּא הַזוּלֵת וְיֵשׁ מִי שְׂרָצוּ לְפָרֵשׁ דְקֹאֵי אֲבָנֵי בֵיתוֹ וְלֹא מְלִתָּא הִיא דְאַמְיָ לִימָא מְלִתָּא פְּהָאֵי דְאִיפָּא לְמִטְעֵי בְּהָ אֶלָּא דְאַחֲרִים קֹאמ' וְע"י הַקְּנָאָה וּפְלִיג אֲתַנָּא דְכִיִּצְד הוּא עוֹשֶׂה דְע"י הַקְּנָאָת קְמַחוּ יֹאפּוּ לּו' וְיִבְשְׁלוּ לּו' מֵאָה מֵינֵי תְבַשְׁלִין: דָּף כ"ב גמ' בְּעֵי מֵינֵיהָ אַבָּא בַר מְרִתָּא כּו' ע"כ.

טַעְמִיהָ דְאַבְיֵי דֹא"ל הִכֵּי אֶפְשָׁר בְּבֵית אַחַר כּו' וְלֹא אָמַר לִיהָ לְהִדְיָא אָסוּר מְשׁוּם דְלֹא לִיטְעֵי וְיִחְשׁוּב דְלֹא אָסוּר לִיהָ אֶלָּא מְשׁוּם דְמֵן הַסְּתָם פְּשִׁיטָא דְמְצִי לְעֲשׂוֹת רְצוּנוֹ בְּלֹא הִכֵּי פְּגוּן שְׂיִדְחֹק עֲצָמוּ וְיִלָּךְ לְבֵית אַחַר אוּ לְעֲשׂוֹת מְחִיזָּה אוּ לְכַפּוֹת פְּלִי עַל הַגֵּר דְמֵן הַסְּתָם אֵין לָהּ אָדָם שְׂיִהִיָּה חֶסֶד אַחַד מְשִׁלוּשׁ אֵלָה.

אַבְל אַה"נ אֵי לֹא אֶפְשָׁר בְּחֵד מֵינֵיהוּ פְּגוּן דְלִית לִיהָ יְכַבֵּה הַגֵּר וְכִדְתַּנְיָא וְאִם בְּשִׁבִיל שְׂלֵא יִתְעַשֵּׂן הַבֵּית וְכו' לְהִכֵּי גִתְחַפְּסֵם אַבְיֵי וְאָמַר לּו' אֶפְשָׁר בְּבֵית אַחַר כּו' עַד דְאַמַר לְהַדְיָא דְלִית לִיהָ שׁוּם תִּיקוּן וְאַעֲפ"כ אָסוּר.

וְהַתּוֹס' הַקְּשׁוּ דְקִי"ל כּר"י דְאַמַר לְכֶם לְכֹל צְרַכְכֶם וְתִירְצוּ דְמַסִּי הִלְכָה וְאֵין מוֹרִין פֶּן. אֵי נְמִי דְלֹא אָמְרֵי לְכֶם לְכֹל צְרַכְכֶם אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁהוּא אֹנְכֵל נֶפֶשׁ אַבְל דְבָר אַחַר וְעֵישׁוֹן הַקְּדָרָה לֹא ע"כ וְק"ל לְדְבָרֵיהֶם רֵאשׁוּנִים דְאֵי אַבְיֵי סוּבֵר הִלְכָה כּר' הַיְהוּדָה אֶלָּא דְאֵין מוֹרִין פֶּן אַמְאֵי א"ל לְאַבָּא בַר מְרִתָּא אָסִיר דְהָא מֵאֵי דְקִי"ל אֵין מוֹרִין פֶּן הֵינְנוּ לְמַדְרֵשָׁא בְּפִירְקָא לְפָרְסוּמֵי הֵיִתִּירָה בְּפִנְיָ ע"ה אַבְל לְחֶכְם הַבָּא לִישְׂאֵל אַמְאֵי יֹאמְרוּ לּו' הִלְכָה הַפֶּךָ הַאֲמַת.

וְהִיא דְבַשְׁלֵהִי אֵין צְדִין דְהַעֲלִים רַבָּה וְלֹא רְצָה לּוֹמַר לּו' לְרַב גְּחֻמָּיָה דְלִסְדָּדָה קָא מְכַוֵּן מְשׁוּם דְחַשׁ עָלֶיהָ דְרַב גְּחֻמָּיָה דְלְדָרְשָׁא בְּפִירְקָא אַבְל לֹא אָמַר לִיהָ דְאַסוּר לְסְדָּדָה וְלֹא אֹרֵי לִיהָ לֹא אִסוּרָא וְלֹא הֵתִירָא וְתִדַּע דְהָא וְדֹאֵי דִינְדַע רַבָּה דְרַב גְּחֻמָּיָה יִרְגִישׁ בּוּ מַה שֶׁהִרְגִישׁ בּוּ אַחַר הַאֲמַת וְאַעֲפ"י כֵּן לֹא נִמְנַע רַבָּה מְעַשׂוֹ מְעַשָּׂה לְפָנָיו דְהִגַּם דִּירְגִישׁ דְלִסְדָּדָה לִית לָן בְּהָ וּבְמַה שְׂאָמַר לְהַעֲבִיר שְׁמִנוּנֵיהָ הוּא דְעַבִּיד יְדַע מִמִּילָא דְלֹא לְמַדְרֵשָׁה בְּפִירְקָא וּלְעוֹלָם אֵי שְׂאִיל חֶכְם אֹרֵיִי אֹרֵיִן לִיהָ לְהֵתִירָא פְּהִלְכָה וְלֹא אָמְרִינוּ אֵין מוֹרִין אֶלָּא לּוֹמַר בְּפִנְיָ ע"ה וְעֵינָן בְּדְבָרֵי רַמְבַּ"ן בְּמִלְחָמוֹת וְתַמְצָא דְבְרֵינוּ עֲצָמָן וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ד גְּבִי הִיא דְאֵין מוֹרִין פֶּן דְר"י ז"ל אֵין מְשַׁחֲזִין כּו' אַבְל מְסַדָּדָה כּו' וְאֵין מוֹרִין דְבָר זֶה לְרַבִּים כּו' ע"כ.

הָרִי דְמֵאֵי דְאָנוּ אֹמְרִים אֵין מוֹרִין פֶּן הָוֵי דְוֹקָא לְרַבִּים וְאוּלַי פִּי גַם בְּמֵאֵי דְקָמֵן הֵיִתָּה הַשְּׂאֵלָה קָמֵי ע"ה וְלָזָה הַעֲלִימוּ הַהִלְכָה מְחַשֵּׁשׁ ע"ה דְהָוֵי קִינְיָמֵי בְּהַדִּי שׁוֹאֵל וְעֵינָן מ"ש בַּפ' אֵין צְדִין דָּף כ"ח.

: וְרֵאִיתִי לְרַמְ"א בַּהֲגִ"ה סִי שֵׁט"ו סְעִיף א' שְׁאָסֵר לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בְּשַׁבַּת בְּפָנֵי הַנֵּר לְשִׁמְשׁ מִיִּטְתּוֹ וְכַת' דָּלָא שְׁרִינְן אֶלָּא בִּי"ט וְנִתְּנָן ה' הַמַּגִּ"ן בְּסִי תְּקִי"ד ס"ק ב' טַעַם לְדַבְּרֵי רַמְ"א דָּלָא הִתִּיר אֲבִינֵי לְאַבָּא בַּר מְרְתָא לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָאוּ תִּיקוּן גָּמוּר הוּא דְּהָא הִלְכָּה כַּר"י וְשָׂרֵי לְכַבּוֹת אֶלָּא מִשּׁוּם שְׂאִין מוֹרִין פֶּן אָסֵר לִיה וּבַכֵּה"ג הוּא דְּשָׂרָא לִיה מְחִיצָה דְּהָא לֹא עֲבִיד תִּיקוּן בְּמְחִיצָה זֹו אֲבָל בְּשַׁבַּת דְּאָסוּר לְכַבּוֹת וְהַמְחִיצָה עֲבִיד תִּיקוּן אָסוּר ע"כ דְּבָרְיוֹ ו"ל צוֹדְקִים לְדַרְךָ רֵאשׁוֹן שֶׁל הַתּוֹס' אֲבָל לְדַרְךָ שְׁנֵי שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' דָּלָא אֲמַרִי הִלְכָּה כַּר"י דְּנִדּוֹן זֶה הֵנִי אִיסוּר פְּיָבוֹי הַנֵּר בִּי"ט פְּבַשְׁבַּת לִיתָא לְדַבְּרֵי ו"ל וְכִינּוּן דְּכֹן דְּכִיבּוֹי הַנֵּר בְּשִׁבִיל דְּבַר אֲחֵד וְהֵנִי אָסוּר דְּבַר תּוֹרָה וְאֵעִפ"י כֵּן קָאָמַר לִיה דְּלַעֲבִיד מְחִיצָה מִינָהּ נִשְׁמַע ג"כ לְשַׁל שַׁבַּת דְּשָׂרֵי וְכַד דְּיִיקוּן שְׁפִיר מִתִּירוּץ ב' שֶׁל הַתּוֹס' נִשְׁמַע לְדַרְךָ הֵרֵאשׁוֹן דְּלָאוּ מִחֲמַת דְּלִיכָא תִּיקוּן כ"כ הוּא דְּשָׂרָא לִיה מְחִיצָה דְּמֵן הַסְּתָם לֹא נִשְׁנִית דַּעַת הַתּוֹס' בֵּין דַּרְךָ רֵאשׁוֹן לְשְׁנֵי לַעֲנֵן הָאֵי פֶּרְטָא דְּדִינָא וְאֵי הוּוּ סְבָרֵי דָּלָא שְׁרִינְן מְחִיצָה בִּי"ט אֶלָּא מִטַּעַם דְּלִיכָא אִיסוּר פְּיָבוֹי בִּי"ט לֹא מְצִי לְשִׁנוּי תִּירוּץ ב' אֶלָּא וְדָאֵי דְּלִיתָא וְדוּק.

וּא"ת סוּף סוּף הָא הֵנִיא לִיה מְחִיצָה הַמְתַּרְת שְׁעַל יְדֵי מְחִיצָה זֹו מִתִּיר לְשִׁמְשׁ לָאוּ קוּשְׁיָא הִיא דְּמָאֵי דְּאֲמַרִי מְחִיצָה הַמְתַּרְת אָסוּרָה הִינּוּ דְּנֹקָא פְּגוּן מְחִיצָה הַמְתַּרְת לַעֲנֵן שַׁבַּת דְּאָסוּר לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה לְטַלְטַל עַל יְדֵהּ זֹו הִיא הַנְּקֵרָאֵת מִתַּרְת א"נ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה לְהִתִּיר סוּפָה וְכַדוּמָה שְׁצָרִיף הוּא לְגוּפָא שֶׁל מְחִיצָה.

אֲבָל מְחִיצָה זֹו אֵינָה לְגוּפָה שֶׁל מְחִיצָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל הַנֵּר וְאֵם הִנֵּה לוֹ פְּלִי לְכַפּוֹת עֲלִיהָ אוּ מְקוּם לְסַלֵּק הַנֵּר שָׁם לֹא הִנֵּה צָרִיף לְגוּף מְחִיצָה זֹו לֹא מִיְקָרֵי כַּה"ג מְחִיצָה הַמְתַּרְת וְכַדָּאִיתָא לְהִדְיָא בְּדַבְּרֵי ר"ת דְּאִיהוּ מְאָרְיָה דְּהָאֵי דִּינ' דְּאִילוּ לְרַש"י פְּכַר הַעֲלָה הַר"ן בְּדַבְּרֵי דְּאֶפְ"י מְחִיצָה הַמְתַּרְת מְוַתַּרְת בְּשַׁבַּת וְז"ל רַמְב"ם בַּפ"ד מַה"י ט"ט וְאֵין מְכַבִּין אֶת הַנֵּר מִפְּנֵי תְּשִׁמִּישׁ הַמְטָה אֶלָּא כּוֹפֶה עֲלֵיו פְּלִי אוּ עוֹשֶׂה מְחִיצָה בֵּינוּ לְבֵין הַנֵּר כּו' וְאֵם אֵינּוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת א' מְפַל אֵלוּ ה"ז אָסוּר לְכַבּוֹת כּו' ע"כ.

הָרִי דְּדַעַת רַמְב"ם בְּהַכְרַח שְׁהִנֵּה כַּפִּי שְׁנֵי שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' דָּלָא אֲמַרִינְן בְּכִיבּוֹי הַנֵּר מִשּׁוּם דְּבַר אַחַר הִלְכָּה כַּר"י וְאֵין מוֹרִין פְּךָ אֶלָּא אָסוּר גָּמוּר וְאֵעִפ"י כֵּן הִתִּיר הַמְחִיצָה בִּי"ט וְכֵן הָרִי"ף מוֹכַח מְדַבְּרֵי דְּמָאֵי דְּאֲמַר אֲבִינֵי עֲלָה דְּהָיָא דְּאֵין מְכַבִּין אֶת הַבְּקַעַת הִיא ר"י הִיא כּו' פְּתִירוּשָׁא הוּא וְלִית הִלְכָּתָא פְּנִתְיָה דְּהָךְ מִשְׁנָה וְלֹא מִשּׁוּם דְּאֵין מוֹרִין פֶּן כְּמוֹ שְׁפָתָבוּ הַתּוֹס' בְּתִירוּצָם רֵאשׁוֹן וְאֵעִפ"י כֵּן פְּתַב בְּהִלְכוֹת הַתֵּר עֲשִׂיּוֹת הַמְחִיצָה בִּי"ט בְּפָנֵי הַנֵּר לְשִׁמְשׁ מִיִּטְתּוֹ הַגַּם דְּאָסוּר גָּמוּר הוּא.

וְרַמְב"ן וְהַסְּפִימוּ עִמּוֹ הַר"ן וְהַרְשֵׁב"א ו"ל ג"כ סוֹבֵר דְּמָאֵי דְּאָסֵר אֲבִינֵי לְאַבָּא בַּר מְרְתָא לְכַבּוֹת הוּא מִשּׁוּם דְּבָזָה לֹא פְּסָקִינְן הִלְכָּה כַּר' יְהוּדָה וְלֹא דְּמִי לְהִיא דְּהַשְׁחָזַת סַפִּין דְּאֲמַרוּ בְּהַלְכָּה כַּר"י וְאֵין מוֹרִין פֶּן נִמְצִינוּ אוּמְרִים לְדַעַת הָרִי"ף וְרַמְב"ם וְרַמְב"ן וְהַרְשֵׁב"א וְהַר"ן הַגַּם דְּאִיסוּר גָּמוּר לְכַבּוֹת הַנֵּר בִּי"ט אֵעִפ"י כֵּן הִתִּירוּ מְחִיצָה בְּפָנֵי הַנֵּר לְשִׁמְשׁ מִיִּטְתּוֹ וְלֹא אֲשַׁכְּחֵן מֵאֵן דְּפְּלִיג עֲלֵיהּ וְהַגַּם דְּהַתּוֹס' אֲמַרוּ בְּדַרְךָ רֵאשׁוֹן דְּדַעַת אֲבִינֵי הִיא הִלְכָּה וְאֵין מוֹרִין פֶּן.

וְכַמוֹ כֵּן הָרִי"ף פִּי דְּדַעַת זֹו עַכ"ז אֵין לְהוֹכִיחַ מְזָה דְּאֵי הֵנִה אִיסוּר גָּמוּר הֵנִה אֲסָרִינְן עֲשִׂיּוֹת מְחִיצָה וּפְשׁוּט וְכִינּוּן דְּפְּשׁוּטָה דְּסוּגְיָא וְכוּלְהוּ רַבּוֹנוּתָא פְּסָקוּ לְהִתִּיר מֵאֵן הוּא דָּלָא חָשׁ לְקַמְחִיָּה לְאַסְוֵר: וְרֵאִיתִי לְהַרְבּ מְגוֹן אֲבָרְהָם בְּסִי הַנּו' שְׁאָמַר דְּמָה דְּהַתּוֹר אֲבִינֵי לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה הִינּוּ מְעַרְבֵי יוֹם טוֹב

אבל בי"ט גופייה לא שרי ודבריו ו"ל אינם צודקים בדברי רמב"ם ו"ל מיהא דדברי רמב"ם בי"ט נינהו ופשוט.

קושטא דהמרדכי פתב דמעשה במהר"ם ו"ל בחדר שהיו לו בו ספרים והיה ישן בו היה תולה מחיצה בפני ספרים בלילה ובליל שבת היה תולה אותה מע"ש לפי שבשבת אסור לעשות מחיצה כל שאינה אלא לצניעות כו' ע"כ.

דעת זו אין לה יסוד מהגמ' ומה לנו לחוש לה פנגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים והש"ס רהיט פנותיהו ולענגו הלכה אין לחוש לאסור כל עיקר אלא אורי מורינו להתיר ומשמאי מיהב יתבי לשרואי כל מין דין ועיין מ"ש בס"ד בדרף כ"ח: שם גמרא אבל מר עמינן ופתח א"ל וכו' מסייע אין בו ממש ע"כ ק' מההיא דאמרין דאם המגלח מסייע הרי זה לוקה ואמאי והא אמרי' דמסייע אין בו ממש ובשיטה המקובצת פתב בשם הריטב"א ו"ל דשאני מסייע דמגלח מסייע דשבת וכחילת עין דמסייע דגבי שבת אינו צריך למסייע אבל מסייע דכחילת עיין הגם דצריך לעמיין ופתח עכ"ז פיון דלא מינפר דלהכי מכנין דדרבם של בני אדם למעבד הכי לזה שרי אבל המתגלח צריך לסיוע זה וגם מיחזי דלהכי מכנין דמקרב לו השער לגלחו לזה אסור ואין דבריו נראים דהא אדרבא המנענע ראשו לכאן ולכאן טפי אית לן לומר דלא להכי מכנין ודרף בני אדם לנענע ראשם הילך והילך מלומר בעמיין ופתח בדרף זה דפתח ונתקף הדר עמיין ונתראה לי לומר הוא דהא דאמרין מסייע אין בו ממש דוקא כשאתה בא לחייבו על המעשה כגון העושה מלאכה בשבת או הכוחל עין דכשאתה מחשיב מעשהו ה"ז עבר אבל המתגלח דהגם דלא עשה מעשה כל עיקר הנה הוא עבר על לאו דלא תקיף ולא תשחית אלא שאתה בא לפוטרו ממלקות מטעם לאו שאין בו מעשה אבל הלאו נדאי שעבר עליו בזה הוא דאמור רבנן כל שהוא שעשה מהמעשה ואפילו מסייע חייב דמהני לן בזה שלא לחוש בו לאו שאין בו מעשה.

ותדע דהא לר"י סובר דלוקה אפילו על לאו שאין בו מעשה כל עיקר די לן לומר לרבנן דפליגי עליה דמהני האי מעשה ולא עבדינן להו דפליגי בקצוות ודכנותה אשפחן דאמרי' במציעא חסמה בקול ר"י אומר לוקה מ"ט משום דעקימת שפתיו הוי מעשה ע"כ פי' פיון דעכ"פ הנה חסם פרתו ואינה אוכלת מחמ' גערתו ועבר לאזהרת לא תחסום כו' אלא דחסר לן מעשה ללקות עליו מדין כל לאו שאין בו מעשה וכו' לזה קאמר ר"י דאהני עקימת שפתיו בזה לחייבו מלקות אבל במקום דלא עבר אלא אם נחשיב המעשה מעשה כזה בעינן מעשה גמור ולא מהני מסייע ולא עקימת שפתים: שם גמרא מחלוקת להרי"ט אבל לגמר דברי הפל אסור אבעיא להו מהו לעשן וכו' א"ל תחלתו מכבה וסופו מבעיר כו'.

כתב רמב"ם בפ"ד מהל' י"ט ו"ל אין מעשינין בקטורת בי"ט מפני שהוא מכבה ואפ"ל להרי"ט בזה וא"צ לומר לגמר הבית והכלים שהוא אסור ומותר לעשן תחת הפירות כדי שיכשרו לאכילה כמו שפותר לצלות בשור על האש עכ"ל לדבריו ו"ל נראה לכאורה נר חרס שהסקו מותר להניח עליו בשמים כדי להרי"ט דהא לא אסר אלא מטעם שהוא מכבה דון מינה כל שאינו מכבה מותר.

הגם דאיכא אולודי ריחא בחרס עכ"ז רמב"ם השמיט דין איסור אולודי ריחא ולא כתב הך דרבה ור' יוסף דאסרי סחופי פסא אנשיראי משום מוליד ריחא וה' המגיד כתב דרמב"ם רמז לאיסור זה במאי שאמר דלגמר הכלים אסור עכ"ל.

ואין דבריו נראין בזה דהא מאי דאסר הרמב"ם גימור בית וכלים סמכו לאיסור להריח וכתב טעם איסור משום מכבה אבל משום מוליד ריחא לא אסר כל עיקר. גם הרי"ף בהלכותיו השמיט מימרא דסחופי פסא אשראי ומאי דאתמר עלה מוכח דסובר דלאו הלכתא ניהו ואולדי ריחא שרי ולא מבעיא בהיכא דמעשן פירות דהוי צורך אונקל נפש ולא קפדינן ביה לא לכבויי ולא לאולודי ריחא אלא אפי' בהיכא דליכא צורכי אונקל נפש פגון לעבורי פסא אשראי אף על פי כן שרי מדהשמיט הרי"ף והרמב"ם אלא דקשה לי דמאן אשכחן דפליג עליהו דרבה ורב יוסף דהא מלתא דאעבורי פסא אשראי ואדרבא מהש"ס משמע דתלמודא שקיל וטרי אלבייהו וטרח לישב ההיא דתניא מוללו כו' משמע דסובר דהכי הלכתא נהגם דקא' אמיר מאי קטורא אי לעשן הרי מוליד ריחא וקאמר רב אשי לעולם לעשן ומידי דהוה בישרא אגומרי דמשמע דדחה הו' דמוליד ריחא שאני התם דלעשן ובלעשן פירות לא קפדינן לא לכבות ולא לאולודי ריחא אבל בלאו הכי מנ"ל לשרויי.

ונראה דסובר רמב"ם דרבה ורב יוסף דאסרי בההיא דסחופי פסא אשראי לפום הו' סברא יצא להו לאסור כל עשן פירי אפי' על גבי חרס ושורת הדין הכי נותנת דכיון דאסרי הנאה אפי' בדרך זה דסחופי פסא מזה יצא להו להחמיר אפי' בלעשן פירות נהגם דהוי מידי דאונקל נפש כיון דאינו כ"כ שנה לכל אדם אסיר אבל אי הווי סברי סחופי פסא שרי לא הווי מחמירי לאסור לעשן אפי' ע"י חרס נהגם דאיכא מבעיר הו"ל מבעיר פלאחר יד ושרי מדאו' וידיעת ההפכי שנה מאן דסבר דעל גבי חרס שרי ואצ"ל מאן דשרי אפי' ע"ג גחלים כ"ש דשרי סחופי פסא אשראי כיון דלא עביד מלאכה דאינו לא מבעיר ולא מכבה דשרי דלא גזור רבנן גזירת פהגי לבטל עונג י"ט וראיה לדבר מדקאמר הש"ס עלה דההיא דאמר רבא ע"ג חרס נמי אסור רבה ורב יוסף דאמרי תרנויהו סחופי פסא אשראי אסור ע"כ.

ואי תימא דהא מלתא מודים בה פולי עלמא אמאי מיייתי לה אמילתא דקיימא בפלוגתא דמשמע דאינהו הוא דאמרי הכי משום דאזלי לטעמייהו דוק מינה דלא כ"ע קיימי בשיטייהו בהו' דכסא אשראי אלא ודאי דהכין הוא דמאן דמקיל בלעשן ושרי בשביל שמחת י"ט פשיטא דקיל טפי ולא יאסור אולודי ריחא כל דליכא איסור תורה מכבה ומבעיר וטעמא דפסקי' להתיר לעשן נהגם דרב אסור וקילין פרב באיסורי הכא שאני משום דרבא דהוה בתראה פסק כשמואל דשרי נהגם רב אשי סבר פרבה מפשטה דברייתא דמיייתי הש"ס בסמוך דאמר ר"א בר צדוק פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית ר"ג כו' מביאין ערדסקאו' ומעשינין אותם מעי"ט ופוקקין נקביהו מערב י"ט למחר כשהאורחין נכנסי' פוקקין את נקביהו ונמצא הבית מתגמר מאליו אמר' א"כ אף בשבת מותר לעשות פן ע"כ והא הכא דכשמתעשן הבית מתעשינין כלי הבית וגוף הבית ואעפ"י כן אמרו לו אף בשבת מותר לעשות פן שרי נהגם דאיכא אולודי ריחא נהגם דאיכא לשנויי שאני התם דלא מכיון להכי אלא להריח עכ"ז מדקתני ונמצא הבית מתגמר מוכח דאפי' מכיון לכל הבית שפיר דמי נהגם דאין להכריח פן עכ"ז מסתייעין אנו לומר דהלכה פרבא ורב אשי דפשיטא דברייתא נמי קאי פנותיהו.

והרא"ש ג"כ השמיט הו' דרבה ורב יוסף משמע דקאי בשיטת הרי"ף והרמב"ם נהגם הטור השמיט מהלכו' הו' דרבה ורב יוסף משמע דקאי בשיטת הרי"ף ורמב"ם והרא"ש אלא דבכה"ג השמיט אוקמתא דרבא והו' דרב אשי שכתב וז"ל אבעיא להו מהו לעשן ר' ירמיה וכו' אמר אסור ושמואל אמר מותר אמר ר"ה אסור לעשן מפני שהוא מכבה כו' א"ר יהודה ע"ג גחלת אסור ע"ג חרס

מותר רבה ורב יוסף דאמרי תרנוניהו אפי' ע"ג חרס אסור משום דקא מוליד ריחא רב ור"י תרנוניהו כו' מסתף פסא כו' אסור משום וכו' ע"כ.

הנה מדלא פתב בהלכותיו אלא אוקמתא דרבה ורב יוסף והשמית מימרא דרבא ורב גביהה ומאי דאמר עלה רב אשי ה"ו מגיד דפסק כרבה ור' יוסף ודלא פרבא ורב אשי. וק' לי בדברי גאון היכי שביק לרבה ורב אשי דבתראי נינהו והתירו אפי' על גבי גחלים ופסק כרבה ורב יוסף והא קי"ל דהלקה פבתראי.

וי"ל דסובר הגאון דהגם דאיכא רבה דבתרא הא איכא אמיר דבתרא טפי מרבה וקאמר אהו דדרש רב גביהא קטורא שרי מאי קטורא וכו' ואי לעשן אסיר ע"כ. הרי דדעת אמיר לאסור הגם דידע דרבה שרי קאמר ליה בפשיטות לעשן אסיר ש"מ דהכי הלכתא וגם רב אשי דאמר ליה לאמימר אנא אמריתא נהליה מדלא קא מתמה אדמימר אמאי אסיר והא אמר רבא וכו' משמע דלדידיה נמי לאו הכין הלכתא אלא דמשני אדרב גביהא דמאי דדרש בפתחא דנשיאה לאו דעת עצמו אלא איהו אמר ליה הו' שמועה ולא אמרה ניהליה הלכה פשוטה אלא משמיה דגברא רבה ואיהו פיון דשמעה משם גברא רבא לא חש לשנותה בסתם ולא הוצרו רבא אשי למימר לאמימר מנו גברא רבא משום דבמאי דאמר ליה מידי דהוה בשרא אגומרי בזה ידע אמיר מרה דהאי ששמעתא דכבר הנה ידע לכולהו מלתיה דרבה ולעולם דרב אשי נמי לא פסיק הלכתא כרבה וכיון דכו הדרן למפסק הלכתא פכללין דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי וכרבה ור' יוסף דאסרו אפי' ע"ג חרס משום מוליד ריחא.

והרשב"א בס' עבודת הקודש בשער הג' פתב וז"ל אין עושין מוגמר בי"ט שאין זה שונה לכל נפש ונהרי זה מוליד ריח שלא לצורך נפש ואיסור פלי שנתגמר לא ירפה אותו ע"ג בגדים פדי שיקלטו הריח שהרי מוליד הריח בפגדים עכ"ל פסק כרבא ור"י דאסרי סחופי פסא אשיראי ומשמע דדעתו בדין זה הנה פדעת בה"ג.

אלא דכתב הרב הנז' בסוף שער שלפני זה וז"ל מעשינין את הפירו' בפשמים פדי שילקטו הבושם ואע"פ שנותן הפשמים ע"ג הפשמי ומכבה ומבעיר ומוליד ריח שזה פצולה בשור ע"ג גחלים וכו' ע"כ מוכח דפוסק כרבא ורב אשי לשרויי אפי' ע"ג גחלים ואעפ"י כן פסק ואילודי ריחא אסור וס' זו לא פרמב"ם ולא כבה"ג לבה"ג אסור לעשן אפי' ע"ג חרס ולרמב"ם מותר אילודי ריחא ונר' דהרשב"א סובר פדהנהו ס"ד מעיקר' פשהקשתי לדעת רמב"ם והוא דלעשן פיון דאוכל נפש הוא שרי אפי' אגומרי ואילודי ריחא דאסרי רבא ור"י פיון דלאו במלתא דאכילה הנה הגם דליכא הבערה וכיבוי אסיר מטעם אילודי ריחא ואפשר דרבה ורב אשי יודו בזה ולא סבר מה שדייקנו לעיל לדעת רמב"ם ורי"ף.

נמצינו אומרים ג' סברות הגאון פוסק כרב וכרבה ור"י דאסרי אפילו לעשן ע"ג חרס: והרי"ף ורמב"ם וקרא"ש והטור פוסקים כרבה ורב אשי דאפי' על גבי גחלים מותר לעשן ואילודי ריחא בהיכא דליכא פיבוי שרי אכל אם מכבה אסור אפי' להריח דהוי טפי קצת צרכי הנפש מעישן הפלים ואצ"ל בעישון הפית והפלים, והרשב"א פדעת הרי"ף וסיעתו בעישון פירות ואוסר באילודי ריחא אפי' ליכא לא הבערה ולא פיבוי ולענן הלכה נר' להתיר אילודי ריחא דהא גדולי המורים לא חששו לאיסור זה ומה גם דהוי מלתא דרבנן דכל פי האי אזלינו לקולא ומרו בשולחנו הטהור פסק אילודי ריחא אסור וגילה דעתו בב"י שגמשה אחר דברי הרב המגיד במ"ש ע"ד רמב"ם וכבר פתבתי למעלה שאין נראה פן מדברי הרמב"ם.

והעולם הורו פדעת מרן וכינון דכן לית אנו יכולים לשרויי הא מלתא מידי דהנה דבר החר שנהגו בו איסור ומה גם דנהגו איסור בהוראת חכם ושמה על קצת מהראשונים דאסרי ומהשתא גם אנו אורינו להתיירא אלא הא מלתא כל דאיכא צד ספק בדבר מקלינו בכל גוונא ושרי לתת תבלין על אוכלין בשבת אפי' תבלין שמולידין ריח במאכל וכמו כן לערב מים של ורדין ביין או במים ודלא פדעת הרב המגן שאסר והוא ז"ל אסר לתקושבו דהא מלתא הוי מלתא דפשיטא דאולודי ריחא אסור ואלו עמד בסודינו לא הנה פוסק לאסור: דף כ"ג גמ' קירוד כו' ואין עושין חבורה, פתב רמב"ם בפ"ד מהלכות י"ט וז"ל מסירין זבובין הנתלין בבהמה אעפ"י שהן עושים חבורה ע"כ משמע דסובר גדולים וקטנים דקתני בברייתא היינו זבובים לא על שיני המגררת.

והשתא ניחא דאי על המגררת קשה אמאי עושין קירוד שעושה חבורה לבהמה תיפוק ליה דאיכא צער בעלי חיים ואסור אפי' בחול ד"ת ועושין קרצוף ששניה גדולים שאין עושים חבורה אלא ודאי דקאי אזבובים פדעת הרמב"ם גם דנה אתי לדיוקי מאי דקתני קטנים ועושין חבורה גדולים ואין עושין חבורה דלדברי רש"י דקאי אשיני מגררת הכי הו"ל למימר קטנים שעושין חבורה גדולים שאין עושין חבורה פיון דקאי אשיני מגררת פירש שיעור הקטנים הוא שיעור שיעשה חבורה התנה פשמסירין אותם הזבובים הקטנים עושין חבורה והוא או' ועושין חבורה גדולים וכו' ואין עושין חבורה בהסרתו ואז הנה אמר שעושין חבורה אז תבין דהזבובים הוא שעושין חבורה ולא היא אלא הסרתו הוא שעושה חבורה וכפ"ז המגררת שבה' מסיר בין הגדולים בין הקטנים אין לה שניים אלא חלקה אי נמי בידיים מסירין אותם גמ' הא בביב קטן הא בביב גדול ה"ד.

ביב קטן וכו' ע"ס הסוגיא ע"כ. רמב"ם בפ"י מה' שבת פתב וז"ל הצד דבר וכו' פיצד פגון שרדף אחר צבי עד שהכניסו לבית כו' או שהפריח את העוף עד שהכניסו לטרקלין רחב הרי זה פטור שאין זו צידה גמורה שאם יבוא לקחתו צריף לרדוף אחריו כו' כל מקום שאם רויץ בו יגיע לחיה בשעה א' או שהיו הכותלים קרובים זה לזה עד שיפול צל זה לזה הרי זה מקום קטן ואם הברית כו' חייב ומקום שהוא גדול מזה המברית חיה או עוף לתוכה פטור ע"כ.

מדבריו הקא מוכח דאין גמר צידה לדג אלא בספל אבל בבריכה ואפילו קטנה אינו נקרא ניצוד בה גם מוכח דפסק פאוקמתא דמסקי' לחלק בין ביב קטן לביב גדול והשמיט מאי דמחלק הש"ס בין ציפור דרור לשאינה דרור דציפור דרור נוקא למגדל הוא גמר צידתה אבל שאינה דרור כל דהכניס' אפי' לביב אם היא מקורה הרי זה נגמרה צידתו.

ובפ"ב מה' י"ט פתב רמב"ם וז"ל דגים שבביברים גדולי' וכן חיה ועוף שבביברין גדולים כל שהוא מחוסר צידה עד שאומר הבא מצודה ונצודינו ה"ז מוקצה ואין צדין אותם בי"ט ואם צד לא יאכלו וכל שאין צריף מצודה הרי זה מוכ' וצדין אותו בי"ט כו' ע"כ.

משמע מדבריו דביב קטן לכ"ע אין בו מציאות לומר שנאמר הבא מצודה ונצודינו ולא מפליגינן אלא בביב גדול ואפי' דגים אין נקרא מחוסר צידה אלא בביב גדול וצריף לומר הבא מצודה כו' ודבריו ז"ל מוקשי' מהש"ס ומדבריו עצמו שפתב בפ"י מהלכו' שבת שפתבתי בסמוך דבדגים פתב דלא מיקרו אינם מחוסרי צידה אלא בספל אבל בביב ואפילו קטן מיקרי מחוסר צידה גם בחיה ועוף ק' מדבריו שפתב שם דכל דהמקו' שצדו לתוכו גדול משיעור האמור בדבריו שם זה מוחלט דלא מיקרי ניצוד גמור והקא קאמר דלא מיקרי מחוסר צידה אפי' בביב גדול בכל אופן אלא אם אומר הבא מצודה.

וסנגיא נמי מספמת למ"ש בפ"י מהלכות שבת ולא למה שכת' בפ"ב מה' י"ט דהא מחלקינו להדיא בין ביבר קטון וביבר גדול והגם דביתר הכי קאמר הש"ס אמלתיה דרשב"ג ה"ד מחוסר צידה ומשני כל שאומר הבא מצודה כבר פי' רש"י ז"ל דחד שיעורא הני דאלת"ה לא הנה מיייתי הש"ס הך אוקמתא דלעיל ואוקמתא דהכא דהבא מצודה בכה"ג דמחזי דלא פליגי ומה גם למאי דמשמע מדברי אב"י דרשב"ג לא פליג אדת"ק.

והגם דהתו' כתבו על פרש"י שהיא דוחק מטעם דאמאי קא בעי תלמודא אחר שפבר פי' לעיל היכי דמי ביבר גדול כו' ע"כ הלא אפי' לפי דבריהם לא פליגי אוקמתא דשמואל אאוקמתא דלעיל דביבר קטון וביבר גדול: ונראה לי דדעת רמב"ם היא דלענין חיוב שבת אינו חייב עד שיגמור צידתו עד שהוא בידו פירוש שאין צריף עוד לטרונח עליו לקחת אותו אם ירצ' אבל אם עדיין צריף לטרונח אם ירצה לקחת אותו הגם שבענין הצידה כבר הוא ניצוד באופן שאם יבוא אדם אחר ויקחנו משם למקום אחר כגון שיקחנו מטרקלין רחב לטרקלין דמטו טוליה אהדדי פטור אף על פי כן הרי זה פטור זה שהכניסו לטרקלין זה הגדול מטעם דצריף טורח לקחתו ונחשיב כזה לא נגמרה צידתו ולזה דקדק לו' שאם יבוא לקחתו צריף לרדוף אחריו כו' פי' הגם דעכ"פ ברשותו ואין לו לישמט ואפי' בלא הבאת מצודה יכול ליקחנו ולזה לא אמר רמב"ם שאם יבוא לקחתו צריף לומר הבא מצודה ונצודינו כמ"ש בפ"ב מה' י"ט כמו שאבאר בע"ה אבל בי"ט רוח אחרת עמו שאם הוא בגדר שהצד אותו משם אינו חייב עליו בשבת הגם שאסור לצודו אעפ"כ בי"ט מותר לצודו ולהכי פתב בפ"ק ב' די"ט ונ"ל כל שהוא מחוסר צידה עד שאומ' הבא מצודה ונצודינו פי' עד גדר זה הוא דאני אוסר לה אבל אם הוא בגדר שאינו אומר הבא מצודה הגם דצריף לטרונח לקחת אותו דהיינו בטרקלין גדול שאמר בשבת דהצד לתוכו פטור דכונתיה בי"ט מותר וסובר רמב"ם דלא כפי' רש"י שכת' אידי ואידי חד שיעורא כמו שאבאר בס"ד בסמוך טעמו.

ומהשתא לא קשא פסקי רמב"ם אהדדי דבשבת פתב דדגים אינו חייב עליהם אלא אם שולה אותם בספל דבזה אין שום טירחא אם יבא לקחתו ומקרי נגמרה מלאכת הצידה אבל לברכה פי' ביבר אפי' קטן הנה הוא צריף טירחא לקחת אותו משם ולא נגמרה מלאכת הצידה ופטור עליה וכבר ידוע דכל פטור הוא אסור וכמו כן בחיה ועוף אינו חייב אלא אם יכניסם לבית או לטרקלין קטן דביתר שהיה מגיע לקחת החיה ה"ז נגמרה הצידה וחייב אבל לטרקלין גדול מזה הרי זה צריף טירח' בקיחתו משם ולא נגמרה הצידה ופטור וכבר פתבתי דהבא לקחת החיה מטרקלין הגדול או הדג מהביבר הקטן ה"ז פטור אבל אסור אבל בי"ט בין דג מביבר גדול בין חיה ועוף כל שאין בו אלא טירחא מותר ליקחנו י"ט ולאכול ולזה אמר דגים שבביברין גדולים פי' דנקא גדולים וכן חיה ועוף שבביברין גדולי' אינם אסורים אלא אם הם מחוסרין צידה עד גדר שאומר הבא מצודה כו' אבל אם אין צריכים מצודה הגם שיש לו טורח בלקיחתו מותר וטעמא משום דצידה בי"ט מותרת דבר תורה אלא שחכמים אסרוה וקמו שגילה דעתו רמב"ה בפ"א להדיא א"כ די שיעמוד בגזירת צידה האסורה דבר תורה שהוא גדר זה דצריף מצודה אבל אם אין צריף להביא מצודה אינו אלא מדרבנן ולא גזרינן גזירה לגזירה ומותר לגמרי: וכפום השתא הצד בשבת מביבר שיש בו דגים או חיה ועוף שצריף להביא מצודה חייב עליו ולזה הקשה אב"י לאוקמת' זו נהרי אנונים ותרנגולים דאמר הבא מצודה כו' ויתנן הצדן פטור אבל אסור ומשני שאני אנונים כו' דבאים לכלובן ומסקי' דבאין לכלובן ולא עבידי לרדויי פי' הגם דאי בעי לקחתו אומר הבא מצודה עכ"ז פיון דאי בעי לקחתו פשפאים לכלובן הם נוחין ליקח ואינו נשמטין משם

לא מיקרוי מחוס' צידה שצריף להביא מצודה והרמב"ם שהשמיט היא דינא דאנונים כו' דע דליכא שום חידותא דדינא בהו כל עיקר אלא דלא הנה ידע המקשה דהנה אנונים באים לכלוכן ואינם נשמטים דאי הנה ידע פשיטא דלא הנה מקשה א"כ ליכא בהו חידותא דדינא דנימא אמאי השמיטו הרמב"ם אלא חידותא דמציאות ופשוט וא"ת ס"ס קשה דגים אדגים דמדברי הרמב"ם בפ"י מה"ש משמע דאם הברית דג לבריכה קטנה דהיינו ביבר קטן פטור וממ"ש בפ"ב מה"ש דגים שפביברים גדולים משמע דבבירים קטנים ליכא תנאה דנדאי נצודים הם.

הא לא קשיא דאה"נ דנדאי נצודים הם אבל צריכים טורח וכל שצריף טורח לא מיקרי נצוד גמור להתחייב עליו להכי לא אשכח הרמב"ם ז"ל לחייבו אלא בספל ולגבי י"ט ביבר קטן פשיטא דלא בעי מצודה לצודו ובטורח קצת יקחנו ולזה לא התנה אלא בביר גדול שנה לחיה ולעוף.

ואחר שיישבנו דברי הרמב"ם בטוב טעם נוכיח כדבריו מהש"ס ראשונה מדקאמר הש"ס אדרשב"ג ה"ד מחוסר צידה משמע דעד השתא לא ידע וכמו שדייקו התוס' על דברי רש"י ז"ל והגם דאיכא למדחי דתרי ישיבות הוו בישיבה אחת איתמר ה"ד דאמלתייה דרשב"ג ובישיבה אחרת איתמר ה"ד דאיתמר אמלתייה דת"ק ומסדר הש"ס סדר הדברים על סדר המשנה.

אפתי ק' דעכ"ז הו"ל לרב אשי למימר מלתייה אדרשב"ג דהלכה כמותו עז"ה ה"ד אומר הבא מצודה ונצודנו כל דרטיט כו' א"נ ותו הגם דרב אשי אמרה אמלתייה דת"ק עכ"ז פיון דהיינו פירוש דהבא מצודה ונצודנו הו"ל לסדר מלתייה דרב אשי בתר מלתייה דשמואל לומר דהיינו ה"ד ומה גם דשי' זה דאומר הבא מצודה אינו פשוט כפי המשמעות דנה הוא ביבר גדול כו' ותו היכי מציינו לפרושי אידי ואידי חד שיעורא דלרב אשי כל דלא מטי לה בחד שחיה או דלא מטי טולא דכותלי אהדי הוי ביבר גדול ואתמיהא וכי לזה צריף הבא מצודה ונצודנו ואמאי ליעבד ב' שהיות או שחיות ולא אצטריף מצודה ותו קשה לדברי רש"י מאי פריף אבני מאנונים ותרנגלים שאומר הרי אנונים כו' דאומרים הבא מצודה כו' לפרש"י דפירש הבא מצודה היינו ביבר דלא מטי טולא דכותלי או דלא מטי ליה בחד שחיה מאי מקשה אבני בפשיטות והא אנונים כו' שאומר הבא מצודה כו' מי גילה לו סוד זה ומי יאמין לשמועתו דמירי בביר גדול שאומר הבא מצודה ונצודנו דילמא מירי בביר קטן ולהכי פטור בשבת אבל אסור דסוף סוף קטרח במלתא דלא חזי ליה בשבת ואם פן מעיקרא אבני לא הו"ל למפרף כל עיקר מינה ולדברי רמב"ם ניחא דהכא לאו במקום גדול וקטן איירי אלא משום דנשמטין וצריף להביא מצודה ולקחת אותם דבזה הוא דגלי מלתא רשב"ג וכל שאין צריף מצודה כו' אפילו הביר גדול בכפלים משיעור דרב אשי לית לן בה.

וא"ת א"כ ס"ס אמאי קבע הרמב"ם להלכה בביר גדול דוקא ולא תלה מלתא בהבא מצודה וכו' ל"ש ביבר קטן ל"ש ביבר גדול וכמו שדייקנו מדברי אבני הא לאו קושיא היא לעולם אה"נ דדכותה דהא מלתא דאבני פשיטא דלא בעי תנאי ולא הוצרך הרמב"ם להתנות ביבר גדול אלא בבירים פי' אם זה העוף או החיה הוא בביר שהוא שמור ואינו יוצא משם כל עיקר בזה הוא שהתנה שאם הוא בקטן ליכא תנאה אבל אנונים ותרנגולים שיוצאים וחוזרים פשיטא דכל דצריף מצודה מיקרי מחוסר צידה.

מפל הגי דוחקי פנה הרמב"ם ז"ל מדרף רש"י ופי' דלאו אידי ואידי חד שיעורא גם לא ניחא לפרש כפי' התוס' דקאמר מאן שם לך מאן פלג לך לפרושי מלתא סתמית דקאי אהדא מתרתי להכי בחר לו דרף ישפון אור ופי' הש"ס דהכי קאמר ה"ד כל שמחוסר צידה כל שאומר הבא

וכו' פ"י לא כמ"ש ב"ב בר ג' דבכה"ג מותר ב"ט ולא אסיר אלא שצריך מצודה דהוי פסדן
שאם צד אותו בשבת חייב זה הוא דאסור ב"ט ורשב"ג פליג הקא את"ק דת"ק אפילו שאינו
מחוסר צידה שחייב עליה בשבת אסור ורשב"ג דוקא מחוסר צידה.

בזה נ"חא ג"כ מ"ש רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה פרשב"ג מכלל דפליגי והגם
דאב"י א"ל לר"י מכלל כו' ושתיק ליה ר"י פשיטא דהני תלת אמוראי רב רבי לא אמרו מלתא
בכדי ורב יוסף הנה נשמט מאב"י מלתא ולא נ"מ מידי לענן הלכה משום דהנה מטריחו בקושיות
ולעולם ודאי דפליגי וכל זה ב"ט אבל בשבת לא.

והראיה מדלא בעי הש"ס ה"ד מחוסר צידה אלא הקא גבי י"ט ולא בעי התם בשבת פדבעי הקא
ולא משני מידי ש"מ דלא מפרש שמואל הכי במלתיה דרשב"ג אלא ב"ט ולא בשבת דבשבת
לא בעי דאומר הבא מצודה ונצודנו אלא פל דאיכא טירחא קרי מחוסר צידה וכפ"י רב אשי ולהכי
פסק הרמב"ם בהל' שבת לחלק בב"ב גדול וב"ב קטן וכפ"י רב אשי ואל יקשה בעיניך דהא
רשב"ג כמו שאמר בשבת אמר ב"ט ואמאי ישתנה פירוש דבריו אחר שהם בקוטב אחד הקא
והתם והגם דהכי משמע מדברי שמואל כדפרש"י עכ"ז קשה אדשמואל מנ"ל הא לאו קושיא
היא אדרבה מדאצטריך למתני רשב"ג הא מלתא הקא והתם ש"מ דמאי דקאמר הקא לאו היינו
דקאמר התם וה"ט דשמואל דפי' הקא ב"ט מלתא דרשב"ג בסדר זה דפי' הוא באומר הבא מצודה
ונצודנו והיא דשבת כפשיטא דאתמר עלה ב"ב גדול וב"ב קטן והחילוק משבת לי"ט כ"ב
כתבנו דבשבת כשאנו באים לחייבו על מלאכת צידה אין אנו מחייבין אותו מדאורייתא עד
שיעשה הצידה שאין אחריה טירחא וכל שיש אחריה טירחא פטור ואותה טירחא אסורה בשבת
ומותרת ב"ט משום דב"ט הצידה מותרת ד"ת וכשאסרו חכמים לא אסרו אלא צידה שחייב
עליה בשבת ד"ת וכל בר מן דין מותר ב"ט לגמרי: וראיתי לגדול דעה הרמב"ם פתב אמתני'
דהצד צבי ונ"ל והלכה פתחמים פאשר פי' רשב"ג עכ"ל ובפ"י משנתנו פתב ונ"ל והלכה פרשב"ג
ע"כ נתחכם לומר בדרה"ק זה להודיע דהתם בשבת פרושי קא מפרש רשב"ג מלתיה דת"ק והקא
ב"ט חילק וזה מסכים למה שפירשנו והעלינו בו.

ואשפילו דרה"ק הש"ס לזרכו של הרמב"ם דע דמשא ומתן דעביד הקא הש"ס ב"ט ובשבת לא
איתמר אלא אמתניתין די"ט אלא דמסדר התלמוד לקח מאי דקאמר אמתניתין די"ט וסדרה
אמתניתין דשבת ונתחכם לסדר מאי דנוגע למתני' דהתם והיינו חילוק ב"ב קטן וב"ב גדול
ומאי דאתמר עלה ה"ד קטן ה"ד גדול משום דהאי פי' קאי במתני' דשבת אפילו לרשב"ג דאיהו
לאו לפלוגי אתא אלא לפרושי כדכתיבנא ותדע דה"ד שקלא וטרייא אלא אמתני' די"ט ולא אמתני'
דשבת אלא דהש"ס סדר התם מאי דאתמר הקא דאלת"ה אמאי שביק התם לפרו' אמתניתין
דשבת ורמי מתנייתא די"ט אי"ט והו"ל למפרו' אדשבת גופיה עז"ה ורמינהי אבל צדין סיה ועור
מן הבב"רין כו' בשלמא סיה אחיה כו' אלא עופות אעופות קשה כו' ואמאי מהדר למיעבד פירכא
די"ט אי"ט ושביק דידיה בשלמא הקא ב"ט הגם דהנה מצוי לרמוי מתני' דשבת אמתני' די"ט
אמרין נ"חא ליה לרמוי י"ט אי"ט אלא התם בשבת אמאי שביק דידיה ומהדר לרמוי תרתי
מתנייתא אחריתי אלא ודאי דלא אתעביד בש"ס אלא חד משא ומתן ומייתי לה מסדר הש"ס
אמתני' דשבת כדאתמר במקומו ולא הביא מאי דאתמר הקא אדרשב"ג משום דלא איתמר ה"ד
פי' דרשב"ג אלא במתני' די"ט ומטעם דכתיבנא ולהכי פסק הרמב"ם בשבת פאוקמתא לחלק בין
ב"ב קטן לב"ב גדול והגם דמייתי התם ג"כ מלתיה דרב יוסף דאמר הלכה פרשב"ג ולפום מאי

דפריש דמדאצטריף למימר הלכה מוכח ודאי דפליגי והכא בשבת לא פליג אלא פרושי קא מפרש למלתייהכת"ק וא"כ לא הנה בעי לאתויי דהלכה פרשב"ג י"ל דאצטריף משום דסוף סוף במלתייה דת"ק לא מפליג בין ביבר קטן לביבר גדול ורשב"ג הוא דחזית לפלוגי בין ביבר קטן לביבר גדול ולהכי אצטריף תלמודא לאתויי הך דאמר ר"י דהלכה פרשב"ג שאם רצונה לומר דת"ק לא מפליג בין קטן לגדול הרי רשב"ג דמפליג והלכה פמותו ומסתברא לי דשמואל דאמר הלכה פרשב"ג אתרתי מתנייתא דשבת ודי"ע אמרה.

ופש גבן חדא אמאי השמיט רמב"ם ח"י צפור דרור ושאונה דרור בשלמא בי"ט נימא דנכלל דין זה בכלל דכל שאומר הבא מצודה וכו' דצפור דרור אפילו טרקלין מקורה אומר הבא מצודה וכו' אלא בשבת דליתיה להאי פלגא הו"ל לחלק וי"ל דדקדק בדבריו ו"ל שפכת בסוף דבריו וז"ל ומקום שהוא גדול מזה המכריח חיה ועוף לתוכו פטור ע"כ דוק מינה הא אין הטרקלין גדול מזה חייב על העוף ואמאי ונהרי כתב בתחלת דבריו דדוקא למגדל הוא דחייב אבל לבית פטור אלא ודאי דתחלת דבריו מייירי בצפור הנשמטת והיינו דרור דקאמר הש"ס וסובר הרמב"ם ו"ל דכל צפור שדרה בבית ובשדה היא נקראת דרור ואפילו בבית מקורה ואינה יוצאה מכלל זה אלא עוף שהוא דר בבית דוקא ואינו יוצא מהבית כל עיקר כגון אנונים ותרנגולים דהגם דלפעמים יוצאים מהבית עיקר דירתם בבית ולהכי פשהתנה הרמב"ם לומר שאם צד בבית פטור דקדק לומר צפור דסתם צפור דרור היא ותדע דתנא דמתני' קתני צפור סתם והיא דרור א"כ פשאנו מזכירין צפור סתם היא הדרה בבית כבשדה ולא חש רמב"ם ששטעה לומר כל ציפור כל פנה לזה גמר אומר ואמר דבטרקלין גדול אם צד עוף לתוכו פטור לומר הא קטון אם צד עוף לתוכו חייב מהשתא תדוק שפיר דרישא דפטור לבית היינו בצפור דוקא משום שנשמט אפי' בבית או בטרקלין אפילו קטון וכבר כתבנו שכל שאינו מנומן לו לקחתו אלא על ידי טורח לא נגמרה צידתו ופטור הצד לשם.

וכפ"ז לענין י"ט אפילו ציפור דרור שדרה בבית ובשדה אם הייתה בטרקלין שאינה יכולה לצאת משם חזינו אי מטו לה בחד שחיה מותרת דהא אינו חייב אם צד אותה שם וכל שאינו חייב על צידתם בשבת מותר בי"ט ודינה כשאר חיה ועוף דבעי ביבר גדול ואומר הבא מצודה ונצודינו ואז הוא דאסור ולהכי לא כתב רמב"ם חילוק ציפור דרור בי"ט ובנה סלקו דברי רמב"ם ע"כ תורת משה אמת: שם גמרא אין הלכה כר"ג וכו' טעם או' אין הלכה כר"ג ולא אמר הלכה כת"ק משום דמלתא דפשיטא דהלכה פרבים לגבי יחיד ולא אתא אלא דלא תימא פיון דמיייתי תנא דמתני' מלתייה דר"ג בדרף מעשה וקיל"ן מעשה עדיף דהא קאמר שאם היה רצונו ליקח ממנו היה לוקח וליכא איסור' לזה אמר אין הלכה כר"ג פי' הגם דמעשה הוא כו' א"נ אי הנה אמר הלכה כת"ק הנה שמעינן משום דהווי רבים לגבי יחיד ולא כן הוא דהא למאן דמתני' לה אברייתא בפלוגתא דר"י ור"ג ואף על פי כן קאמר הלכה כר"י הגם דלא הוי אלא יחיד לגבי יחיד ומיהו לישנא נשמע ללישנא קמא דלאו מטעם ת"ק דהווי רבים פסק כוותיה.

א"כ לפום הך לישנא דמיייתי הש"ס דמתני' לה אפלוגתא דרשב"ג א"כ סובר שמואל דאם מצא הרשותו מקולקלים מותרים והא לא משתמעא מדברי ת"ק ואדרבא ממשמעותא דהך פלוגתא דת"ק ורשב"ג א משמע דכל דלא אידכר במלתייה שריותא דרשותות מקולקלות סובר לאסור ומינה נשמע דדעת שמואל לפרושי במצאן מקולקלות וא"כ אי הנה אמר הלכה כת"ק הנה נשמע לאסור אפי' מצא רשותות מקולקלות מעי"ט לזה אמר אין הלכה כר"ג והבין.

ולא תקשה מהו לישנא דקאמר הלכה כר' יהושע משום דשאני ההיא דקאמ' בהאי לישנא ס' מוכן אסור כפום לישנא האי לא מתמעט מצאן לרשתותיו מקולקלים דהוי ס' מוכן דאיפא למימר דמצאן מקולקלים מעי"ט לא מקרי האי ס' מוכן ושרי משא"כ בדברי ת"ק במתני' דקתני לא יטול מהן אלא א"כ יודע שניצודו מערב י"ט משמע שיודע ודאי אבל מצא הרשת מקולקלת לא וכמו כן דברי ת"ק דרשב"א דאסר כל רשת ומכמורת מדייקי שפיר דבריו דמקולקליו אסור כת"ק דמתני' אלא דק' לי למ"ש רמב"ם בפ"ב מהלכו' י"ט ונ"ל מצודות חיה וכו' שפירסן מעי"ט לא יטול מהם בי"ט אלא אם כן יודע שניצודו מעי"ט ע"כ.

מוכח דפסק דמצאן מקולקליו מעי"ט לא מהני ואסירי וק' בין ללישנא קמא בין ללישנא בתרא לא פליגי בהכי דאפי' ללישנא קמא מדייקי בלישנייהו טפי לשרויי מצאן מקולקליו.

ונראה דדעת רמב"ם ז"ל היא דמלתא דפשיטא דאם מצא הרשתות מקולקלי מעי"ט דניצודו מעי"ט דכיון דנתקלקלו תו לא צידי ומאי דאשכח בודאי דמעי"ט ניצודו ובהא ליכא פלוגתא ודלא פדעת האחרונים דמשפחת לה שנתקלקלו מעי"ט ולא ניצודו וביום טוב ניצודו אלא דאשכחן פלוגתא לת"ק ורשב"ג ואיתמר עלה הלכה פרשב"א הכין היא לת"ק ס' ניצוד מותר דלא משמע דאסר אלא בניצודין בי"ט מדלא קתני להדיא אפי' ספק ניצודו מעי"ט דהוה צריף לפרושי משום דהוי מלתא דמן הסתם לא שרינו ספק כיון דהוי מלתא דרבנן דפשיטא דאנא אדון בספיקא לקולא וכל דלא אמר בפ' שרי ולא מוקמינו למלתיה אלא בודאי ניצודו בי"ט.

ותדע דבהכי פליגי מדאצטרי' רשב"א למימר דס' מוכן אסור כדדייק הש"ס במילתיה ואי תימ' דלת"ק נמי ס' מוכן קאסר אמאי אצטריף רשב"א למתני איסורא לא הול"ל אלא מצאן מקולקלים ביודע כו' דבזה הוא דפליג את"ק לדעת רש"י ודעימיה אלא דרשב"א הוא דחזית דינא דאיסור ס' מוכן ואהא קאי שמואל ואמר הלכה פרשב"א ז"ל אבל במצא מכמורות מקולקלות ליכא מאן דפליג ולא אצטריף רמב"ם ז"ל לאומרה ורשב"א גופיה לא קאמר פסדר זה אלא לומר דכל דלא מצאן מקולקלים מערב י"ט הו"ל פודאי ניצודו בי"ט נ"מ דלא למעבד שום קולא בספ' מוכן ואפילו נתערבה באלף אסורות אי נמי חזית לן דכיון דמצאן למצודות מקולקלות הגם דלא ידע ודאי דאיכא חיה ועוף ניצודין דהא לפעמים מתקלקלת המצודה ונשמט העוף והחיה ואינן ניצודין ואעפ"כ מקרי זה מוכן ונוטל מהם בי"ט ורמב"ם במה שהשמיענו הדין הסוכר אמת המים כו' ומצא בה דגים הרי אלו מותרים בזה נכלל הא חידותא דדינא ונהבן.

ולפ"ז מה שהקשינו אמאי לא אמר שמואל הלכה כת"ק מתרצים לדעת רמב"ם בשוב ראשון שפכתנו או בשוב ב': וראיתי להרב כמוהר"ר חיים אבולאפיניא בספר מקראי קודש שכתב דת"ק מייירי בפ' מכמורת ומצודות בי"ט דאין דרף לפרנס מצודות מיום ליום אחר וכו' יעש"ד ודבריו צריכין חיזוק מאן אמרה להא מלתא ולהפך יוצדקו הדברים דדרף לפרנס המצודות ולהניחן פרוסות תמיד וכשהמצודה תוס' לוקחים הניצוד וחוזרים ופורסים אותה ונמצאת תמיד מצודה פרוסה על כל החיות ולו יתיה שניצדיק דבריו עכ"ז במאי דקמן דאסור לפרנס המצודה בי"ט פורסים אותה מעי"ט ונגיד ע"ז דברי רשב"א דקתני מצאן מקולקלות כו' א"כ שפירסו אותם מעי"ט לצוד בי"ט ולזה אמר מצאן כו' מצאן מקולקלות בי"ט כו' אלא ודאי דהעיקר פדכתיבנא והיא דעת הרב המגיד ומ"ש הפר"ח בזה ליתא: דף כ"ד ע"ב גמ' מותרים למאי רב אמר וכו' הגם דכבר אפסיקא הלכתא דלא כר"ג אפליגו במשמעותא דמלתיה משום דמינה נשמע לת"ק ולהכי בעי תלמודא מותרים למאי דאי נימא מותרים בטלטול נפקא לן דלת"ק דאסר אפילו בטלטול

אסור ואי תימא מותרים באכילת נפקא לן לת"ק דלא תקמיר בס' מוכן אלא באכילה ולא בטלטול וכיון דאמר רב דפשיטא ליה דשמועתו דלו דקבל מרבי הדר ר' מינה ואמר ליה לקבל אם פן אפסיקא לן הלכתא לת"ק דאסור אפי' בטלטול והרמב"ם בפ"א מהל' י"ט פניל פנילא חדא שפכת וז"ל כל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו בי"ט אלא לצורך אכילה ע"כ.

הא למדת דכל דאסור באכילת דין מוקצה ואסור בטלטול ופשוט: שם גמרא מיתיבי נכרי כו'. פירש בשלמא למ"ד מותר לקבל מצנין למימר דלרשב"ג שרי בטלטול הגם דנדאי בני יומן ולפי דרבנן פליגי עליה אפילו בספק כו' לזה נקטפולוגתייהו בס'.

ומשני דלדידה נמי לא מצית למימר דיספור ר"ג למישרי בטלטול בני יומן כו' דהא לא אשכחן מאן דסבר הכי והא מלתא לאו מלתא מוכרעת אלא דהתראצן קאמר הכי: שם גמרא אמר רב פפא הלכתא נכרי שהביא כו' עד סוף הסוגיא.

מדלא ערבינהו ותנינהו משמע דדין דבר שיש במינו במחנה ודין דבר הבא מחוץ לתחום מחולק והיינו דבר שבמינו לא מיבעיא אם הוא נדאי חתכו הגוי מהמחנה אלא אפילו ספק אסור מדאמרין אם יש במינו במחנה פ"א אפילו אין יודעים נדאי שזה בא מהמחנה בי"ט ואסור בכדי שיעשו אפילו למי שלא הובא בשבילו דהא לא מחלק פן אלא בבא מחוץ לתחום ודבר שאין במינו במחנה אינו אסור אלא בהיכא דידעין נדאי שבא מחוץ לתחום ואפי' ידעין נדאי שבא מחוץ לתחום אינו אסור בכדי שיבא מחוץ לתחום בחול אלא מותר תכף אחר יציאת יום קדוש דהא לא אמר בו בכדי שיעשו וביום קדוש גופיה מותר למי שלא הובא בשבילו נמצאו ג' קולות בבא מחוץ לתחום ואסור בדבר שבמחנה א' ספק.

ב' בכדי שיעשו ג' לישראל אחר כל א' מאלו מותר בבא מחוץ לתחום ואסור בדבר שבמחנה. ורש"י ז"ל תמה על היתר לישראל אחר אמאי והא הו"ל מוקצה ותירץ דגבי איסור תחומין דרבנן הקלו ע"כ והספימו לתירוצן זה התוס' משום שלא מצאו תירוץ אחר לתימא שלהם ולדעת הרמב"ם ז"ל הגם שהוא פסק במחנה וצידה בדברים של אנכל נפש מותרת ד"ת וא"כ דמו לדין ההוצאה עם כל זה מסתבר לחלק בהוצאה משום דהותרה אפילו שלא לצורך כמ"ש בפ"א דהוצאה מתוך הותרה לצורך הותרה שלא לצורך הרי דקולא היא בי"ט אפילו הוצאה דמרשות לרשות ואצ"ל תחומין דאפילו בשבת ליכא אלא מלקות אפילו למ"ד תחומין דאורייתא אלא דחכמים משום צורך שמחת יום טוב הקלו בהוצאה מרשות לרשות וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט אבל איסור תחומין אסרו דהא ליכא מניעת שמחת י"ט בזה כמניעת שמחת י"ט אם היו אוסרים ההוצאה בי"ט שכתב הרמב"ם ז"ל התם ולמה לא אסרו ההוצאה הגם דאפשר לעשותה מעי"ט כדי להרבות בשמחת י"ט ויוליף ויבא מה שירצה ולא יהיו ידיו אסורות כו' ואין טעם זה צודק בהבא מחוץ לתחום ולעולם עיקר הוצאה ואצ"ל תחומין בי"ט אינה אלא מדרבנן ואין לה עיקר מן התורה בין בדברים שהם בדבר אכילה בין בדברים שאין בהם צורך אכילה ולהכי הקלו משא"כ מחנה וצידה שלא הותרה ד"ת אלא לצורך אבל שלא לצורך חייב עליה כשאסרו חז"ל אפילו לצורך מטעם שכתב הרמב"ם תקמיר באיסורם בשלא לצורך ולזה בצידה ומחנה הגם דמדאורייתא שרו גזרו בהו בספקם וגזרו בכדי שיעשו שפא יאמר לגוים לעשות בי"ט וגזרו בין להובא בשבילו בין למי שלא הובא בשבילו שפא יאמר לגוי גם זה השני להביא לו מן המחנה ולענין טעם האיסור בהלכות אלו רש"י כתב שלא ינה ישראל במלאכה שנעשית

בי"ט ופ"ל לערב מותר בכדי שיעשו הוא אפילו הוא י"ט ב' ולדעת התוס' טעם האיסור הוא שפא
יאמר לגוי להדיא להביא לו ולפום הא נפקא להו לאיסורא עד לערב דמוצאי י"ט ב'.

והרמב"ם מ"ש בפ"א מהלכות י"ט וז"ל דבר המחובר לקרקע שנועקר בראשון יאכל בשני ע"כ.
משמע דאינו אסור עד מוצאי י"ט ב' ולא מחלק בין נעקר מעצמו לעקרו גוי ונהביאו לישראל וזה
פדעת רש"י.

אלא ממ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות שבת וז"ל ולא אסרו בכל מקום שימתין בכדי שיעשו אלא
מפני דבר זה שאם תאמר יהא מותר מיד שפא יאמר לגוי לעשות לו ונמצא הדבר מוכן וכיון
שפאסרו עד שימתין לערב בכדי שיעשו לא יאמר לגוי לעשות לו שהרי אינו משתפר כלום כו'
יע"ש לפום האי פללא מוכח דדעת הרמב"ם פדעת התוס' וכיון דכן אסור עד עבור י"ט ב' וימתין
לערב בכדי שיעשו.

ולפי זה מאי דכתב הרמב"ם בפ"א דמחובר שנועקר בראשון יאכל בשני פי' שנועקר מעצמו או
שעקרו גוי לעצמו וזה רוצה לקחת ממה שלפניו דבזה ליכא הך חששא למיסר בכדי שיעשו אכל
במביא גוי לישראל ואפילו אין אנו יודעין אם בשביל ישראל תתכן ס"ס כיון שמביאין דורון
לישראל מיקווי כבדידיה טרח ואי שרינו ליה אתי למימר ליה לעשות פן ומסתברא דגם לאחר
אסורין בכדי שיעשו וטעמא דאלת"ה יחליף תשורתו זה לזה ועודינה לחששא ראשונה שיאמרו
לגוי להדיא להביא מהמחובר ויחליפו ולא הוי כה"ג גזרה לגזירה דאי לא הא לא קיימא הא אי
נמי אי שרינו לב' למי שלא באו בשבילו ליהנות מיד חיישי דילמא יאמר לגוי להביא לו ויחשוב
דאין איסור אלא להנות בי"ט אכל בשני מותר ויצוה לגוי להביא ומשתפר ליהנות אחר י"ט מיד
לזה גזרו גם למי שלא באו בשבילו עד לערב בכדי שיעשו וז"ל הרב בפ"ב מהל' י"ט גוי שהביא
תשורה לישראל בי"ט אם יש מאותו המין במחובר לקרקע או שהביא כו' שאפשר לצודן בו ביום
הרי אלו אסורין עד לערב וימתין בכדי שיעשו כו' ואם אין מאותו המין במחובר או שהיתה
צורתו מוכחת עליו שמאמול נעקר או ניצוד אם הביאו מתוך התחום מותר ואם הביאו מחוץ
לתחום אסור והבא בשביל ישראל זה מחוץ לתחום מותר לישראל אחר כו' יע"ש.

אמר הביא תשורה כדקאמר הש"ס אתא לומר דוקא הביא תשורה שיש מקום לומר שבשבילו
עקרם מהמחובר אכל אם עקרם הגוי לעצמו יכול הישראל ליקחם ממנו הגם שנהנה הישראל
ממלאכת י"ט ודלא כפי' רש"י ומדכתב חלוקה ראשונה דיש במינו במחובר סתם אסור ובחלוקה
שנייה דמחוץ לתחום הוצרך להתנות בה תנאי דלא אסיר אלא למי שבא בשבילו.

ש"מ דרישא לא מפלגי' בין הבא בשבילו לאחר והאיסור שכתב ברישא ישנו לכל ישראל בשנה
ובע"י לערב בכדי שיעשו זו היא דעת הרמב"ם ז"ל: שוב ראיתי ראיה גמורה מדברי הרמב"ם
דגם לאחרים אסורים בכדי שיעשו שכתב בפ"ו מהלכות שבת וז"ל ואם היה הקבר בפרהסיא
וכו' לא יקבר בו אותו ישראל עולמית ומותר ליקבר בו ישראל אחר והוא שימתין בכדי שיעשה
וכן כל פיוצא בזה ע"כ.

הרי דגם למי שלא נעשה בשבילו אנו מחמירין עליו בכדי שיעשה והגם דהתם מיירי בדיון קבר
שלא יקבר בו עולמית אין דבר זה עושה קולא וחומרא בערה ישראל אחר. וראיתי לה"ה ז"ל
שכתב דדעת הרמב"ם ז"ל פדעת רש"י ונעשה אחריו מרן.

וּכְפּוּם מַאי דְּכִתְיָבְנָא לִיתָא דְּנֻדָּאי דַּעַת הֶרְמֵב"ם לָאוּ פְּדַעַת רִשְׁיִי וְעִיקָר. גַּם מִמָּה שְׁלֵא פְּתַב הֶרְמֵב"ם אִיסוּר בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ אֱלָא בְּסַפֵּק מְחֻנְפֵּר מוּכַח דְּבָבָא מְחֻזַּן לְתַחוּם לָא מְחֻמְרִי' לְאַסוּר בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וְדִי לֵן לְאַסוּר בִּי"ט גּוּפְיָהּ.

וּפִּשׁ גִּבְוֵן לְפְרוּשֵׁי מ"ש הֶרְמֵב"ם ז"ל אִם הִבִּיאוּ מִתּוֹף לְתַחוּם מְנוֹתָר וְאִם הִבִּיאוּ מְחֻזַּן לְתַחוּם אִסוּר וְק' דְּמִתְחִילַת דְּבָרֵיו שְׁכַתְבֵּי אִם הִבִּיאוּ כּו' מִשְׁמַע דְּנֻקָּא וְנָדָאי הִבִּיאוּ מִתּוֹף הִתַּחוּם אֲבָל סָפֵק אִסוּר וּמִמָּה שְׁגָמַר אֲנֹמֵר וְאִם הִבִּיאוּ מְחֻזַּן כּו' מִשְׁמַע אֲבָל סָפֵק מְנוֹתָר.

וְלִיכָּא לְאוּכּוּחֵי מִמ"ש הֶרְמֵב"ם בִּפ"ו מִהֶלְכוֹת שֶׁבֶת וְז"ל גּוֹי שֶׁהִבִּיא חֲלִילִין כּו' אַע"פ שֶׁהִבִּיאַן מִצַּד הַחוּמָה יִמְתִּין לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת בְּכַדִּי שְׁיִבּוּאוּ מִמְּקוֹם קָרוֹב כּו' שְׁמָא בְּלִילָה הִבִּיאוּם מִמְּקוֹם אַחַר עַד הַחוּמָה וּבִפְנֵיקָר נִכְנָסוּ בָּהֶן.

ע"כ.

הָרִי דְּמִחְמְרִינֵן בְּסַפֵּק בָּא מְחֻזַּן לְתַחוּם. אִיכָּא לְפִלּוּגֵי שְׁאֲנֵי הֵהִיא מִשּׁוּם דְּכִינּוּן דְּלֵא הָיוּ תּוֹף הַחוּמָה וְאָנּוּ רּוֹאִין דְּבִשְׁבֶּת בָּאוּ לְעִיר וְאִתָּהּ בָּא לְדוֹן בָּהֶם לּוֹמֵר דִּילְמָא מַע"ש בָּאוּ וּכְשֶׁקֶדַשׁ הַיּוֹם כְּבָר הָיָה סְמוּךְ לַחוּמָה לְזֶה אָנּוּ אוֹמְרִים דְּלֵא הִיא דִּילְמָא בְּלִיל שֶׁבֶת בָּאוּ וְלָנוּ בְּצַד הַחוּמָה דְּהָא סוּף סוּף חוּזַן לְתַחוּם לָנוּ אֲבָל לְעוֹלָם דְּבָר שְׁאִין אָנִי יוֹדַע אִם כָּאֵן הָיָה אִם הִבִּיאוּ מְחֻזַּן לְתַחוּם אָנּוּ אוֹמְרִי' כָּאֵן נִמְצָא וְכָאֵן הָיָה קוֹדֵם שֶׁבֶת.

וְתוֹ לְכַשְׁתַּתְּיָהּ חוּבָהּ בְּחִילּוּק זֶה אִיכָּא לְפִלּוּגֵי בְּאֲנֹפֵן אַחַר דְּשְׁאֲנֵי הֵתֵם דְּבִשְׁבֶּת הוּא וְס' דְּאוֹרִיתָא הָיוּ וּמָה גַּם לְהֶרְמֵב"ם ז"ל דְּפִסֵּק דְּתַחוּמִין דְּשֶׁבֶת דְּאוֹרִיתָא לְהִכִּי אַחְמְרִי' בְּסַפִּיקֵיהוּ וְאִפִּי' בְּחֶלֶק תַּחוּמִין דְּהוּוּ דְּרַבְּנָן מְחֻמְרִינֵן בְּסַפִּיקֵיהוּ אֲבָל בִּי"ט דְּאִיסוּר הוּצָאָה גּוּפָה דְּחֻמְרָא הוּתְרָא אֲפִילוּ שְׁלֵא לְצוּרְהָ דְּבַר תּוֹרָה וְאִין לָהּ אִיסוּר הוּצָאָה וְלֵא יִצִּיאָה חוּזַן לְתַחוּם ד"ת מנ"ל לְאַסוּר דְּסַפִּיקָא דִּידְיָה וְתַדַּע שְׁהָרִי אָנּוּ מְקִילִין לְעַנְיָן יִשְׂרָאֵל אֶל אַחַר שְׁלֵא בָּא בְּשִׁבְלֵוּ בְּדָבָר הַבָּא מְחֻזַּן לְתַחוּם וּמְחֻמְרִינֵן בְּדָבָר שְׁמִינּוּ בְּמִחְנּוּפֵר הֵגַם דְּתַרְנּוּיָהוּ דְּרַבְּנָן לְדַעַת הֶרְמֵב"ם וּפְשׁוּט: וְנִרְאָה דְּדַעַת הֶרְמֵב"ם דִּסְפ' אִם בָּאוּ מְחֻזַּן לְתַחוּם מְנוֹתָר וְסִיפָא דְּדְּבָרֵיו דְּנֻקָּא וְרִישָׁא ה"ק אִם יְכוּלִין לְתַלוּת שְׁהִבִּיאוּ מִתּוֹף הִתַּחוּ' דָּאי לָא תִימָא הִכִּי הו"ל לְהֶרְמֵב"ם לְעַרְבִינְהוּ וְלִתְנִינְהוּ לְאִיסוּר מִינּוּ בְּמִחְנּוּפֵר עִם אִיסוּר בָּא מְחֻזַּן לְתַחוּם וְלִיכָּא הִכִּי גּוֹי שְׁהִבִּיא תְּשׁוּרָה כּו' אִם יֵשׁ בְּמִינּוּ בְּמִחְנּוּפֵר וְכו' אוּ יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁהוּבָא מְחֻזַּן לְתַחוּם הָרִי אֵלּוּ אִסוּרִים וְכו' וְאִם אִין וְכו' וְאִין לְחוּשׁ שְׁבָא מְחֻזַּן לְתַחוּם כּו' מְנוֹתָר וְאִמָּאי הִבְדִּיל דִּין זֶה דְּחוּזַן לְתַחוּם בְּפִנֵּי עַצְמוֹ אֱלָא לּוֹמֵר דְּהַחְמוּרוֹת שְׁדַקְדַּק בְּדִין הַמְּחֻנְפֵּר לִיתְנָהוּ בְּדִין הַבָּא מְחֻזַּן לְתַחוּם וְלִיכָּא לְמִידְחֵי לְעוֹלָם סָפֵק אִסוּר אֲפִילוּ בָּבָא מְחֻזַּן לְתַחוּם וְטַעְמָא דְּפִלְגִינְהוּ הוּא מִשּׁוּם חֻמְרַת בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ דְּלֵא הוּצָרָה בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ אֱלָא בִּס' מְחֻנְפֵּר אֲבָל בָּבָא מְחֻזַּן לְתַחוּם לֵא הִתְחַמְרוּ לְהַצְרִיף לְהַמְתִּין בְּכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וְלְעַנְיָן ס' שְׁקִילֵי נִינְהוּ לָאוּ מְלִתָּא הִיא דְּעַל מִי סְמָךְ הֶרְמֵב"ם לְשִׁרׁוּיֵי טַעְמָא דְּפִלְגִינְהוּ אִתָּהּ דְּבְכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ וְדִילְמָא אִיכָּא דְּבְכַדִּי שְׁיַעֲשׂוּ שְׁוִיִּים לְאִיסוּרָא בִּין הַמְּחֻנְפֵּר בִּין הַבָּא מְחֻזַּן לְתַחוּם וְטַעְמָא דְּפִלְגִינְהוּ הוּא מִשּׁוּם דִּין הַסָּפֵק.

וְהֵגַם דְּדַקְדַּק לּוֹמֵר אִם הִבִּיאוּ מִתּוֹף הִתַּחוּם דְּמִשְׁמַע אֲבָל מְחֻזַּן אִסוּר לָא מְצִינֵן לְמִימַר דְּסַמָּךְ עֲלָה דְּהָא אֲמַר ג"כ וְאִם הִבִּיאוּ מְחֻזַּן אִסוּר דְּמִשְׁמַע דְּנֻקָּא וְנָדָאי הוּא דְּאִסוּר אֲבָל ס' מְנוֹתָר וּבְדְּבָרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל אִין נִכּוֹן לּוֹמֵר דְּמְפָרְשֵׁי לִיָּה בְּדָרָה נַעֲשֶׂה אֱלָא וְנָדָאי דְּאִתְרַנְיָהוּ נִתְכַּוְּוֵן הֶרְמֵב"ם דְּמְחֻלְקֵי אִיסוּר מִיְחֻזַּן חוּזַן לְתַחוּם מְאִיסוּר מְחֻנְפֵּר כְּכֹל הַחְמוּרוֹ' דְּאִתְמַרוּ בְּאִיסוּר מְחֻנְפֵּר.

ונתחכם הרמב"ם לאשמועינו קולת הפא בשביל זה מותר לזה במיחוש חוץ לתחום דבזה תדע דבמיחוש מחוץ לא שגא ומינה נמי תדע דקיל מיחוש חוץ לתחום ממייחוש מחוץ ולא גמרי זה מזה.

ואפשר לי לתת טוב טעם דמיחוש דברים הפאים מחוץ לחומה לא פריה ספיקויהו בגוף הדבר פי היכי דכריה ס' המחנך בפירות דכל פרי מוחזק דמחנך הוא ולהכי אסרינו בספיקויה עד דידעי ודאי דנתתה מקמי י"ט אי נמי דחזינא ליה דכמיש מה שאין פן הפא מחוץ לתחום אתה מביא עליו הספק מבחוץ ולא ספיקו הוא ואדרבה אמרי' פאן נמצא וכאן הנה ומטעם זה לא חש הרמב"ם ו"ל עלן למיטעי לאסור ספק פזה ונראה דאפי' בהיכא דידעינו ודאי דפירות אלו חוץ לתחום משתכחי אין זו חזקה כיון דאין פח הספק דאמית עליה בגוף הפרי עצמו במחנך אלא דאמית עליה מס' המקום שהיה בו ואין המקום קובע הס' בגופו של פרי ותו בר מן דין מהיכא יס"ד לאסור ספק פי האי פיון דלא הוי אלא משום גזירה דילמא יאמר לגוי פשיט' דספיקו שרי בשלמא במחנך דאסורו בי"ט משום מוקצה פבר אמרו דהחמירו בס' מוכן ולזה פיון דהחמירו באיסור ס' מחנך בי"ט החמירו ג"כ לערב בכדי שיעשו אפילו בספק הגם דאסורו הוי משום דילמא יאמר לגוי משום דלא פלוג משא"כ איסור הפא מחוץ לתחום דאין איסורו אלא מחמת גזירה שייאמר לגוי פשיטא דספ' מותר ולהעמידה בסוד העיון אשפילה דע דמאי דאנו מדייקי' במלת' לומר דלא שרי אלא ודאי אכל ס' לא היינו פשפאה הודעת האיסור וההיתר במלתא פההיא דדייקינו בסוגיין פההיא דרשב"א דקתני פא ומצאון מקולקלין מעי"ט פידוע דמערב י"ט ניצודו פא ומצאון מקולקלין בי"ט פידוע שבי"ט ניצודו בזה הוא דאנו מדקדקין שפיר דיוקא דריש' אדיוקא דסיפא דמריש' משמ' דוקא מצאון מקולקלין מעי"ט הא ס' כו' ומסיפא כו' משום דלא אתא רשב"א אלא לאשמועי' דגדר ההתיר ואמ' דגדר ההתיר הוא דמצאון מקולקלין מערב י"ט מוכחא מלתא ומפרחא דלדיוקא קתני משא"כ בכה"ג דנקט הרמב"ם ו"ל ואמר ואם אין במינו במחנך כו' אם הביאו מתוך התחום מותר לא אתא בזה לשיעור ההתיר והאיסור בדבר הפא מחוץ לתחום אלא לשמור דלא תימא דכל שאין מיחוש במחנך תו ליכא למיחש למידי לזה אמר תנאי הוא הדבר אם לא הביא וכו' וכאן לא דקדק גבול הצריה בענין זה וכשבא להגדיל האיסור של הפא מחוץ לתחום דייק בלישניה ואם הביאו מחוץ לתחום אסור דקדק לשלול הספ' ממה שלא עשה גבול לאיסור אפי' בס' שהיל"ל ואם ספק הביאו מחוץ כו' ובזה מסילת העיון תגיד דרישא לאו דוקא דלא אתא בו להגביל שיעור היתירא דידע וסיפא דוקא דהא נתן שיעור שתייב עליו מלקות וכדריה זה מפרשי' בש"ס ודוק.

נמצינו אומרים לדעת הרמב"ם דבר שיש במחנך אסור אפי' ספיקו וילערב בכדי שיעשו בין לו בין לאחרים והפא מחוץ לתחום דוקא להפא בשבילו וגם ודאי מחוץ לתחום ודוקא בי"ט עצמו ואן צריה לערב בכדי שיעשו גרסי' בעירובין דף מ' וז"ל שהוא לפתא דאתא למחוזא נפק רבא חזייה דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר הא ודאי מאתמול נעקרה מאי אמרו מחוץ לתחום הפא בשביל ישראל זה מותר לאחר וכ"ס הא דאדעתא דנכרים אתא פיון דחזא דקא מפשי ומייתי אסר כו' ע"כ.

לכאורה ק' לפום מאי דכתבנא דדוקא דורון הוא דאסיר אמאי אצטריה רבא לטעמא דכמישא אפי' אי לא כמישא אם הגוי אדעתא דנפשיה טרח או אדעתא דאחרני לא אסיר לישראל. ולא קושיא היא דמאי דכתבנא לחלק בין עושה גוי לצורך עצמו לעושה בשביל ישראל היינו לאסור

בכדי שיעשו מחשש דכיון דבשביל ישראל עשה חיישינו שיאמר לו ישראל להדיא שיעשה בשביל עצמו כיון דמאי דעבד בשביל ישראל עבד דמאי הא להא משא"כ גוי העושה בשביל עצמו ולא בשביל ישראל לא גזרי' שיאמר לו ישראל לעשות בשבילו כיון דהשתא נמי לאו בשביל ישראל עבד אבל לאסור בי"ט גופיה אסור משום דכיון דמחנך הוא מוקצה הוא כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות י"ט דכל שנעקר בראשון יאכל בשני אבל בראשון מוקצה הוא ואסיר ולא מפלגי' בזה בין הפא בשבילו לאחר שלא פא בשבילו דלכולהו הוי מוקצה.

וא"ת גם הפא מחוץ לתחום בשביל הגוי יהיה אסור משום מוקצה לאו קושיא היא דזה לא תשיב מוקצה כיון דאסור הפא מחוץ לתחום לאו אסור חמור לא התמירו בהקצאתו ותדע דטבל אם עבר ותקנו מוכן הוא אצל שפת הרי דדבר דהקצאתו מתמת אסור קל לא התמירו בו ה"נ דכנתה דכיון דקיל טפי הקלו באיסור הקצאתו כל שהביא הגוי לעצמו והקלו אפי' הביאו בשביל ישראל דאסור שפא יאמר לו הפא לא אסרי' בכדי שיעשה ולישראל אחר מותר מיד זו היא.

נמצינו אומרים דשני מיני איסורים איפא בהא מלתא א' איסור מוקצה ואחד שפא יאמר לגוי איסור מוקצה אינו אלא בדבר שבמינו במחנך דכל דבר שבמחנך מוקצה הוא ואפי' ס' התמירו בס' מוכן ואין איסור זה דאיסור מוקצה בפא מחוץ לתחום ואיסור גזירת שפא יאמר ישנה בדבר הפא מחוץ לתחום אם פא בשביל ישראל גם ישנה בדבר שבמחנך לאסור לערב בכדי שיעשו.

ואסדר ההלכות העולים לשיטתו זו. א' דבר שבמחנך אפי' עקרו הגוי בשביל עצמו או בשביל גוי אחר אסור לכל איש ישראל בי"ט ב' ואפי' ספק מחנך.

ג' ודוקא בי"ט עצמו אבל לערב מותר מיד ד אם יש מיחוש שבשביל ישראל פא אסור אבל ישראל ואפילו למי שנדאי לא הובא בשבילו כיון דהביאו דורון לישראל אחד ואפי' ספק ונוסף בו דגזרי' אפי' למי שלא הובא בשבילו בכדי שיעשה שפא יאמרו לגוי להביא ה' דבר הפא ודאי מחוץ לתחום אם הביאו הגוי שלא לצורך ישראל מותר בי"ט מיד.

ו' ואם ודאי בשביל ישראל וס' חוץ לתחום מותר ז' ואם ספק שהביאו לצורך ישראל נמי מותר מיד אפילו ודאי מחוץ לתחום דהא לא אנשפחן איסורא לא בש"ס ולא בדברי הרמב"ם ז"ל אלא בגוי שהביא תשורה דמוכחא מלתא דלצורך ישראל הביא והגם דבהיה דעירובין קא' רבא להתיר הבאה מחוץ לתחום מטעם דאיפא רובא דישאל לא תידויק מינה הא מוקצה אסיר לא היא אלא דקושטא דמלתא קאמר גם מאי דקאמר התם כיון דחמא דמפשו ומייתו אסר להו פיר' רש"י שם וז"ל אמר ודאי אדעתא דישאל קא מייתו ע"כ הרי דהתם לאו משום ספיקא אסר אלא דמסתמא ודאי אדעתא דישאל קא מייתו ע"כ הרי דהתם לאו משום ספיקא אסר אלא רש"י ז"ל דדעתו דאין לאסור בספק פא בשביל ישראל אלא בנדאי ח' ואם קרוב לומר דלצורך ישראל פא כגון שהביא תשורה וגם ודאי שפא מחוץ לתחום אסור לישראל זה שפא בשבילו ט' ודוקא בו ביום אבל לערב מותר מיד ולישראל אחר מותר מיד.

בי"ט וראיתי מישרצה לומר דאפי' בפא חוץ לתחום אסור בכדי שיעשו גם אסור אפי' ס' פא חוץ לתחום והם דברים תמוהים בעיני דכיון דלא אידכר בש"ס איסור בכדי שיעשו אלא באיסור מחנך מנ"ל לאסור בפא מחוץ לתחום כיון דאין הדבר אלא משום גזירה לא להוסיף עליו גם בענין ס' כיון דאין איסור זה אלא דרבנן דילמא יאמר לגוי א"כ הו"ל ספק בגזירה דרבנן וילקולא ולא דמי לס' מחנך משום דהו"ל ספק מוכן והתמירו בו גם באיסור לערב בכדי שיעשו דאסרינו

אפי' בספיקא אַמרינו דלא פלוג באיסורייהו דכיון די"ט גופיה אסור דרבנן ולערב בכדי שיעשו אסור דרבנן לא פלוג למימר דאיסור י"ט גופיה אסור בספיקא ואיסור לערב מותר בספיקא דלא למחזי פחוקא ואיטלולא דלאו כ"ע גמירי להכי פיון דהנצרכו לאסור ספיקא בכליה יומא אסרו גם לערב משא"כ י"ט דכל עצמו לא אסור אלא גזירה שפא יאמר לגוי למה אסרינו ספיקיה וקעיקר אצלי הוא מ"ש לדעת הרמב"ם: דף כ"ה גמרא וצפור דרור צריף לקשר בכנפיה שלא תתחלף באמה ע"כ.

פירוש משום דלפעמים מנדמן אמה לידו ויקחנה בלא טורח הגם שפפי האמת צריף לומר בה הבא מצודה ונצודינו. והרמב"ם שהשמיט דין זה אינו צריף דהא פיון דהשמיענו דס' מוכן אסור ממילא כל דאמה ובתה דמו אהדדי ומיחלפי אסור ובעי למעבד היכירא ותנא עצה טובה קמ"ל ואשמועינו נמי בזה דספק מוכן אסור: שם ע"ב גמרא אורח ארעא קמ"ל פי' רש"י וז"ל ולא משום איסור טריפה והתוס' ז"ל הקשו דבסמוך משמע שיש איסור בדבר דאמר נטיעה מקטע' רגליהון דקצבייא.

ותירצו דהגם דליכא איסור דבחזקת היתר עומדת מיהו אם נמצאת טריפה לאחר שאכל נענש על השוגג כו' יע"ש וקשה למה יענש אם התורה התירה לו לאכול ואמרה היתר הוא זה חשיב אנוס עפ"י הדיבר.

תו קשה לדבריהם ז"ל אמאי קא מייתי הש"ס סעד לאורח ארעא קמ"ל דתניא לא יאכל אדם שום כו'. דכל הני דקתני בבבביתא ליכא שום מיחוש איסור הו"ל לאתויי דרמי גופיה והגם דאיכא לשנויי דמההיא דרמי איכא למימר דאיסורא קא' ודלא פרב הונא להכי מייתי הש"ס דאורח ארעא קמ"ל ודלא תימא איתו רבנן לאולופי אורח ארעא הגם דלא הוי חיובא דדינא להכי מייתי דכנותה דתניא לא יאכל אדם שום וכו' הרי דתנא אתא לאורעי מלתא דאורח ארעא והא נמי דכנותה אלא דס"ס פשטא משמע דהא דמיא להא וכי היכי דליכא מיחוש איסור הא נמי דכנותה והנכון אצלי דהאוכל מבהמה שנשחטה דבחזקת היתר עומדת פשיטא דלית ליה שום עונש ואפי' תמצא טריפה דרבנן שרו ליה ואורח ארעא דקאמר הש"ס דמי ממש לההיא דלא יאכל שום מראשו וכפי' רש"י.

וההיא דנטיעה מקטעת כו' לא כפי' רש"י דממהרין לאכול על חזקת היתר דאמור רבנן אלא דמי לכל הני דאתאמרו בהדה דעבדי ממש עבירות רשיעיא שהם הגזלנים ובוועלי נדות ועובד ע"ז הא נמי דכנותה דבהדיהו מיתנייא ואף גם זאת דקאמר בהדי קצבייא בוועלי נדות ואתרנייהו קאמר נטיעה מקטעת כו' והיכי תקטע הנטיעה רגלי אוקלי בהמה שהלכה מותר לאכול ממנה בשוה עם בוועלי נדות דחייבי פרייתות אלא ודאי דכי היכי דכולהו עוברים אדאורייתא הא נמי עברי אדאורייתא ובשביל הנא' ממון פשרואין דבר המטריף חיישי שפא יטריפנה החכם ומעלימים אותה ממנו ומאבדין אותה ומעשים בכל יום שהקצבים חוששין להפסד ממון וכשרואין סרסא או בוועה מאבדין הריאה או חותכין מקום הטרפות ולזה אמר נטיעה מקטעת כו' דה' גזר שיאבדו פירות ג' שנים להדיא משום איסור והם עומד בפניהם מיחוש ממון ואוכלים האיסור וה' עשה ענין הערלה פדי שיהיו בני אדם להדיא מאבדין ומשליכין הפירות לבזות בעיניהם האיסור הגם שיש הפסד ואין שניכות למימרא דרמי דלעיל עם מימרא דהכא דחצובה כו' ונטיעה כו' אלא הש"ס הואיל והביא הדין דרמי הביא הא נמי וכן דרף הש"ס שוב בא לידי דברי המדרש דמפרש נטיעה מקטעת רגליהון דקצבייא שאין ממתנין לבהמה עד שיתמצה דמה ע"כ.

וזה מוסכם לפירושינו ועיקר. וראיתי להרא"ה בחידושיו שכתב אחר שהביא דברי המדרש וז"ל איברא דבמדרש מפרשי לה וכו' אבל אגן ודאי הכא לאו הכי קאמר אלא רמי בר אבא כשמעתייה דלעי' ומשום בדיקה אחי עלה עכ"ל ואני אומר דנדאי דה"ק דאי אמרינו כשמעתייה דלעיל כבר הקשינו ונדחינו לה זולת אי אמרינו דרמי פליג אדר' הונא וסובר דלאו בתזקת התר עומדת בזה ודאי דמפרשי' לה כשמעתייה דלעיל דהא עבידי איסורא ותלמודא לאו הכי סביר מדמוקי למלתיה דרמי משום אורח ארעא אלא אי אמרת דמפת מימרא בתרייתא דרמי דנטיעה מקטעת כו' מהדרינו לפרושי מלתיה דרמי דפליג אדרב הונא ואי דחייא שינוייתא דתלמודא דאורח ארעא ולאו מלתא דכינו דמצינו לפרושי דרב חמי פדקאמר במדרש ומשונון ליה אדר' הונא דהוי הלכתא והראיה מדפריה הש"ס עליה מינה וכדמדייק ממתינתין אמאי מפרשי' ליה פירושא אחרניא ומסקינו לה דלא פהלכתא אלא ודאי דכדברי מפרשי' ועיקר: שם גמרא ת"ר אין הסומא יוצא כו' ע"ס הסוגיא.

מוכח מהסוגיא דלא שרינו לכתופי אפי' צבור צריכי ליה אלא משום ביעעותא או משום דנוחקא דציבורא. והרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט פתב וז"ל ואין יוצאין בכסא אחד האיש וא' האשה שלא יעשה פדרה שעושה בחול ואיש שהיו רבים צריכים לו יוצאים בכסא אחריו ומוציאין אותו על הכתף אפילו באפיריון ע"כ.

מוכח מדבריו דכל דצריכין לו רבים מוציאין אותו על הכתף ואפילו אין הכרח בדבר לא ביעעותא ולא דנוחק' דציבורא. ומן הגמרא לא מוכח הכי וה"ה העלים עין מלישב זה ומרן בכ"מ פתב וז"ל ונראה שטעמו משום דאמרי' בש"ס אמרימרא כו' אי נמי משום דנוחקא דציבורא אלמא דאיש שרבים צריכים לו שרי לכתופי כי הכי דלא ליזדחקו ליה ציבורא וה"ה מאינה טעם אחר שיהיה כו' יע"ש וק' לדבריו דהא סוף סוף בעי טעמא אחרניא לבד טעם ציבור צריכין לו או משום דנוחקא דציבורא או טעמא אחרניא ולמה הרמב"ם ז"ל לא התנה לענין פיתוף דבעי' דאיכא דנוחקא דציבורא או טעמא אחרניא תו ק' להרי"ף אמאי השמיט דנוחקא דציבורא דעליה תלא ויניגיה מרן ז"ל לומר דפסק פהה לישנא דנוחקא דציבורא.

ונראה לומר בהביט קודם למאי דכתב הרמב"ם ז"ל יוצאין בכסא אחריו שגראה שמפרש מאי דקתני ברית' אין יוצאין בכסא היינו שלא יצאו בכסא אחריהו ולכאורה מהש"ס לא משמע הכי דקאמר אנא אפיקתייה לרב הונא אנא אפיקתייה לשמואל דמשמע דלאו אפסא לחודיה קאי וי"ל דטעם הרמב"ם הוא מדקאמר הש"ס בסמוך ובלבד שלא יכתף ופירשה הרמב"ם דמוציאין אותו על הכתף ולא ניתא ליה לפרושה כפי' רש"י שמניח זה ידו על כתף חברו ונתברו וכו' דא"כ הול"ל ובלבד שלא יכתפו דעל הנושאים קאי דהרי הנישוא נישא על זרועותיהם של המכתפין זה על זה אלא ודאי שפי' לא יכתף היינו לא ישאוהו על פתיפם א"כ בלא פיתוף היכי דמי לזה פירש שנושאים הפסא אחריהם ואין הכוונה בזה לומר דכיתוף אסיר דהרי גמר אומר ומוציאין אותו על הכתף אפי' באפיריון.

ומהשתא מאי דאיתמר אנא אפיקתייה לרב הונא וכו' אנא אפיקתייה למר שמואל כפושטא דהיינו על הכתף ממש. וראיתי מי שתמה על הרמב"ם שפי' יוצאין בכסא אחריו והגיה תיבת אחריו ולדבריו צריך ג"כ להגיה תיבת יוצאין ואין אלו דברי הגב' שלא עמד בסוד דעת הרמב"ם ז"ל כמו שפירשנוהו.

ולפום מאי דפרישנא הרי מעשה דהוציאו לרב הונא ולמר שמואל בכיתוף וקאמר הש"ס ג"כ דסמכו רבותינו וכו' והיינו פסקיה דהרמב"ם דפסק דמוציאין אותו אפי' על הכתף ומאי דקאמר

ר' זריקא ובלבד שלא יכתף כו' לא קיימי' הכי אלא פהנהו עובדי כו' דאפי' בפתף שרי למי שצבור צריכין לו ותו פד דייקינו הך דרבי זריקא לכל מאי דמצינו לפרושי במלתיה הוי נדאי פליגא אסתמא דתלמודא דהא מאי דבעי פסא מה אתון ביה סובל ג' דרכים הא' הוא דלא בעי אלא בהיכא דרבי' צריכים לו דבאין רבים צריכין פשיטא ליה דאסיר מדתנאי להדיא ואין יוצאין בכסא והכי קאמר פסא מה אתון ביה אם רבים צריכים לו מותר או אסור ולא ידע להנה עובדי דמיייתי הש"ס ומשני ליה ובלבד שלא יכתף פירוש דהגם דרבים צריכים לו אסור לכתף וכפי הוי דלא פהנה עובדי דמיייתי הש"ס דאנא אפיקתיה דמשמע בכיתוף ודרף זה מוקשה הוא חדא אם לא ידע שום עובדא מהנה דמיייתי תלמודא אלא בריתא דאסרה פסא מנא ליה לחלק בין רבים צריכין לאין רבים וכו' ולו יהיה דנימא דנסתפק בדעתו על מי סמך שיבין שאלתו דקאמ' מה אתון ביה והרי בריתא אסרה סתם והכי הו"ל לשילי פסא למי שרבים כו' מה אתון ביה ותו ר' זריקא דמשיב ובלבד כו' במה ידע דעל מי שרבים כו' קא בעי והיכן נרמז במלתיה דר' זריקא דמייירי ברבי' צריכין.

ותו ק' מאי דקאמר תלמודא והא ילתא דנפקא באלונקי ומשני שאני ילתא דבעיתא אם הבעיא אינה אלא במה שהרבים צריכים לו לילתא מה צורך לרבים בה וכי היא היתה דורשת וא"כ אפי' בעיתא מי שריא.

ומ"ש התו' דילתא שבת ראש הגולה כו' דנחק ומתמת ב' קושיו' אלו מסלקין אנו דרף זו ויש עדין לפנינו שני דרכי' א' אם יש איזה הטר בכסא או בכל גוונא אסיר ואפי' רבים צריכין לו דאפשר דעד השתא לא הנה ידע היתירא דרבים צריכים לו.

והנה הב' הוא פשיטא בהיכא דרבים צריכים לו דשרי ולא בעי אלא אם יש הטר ליחיד ודרף זה נחלק לב' דרכים א' הוא דהנה ידע לבריתא דאסרה וקא בעי אי בכל גוונא אסרה ואפי' בהוצאת פסא אחריו או דוקא בכיתוף ודרף שני דלא הנה ידע הבריתא ונסתפק משום דהוי עובדין דחול אי אסרינו ליה או לא ואמר לו ר' זריקא ובלבד שלא יכתף הנפרש כפי הדרכים שפירשנו בשאלה אם נאמר דבעי אם יש שום היתר בכסא ואפי' למי שרבים צריכים לו מדלא קא מפליג אלא בכיתוף.

משמע דלא שניא ליה רבים צריכין לו לאין רבים צריכים לו וכולה מלתא תליא בכיתוף אי איכא כיתוף אסיר אפי' למי שרבים כו' ואי ליכא כיתוף שרי אפי' למי שאין רבים כו' והא נדאי הוי איפכא מסתמא דתלמודא דבסמוך דמפליג בין רבים צריכין לאין רבים כו' ולדרף הב' דלא קא בעי אלא למי שאין רבים כו' אהא חשיב ובלבד שלא יכתף פי' דאם אין רבים צריכים שרי פל דהוי בלא כיתוף ומשתמעא מלתא ממילא דבריתא דקתני אין יוצאין הוא בכיתוף דוקא, והנה בין לדרף ראשון בין לדרף שני אין אנו צריכין לאוקומי דילתא הווי צריכין לה רבים דאפי' אין רבים צריכין אי בעיתא שפיר דמי.

אלא דלדרף שני משמע לכאורה דלא פליגא האי דרבי זריקא אדבסמוך דלא מחלקינו בין רבים צריכים לאין רבים כו' אלא בכיתוף אבל בלא כיתוף שרי אפי' אין רבים כו' ולפי זה לא ק' להרמב"ם להתיר כיתוף ברבים צריכין לו אבל ק' אמאי לא היתר בלא כיתוף למי שאין רבים כו' וכתב סתם ואין יוצאין כו' והנה נראה לומר בדקדוק דקדוק א' בדברי הרמב"ם אמאי לא כתב בדקדוקת האסור תיבת אין יוצאין בכסא שהפונה היא אחרי ולא פי' אלא בדקדוקת ההיתר לבסוף כשאמ' ואיש כו' יוצאין אחריו כו' ואין זה דרף נכון ומפס זה הייתי רוצה לומר דרישא דאסרי

לאו בהוצאת פסא אחריו אפי' בלא פיתוף אסר דלא כן דבלא פיתוף שרי וכרבי זריקא אלא בפיתוף הוא דאסר ולהכי לא אמר ברישא פסא אחריו ובסיפא פשהזכיר ההתר אמר החלוקה שבה אסר ברישא והיא מוציאה אותו על הפתח כו' ומה שהזכיר יוציאין בכסא אחריו בדרך לא זו אף זו והכי קאמ' ל"מ שמוציאין פסא אחריו ולעולם חידוש הפרש שבי רבים כו' לאין רבים כו' הוא הפיתוף.

אלא דאין רצוני להכניס בדברי ר' כל כמין פירושים אלו דפשיטא שאם הייתה דעתו פן הי"ל להזכיר ברישא בחלוקת האיסור הפיתוף ויאמר אין מוציאין על הפתח כו' ואיש כו'. גם פשיטא דמלתא לאו הכי היא.

אלא נדאי דלא פסק רבינו להתיר באין רבים כו' אפי' בלא פיתוף וטעמו משום דאפי' לדרך זה ר' זריקא הוי הפך דברי תלמודא דבסמוך דאי תימא דבלא פיתוף שרי אפי' אין רבים כו' א"כ כד שלח ליה ר' יעק' בר אידי לר' יאושע זקן א' הנה כו' וא"ל אם רבים צריכים לו כו' ע"כ אמאי טרק גלא באפיה דאי אין רבים וכו' אסיר ואמאי וקא שרי בלא פיתוף ונהיה בלא פיתוף הנה מדלא אמ' דיצא באלונקי אלא בגלודקי דהיינו פסא שלו אלא נדאי דאפי' בלא פיתוף אסיר כל דאין רבי צריכין לו ולהכי החליט הרמב"ם לאסור כל שאין רבים כו' אפי' בלא פיתוף.

נמצינו אומרים דלכל הדרך שייכולין לסבול דברי ר' זריקא הוי הפך מאי דקא' בסמוך ולא פסקי' כנותיה וא"ת אמאי לא פריה אדרבי זריקא מהנהו מימרי דבסמוך דמוכחי דלא כנותיה וכמו שהק' מילתא י"ל משום דהוי מלתא דפשיטא דהוי דלא כנותיה ואדחתיה דר' זריקא משמיהו וכן דר' הש"ס דלא טרח לאקשוני כל כמין דין דפשיט' דפליג ומאי דפריה מילתא כו' דע דלאו חד סתמא דתלמודא נינהו אלא סתמא קמא דפריה וקא שלח ר' יעקב כו' הוא סתמ' חד ונהיה דרב נחמן ומאי דאתמר עלה הוי ישיבה אחרניא וכן הוא דר' דרבינא ורב אשי דהווי מסדרי תלמודא מאי דאתמר בישיבות פמות שהם ומסדרי להו בגמרא ובהו ישיבה אתמ' כל הך שקלא וטרייא ולא הנה ידיעא להו הך דאנא אפיקתיה דרב הונא ודמר שמואל ולא קיימינן פנותיה דהך דר' זריקא ומאי דאתמר עלה מטעמא דכתיבנא.

וא"ת סוף סוף רבינא ורב אשי אמאי סדרו הך דרבי זריקא פיון דלא קיימא פנותיה י"ל דטעמא דתלמודא דמיייתי לה משום דאתמר בה הדין דילתא ודמרימר ומר זוטרא דנהה קשה ליה לרבינא ולרב אשי מיינייהו דהווי מכתפי להו ובאפי' אין רבים צריכים להם ולהכי מיייתי מאי דאתמר עלה דהדין דר' זריקא דמשני להו תלמודא דהווי מיבעתי וא"כ לדין נמי לא קשה דהגם דלא הווי צריכים להו רבים משום דמבעתי שרו והרמב"ם ז"ל שלא כתב הך מלתא דאי מבעתי אפי' אין רבים כו' שרי לכתף משום דסמך אמאי דכתב בתחילת פירק זה עצמו וז"ל לא ישא משאות כדרך שעושה בחול כו' ואם אי אפשר כו' מותר ע"כ והא נמי דכנותה משום ביעתותא הוי כאי אפשר ושרי: דף כ"ו מתניתין אם יש בו מום יעלה וישחוט כו'.

לפום מאי דמפרש לה בגמרא הכי קאמר שמונת לראו' החכם אם יש בו מום פ' אם המום שהיה בו מערב י"ט הוא מום קבוע יעלה וישחוט ונהגם דאית ליה לר"י מוקצה האי לאו מוקצה הוא פיון דמאתמול ידע בעליו דנפל ביה מום ויודע דרואין מומין דהדין פן הוא לזה דעתיה עלוניה ואם לאו פ' דמום דמע"ט הנה עובר הגם דהיום נולד בו מום קבוע שראוי לשחוט עליו הרי זה הגם דהעלהו לא ישחוט.

וא"ת האי מום קבוע ומום עובר דקאמרינן היכי דמי אי דבעל הבית ידע ביה במום קבוע דקבוע ומום עובר דעובר קשה פשיט' פנין דידע דמום עובר הוא הו"ל כמאן דליתיה ולית דעתיה עלוניה ואמאי אצטריף ר"י דלשמועי דהוי מוקצה אחר שפכר השמיענו דעדיפא מינה בדין מוקצה בבהמה מסופנת דאם לא נתנבלה מעי"ט הוי מוקצה והרבה דכותה ונראה דמירי דבעלים ידעו דאית ביה מום ובין פרישא דמום קבוע בין בסיפא דמום עובר איהו לא ידע אם עובר אם קבוע אלא דלאחר פן בשעת ראיה המנמחה מגיד לאדם מום שבו ואם נמצא בו מום קבוע הגם דאיהו לא הנה ידע מאתמול דקבוע הוא פי היכי דיסמוך עליו אעפ"י כן חשיב מוכן ותדע מההיא דאמר רב פהנא בעיית הש"ס בסמוך מוקצה שייבש ואין הבעלים מפירים בו מותר.

וקא נמי דכותה ואם נמצא שהיה המום עובר הגם שנמצא בו מום שנפל בי"ט לא אמרי' דסוף סוף הא הנה דעתיה עלוניה מעי"ט וצישחטיה פנין דהו' דהו' סמיה עליה בדעתו לא היה מום קבוע ונמצא דעתו טועה וכמאן דליתיה ואסור ומדברי הרמב"ם בפ' המשנה נרא' דדוקא שנעשה בו המום קבוע אחר שהעלהו אבל אם היה בו המום קבוע והוא בבור הגם דמאתמול לא היה אלא עובר הרי זה מעלהו ושוחטו והגם דמוקצה הוא היקל בו ר"י משום צער בעלי חיים פנין דלא הוי כ"כ מוקצה דהא מאתמול הנה ליה מום אמרינן דלא אסח דעתיה מיניה פולי האי ומקילינן מטעם צער בעלי חיים ולדרף זה מתנישב מאי דהוה קשה לן לפום מאי דמשני תלמוד' בכור שנפל אצטריף ליה ס"ס ליתני לא יעלה ולא ישחוט ומפרשינן הגם דנפל בו מום בי"ט ולדברי הרמב"ם ניחא דאי הנה תני הכי ה"א דהגם דנפל מום והוא בבור לא יעלה וישחטנו ולא פן אלא פל דבבור אית ביה מום קבוע הגם דמע"ט לא הנה ביה אלא מום עובר ה"ז מעלהו ושוחטו משום צער ב"ח והגם דצער ב"ח אזיל ליה בהעלאה עכ"ז פנין דהותר הותר ולא החמיר לאנסרו בשחיטה אבל אם לא נראה בו המום הקבוע אלא אחר העלאה דעבר אדם והעלהו דליכא צער בעלי חיים לא שרינן ליה לשוחטו פנין דמע"ט לא היה כפי האמת אלא מום עובר ור"ש סובר אין רואין מומין בי"ט ולזה אפי' הנה ביה מום קבוע מערב י"ט כל שלא ראהו חכם הרי זה מוקצה גמור דכשלא קרא לחכם מערב י"ט דמן הסתם יודע דלא אחי חכם לראותו דהא אין רואין מומין והוי כגרוגרות וצמוקים ומשמע דאפי' עבר וראהו חכם אינו מן המוכן ולא דמי לטבל דאם עבר ותקנו בשוגג אוכל ממנו דהוא הוי מוכן טפי פנין דאינו חסר אלא הפרשה וכל מאן דהו מצוי לאפרושי ומתקן ליה משא"כ הכא דבעי דוקא חכם מי יימר דאיתרמי ליה ומי יימר דמזדקק ליה בזה מפליג ליה מדעתיה טפי מטבל ועיין מ"ש בס"ד בד"ה נולד בו וכו': שם גמרא ת"ר בכור תם שנפל כו' רש"י ותוס' פתבו תרי גירסאות חד בכור תם שנפל וחד בכור שנפל כו' ולא הכריעו וכתבו עוד התוס' דבסוף מכילתין דנסתפק הש"ס אי סבר רבי איסור מוקצה כר"י או כר"ש ולא הכריע טעמא דלא הכריע מהכא לחד גיסא משום דתלמודא גופיה נסתפק בלישני דברייתא ותמיהא לי מלתא דנימא דתלמודא נסתפק בגי' דברייתא דאי הנה מסתפק הו"ל למבעי בכור תם תניא או בכור תניא.

ותו ק' אי תלמודא הנה מסתפק אי בכור תם תניא לקמן דקאמר הש"ס אילימא שאין מומו נכרך כלל פשיטא צריכא למימר. מאי פריף פשיטא לאו מלתא דפשיטא היא מצד עצמה דהא ר"י נשיאה קאמר דאפילו בכור תם דודאי מעי"ט מוקצה גמור הוא דהא אין בו מום אפילו מום עובר ואפ"ה קאמר אם מצא בו מום יעלה וישחוט ומאי דקתני סיפא ואם לאו לא ישחוט לאו משום מוקצה אלא אם לא נמצא בו מום ועבר והעלהו ואיתרמי ונפל בו מום קנסוהו לבל ישחוט וכמ"ש רש"י א"כ מאי פשיטא דקאמר אתא לשלול דעת זה ורש"י ז"ל נתחכם לפרש דאפילו לר"י בר

פְּלוּגְתִּיהָ וְאִין מְשָׁמְעוֹת פְּשִׁיטָא פֻּן אֱלָא דְלִיכָא מֵאן דְּמַצִּי לְמִסְבַּר אֵיפְכָא אֱלָא וְדַאי דְלֵא גְרָסִי תָּם אֱלָא בְּכוּר שְׁנַפְל וְתַלְמוּדָא שְׁפִיר מְסַתְּפַק בְּדַעַת רַבִּי מַאי סְבַר אֵי כַר"ש אֵי כַר"י וְלֵא מַצִּי לְמִיפְשִׁט מְבַרְיִיתָא דִּידָן מְשׁוּם דְּמַצִּינוּ לְפְרוּשֵׁי לְמַלְתֵּיהָ אֵי כַר"ש אֵי כַר"י וְהָכָא בְּנַפְל בּוּ מוּם מְעַרְב י"ט וְלֵא אֵינְתִּחוּזִי לְחַכְּם וְלָזָה יָרַד מְנֻמְחָה כּו' פִּי' אִם יֵשׁ בּוּ מוּם שְׁמַפִּיר בּוּ שְׁמַעִי"ט הֵנָּה בִּיָּה מוּם זֶה הָרִי זֶה יַעֲלֶה וְיִשְׁחַוֵּט דְּסוּבְר רֹאִין מוּמִין וְכו' וְכַדְפִּירְשָׁנוּ בְּמַתְנֵי בְּמַלְתֵּיהָ דַר"י דְּהָא ס"ס אֲשַׁפְּחוּ תַנָּא דְּמִינֵי בְּדַרְדָּה זֶה וְאַמְרִינוּ דְּרַבִּי אֱמַר לְמַלְתֵּיהָ בְּדַרְדָּה עֲצָמָה דְּאֱמַר ר"י לְכַשְׁתְּאֱמַר דְּכָבֵר גִּילָה דַעֲתוֹ דְּסוּבְר דְּמִן קֶצֶה אֲסִיר כַר"י וְלִהְכִי לֵא חַשׁ הָכָא לְפְרוּשֵׁי וְהוּי מְמַשׁ כַר"י דְּמַתְנֵיתִין וְאֵי כַר"ש מְפָרְשִׁינוּ לִיה דְּמִינֵי דְּנִמְצָא כְּשֶׁבְּדָקוּ מְנֻמְחָה שְׁלֵא הֵיָה לּוּ מוּם מַעִי"ט דְּאִין זֶה מוּכָן וּמְדַאֲצְטְרִיף לְאַשְׁמוּעִינוּ דְּלִית לִיה מְנֻקְצָה בְּכַה"ג דְּלֵא הֵיָה מוּם מַעִי"ט פֶּל עֵיקָר ש"מ דְּכַר"ש סְבִירָא לִיה דַר"ש מוּדָה בְּמִין מְנֻקְצָה זֶה דְּאֲסִיר דְּלֵא אֲסִיק אֲדַעֲתֵיהָ דִּיפּוּל בּוּ מוּם מְחַדְּשׁ לְמַחֵר בִּי"ט וְהוּי מְנֻקְצָה טְפִי מְגָרוּגְרוֹת וְצִימוּקִים וְא"כ בְּעִית הַגְּמָרָא בְּמִקוּמָה עוֹמְדַת הַגַּם דְּלֵא הוּי גְרָסִי בְּבַרְיִיתָא בְּכוּר תָּם בְּלֵא שׁוּם סְפַק וְעֵינִין בְּסִמוּף: שְׁם גַּמ' הָרִי אֱמַרו כּו' פִּרְש"י וְנ"ל הָרִי אֱמַרו כּו' וְקֵאֲמַר לִיה ר"ש בְּן מְנַסְיָא לַר' הָרִי נְחָלְקוּ בְּה דוֹרוֹת רַאשׁוֹנִים וְנִינְזִיל לְחוּמְרָא עַכ"ל.

קִשָּׁה לִי מַאי הֶכְרַח הוּא זֶה דְּכִינוּן דְּנְחָלְקוּ בְּה דוֹרוֹת רַאשׁוֹנִים וְנִינְזִיל לְחוּמְרָא אֲדַרְבֵּה וְנִינְזִיל בְּה לְקוּלָא דְּכָל פִּי הַאי אֲזַלִּינוּ לְקוּלָא בְּדַרְבְּנוּ. וְאַנִּי אֱמַר דְּלֵאוּ בְּדַרְדָּה קְנוֹשֵׁיא קֵאֲמַר לִיה ר"ש בְּן מְנַסְיָא לְרַבִּי אֱלָא דַעֲתוֹ קֵאֲמַר דְּכָבֵר נְחָלְקוּ בְּה רַאשׁוֹנִים וְדַעֲתוֹ דַר"ש נוֹטָה אַחַר הָאוּסְרִים וְלֵא רְצָה לְחַלּוֹק לְהִדְיָא מְשׁוּם דְּכָבֵר קְדַמוּהוּ וְשְׁמַעְהוּ לְדַעַת זֶה וְהִסְפִּימָה דַעֲתוֹ עֲמָה וְלַעוֹלָם אִין הֶכְרַח לְדַבְרֵי רַבִּי מְהֵרָא שׁוֹנִים וְא"נ מְפָרְשֵׁי דַר"ש מְכַרִּיחַ לְרַבִּי מְהֵרָא אֱמַרו ה"פ מְמַאי דְּמִינֵי חֲלֻקְתָּ נוֹלַד בּוּ מוּם בִּי"ט בְּשֵׁם ר"ש מוֹכַח דְּחֻלּוּקָה א' בְּשֵׁם רַבִּים מְתַנָּא וְלָזָה קֵא' לִיה הָרִי רַבִּים אֱמַרו אִין רֹאִין וְתַדַע דְּאַשְׁפְּחוּ נְמִי בְּבַרְיִיתָא דְּמַתְנֵי מַלְתֵּיהָ דַר"ש בְּשֵׁם חַכְמִים דְּמַהֵאי טַעְמָא סְבַר ר' זִירָא לְמַפְסַק הַלְכְּתָא כַר"ש כְּדֵאִיתָא בְּש"ס דָּף כ"ז וְאִין הֶכְרַח זֶה לַר' דְּמַצִּינוּ לִיה פְּמָה פְּעָמִים פּוֹסַק פְּיַחֲזִיד: שְׁם ע"ב גְּמָרָא נוֹלַד לּוּ מוּם בִּי"ט כּו'.

בְּזָה לֵא פְּלִיג לֵא ר"י דְּמַתְנֵי וְלֵא רַבִּי דְּבַרְיִיתָא לְמַאי דְּכַתִּיבָנָא בַד"ה ת"ר בְּכוּר דְּהָא מַעִי"ט לֵאוּ דַעֲתֵיהָ עֲלִינָה פֶּל עֵיקָר וְהוּי טְפִי מְגָרוּגְרוֹת וְצִימוּקִין וּמַאי דְּתַנִּי לִיה בְּשֵׁם ר"ש דְּמְשַׁמַּע דְּאֵיכָא מֵאן דְּפְלִיג עֲלֵיהָ ה"ק אִפִּי ר"ש דְּשָׂרִי בְּמִן קֶצֶה הָכָא מוּדָה דְּאֲסִיר וְאֵי הֵנָּה תַנִּי לִיה סְתָם ה"א דְּתַנָּא דְּתַנִּי לִיה לְבַרְיִיתָא תַנָּא לִיה בְּסִתָּם מְשׁוּם דְּסוּבְר כַר"י בְּמִן קֶצֶה וְתַנָּא לְרִישָׁא בְּסִתָּם דְּסוּבְר כַר"ש בְּרֵאֲנִית מוּמִין דְּאִין רֹאִין וְסִיפָא דְּאִין זֶה מִן הַמוּכָן אֲפִילוּ עֵבֵר וְרֵאֵהוּ מְשׁוּם דְּסוּבְר כַר"י וְלַעוֹלָם ר"ש לִית לִיה מְנֻקְצָה אֲפִילוּ בְּנוֹלַד בּוּ מוּם בִּי"ט קַמ"ל דְּאַפִּילוּ ר"ש סוּבְר דָּאִם עֵבֵר וְרֵאֵהוּ אִינוּ מִן הַמוּכָן.

וְא"ת ס"ס לַר"ש מ"ש נוֹלַד בּוּ בִּי"ט מְנוֹלַד בּוּ מַעִי"ט פִּינוּן דְּאִין רֹאִין מוּמִין הָרִי פִּינוּן דְּאֲסוּר לְרֵאוֹת מוּמִין בִּי"ט הו"ל כְּבָכוּר תָּם. י"ל דְּסוּבְר מִינֵי דְּהֵנָּה טְבַל דְּהַגַּם דְּאֲסוּר לְתַקְנוּ אָנוּ אוּמְרִים אִם עֵבֵר וְתַקְנוּ שׁוֹגֵג מְתוּקוֹן וְלֵא הוּי מְנֻקְצָה ה"נ דְּכֻנְתָּה אֲבָל אִם הֵיָה תָּם עִי"ט אֲסַחֲיָה מְדַעֲתֵיהָ פֶּל עֵיקָר דְּהָא לֵא תַלִּי בִּינֵי אָדָם וְכָל זֶה לְפּוּם פְּשִׁטָא דְּבַרְיִיתָא וְכַדְדִּיק לֵה אֲבִי בְּסִמוּף וְאֲדַחֲיָא בְּסִמוּף דְּאַבָּא בַר אֲנָפְמָא תַנִּי לֵה כּו' וְנִתְפָּרֵשׁ בְּאִנְפּוֹן אַחַר וְעֵינִין מַה שְׁאַפְרֵשׁ בַּס"ד: שְׁם מַתְנֵי נְמִי דִּיקָא.

פִּרְש"י בַד"ה אִין זֶה מִן הַמוּכָן וְנ"ל וּמְהַשְׁתָּא עַל כְּרַתְף. וְשׁוּיִן כּו' בְּדִיעְבַד קֵאֲמַר ע"כ.

לכאורה קשה פניו נולד ומומו עמו על פרוק דקיל אפילו מנולד בו מום מעי"ט ונהרצה דאם עבר ובקר הרי זה מוכן אם פן מה ראה מיתניו מנולד בו מום מעי"ט לענין ביקור לנולד ומומו עמו לאסור לכתחלה לאו קושא דאה"נ דאין הש"ס מכריח אלא מוכיח דתרי חילוקי דינים חד ניהו לענין שאינו מן המוכן ומהשתא חלוקת ושון שקולה יכולני לפרשה דמבקר לכתחלה קאמר ויכולנו לפרש דוקא אם עבר וכיון דאיכא הך דתני רב נחמן אם עבר כו' פי הכי דלא תיקשי ברייתא אברייתא נתייב לפרש דושיין כו' היינו אם עבר ובקר הרי זה מן המוכן והוי נמי כפשוטה דהא רישא קתני אינו מן המוכן אפי' דיעבד וסיפא דקתני ה"ז מן המוכן דיעבד נמי קא' עוד עיין לקמן ד"ה איתיביה ושון הברח אחר: שם גמרא ושון שאם נולד כו'.

רש"י פירוש ושון קאי אר"ש דמיירי בברייתא וארבי יאודה דבמתניתין והוא דרף רחוק דיאמר ושון אפוא דלא אדכר מלתיה בברייתא כל עיקר והגם דרש"י נתחכם ופירש בדברי ר"ש פן מנסיא ונהרי אמרו הוא נחלקו א"כ הרי ר"ש פן מנסיא אדכר במלתיה בר פלוגתיה דרשב"י גם על זה אני דן היכן נרמז בדברי ר"ש פן מנסיא שיש חולק לא קתני אלא הרי אמרו אין רואין שיהא דעת ר"ש ונ"ל דפי' ושון הוא בין רבי בין החולק עליו והם דברי רבי חייא מסדר הברייתות וה"ק דהגם שנתלקו וסובר ר"ש דמחמת איסור ראית מומין אינו מן המוכן אלא אם היה בו מום מעי"ט ועבר וראהו בהיקא נולד ומומו עמו שזה הוא ר"ש דרואין אותו לכתחלה דאלת"ה דדוקא דעבר וראהו קאמר היינו חלוקה ראשונה וכל עצמו בושון לא אתא אלא לאשמועי' חידותא דדינא לר"ש דמודה בה א"כ ליתני לה לחלוקה זו בהדי רישא ולימא נולד בו מום מערב י"ט או נולד ומומו עמו אין מבקרין אותו ומוכן דלר"ש הרי זה מן המוכן אלא ודאי דסובר דאפילו לכתחילה נמי רואין מומו ומכשירין אותו ב"ט ותו לכי תידוק אין פי' ושון צודק אלא אם מפרשין ליה דרואין קאמר דמוכן לא אשכחן דפליגי ואב"י דקא דייק לה מדתני לה בג' בבי ולא משום ושון כו' משום דלא מכרעא מלתא דרבי סובר במוכן כו' ואיכא לפרושי מלתיה דרבי דכרבי יאודה סובר כדפרישית וכפי זה יכולין לפרש ושון בדין מוכן קאמר דבין ר"ש בין רבי סוברים בנולד ומומו עמו דאין בזה מוקצה לר"ש אם עבר ובקרו ולר"י אפילו לכתחלה וטעמא דר"ש הגם דסובר דאין רואין מומין מידי דהנה נולד בו מום מעי"ט דאם עבר ובקרו מבוקר ואדרבה הא עדיף דהנה מוכן מעי"ט אגב אמיה וליהכי לא קא מכריח אב"י אלא מדקתני ג' בבי דליכא למידחי מידי וא"נ דהנה מצי לאוכחי ממשמעות ושון דקתני אלא דמשמעונתא דג' בבי עדיפא.

וראיתי לרש"י ז"ל שכתב בד"ה ושון ונ"ל שאין בזה משום תיקון ומשום דין שלא היתה בו חזקת איסור מעולם וכדמוקי לה לקמן פגון דיתבי דייני התם עכ"ל וקשה דלמאי אצטריך להאי טעמא אי לר' יאודה פניו דמוכן אגב אמו מעי"ט ובשנולד נולד מומו עמו הא קסבר ר"י ורבי דרואין מומין וראית מומין אינה מקצה אותו מהיות מוכן ונפל בו מום מעי"ט יגיד דסובר ר"י דהוי מן המוכן א"כ עכ"ל שנולד ב"ט ומומו לא היה לו אפילו רגע א' שיהי' בו מוקצה ולר"ש נמי השתא היה בו מום מעי"ט קא סבר דהוי מן המוכן לענין אם עבר וראהו זה שהיה מוכן אגב אמו מעי"ט פשיטא דהוי מן המוכן ואמאי אצטריך לטעמא דקיימי דייני התם ובהכרח לומר טעמו דרש"י ז"ל ובא לתת טעמא אמאי רואין וטעמו משום דפי' הברייתא כפי' אב"י דדייק תלת בבי הוצרך לפרושי דחלוקת ושון פי' הוא דשון דרואין כו' לפי זה קשה אם פן דברי רב הונא נמי דקאמר נולד הוא ומומו עמו דדייק אב"י ברייתא אליביה מיירי דקיימי דייני התם אבל לא קיימי דייני התם אין רואין וה"פ נולד הוא ומומו עמו וקיימי דייני התם מבקרין אותו כפי זה מאי פריף

ליה ר"נ אבא תני אם עבר ובקרו כו' לא מיבעיא אי מפרשי כפשטא דמלתיה דאביו הנה תני
ברייתא אחת בבכור שנוולד ומומו עמו אם בקרו כו' דאמרינן דה"ק אי לא הווי דייגי התם דאסור
לבקרו אפילו לרב הונא ועבר ובקרו הרי זה מבוקר ולא קשה מידי אלא הגם דנפרש דמאי דתני
אביו דרב נחמן הוא כפירושא דברייתא דידן דושון אפ"ה לא קשה דאמרינן דאביו מיירי בשלא
הווי דייגי קיימי התם והכי נמי דייק מלתיה דקאמר אם עבר ובקרו ולזה דוקא דייעבד ורב הונא
מיירי דקיימי דייגי התם ומאי פריה ליה ורב הונא ג"כ אמאי לא השיב לר"נ הכי.

ותו קשה דהא הוה דקאמר אבני לקמן בדקיימי דייגי משמע דאי קיימי דייגי התם שרי לראותו
לכתחלה דמאי איסורא איכא פנין דעם יציאתו קודם שנגאסר התירוהו אין פאן תיקון דמתקון
ועומד הוא וההכרח שהכריחו לפרש פו אינו הכרח די"ל דאם נולד ומומו עמו פנין שלא היה לו
שעת איסור כל עיקר הקל ר"ש לראות פנין דאיסור דין ב"ט לא הוי אלא מדרבנן ולר"י אפילו
מדרבנן לא אסר לא התמיר ר"ש לאסור בכה"ג משום דלא הוי תיקון גמור ובזה פליג ר"נ אדרב
הונא ואמר דגם בזה פליג ר"ש ואסר ראית מומין ואידחו דברי רב הונא אבל אי קיימי דייגי
התם לכ"ע שרי אפילו לכתחלה לראותו ולא פליג ר"נ בזה: שם גמרא אלא דלא איתחזי לחכם
מע"ט כו' כפי זה מוכח דראית חכם מע"ט מעפכת דכל שלא ראהו חכם ה"ז מוקצה וטעמא
דהוי כבכור תם דאסח ליה מדעתיה: שם גמרא בעא מיניה הלל כו'.

ממה דקאמר איתיביה משמע דהלל עצמו מותיב לרבא מהברייתא דושון דמוכח מינה דאין
מוקצה לחצי א"כ מעיקרא מאי בעי ונראה דמעיקרא הנה ס' הלל כרב הונא וכדדייק אבני דאפילו
לכתחלה מבקרין מי שנוולד ומומו עמו וכפי זה לא הנה מוקצה כל עיקר דהא מבקרין לכתחלה
ולזה בעא מיניה ומאי דאיתביה הוא בתר דהוכיח הש"ס דדוקא דייעבד קאמר והוה משבשבתא א"כ
הוא מוקצה חצי שבת ופריה שפיר ועיין בדיבור שאחר זה: שם איתיביה ושוין כו'.

מהרש"א ז"ל הקשה א"כ דסובר להוכיח דאין מוקצה א"כ מאי אירינא נולד ומומו עמו דקתני
והו"ל למימר אפילו נולד תם ונפל בו מום הוי מוקצה לחצי שבת ואין מוקצה לחצי שבת. ותירץ
דמוקצה כזה תמיר ופשיטא דנימא ביה מוקצה לחצי שבת.

תוספות ישנים ע"כ. ולפי זה אפשר לומר דהיינו טעמא דנסתפק הלל ובעי לרבא ולא הפשיט
בעיא מהברייתא משום דהנה קשה ליה בברייתא מאי אירינא ומומו עמו דקתני ולהכי לא החליט
להפשיט מינה אבל עכ"פ הקשה לרבא דהחליט לומר יש מוקצה והא מיהא קתני בברייתא בהיכא
דנולד ומומו עמו כו' אלא דדברי תוס' ישנים אינם נראין לע"ד דמה לי מוקצה חמור או מוקצה
קל לענן אי אמרינן מוקצה לחצי שבת או לא ועוד החילוי מצד עצמו דחוק דהא בעיא דהלל
בגרוגרות וצמקין דדחי ביזים דאין לה מוקצה חמור כזה ואפ"ה בעי אם יש מוקצה ותו לדברייהם
למאי דפשיט ליה רבא דאין מוקצה לחצי שבת לפי לישא בתרא נפיק לן דינא בבכור תם שנוולד
בי"ט ונפל בו מום דיש מוקצה לחצי שבת ולא אשפחן מאן דמפליג בהכי אלא דכולהו רבנותא
פסקי אין מוקצה לחצי שבת ולא פלוג בהכי ואפילו הכי בעי אם יש מוקצה: ונראה לי לתרץ
דמאי דלא קתני בברייתא נולד בי"ט בלא מום למאי דאסיקנא בהוה ברייתא דמשבשבתא ותרי כבי
בין דהיה בו מום מערב י"ט בין דנפל בו מום בי"ט אינם מן המוכן אם פן מאי ושוין שאם נולד
ומומו עמו הרי זה מן המוכן בהכרח דייעבד קאמר וטעמא דאם איתא דמותר לראות מומו הו"ל
לאשמועי' חידותא דדינא ולומר ושוין כו' דרואין מומו ביום טוב בשלמא מאי דקאמר ברישא
אינו מן המוכן איכא חידותא דאפילו ראהו אינו מותר אלא סיפא דושון דאירי היתירא אי נימא

דאָפּילו לכתחילה רואין מומו לימא בפּי רואין מומו וממילא משתמע דהוי מן המוכן ומדקתני דהרי זה מן המוכן מוכח להדיא דאין רואין ומאי דלא דייקני הכי לסברת ר"ה ואפיי משום דכיון דאיכא תלת בבי לא חש התנא לומר בכה"ג דלא חש עלן למיטעי בהכי משא"כ השתא וכיון דכון נקט נולד ומומו עמו לומר דאפ"ה אינו מתיר לה אלא איסור מוקצה דהרי זה מן המוכן אכל ראית מומו אסור ואתא לאפוקי סברת רב הונא דסבר דרואין והבן: דף כ"ז גמ' הכי אמר רבי זירא הלכה כר"ש וכו' אמרי נרדינא כו' מוכח מהש"ס דהגם דקי"ל ר"י ור"ש הלכה כר"י הכא פסקינן כר"ש אלא דישתנה הדין למאי דנימא דטעמא דפסקינן הלכה כר"ש הוא מטעמא דאמר רבי זירא מדתני בבבביתא דברי ר"ש בשם חכמים אם כן פסקינן הלכה אפילו אם עבר וראהו חכם ב"ט אסור כל שלא ראהו מעי"ט ואי אמרינן דלאו מהאי טעמא הוא דפסקינן כר"ש אלא פיון דחמינן לר' אמרי דאמר שפיר עבד אמרי נרדינא דלא חזא כו' וטעמיה דר' אמרי לא ידעינן ליה פפי זה לא פסקינן הלכה אלא לענין דאין רואין אכל למימר דאם עבר וראהו אסור מנא לן קושטא הוא דכיון דליכא קמן אלא ב' סברות ר"י ור"ש אי פסקינן כר"ש אסור אפילו עבר וראהו ואי פסקינן כר' יאודה אפילו לכתחילה רואין אם נפל בו מום מעי"ט עכ"ז מדחזינן לר' זירא דהשיב לשואלו דבר מה אמר הלכה כר"ש ואמר לו לא אנא מסתברא אמרי מדתני בבבביתא מלתיה דר"ש בשם חכמים וכו' ואמאי אמר לו לא לימא ליה אין הכי אמרי מדתני וכו' אלא ודאי דאין טעם זה מספיק לפסוק הלכה כר"ש ולסתור פלליו.

ותו איכא למדחי דכלום מאי אהני לן דתני לה בשם חכמים לומר דלאו ר"ש לבד קאמר להא מלתא אלא יש עמו תנאים אחרים בדעת זו אם לזאת גם ר' יאודה איכא בהדיה ר' יאודה נשיאה דקתני בבבביתא להדיא ירד מומחה ויראה וא"כ הווי להו גם כן רביים ומה גם דתננייהו הלכתא כנותייהו מבר פלוגתייהו הכא ר' יאודה הלכה כמותו מר"ש ורבי ג"כ הלכה כמותו מחברו לזה נתחכם ר' זירא ואמר לשואלו לא אמרתי הלכה אלא מסתברא שאני סובר כר"ש וסברתי זו לא הייתי מוציאה מפי פיון דכללאהוא הלכה כר"י אלא פיון דבבביתא קתני להא דר"ש בשם חכמים בזה הנה לו פח לגלות דעתי אכל לא בהפרעא ומהשתא מהו דתני לה בשם חכמים אין השרח לפסוק הלכה כר"ש.

גם מדברי ר' זירא ליכא החלט דפוסק כר"ש וכיון דכון הכרעתינו לענין דינא לא הוי אלא מדברי אמרי דאמר להדיא שפיר קא עביד דלא חזי ואיכא למימר דכיון דאיכא פנים למפסק הלכת' הר"ש מטעם הנז' ואיכא פנים למיפסק הלכתא כר"י מטעם הנז' ממצעינן לומר דלכתחילה לא חזינן ואם עבר וראה אין לאסור להחמיר גם כן פיון דלר"י אפילו לכתחילה שרי ולזה פסקינן דלכתחילה אין רואין ודיעבד לא אסרינן דהא לית לן הכרעת דינא בש"ס אלא לענין ראית מומין דאין רואין לכתחילה והגם דאשפחן בש"ס דר"י יאודה נשיאה שדר בוכרא דהנה ליה למיחמי ליה ב"ט וגם ר' ירמיה ואי תימא ר' זריקא סברי דרואין וא"כ הגם דר' אמרי אמר שפיר עבד דלא חזי ס"ס תליא מלתא בפלוגתא דאמוראי עכ"ז לכתחילה מחמירינן מדקתנינן דהורו להדיא לאיסורא ויהבו דלא לוסוף עלה אפילו דיעבד דמי יימר דסב' ר' אמרי כר"ש גם בזה וכל זה אי אמרי דעקר פסקא דהלכה מסתמיה אדר' אמרי אכל אי פסקי' פסברת ר' זירא אפי' אם עבר ובקרו אסור והרמב"ם פ"ב מה"י י"ט כת' ונ"ל וכן בהמת קדשים שנולד בה מום ב"ט הואיל ולא היתה דעתו עליה מעי"ט אסור לשוחטא ביום טוב ולפיכך אסור לראות מומי קדשים ב"ט גזרה שפא יתירם החכם במומן ויבא זה לשחוט בו ביום אכל רואה הוא המום מערב י"ט ולמחר מתיר או אסור בכור שנולד ומומו עמו הרי זה מוכן ואין מבקרין אותו ב"ט ואם עבר וראה מומו והתירו

הרי זה שוחט ואוכל עכ"ל, דקדק לומר שנולד בו מום בי"ט הגם שפפי האמת אפי' מום שנפל בו מעי"ט אסור לראות מומו כדניק מלתיה דקאמר בסמוך אבל רואה המום מעי"ט ולמחר מתיר כו' דמשמע דאפי' מום דמעי"ט אסיר נתפונן הרב לומר דעקר גזירת אין רואין מומין שהיא משום שפא יאכל המוקצה ואין מוקצה אלא הנולד בו מום בי"ט להכי נקט שנולד ביה מום בי"ט וכשגזרו ראית מומין גזרו סתם אפי' בדבר שאין בו מוקצה משום לתא נולד בו מום בי"ט אלא דקשה לי ס"ס הנה צריף הרמב"ם לומר שנולד בו מום מעי"ט כו' גילה לי דאפי' מומין דמעי"ט אסור לראותן בי"ט עכ"ז עדיין אין אני יודע אם עבר וראה דאסור לשוחטן וכמו שפבר העיר על זה רב המגיד ז"ל וכתב ונ"ל ולא נתבאר בדברי רבינו אם עבר כו' עכ"ל דמפח זה הייתי אומר דדעת הרמב"ם דלא פסקינן כר"ש אלא לאסור לראות מומין אבל לענין אם עבר ובקר לא וכדתי' לעיל אי אמרינן דמאי דאמרינן הלכה כר"ש הוא מההיא דר' אמי לבד ולא מההיא דר' זירא.

אלא דממה דקאמ' בכור שנולד ומומו עמו כו' ואם עבר ובקרו הרי זה שוחט יש לנו מקום לומר דלא הוי מוכן אם עבר ובקרו אלא בזה שנולד ומומו עמו משום דמעיקרא נמי הוא מוכן אגב אמו אבל נולד בו מום מערב י"ט דבין השמשות הנה מוקצה מחמת אסור ראית מומין לא אמרינן בו אם עבר ובקרו הרי זה מוכן אלא דיש לנו לומר לעולם ה"ה אם הנה בו מום מערב י"ט אם עבר וראהו דמותר ומאי דהשמיענו הרמב"ם דין זה בנולד ומומו עמו משום דהנפך לאשמיעינן ביה דהגם דהנה מוכן אגב אמו גזרו בו ראית מומין משום דאיכא ביה פלוגתא בגמ' ולר"ה התיר אפי' לראות מומו קמ"ל דלכתחילה אסור לנה גמר אנמר והשמיענו דאם עבר ובקרו ואיכא נמי חידותא דדינא הגם דדמי לעקר הדבר שבשבילו גזרו ראית מומין והוא מום דאתי ליה בי"ט והאי נמי בי"ט נתנהו בעולם נהגם דהתם הוא מוקצה והכא מוכן אגב אימיה עכ"ז הרי אשפחן דגזרו גם בנפל בו מום מערב י"ט דליכא ביה שום הקצאה דהא ראית מומין אין ביה אסור אלא משום שפא יאכל המוקצה והכא ליכא ואפ"ה גזרינן וא"כ ה"א דגזרינן בנולד ומומו עמו טפי משום דדמי לנולד בי"ט ואסרינן אפילו דיעבד קמ"ל ולעולם ה"ה נמי הנה בו מעי"ט דאם עבר ובקרו הרי זה מוכן מדלא קאמר אלא אסור ביקור וכל זה דרף עקש הוא דכיון דקדם הרמב"ם בפ' כ"ד מה' שבת והשמיענו דכל דהוי מוקצה בין השמשות הוי מוקצה לכולי יומא והכא כיון שפכת דאסור לראות מום שהנה בו מעי"ט א"כ הוי מוקצה א"כ היכי מציינן לדמות דין זה לנולד ומומו עמו דעבר וראהו דההו הוי מוכן אגב אימיה וכשנולד הגם דאינדחי ליה מחמת אסור ראית מומין כשעבר וראהו הדר איחזי נאנן קי"ל אין מוקצה לחצי שבת א"כ פשיטא דדוקא נולד ומומו עמו.

ומהשתא דעת רבינו דהלכה כר"ש שזורי משום ההו דרבי זירא דהוכיח מברייתא מדקתני למלתיה דר"ש בשם חכמים דבין נולד ביה בי"ט בין הנה בו מום קבוע מעי"ט אין זה מן המוכן אלא דפשי גבן ליתובי דעתא אמאי נטה הרמב"ם מדבריו של רש"י וכל המפרשים דאמרי דטעם אסור ראית מומין הוא משום דין וחפש בטר טעמא דגזירה משום שפא יאכל מוקצה דע דבפ' המשנה כתב ונ"ל פי הבכור קודש אבל אם נפל בו מום מיז נסתלקה הקדושה ממנו ויהנה מותר ליאכל ע"כ.

דקדק לומר מיז נסתלקה הקדושה ממנו לומר שאינו צריף עד שיראנו חכם ואז תוסר ממנו הקדושה לומר כיון דכך הוא הרי זה מתקן דכבר מתקן מיז בנפילת בו המום נסתלקה ממנו הקדושה ומשום דין נמי ליכא דהכא אין בו משום מיחוש דשפא יכתוב דמהאי טעמא גזרו שלא

לדון כדאיתא במכילתין דף ל"ו ותדע דרש"י גופיה לא החליט לפרש בה ולומר דהוי משום דין ונגע בה גם משום מתקן הרי דלא מסייע מלתא להכניסה בגדר איסור שבת אין דנין להכי הרמב"ם ו"ל בחר לו טעמא דאיסור מוקצה עוד יש להוכיח פדברי רבינו דלאו משום לתא דדין אתו עלה דא"כ אמאי פליג ר"י עלה דר"ש דהא משמע מההיא דתנו במשילין לא דנין כו' דליכא מאן דפליג עלה ודחוק לומר דמר תשיב ליה דין ומר לא תשיב ליה דין ולדברי רבינו ניהא דלכ"ע ליכא משום אין דנין אלא דהקא מר גזר ומר לא גזר.

עוד מדאשכחן לר"ש בין במשנתנו בין בהה מתני' דאייתי רב אושעיא קא מפיק לאיסורא בהאי לישנא אין זה מן המוכן מוכח דכל עצמו לא אתא עלה אלא משום מוקצה וכי הוא זה עיקר טעמא דאיסור' ואי הנה עקר המיחוש דאתא עלה משום אין דנין לא היה נמנע מהזכירו כל עיקר ולהכי כתב הרמב"ם עקר האיסור משום נולד ביום טוב דהוי מוקצה ונפק לן למיסר ראית כל מומין ואפי' דמע"ט דהא ר"ש אסר אפילו נולד בו מום מעי"ט ואל תקשה א"כ כפ"ז אשכחן במוקצה ר"י לקולא ור"ש לחומרא ואנן איפכא שמעינן להו בדין המוקצה דר"י לחומרא ור"ש לקולא.

יש לומר דבנולד בי"ט דהשוו ר"י ור"ש דהוי נולד גמור בזה הוא ר"ש לחומרא ופלוגתיהו בשאר מילי דמר קסבר מסתמא לא מסח איניש דעתייהו מינייהו ולא הוי מוקצה ומר סבר מסח אכל לכשתאמר נדאי מסח בהא ר"ש מחמיר נדאי טפי מר": שם ע"ב גמרא לימא תנן סתמא כו' קשה לפום מאי דאסיקנא בריש מכילתין דבי"ט סתם לן רבי כר' יאודה והעלינו התם דלא פליגי אמוראי אהה דר"נ מכת רומיאי דסתמא אסתמא א"כ מאי קאמ' הקא לימא כו' וי"ל דה"ק לימא דמהקא נמי איכא לאוכוחי דהאי סתמא דלא כר"ש ונדחי מאי דדחו.

וקשה סוף סוף פנין דהכי אסקינן מכת ההיא דסתם לן רבי דאין מבקעין עצים כו': אם כן הא נמי דכונתה ואמאי טרח הש"ס לישב המשנה בבגין נופל ונר' דהש"ס שקיל וטרי בה משום דמכת ה' משא ומתן נפק ליה משמענתא דמתני' אי במסופנת אי בבריאה לא קתני מתני' אין מזיזין אלא בבריאה אכל במסופנת אפילו אליבא דר"י שריא גם נפקא ליה מינה להבין דברי ר' שמעון במאי קא שרי ונ"מ לענין שבת דפסקי' פנותיה ועיין לקמן: שם גמרא חלוק הנה ר"ש אפילו בב"ח שמתו כו' משמעות תיבת אפילו תגיד דלאו במסופנת לבד פליג אלא אפילו בב"ח כו' פליג וכפי זה משמע דר"י אסר אפילו במסופנת אפילו לדברי מר בריה דרב יוסף ולא נפק' מידי בין האמוראין לסברת רבי יאודה.

אלא דקשה כפ"ז עבדינן להו לר' יאודה ור' דפליגי בקצוות דלר' יאודה אסור אפילו מסופנת ולר"ש שרי אפילו בריאה וכגון הא מלתא לא אמרינן לה אלא לצד ההכרח העצום ושפיר מקשינן למר בריה דרב יוסף מנא לה דפליגי בקצוות.

ולהכי נראה לומר דפי' אפילו לא קאי לרבותא דפלוגתא אלא לרבותא דענין פירוש הגם שהם בעלי חיים אעפ"כ פליג בה ר"ש ולעולם לא פליגי אלא בהכי אכל מסופנת מודים כ"ע. ואולי דמשום דלא נימא דר"י פליג במסופנת הוא דנטה מר בריה דר"י מדעת מר בר אממר ואוקי פלוגתיהו בב"ח וקאמר הש"ס דלמר בריה דרב יוסף דסובר בב"ח פליגי תתחייב לומר דמתניתין הקא סתמא דלא כר"ש דהא ר"ש שרי בכל גוונא ודע דהו אמת אי לאו תרגומא דזעירי נדאי הכי הנה מסיק לה פסתם דלא כר"ש וכהה סתמא דאין מבקעין ונהו סליק לן דינא דלא אסרינן בי"ט אלא בשאינה מסופנת ובשבת דכר"ש שרי אפילו אינה מסופנת ונדחי תרגומא זעירי בבקמת קדשים פי' אפילו תימא מתני' כר"ש והקא מחמת דלא חזינא לכלבים פי' קודש המה ובזה מודים

כ"ע בין ר"ש בין ר"י דהוי מוקצה ודע דהאי פרגומא דנעירי לאו אהאי פירוכה אתמר דהא נעירי תלמיד ר' יוחנן הוה והיכי משני אפירכא דפריה תלמודא אליבא דמר בר רב יוסף אלא ודאי דנעירי פ"ה המשנה הכי ותלמודא קא מייחתי ליה לשנוויי ודנייק נמי הש"ס פהה פרגומא מדקתני וכו' ונעירי אפשר דמהאי דיוקא נמי אמרה א"נ הכי קבל מרבותיו: שם גמרא אלא טעמא דקדשא וכו' לפום האי דיוקא משנה דלמר בריה דרב יוסף מסיק דמתני' אתיא כר' קשה אמאי לא מוטיב ליה לימא תנו סתמא כר"ש וקא תנו אין מבקעין כו' דסתם לן רבי רבבי יאודה ויכולני לומר דאין זה הכרח כ"כ להכריח לאמוראי דמצו לפלוגי ודלא פאוקמתא דר"נ הגם דתלמודא קאי פותיה דר"נ וכמ"ש הרי"ף עכ"ז לא מצי תלמודא לאקשוניי לאמוראי ולהכריחם מינה דמצו לצדודי בחילוי המוקצה אלא דקושטא הוא דמציינו לשוויי דעת מר בריה דרב יוסף אפילו למאי דמסיק הש"ס דבי"ט סתם לי תנא כר"י דלפום מאי דפריה הש"ס למר בריה דאמימר קושא אלימתא דלדידי מתניתין לא פמאן לא ר"ש ולא ר"י והוכרח לשנוויי במסופנת ומהשתא גם למר בריה דאמימר דכד פרכינו מהו משנה דסתם לן תנא מוקמי' למתני' במסופנת דר"י מודה דשרי ולא אסרינו לה אלא בקדשים.

ובזה נמי יוצדק מה שפירשנו בדבור שלפני זה בתיבת אפילו ומהשתא לפי מר בריה דרב יוסף מציינו לפרושי מתני' כר"י וכר"ש כה"ג אי כר"ש מוקמינו לה אפילו בבריאה ולא אסר אלא מטעם קדשים ואי מפרשינו לה כמו שפן הוא האמת דעת הש"ס מפיח הו סתמא דאין מבקעין כו' מוקמינו לה במסופנת ולהכי לא אסר אלא מטעם היותם קדשים אבל בחולין שרי ועיין בדבור שאחר זה: שם גמרא אלא למר בריה דאמימר כו' לפי סברא זו מתני' בהכרח לא קיימא אלא כר"ש דלר"י מאי איירא קדשים אפילו חולין נמי לא יזיזנה ועכ"פ מוכרחים לומר דמר בר אממר לא סבר דבי"ט סתם רבי כר"י וכינון דכן לית הלכתא פותיה אלא כר"נ והשתא יתנהרו דברי הרי"ף על נכון שפתב וז"ל תרגמה נעירי בבהמת קדשים והיתה מסופנת מערב י"ט טעמא דקדשים כו' הא דחולין שרי פינן דמסופנת מאתמול דעתיה עילוינה להאכילה לכלבים כו' דייקא נמי כו' יע"ש.

לכאורה קשה דהא לא מסיק הש"ס דמייירי במסופנת אלא למר בר אממר ולדידיה לא מתוקמא מתני' אלא לר"ש והרי"ף פסק דבי"ט סתם לן רבי כר"י ולמאי דכתבנא לא קשה מידי דהרי"ף פסק פמר בריה דר' יוסף ולדידיה נמי מוקי למתני' כר"י פדכתיב אלא דהש"ס קאמר דמגופה של משנה זו ליכא לאוכוחי דסתם לן רבי כר"ש דמציינו לפרושה פותיה ומציינו נמי לפרושה כר"י ובמסופנת וכד אשפחן מתניתין אחריתי דסתם רבי כר"י מפרעי' הכי.

והגם דמציינו נמי לאוקומי מתני' כר"י גם אליבא דמר בריה דאמימר ובמסופנת פליגי וטעמא דנקט התנא קדשים חידוש קמל"ן דאפילו איכא בזיון קדשים וכמ"ש בתו' ישנים לתרץ קו' ר"ש אמאי אצטריך לשאול עלה בבית המדרש עכ"ז פשטה לא הוי הכי והראיה דהש"ס פריה מהו דיוקא ולא ניחא ליה לשנוויי הכי משום דטפי אית ליה לתנא לאשמועינו חידוש בחולין הגם דחזי לכלבים מהאי חידוש דבזיון קדשים ולזה מפרעינו הלכה פמר בריה דרב יוסף.

וז"ל הרמב"ם בפ"ב מהלכות י"ט בהמה שמתה בי"ט אם היתה מסופנת מעי"ט הרי זה מחתכה לכלבים ואם לאו הואיל ולא היתה דעתו עליה הרי זה מוקצה ולא יזיזנה ממקומה ע"כ. לפום מאי דפסק רבינו פאוקמתא דרב נחמן דבי"ט דקיל החמירו במוקצה הכא פסק פמר בריה דרב יוסף דחלוק הנה ר"ש אפי' בב"ח וכו' ולהכי בי"ט פסק דמסופנת מותרת משום דלא אפליגו בה

אֵלָא בְּשַׁאינָה מְסוּפְנַת וּפְסַק בְּהַ לְאַסוּר כְּאוּמְרוּ וְאִם לָאוּ הוּאִיל וְכוּ' הָרִי זֶה מְוַקְצָה וּבְבִהַמַּת קַדְשִׁים אֶפְיָלוּ מְסוּפְנַת אָסוּר.

ובפ' כ"א מהל' שבת פתב וז"ל מחתכין כו' ואת הנבלה כו' יע"ש. ולא התנה בין מסופנת לבריאה משום דשבת קי"ל כר"ש.

ומהשתא דעת הרמב"ם ודעת הרי"ף א' היא ומה שהקשה הר"ן"ה לדעת במאי דכתיבנא אין מקום לקושיתו כל עיקר. דף כ"ח גמ' ר' תינא ור"ש ברבי שוקלין כו' הגם דהווי עבדי עובדא להיתיר לא אמרינן בכה"ג מעשה עדיף פיון דבמתני' קתני חכמים אוסרים וגם אמוראי בתראי סברי הכי מדקאמרי דאסור אפילו לשוןמרו מן העכברים וטבח אמן אסור לשקול בפשר ביד כו' א"כ לא חששו למאי דהווי עבדי עובדא ר"ח ור"ש פיון דכן הכי נקיטין ולהכי פסקו הרי"ף ורמב"ם בחכמים: שם גמרא אין משחזין כו' אבל מציאה כו'.

פי' בשום גונא ואצ"ל במשחזת שלא וליכא לפרושי במשחזת שלא קאמר וכו"י דהא דעת הרי"ף והרמב"ם מודה ר"י דבמשחזת שלא אסור וכמו שאפרש בס"ד בסמוך דאם פן מדקא מהדר לפלוגי בהיתירא דע"ג חבירתה ש"מ דברישא אסר כל משחזת בין של עץ בין של אבן אפילו אינה משחזת שלא ולהכי מוקי תלמודא בסמוך דמתניתין דלא כר"י: שם גמרא ל"ש אלא במשחזת של אבן כו'.

והא דלא מפליג במתני' במשחזת עצמה וליתני אבל במשחזת של עץ שרי גם ק' ליפלוג תנא במשחזת עצמה דלהעביר שמנוניתה שרי וי"ל דניחא ליה טפי תנא לאשמועינן היתירא דעל גבי חבירתה דבהכי מתחדדת טפי ממשחזת של עץ גם מחידוש להעביר שמנוניתה בשל אבן: שם גמרא מאן תנא כו' עד קסבר הלכה כו' הרי"ף וי"ל שהשמיע כל מאי דאתמר עלה דמתני' דברי רב הונא ודברי רב יאודה אמר שמואל ולא הביא אלא ממאן תנא הלכה ואין מורין פן ובתר הכי כתב ספין שעמדה כו' וכתב עלה אבל במשחזת אסור ע"כ.

ונחלקו בפ' דבריו ג' גדולי עולם הרא"ש כתב דמאי דקאמר במשחזת אסור היינו של אבן ופירוש דבריו הוא אסור להורות פן אבל מותר לעשות דהא קי"ל הלכה כר"י במאי דפליגי עם חכמים שהיא משחזת של אבן ומאי דמיייתי הרי"ף הך דרבא דהנה מעביר אדיקולא כו' אין פונת הרי"ף וי"ל לומר דלחדודה בשל עץ אין מורין פן הא ליתא דהא אפילו רבנן מודים להיתירא אלא השמיענו דהלכה כר"י כו' יע"ש דוהר"ן פי' דמאי דאמר אבל במשחזת אסור היינו של אבן וטעמו דבזה מודה ר"י דאסור ומאי דאמרינן מאן תנא משחזת אסור ואמר ר"ח דלא כר"י לא קאי אחידוד במשחזת של אבן אלא אחידוד בשל עץ דקאמר בלישנא בתרא דלא שרינן בשל עץ אלא להעביר שמנוניתה אבל חדדה אסיר מאן תנא דלא כר"י וכו' יע"ש"ב.

והרב המגיד במאי דקאמר הרי"ף אבל משחזת אסור היינו של אבן כפי' הר"ן אלא דטעמו הוא משום דלא פסק הרי"ף כר"י אלא פרבנן וכההיא דפ' י"ט דא"ל אב"י ההיא כר"י ואנא דאמינא לה פרבנן דאסרי מכשירי אונקל נפש ומ"ש הש"ס הלכה ואין מורין פן אין הפננה מאי דאתמר הלכה דר"י סובר מורין פן אלא ה"ק הלכה זו דעל גבי דיקולא סבר דאין מורין פן הגם דרבנן מודים בה דשרי עכ"ז אין מורין פן יע"ש"ד.

כל הדרכים לא ישרו מסילותם ואבוא עד הרא"ש דבריו נפלאו ממני. ראשונה היכי מצינו לפרושי מאמר אבל משחזת לא דר"ל אסור למדרשה בפרקא דפשיטא דלא משמע פן.

ומה גם. דבֿהאי פֿסקא רבֿה אָמר הָרִי"ף ו"ל אָבֿל בַּמִּשְׁחָזוֹת לֹא לֹא אֵדְכַר כָּל עֵינְקֵר הַיִּתֵּר לְמִדְרָשָׁה בְּפִרְקָא דְגִימָא דְעֵלָה קָאִי מֵאָמֵר אָבֿל בַּמִּשְׁחָזוֹת לֹא ב' כִּינּוּ דְאִשְׁכַּחן דְרַבָּא דְבִתְרָאָה סוֹבֵר אָפִילוּ בְּשַׁל עֵץ הֶלְכָה וְאִין מוֹרִין פֿון מִינָה נִשְׁמַע דְנִדְנָקָא בְּשַׁל עֵץ הוּא דְשָׁרִי לְהֶלְכָה אָבֿל בְּשַׁל אָבֿן לֹא הֶלְכָה וְלֹא מוֹרִין וְכִינּוּ דְרַבָּא בִּתְרָאָה פְּשִׁיטָא דְלֹא מְצִי הָרִי"ף ו"ל לְמַפְסַק הֶלְכָתָא דְלֹא פְּנוּתִיהָ ג' לְדַבְרֵי אַמַּאי הִבִּיא הָרִי"ף הֵךְ דְרַבָּא כִּינּוּ דְלִדְיָדִיהָ לֹא שָׁרִי אֲלֵא בְּשַׁל עֵץ וּבִתְנָאִי דְלֹא לְמִדְרָשָׁה בְּפִרְקָא וְלִהְרִי"ף שָׁרִי אָפִילוּ בְּשַׁל אָבֿן וּמַאי דְכָתַב הָרֵא"ש דְמַאי דְמִינִי לֵה הָרִי"ף לֵהָ דְרַבָּא הוּא לומ' הֶלְכָה כר"י פִּי סוֹבֵר הָרֵא"ש בְּדַעַת הָרִי"ף דְלְרַבָּא מְפָרֵשׁ פְּלוֹגְתִּינְהוּ דר"י וְרַבִּנּוּ לְחֻדָּד בְּשַׁל עֵץ וְקָאֵמֵר הֶלְכָה דְמוֹתֵר לְחֻדָּד וְאִין מוֹרִין פֿון וּמִינִי לִיה הָרִי"ף לומ' דְגַם רַבָּא דְבִתְרָאָה סוֹבֵר הֶלְכָה כר"י זְהוּ פִּי דְבָרִי הָרֵא"ש וְעַל זֶה אָנִי מְקַשָּׁה תְּלַת חֻדָּא כִּינּוּ דְדַעַת הָרִי"ף בְּדַבְרֵי רַבָּא דְסוֹבֵר דר"י וְחֻכְמִים בְּשַׁל עֵץ פְּלִיגִי וְלֹא הִבִּיא הָרִי"ף הֵךְ דְאִתְמַר בְּש"ס אָמֵר רַב הוּנָא לֹא שָׁנוּ אֲלֵא בְּשַׁל אָבֿן דְמִינָה הוֹכִיחַ הָרֵא"ש דר"ח סוֹבֵר בְּשַׁל אָבֿן פְּלִיגִי הָאוֹתִיּוֹת יִגִּידוּ דְלֹא מְפָרֵשׁ אִי מֵאֵן תְּנָא אֲלֵא בְּשַׁל עֵץ דְבִהֲכִי פְּלִיגִי לְדַעַת רַבָּא שֶׁהִבִּיא הָרִי"ף ו"ל וְהָא מְלִתָּא הוּי מְלִתָּא מְפָרַחָא וּמְפָרַעָא וְכִינּוּ דְכּוּ בְּשַׁל אָבֿן מוֹדָה ר"י דְאָסִיר וּמַאי דְאִתְמַר הֶלְכָה כר"י הוּא לְחֻדָּדָה בְּשַׁל עֵץ וְדִלָּא פְּהָרָא"ש שְׁנִית לוֹ יְהִיָּה שְׁנַצְדִּיק דַּעַת הָרֵא"ש דר"ח סוֹבֵר דְפְּלוֹגְתָּא דר"י וְחֻכְמִים הִיא בְּשַׁל אָבֿן עכ"ז קָשָׁה מִי הִכְרִיחוּ לְהָרֵא"ש לומ' דְלֹא הִבִּיא הָרִי"ף דְבָרִי רַבָּא אֲלֵא לומ' דְסוֹבֵר הֶלְכָה כר"י אָבֿל לֹא לְכוּלָּהּ מְלִתָּא דְאִתְאִמְרָא בְּמִלְתִּיהָ וְאִיפָּא טַעְמָא יִצִּיבָא מְשׁוּם דְבִתְרָאָה הוּא וְקִי"ל הֶלְכָה כְּבִתְרָאִי מְרַבָּא וְאִילָף לַכ"ע וְדִלָּא פְּרַב חֻסְדָּא דְסוֹבֵר דְפְּלִיגִי בְּשַׁל אָבֿן וּמְפָרַשׁ אִי מַאי דְאָמֵר הָרִי"ף אָבֿל בַּמִּשְׁחָזוֹת לֹא פִּי שַׁל אָבֿן לֹא דְפְּשִׁיטָא דְאָסִיר לְהַשְׁחִיזָה וְכִי תִימָא כְּפִי זֶה לֹא הוּ"ל לְהָרִי"ף לְאִתּוּיָּה הֵךְ דר"ח דְאָמֵר הֶלְכָה כר"י י"ל מְשׁוּם דְאָמֵר הֶלְכָה וְאִין מוֹרִין פֿון וְלֹא מְשַׁתְּמַעָא דְקָאֵמֵר הֶלְכָה אַמַּאי קָאִי לְהֲכִי קֻדִים וְאָמֵר הֵךְ דְאָמֵר ר"ח הֶלְכָה כר"י וְתוּ לְאִשְׁמוּעִינּוּ טַעְמָא דְרַבָּא מְשׁוּם דְמִתְגִּיחִין קְתָנִי אִין מְשַׁחִיזִין סְתָם לְזֵה הִבִּיא הֵךְ מִימְרָא דְאָמֵר ר"ח לְהִדְיָא הֶלְכָה כר"י אָבֿל לְעוֹלָם פֿסק רַבָּא לְכוּלָּהּ מְלִתָּא שְׁלִישִׁית לְדַרְכוּ שַׁל הָרֵא"ש בְּדַעַת הָרִי"ף יְקַשָּׁה לְהָרִי"ף ו"ל מִי הִכְרִיחוּ לומ' דְרַבָּא ור"ח פְּלִיגִי בְּפִי פְּלוֹגְתִּינְהוּ דר"י וְחֻכְמִים מַאי דְלֹא מְשַׁתְּמַע מְהַש"ס דְפְּלִיגִי וְאִי מְשׁוּם דר"ח קָאִי אַמַּאי דְאָמֵר רַב הוּנָא וּבְשַׁל אָבֿן פְּלִיגִי דְרַבָּא מְשַׁמַּע מְדַבְרֵי דְבְּשַׁל עֵץ דִּילְמָא דְרַבָּא אָמֵר חֻדָּא ור"ח אָמֵר חֻדָּא וְלֹא פְּלִיגִי.

ר"ח אָמֵר דְפְּלִיגִי בְּשַׁל אָבֿן דר"י שָׁרִי וְרַבִּנּוּ אָסִיר וְרַבָּא אָמֵר חֻדָּא דְגַם בְּשַׁל עֵץ פְּלִיגִי רַבִּנּוּ לְחֻדָּדָה וְכִלְיִשְׁנָא בִּתְרָא דְגִמְרָא דְלֹא שָׁרוּ רַבִּנּוּ לְחֻדָּדָה כָּל עֵינְקֵר אָפִילוּ בְּשַׁל עֵץ וְקָסֵבֵר רַבָּא לֹא מִיבְעִיָּא בְּשַׁל אָבֿן דְאִין מוֹרִין אֲלֵא אִפִּי בְּשַׁל עֵץ אִין מוֹרִין פֿון לְחֻדָּדָה וְהוּ"ל לְפִסְוִק בְּתַרְנוּיָּהוּ בִּין שַׁל עֵץ בִּין שַׁל אָבֿן הֶלְכָה וְאִין מוֹרִין פֿון וְאַמַּאי פֿסק בְּשַׁל עֵץ מוֹרִין פֿון וּבְשַׁל אָבֿן אִין מוֹרִין אֲלֵא וְדַאי דְלִיתָּא לְדַבְרֵי הָרֵא"ש וּמַאי דְפִי הָר"ן נְמִי קָשָׁה דְלְדַבְרֵי ו"ל דְלֹא כְּעִי תְּלַמוּדָא מֵאֵן תְּנָא אֲלֵא לְלִישְׁנָא בִּתְרָא מנ"ל.

וְהָא סְתָם קָא' וְאַמַּאי לֹא לִיבְעִי גַם לְלִישְׁנָא קָמָא וְלִימָא כר' יְאֻנְדָּה וְתוּ מִי גִיָּלָה לְנוּ דַּעַת ר"ח דְסֵבֵר פְּלִישְׁנָא בִּתְרָא דְגִימָא עֵלָה קָאִי וְגַם בְּמָה הִבִּין ר"ח דְתְּלַמוּדָא אֲלִישְׁנָא בִּתְרָא הוּא דְקָא מְהַדֵּר מֵאֵן תְּנָא וְלֹא אֲלִישְׁנָא קָמָא.

ב' קָשָׁה לר"ח אַמַּאי קָא מוֹקִי לְמִתְנִי' פְּלִישְׁנָא בִּתְרָא דְלֹא שָׁרִי בְּשַׁל עֵץ אֲלֵא לְהַעֲבִיר שְׁמוּנִית וְתַהוּי מִתְנִי' דְלֹא כר"י הוּ"ל לְאִוְקוּמָה פְּלִישְׁנָא קָמָא דְשָׁרִי בְּשַׁל עֵץ לְחֻדָּדָה וּבְזֵה הִנּוּה כר"י דְסֵבֵר אִיהוּ דְהֶלְכָה פְּנוּתִיהָ וְלִיִּסְתִּיעַ נְמִי לְמִלְתִּיהָ מְסַתֵּם מְשַׁנָּה מְלִאוּקוּמָה פְּלִישְׁנָא בִּתְרָא וְתַהוּי סְתָם

משנה דלא כר"י וקי"ל דלא פסתם משנה בשלמא ללישנא קמא דרב יהודה אמר שמואל לא מקשינן משום דאיהו סובר הלכה פתחמי דר"י וקסבר דלחכמים דאסרי במכשירין לא שרינן לחדודי ולהכי אוקמוה בלהעביר שמנונית אלא לר"ח אתמהא.

אלא נדאי דליתא לדברי הר"ן. ומאי דפי' ה"ה נמי קשה אמאי הביא הרי"ף בהלכות ה' דא"ל רבא לר"ח דרשי משמך הלכה כר"י וא"ל יהא רענא כו' פינן דסובר הרי"ף לית הלכתא פנותיה דר"י ועוד משמעות אומרו הלכה ואין מורין פן משמע דמאי דאתמר הלכה כר"י קסבר אין מורין פן.

דמשמעות הלכה יגיד דאיכא פלוגתא ובהא מלתא דבשל עץ כו' ליכא מאן דפליג ונהגם דבתלמודא איכא לפרושה לדעתו ו"ל דה"ק הלכה פה' לישנא דבשל עץ אפי' לחדדה שרי. עכ"ז הרי"ף דלא מיייתי הנה' לישני על מי סמך להבין מאי דמיייתי בהלכותיו הלכה כו' אלא נדאי דדברי ה"ה אינם נראים.

והרמב"ם בפ"ד מהלכות י"ט פתב וז"ל אין משחזיון את הסכין במשחזות שלה אבל מחדדה על גבי העץ או ע"ג חרס או אבן ואין מורין דבר זה לרבים פדי שלא יבאו לחדדה במשחזות ע"כ דברי רבינו לא סלקי פדעת הרי"ף למאי דפיר' בדבריו הרא"ש אבל למאי דפירש בדבריו הר"ן וה"ה סלקי פדעת אחת.

אלא דלהר"ן הניא הא מלתא כס' ר"י ולה"ה וז"ל כסברת חכמים ורבו יתירה אשתכחת לן בשיטת ה"ה דזרכו סליק בלא פירווא לס' הרמב"ם הגם דהקשינו לשיטתו בפ' דברי הרי"ף מצינו לפרושי סוגיא בפירושו לדעת הרמב"ם דפלוגתא דר"י ורבנן היא בשל אבן כפושטא אבל בשל עץ מודים חכמים דשרי לחדדה לחד לישנא ורבא דמעבר אפומא דדיקוילא סובר הלכה פלישנ' קמא ואין מורין פן וכן פסק הרמב"ם וז"ל משום דרבא בתראה ודלא כר"ח דסובר הלכה כר"י ורב נחמיה ואב"י דשאלו אי לחדדה קא עביד כו' ה"ק אי לחדדה וסברי פלישנא קמא או כו' אלא דבעיקר דדינא דסובר ה"ה דפסק רמב"ם דלא כר"י במכשירין לא נהירא לי ועיין מ"ש בס"ד לקמן בד"ה שפוד שנירצף כו' ותו קשה לי לזרכו דבמשחזות שלה מותר לחדדה לסבר' ר"י היכי קאמר הרמב"ם וז"ל דגזרו אמוראי אין מורין פן משום דלמא יבא לחדדה במשחזות דמלתא פי האי לא תקום ולא תהיה דר"ת קאמר הלכה כר"י להשחזותה במשחזות ויבא רבא ויגזור דלא לאורויי הלכה דלמא יעביד מלתא דר"ח אמ' בה דשרי לכתחיל' הלכה למעשה והא מלתא הגם דהנה אמר לה תלמוד' להדיא מלתא דתמיהא היא ומכ"ש דלא מצי הרמב"ם ללומדה מדעת עצמו דזה הוא טעם האיסור ודבר תימה בזה לפי דעתי יספיק להרחיק זרכו של ה"ה מדברי הרמב"ם והעיקר אצלי לישוב דעת הרי"ף ורמב"ם שני לוחות העדות הוא במה שזקדק בדברי הש"ס דקאמר ליה רבא לר"ח דרשי משמך הלכה כר"י ונהרי אדרבה מדמוקי לסתם משנה דלא כר"י ש"מ דסובר להדיא דלית הלכתא כר"י ומה ומה גם דהנה מצר לאוקומה כר"י וכלישנא קמא דקאמר בש"ס דשרי אפילו חידוד בשל עץ ונהגם דאיכא לדחות אפשר דא"ל הכי ר"ח לרבא אלא דלא הביאו הש"ס אין דרף הש"ס בהכי לאתויי שאלת חכם אמלתא דלא איתמרא אלא נדאי דהכי גרסי' מאן תנא משחזות אסור אמר ר"ח דברי ר"י ולא גרסינן תיבת דלא והכי פירושו מאן תנא דאמר חידוד הספין לשון השחזותה דמשמעושה הוא בשל אבן שהוא דרף השחזותה וכן תמצא דייק רמב"ם בלשון הזהב וז"ל אין משחזיון את הסכין במשחזות שלה כו' אבל מחדדה וכו' ע"כ.

פתח בלשון השחנה וסיים בלשון חידוד במאי דכתבנא דייק דיוק חכם דבמשחזות שלה נקרא השחנה וחזן ממשחזות שלה יקרא חידוד ונהרי"ף בהלכות דקדק ג"כ ואמר מאן תנא השחנה אסורה פי' השחנה שהיא במשחזות שלה אבל על גבי תברתה מותר.

ולכא לפרושי בדברי הרמב"ם דמאי דנקט בתחלת דבריו לשון השחנה לומר דאסור במשחזות שלה לכל הדרכים דבעית למימ' תתחייב לומר דלא אסר במשחזות שלה להעביר שמנונית ודוק ומשמא אנהרינהו לעינינו לצדק דרכינו זה ממאי דאיתא בירוש' ונ"ל אין משחזין כו' אמר ר"ח מתני' דברי ר"י היא אמר רב יאודה אמר שמואל דברי הפל היא לאעבורי שמנוניתא מעליא ע"כ הרי דר"ח בפי' אתמר דמוקי למתני' כר"י וכדתבנא.

ולמאי דגרסינו בתלמודא דילן דלא כר"י ק' דר"ח אדר"ח ונהכא לית לן למימר דפליגי וירושלמי ובבבלי דילן דהא הכא והתם בשם ר"ח קמייתי. לה ולומר דפליגי בבבלי וירושלמי היכי אמר ר"ח דא בורכ' ותו ס"ס הרי מצי ר"ח לאוקומי מתני' כר"י וכשמועתה ולמה יאמר דא בורכא אלא ודאי דתלמודא דילן לא פליג אירושלמי ואדרבה מתנישב שפיר תלמודא דילן דא"ל לר"ח דרש' משמך הלכה כר"י דקאי אמאי דאמר מתני' כר"י אם פו הלכה כר"י.

וא"ת מאי חזית דתסמוך. אהו דירושלמי דלמא סמוך אדילן וגרסינו בירושלמי אמר ר"ח דלא כר"י הא ליתא דהא מדקאמר אמר רב יאודה דברי הפל היא ולאעבורי שמנוני' אמור מעתה דר"ח כר"י מוקי לה ופשוט ומהשתא פירושא דסוגיא הכי היא מאן תנא דדייק איסור במשחזות דמשמע דכל בר מן דין עץ ואבן שרי אמר ר"ח ר"י היא דשרי ולא שרי אלא עץ ואבן אבל במשחזות שלה אסור משום דלא שרי ר"י מלאכות פאילו וכמ"ש הר"ן יעשב"ד.

ור"ח מפרש למתני' פלישנ' קמא וסלקא ליה סתם משנה כר"י ולהכי א"ל רבא דרש' משמך כו' ורב יאודה אמר שמואל דפליג עליה בירוש' ככ"ע ולאעבורי שמנוניתא ההיא קיימא פלישנא בתרא דקא מייתי תלמוד' הכא ופי' דמתני' הוי לפום מאי דמפרשינו לה אי מפרשינו לה כר"י מתני' כר"י בחידוד ואי מפרשינו לה פתכמים מפרשינו לה בלהעביר שמנונית ולהכי אמר רב יאודה ככ"ע ולהעביר שמנוניתה ודע דמאי דקא' הש"ס הכא מאן תנא דמשחזות כו' אינו סמוך אהני לישני דאתמרו אמלתיה דרב הונא אלא מלתא באנפי נפשה דבישיבה בעו האי בעיא ואמר ר"ח ולאוי ישיבת רבינא ורב אשי דסדרו הש"ס אלא בגי' ישיבה דבימי ר"ח ומהשתא סלקו פיסקי הרי"ף והרמב"ם הלכות ברורות דבמשחזות שלה אסור לכ"ע אפי' לרבי יאודה איסור גמור ולהכי סמוך הרמב"ם ו"ל לומר דהיינו טעמא דאין מורין פו בשל עץ משום דילמא ישחזו בשל אבן.

ושל עץ הוי פלוגתא דר"י ונחכמים וכיון דר"ח אמר הלכה כר"י וחינא לאימוראי דעבדי עובד' פנותיה פסקינו פנותיהו דסובר הלכה ואין מורין פו מטעם האמור. ומאי דכתב הרי"ף אבל במשחזות לא פי' אסור לעשות ודלא כפי' הרא"ש וכדברי הרמב"ם ומאי דכתב הרמב"ם או על גבי אבן פי' אבן שאינה משחזות שלה שאין פל האבנים ראויים להשחזות ולא מפליגין אלא באבן שהיא משחזות ופשוט ומאי דלא מפליג הרמב"ם בין ספין שעמדה בי"ט לעמדה מעי"ט משום דסמוך אמאי דכת' בפ"ח דלא שרינו מכשירין בי"ט אלא בהיכא דמערב י"ט פגמי ואפילו במכשירין דדמו לאוכל נפש כגון תבלין וכ"ש הני מכשירין ודאי דמייירי בעמדה בי"ט אבל מעי"ט אסור: שם גמרא דרשינו משמך כו' הגם דאמר לו דידרוש משמיה אין פונת רבא בשאלתו דאם יאמר לי דידרוש דליעביד הכי אלא לגלות דעתו דוקא מאי קסבר אבל דעת רבא לאו הכי כדמשמע בסמוך דא"ל לא להעביר וכו' אי נמי דרבא הוה מסופק בדעתו לענין הלכה ובעא מרב

יאנדה אי דרש לה בפרקא משמיה ונ"מ אם פה יאמר דרוש ש"מ דכ"כ הנה ליה הקלט הקתר ויכריע מנה רבא להתיר ואין מורין פן ואם פה יאמר רב יאנדה לא תדרוש ש"מ דלאו הטר מןקלט הוא ורבא אפי' להלכה לא ליצביד: דף כ"ח ע"ב גמרא מהו להראות ספין כו'.

הרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט פתב ונ"ל מפני זה אסרו להראו' ספין כו' שמה תהיה פגומה ויגלו ויחדדנה במשחזות ע"כ. טעמו של הרמב"ם שפטר לומר האי טעמא משום דכיון דחששו רבנן לחששות דילמא יחדד במשחזות נוקים לטעמא דהוראת ספין לחכם מהאי טעמ' נמי עוד לא ניחא ליה לפרושי מטעם שפטר רש"י דהוי משום דנראה כמעשה חול וכו' דלפום האי טעמא לא הוי שרו לחכם שיראה לעצמו דכל דבר שאסרו חכמים משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור ולפום טעם רבינו לא קשה דכיון דטעמא הוי משום דילמא ישחיו במשחזות בכה"ג בחכם שראה ספין כו' דליכא האי טעמא שפיר דמי ודכונה אשכחן דאמרי בר"ה דבכל מקום דאיכא ב"ד תוקעין בשבת משום דזריזין הם וכן בהיה דערכה וכו' וטובא דכונה ונה טעמא דבעל ההלכות דחיישינן דלמא אתי תוך תחום לאחוניי הוי מלתא דחיקא ותדע דכתבו התו' ה"ם במאי דאמר רבא טעמא דשופר ולילב ומגילה דבשבת לא משום דילמא יעביר ד' אמות הק' התו' בר"ה אמאי לא אמר דילמא יוציאנו מרה"י לר"ה ותיצו דלא חיישי' אלא בהעברת ד' אמות משום דמצי לטעות משום שאין הפר משא"כ מרה"י לר"ה דאית ליה היפרא דמחיצות ומהשתא ק"ו הוא דלא חיישינן לחוץ לתחום ואפילו למאי דפי' בסופה דה"ה דהנה מצי נמי למימר שמה יוציאנו מרה"י לר"ה וכו' עכ"ז הנה מלתא דעביד איניש דליטעי משא"כ להוליכו לחוץ לתחום מןדכר דכיר ולא חיישי' ולהכי פטר הרמב"ם בטעמו לשבח ומה שאמר הרמב"ם ונחכם שראה הספין כו' אין הפונה בזה לומר דלכתחילה לא יראה חכם ספין לעצמו אלא נתפונן לשלול שלא יראה לכתחילה לעצמו כדי שיהיה יכול ליתנה לאחרים דכיון דרואה ג"כ בשביל אחרי' לא שרינו ליה למעבד הכי דהו"ל פרואה בשביל אחרים דגזור ביה רבנן: שם גמרא אמר שמואל שפוד שגוצף אסור כו' פתב הרמב"ם פ"ד מהלכו' י"ט ונ"ל שפוד שגוצף אעפ"י שיכול לפושטו בידו אין מתקנין אותו כו' וכתב ה"ה ונ"ל יש מי שפי' כו' לפי שהוא טורח שלא לצורך כו' ואין פן דעת רבינו אלא אין הלכה כר"י וכמ"ש למעלה כו' יע"ש.

תלה זינגיה לומר דפשיטא דסובר רבינו דלא כר"י מפח הדיא שפטר רבי' בפ' זה עצמו ה' ו' ונ"ל ואין מכבין את האש כדי שלא תתעשן הקזרה או הבית ע"כ וכתב הרב הפא"ד דהרמב"ם ז"ל סובר פהרי"ף ז"ל שפטר בפרק י"ט גבי הך בעיא דמהו לכבות הנר וכו' ובעא לאוכחי ממתניתין דקתני אין מכבין את הפקעת וכו' ואם בשביל שלא תתעשן הבית כו' ודחה ה"ם הדיא ר"י וכתב הרי"ף ז"ל הדיא ר"י דאמר לך כל צרכיכם כו' וכן רבא ואמיר דחו להאי מתני' ואוקמה כר"י למימרא דלאו הלכתא פותיה ושמעין מיהא דלית הלכתא פהא מתני' אלא אסור לכבות וכו' בין כו' בין שלא תתעשן הבית בין שלא תתעשן הקזרה ע"כ.

למאי דכתבנא לעיל בד"ה מאן תנא וכו' והקשינו לדברי ה"ה מדכתב הרי"ף להך מימרא דר"ח הלכה כר"י אין יסוד מדברי הרי"ף לישען עליו ואדרבה לאידך גיסא דפסק הרי"ף ז"ל כר"י בהיה דהשחזנה וכן העלינו בדעת הרמב"ם ז"ל דפסק לחדד הספין בשל עץ כר"י אלא דאין מורין פן לחשש' גזרת האמוראי' דגזרו דלמא ישחיו בשל אבן דאסיר לר"י ולדרה זה מאי דאמר רב יוסף ספין שנפגמ' ושפוד שגוצף וגריפת תנור באנו למחלוקת ר"י ורבנן הכי פירושה ספין שנפגמה ואינו יכול לחתוך בה אלא ע"י הדחק ושפוד שנעקם ואינו יכול להשתמש בה אלא על

ידי הדחק וגריפת התנור ג"כ שמונעו מלאפות בו באנו למחלוקת ר"י ורבנן אבל אם אפשר לאפות בו בלא גריפה הו"ל טירחא שלא לצורך ואשכחן לרב יוסף גופי' דפסק כר"י בפגימת ספין דאמר לעיל ספין שעמדה מותר לחדדה ב"ט הרי דפסק כר"י והגם דהתם אמר שעמדה והכא אמר שנפגמה פולה חדא מלתא אלא דהתם דקדק חידותא דדינא דהגם דעמדה ב"ט ס"ס מאתמול התחילה לעמוד וא"כ סד"א דאפי' לר"י אסיר דהא מודה ר"י במכשירין דאפשר לעשותן דאסיר קמ"ל דכיון דבי"ט גמרה לעמוד לא אסרינו ליה דאמרינו איהו סבר דלמחר לא תעמוד והאי חידותא דדינא אמרו רב יוסף מדנפשיה אבל כשפא לו' באנו למחלוקת ר"י ורבנן לא הזכיר אלא עיקר הדין ומהשתא כיון דרב יוסף גילה דעתו בחד מתלת דהלכה כר"י מינה לאידך תרתי דקי"ל כר"י.

והכי אשכחן בפרק המביא דף ל"ב וז"ל דביתהו דרבי חייא נפל להו אריס' כו' א"ל אנא ריפתא מעליתא בעינא וכן רבא אמר לשמעיה כו' הרי דשרו גריפת תנור כר"י והרמב"ם בפ"ג מהי"ט כתב וז"ל אין גורפין תנור וכירים וכו' ואם א"א לאפות בו וכו' אא"כ גרף מותר ע"כ לכאורה משמע דפסק רבינו פרבנן דהא לר"י לא מחלקינו בגריפת תנור וכ"כ מרן הכ"מ וז"ל צ"ל דגריפת תנור דקאמר רב יוסף היינו ביכול לאפות בו על ידי הדחק ואפילו הכי שרי רב יאודה אבל באי אפשר לאפות בו כלל לרבנן נמי שרי דגריפת תנור לאו מלאכה גמורה היא ולא אסרוה רבנן כו' פדי שלא ימנע משמחת י"ט ע"כ.

ואין דבריו ז"ל נראים דהא התם בתר דמייתי הש"ס תני רב חייא בר יוסף ואם אי אפשר לאפות אלא אם כן גרפו מות' הרי דלא שרי אלא באי אפשר וסמוך לה מייתי תלמודא הך דרב חייא דאמר לדביתהו חזי דאנא ריפתא מעלייתא בעינא ורבא קאמר לשמעיה אנדדהר מחרוכא וכו' ומוכח דאי איפא מוחוש דלא לאפות ריפתא מעלייתא וכדומה מיקרי אי אפשר וכיון דכן מנלן דרב יאודה סובר לגרף אפילו כה"ג ותיפוק ליה משום דהוי טירחא שלא לצורך אלא ודאי דלא קאמר ר"י דשרי אלא בדאיפא צורך קצת ותדע דהכי הוא מדאמר לה רב יוסף בהדי ספין שנפגמה ושפוד שגרצף דתרוניהו אינו יכול להשתמש בהם תשמיש הראוי ועולה הפעולה בלתי השלמת תיקון דכונתיהו גריפת תנור.

וע"ק לדברי מרן ז"ל דסובר דגריפת תנור דאמר רב יוסף אתאן למחלוקת וכו' לא אסרוה רבנן אלא משום גזרה אטו שאר מכשירין שהם מלאכה גמורה כו' יע"ש מנ"ל לרב יוסף דאסרו רבנן בהא דהא לא משתמע מפלוגתיהו הא מלתא כל עיקר אלא מכשירין שיש בהן מלאכה גמורה לפי דעת מרן דלא אסרו גריפת תנור אלא משום גזרת שאר מכשירין ותגדל הקושיא כיון דרב יוסף פסק כר"י דהא סתם קאמר ספין שעמדה מותר לחדדה ולאו מפליג בין של עץ בין של אבן לכ"ע אסור לא חש רב יוסף לפרש למלתיה דבדעץ איירי דפשיטא דמהיכא יס"ד לומר דאיירי בשל אבן כיון דלכ"ע אסיר אלא לדעת ה"ה דבשיעמיה קא עסיק מרן הו"ל לרב יוסף לפרושי דלא איירי אלא בשל עץ ומדקאמר סתם מש' דבכל גוונא קאמר וכו', מהשתא למה ליה למי' הך דגריפת תנור כיון דאפילו לרבנן ליכא איסורא אלא משום גזירה לכשנצדיק דבריו דלרבנן לא אסר ביה מדינא גזרו בו משו' שאר מכשירין עכ"ז מאי נפקא ליה מינה בשלמא אי אמרי' דמדינא נמי שריא קמ"ל דר"י שרי בה ולידדון דקי"ל כר"י שרינו אלא לדעת מרן השתא מלתא דעיקר איסורא מדינא פסקי' לקולא כר"י כ"ש מלתא דלא אסרוה רבנן עצמם אלא משום גזיר' שאר מכשירין פשיטא דשרי.

והחכם השלם כמה"ר חיים יאןדה אמזאלג ה"י מחכמי הישיבה תירץ קנולי זה דרב יוסף שלא פירש אם איירי בשל עץ או בשל אבן דלעולם דלא איירי אלא בשל עץ וסמך על מה שאמר ביה ד מימר' דהביא הש"ס למעלה דת"ח רואה לעצמו ומשאילה כו' דוק מינה דע"ה אסור.

ולמאי דכתב הרמב"ם דטעמא דאיסורא הוא שפא ישחיזנה במשחזות של אבן א"כ כפ"ז הרי גילה להדיא רב יוסף דסובר פרבנו ולאו מלתא היא דעליה אני דן מנ"ל להרמב"ם דסובר ר' יוסף פרבנו פינו דאמר סתם ספין שעמדה מותר כו' ואם מההיא דהוראת ספין איפא למימר טעמא דכתב רש"י או דכתב הר"ב הלכות גדולות והגם דכתיבנא דהו טעמי דחיקי לגבי האי טעמ' דכתב הרמב"ם עכ"ז לא מצינו למימר האי טעמא דכתב הרמב"ם אנו בוחרים בו אבל כשטעם זה יש לו נגידות מדברי רב יוסף דאמר סתם ספין כו' מותר ולא חלק דמשמע דאפי' של אבן מותר א"כ לא מצינו לומר דטעם שאסרו הוראת ספין הוא משום אבן ותו הרי ה"ה ו"ל השנה דעת הרמב"ם לדעת הרי"ף דשיטה אחת לתרנויהו והרי"ף ו"ל פתב דטעם איסור הוראת חכם הוא שפא יוליכנה חוץ לתחום וכפ"ז ליפא הוכחה לדעת הרי"ף ו"ל מיהא ומינה נשמע להרמב"ם דלא מכריח מידי מהו דספין שעמדה הגם שהוא כת' בה טעמא אחרניא לאו משום דנפקא ליה מינה מידי להלכה זו ונגיד עליו רבו דסובר פותיה וכתב טעמא אחרניא.

אלא נדאי דלאו משום גזירת שאר מכשירין הוא דאסרוה רבנו אלא משום דהוי כמתקן מנא וכפרש"י ומהשתא פינו דאשפחו דרבנו אסרו אפילו אי אפשר לאפות בו אסור ורמב"ם דשרי כו' יאןדה הוא דשרי ומודה ר' יהודה דאם אפשר לאפות כמצטרף ריפתא מעלייתא משום דהוי מלתא דפשיטא דאי לא הוי מעלייתא לא אפשר מיקרי דהא סוף סוף איפא מגיעה מאפיית פת מעלייתא ותלמודא דמייתי להו דרב חניא דאמר אנא ריפתא מעלייתא וכו' לאו לחדש לן דכל דליכא פת מעלייתא אי אפשר מיקרי הא פשיטא אלא למימר דכל דאי אפשר אסיר וכדחלק תנא דבי רבי חניא ולמימר דהכין הלכת' וכן שהיא דהביא הש"ס דרבא דאמר לשמעיה אנדהר מחרוכא מייתי לה תלמודא דכל דאי אפשר שרי ומלתא דפשיטא דכל דלא אפי כמצטרף או דלא מבשל כמצטרף מיקרי אי אפשר והכין פירשה גמי הרשב"א להו דתני רב חניא ואם אי אפשר כו' יע"ש דבריו נמצינו אומרים דפסק הרמב"ם דגריפת תנור הני כר"י וכן מאי דפסק ביהמר חידוד הספין הני כר"י וכן מאי דפסק בשפוד שנצטרף דאסיר לא הני דלא כר"י דמודה ר"י דאסיר מטעם דהוי כהשחזות ספין במשחזות שלה דמודה ר"י ותדע דסמוך לה מלפניה פתב הרמב"ם דין אין שוברין את החרס כו' והלכה שפלאחריה פתב איסור דין ב' פלים המחוברים כו' וב' הלכות אלו טעמייהו משום מיקחוי כמתקן מנא ובאמצע ב' הלכות אלו פתב דין שפוד הרי זה מגיד דטעם שנה לכולהו וכי היכי דתרנויהו מודה בהו ר"י בהו דב' פלים מדקא פליג ר"י אסיפא דהו מתני' דקתני אין פוחתין את הגר כו' בדין חתיכת פתילה ולא פליג ארישא דפחיתת הגר ש"מ דמודה דפוחתין וכן היה דשבירת חרס ונתיכת נגיד מסתמא גמי לא פליג בה ר"י ומדכתב להו הרמב"ם בהדדי שמע מינה דחד טעמא אית להו ומנה נשמע דכי היכי דמודה ר"י בפחיתת הגר דאסור ובשבירת חרס ה"נ באיסור תיקון שפוד שנצטרף דאסור ובזה גמי אתי שפיר מאי דקאמר תלמודא אמאי דאמר שמואל שפוד שנצטרף אסור כו' ופרף הש"ס פשיטא ואי תימא דפליגי בה ר"י ורבנו ולר"י שרי כדעת ה"ה אין מקום לומר פשיטא.

והגם שראיתי להרב בעל לח"מ שנתעורר ע"ז וכתב דהכי קאמר לרבנו פשיט' דאסיר ואי אתא לאשמועינו דסובר כחכמים לימא הלכה ע"כ דקדוק זה דלימא הלכה אינו הכרח כ"כ להכריח

מינייה ותדע דבפ' מי שְהִתְשִׁיף קְאָמַר הַש"ס שְמוּאֵל סָבַר לֵה הִלְכָה פֶר"ש וְרַב פֶּהֲנָא הִלְכָה כַר"י
מִדְכָרְכִי דְזוּזִי דְרַב אָסֵר וְשְמוּאֵל שְרִי כו' וְא"כ הֵתָם נְמִי נִקְשָׁה לִימָא הִלְכָה כו' אֵלָא וְדַאי דְלֵאוּ
דְיוֹקָא מִפְרָחָא וְתוּ אֶפְשָׁר דְאִיכָא מְכַשִׁירִין דְרַבְנָן הִתְמִירוּ בְהֵן וְכַגּוֹן גְּרִיפַת תַּנּוּר הֵגַם דְלֵא הֵוִיא
מְלֵאכָה גְמוּרָה כַמ"ש מֶרְן הַכ"מ וְשְמוּאֵל לֵא ס"ל הִלְכָתָא פְּנִתִיָהוּ בְהָא וְלֵהֲכִי אָמַר דַּעְתּוּ בְּפֶרֶט
זֶה דְשָׁפוּד שְׁנַרְצָף דְאָסוּר וּמֵאִי פְרִיָה פְשִׁיטָא וְתוּ לִישְׁנָא דְפְשִׁיטָא מְשַׁמַּע דְלִיכָא מֵאן דְפְלִיג בְּהָא
מְלֵתָא וְלֵמֵאִי דְכִתְיָבָא אֲתִי שְׁפִיר וְכֵן מ"ש בַּפ"ד הִלְכָה ד' אֵין מְכַבִּין אֶת הַנֵּר מִפְנֵי תְשַׁמִּישׁ וְכו'
לִיכָא לְאוֹכְחֵי מִינְהּ מִיָּדִי מִשּׁוּם דְבִהָדָּ לֵא פְסָקִי אִימּוּרָאֵי כַר' יְהוּדָה וְכַמוֹ שְׁחַלְקוּ הַתּוֹס' לְמַעְלָה
דָּף כ"ב ד"ה הֵהִיא ר"י יַעֲשֵׂ"ד וְעֵינֵן מ"ש שָׁם שְׁפָדָּ הִיא הַסְפָּמַת הַפּוֹסְקִים הַרְמַב"ן וְהַר"ן ו"ל
וְשָׁאָר רַבְנוֹתָא הֲכִי נְמִי סָבַר הַר"ף וְהַרְמַב"ם דְכִינּוּן דְלֵא מְכַשִׁרִי בְּגוּפוֹ שֶׁל אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ בְּהָא דְתַנּוּר
וְסָפִין וְשָׁפוּד שְׁנַרְצָף לֵא פְסָקוּ אִמּוּרָאֵי הִלְכָה כַר"י בְּזֵה גַם מ"ש הַרְמַב"ם הִלְכָה ו' וְז"ל וְאֵין
מְכַבִּין אֶת הָאֵשׁ פְּדִי שְׁלֵא תִתְעַשֵּׂן הַקְדָּרָה אוֹ הַבֵּית ע"כ לֵא תִידוּק מִינְהּ דְפָסַק כַר"י מִדְאָסֵר פְּיָבּוּי
בְּשָׁבִיל עֵישׁוֹן הַקְדָּרָה דְבִזָּה תְלָה וְיִינְיָה ה"ה ו"ל דְלֵא הִיא דְעֵישׁוֹן הַקְדָּרָה דְקָאָמַר לֵא הַתְּבָשִׁיל
אֵלָא הַקְדָּרָה שְׁנַפְסָדַת לוֹ וְדַכְנוֹתָה עֵישׁוֹן הַבֵּית וְכַדְפִּירְשָׁה הַרְשָׁב"א ו"ל ו"ל שְׁלֵא תִתְעַשֵּׂן הַבֵּית
וְלֵא יִשְׁחִיר הַפְתָּלִים וְכֵן נְמִי הַקְדָּרָה עֲצָמָה שְׁאֵין פֶּאֵן צִנְרָף י"ט פְּלָל ע"כ וְלִדְרָף זֶה מְתִישָׁב לֵן
תְּלִמוּדָא שְׁפִיר דְהָא מֵאִי דְבַעֲי אַבְיִי מְרָבָא לֵא בְעֵי בְּמִלְתָּא דְאִית בֵּיה עוֹנָג י"ט אֵלָא מִשּׁוּם הַפְסָד
מְמוֹן וּמִדְפְּשִׁיט לִיה לְאִיסוּרָא אוֹתְבִיָה מֵהֵהִיא דְקָשְׁרִי בְּשָׁבִיל עֵישׁוֹן הַבֵּית וְהַקְדָּרָה וְכו' וְאִי תִימָא
דְהֵהִיא אִיָּרִי בְּצִנְרָף סְעוּדַת י"ט מֵאִי פְרִיָה אַבְיִי מִינְהּ לְבָשִׁבִיל הַפְסָד מְמוֹן אֵלָא וְדַאי כְּדַפְרִישְׁנָא
וְלִכְשִׁתִּידוּק בְּדַכְרִי הַרְמַב"ם הַעִיר בְּדַכְרִי שְׁפֵן דַּעְתּוֹ מֵמָה שְׁכַת' בְּדַרְף זֶה פְּדִי שְׁלֵא תִתְעַשֵּׂן
הַקְדָּרָה אוֹ הַבֵּית שְׁהַקְדִּים לוֹ בְּשָׁבִיל עֵישׁוֹן הַקְדָּרָה לְעֵישׁוֹן הַבֵּית וְאִי תִימָא דַּעְתַּת הַרְמַב"ם
דְעֵישׁוֹן הַקְדָּרָה הוּא שְׁלֵא יִתְעַשֵּׂן הַתְּבָשִׁיל הו"ל לְהַקְדִּים לוֹמַר בְּשָׁבִיל עֵישׁוֹן הַבֵּית שְׁאֵין בּוֹ צִנְרָף
אֲכִילָה וְאֵס"פ יֵאמַר עֵישׁוֹן הַקְדָּרָה שְׁהִיא הַמְחַוְדָּשַׁת דְלִסְדָּר זֶה דְכַתְּבַת קֶשֶׁה בְּתַר דְהַשְׁמִיעֵנוּ
דְאִיסוּרָא פִּי' בְּשָׁבִיל תְּבָשִׁיל שְׁלֵא יִתְעַשֵּׂן הֵגַם דְהוּי אֲנֹכֶל נֶפֶשׁ עֲצָמוֹ מֵה צִנְרָף עוֹד לוֹמַר אוֹ הַבֵּית
אֵלָא וְדַאי דַּעְתַּת הַרְמַב"ם הִיא כְּדַפְרִישִׁית דְעֵישׁוֹן הַקְדָּרָה הֵינּוּ גּוּף הַקְדָּרָה וְלֵהֲכִי הַקְדִּים לוֹמַר
בְּשָׁבִיל עֵישׁוֹן הַקְדָּרָה וְהוֹסִיף עוֹד לוֹמַר אוֹ הַבֵּית דְהוּי עֵישׁוֹן טְפִי מֵהַקְדָּרָה וְתַדַּע דְבַגְמָר' הֲכִי
תִנְיָא וְאֵם בְּשָׁבִיל שְׁלֵא תִתְעַשֵּׂן הַבֵּית אוֹ הַקְדָּרָה ע"כ וְהַרְמַב"ם שְׁיָנָה מְלִשׁוֹן הַבְּרִיָּיתָא נִתְחַכֵּם
בְּזֵה לְגַלוֹת דַּעְתּוֹ בְּפִירוּשָׁא דְמִלְתָּא.

אִסְיָקְנָא דַּעְתַּת הַר"ף וְהַרְמַב"ם ו"ל דְהִלְכָה כַר"י בְּהֵנִי תִלַּת דְאָמַר רַב יוֹסֵף בְּהוּ אֲתַמָּן לְמַחְלוּקַת
ר"י וְרַבְנָן בְּכִיבּוּי הַבְּקַעַת בְּשָׁבִיל כו' לֵא פְסָקִינוּ פְּנִתִיָהוּ וְכַחֲזִילוּק שְׁחִילָק הַר"ן וְהַרְמַב"ן וְכַדְכָּתִי'
וְדִלֵא כְּדַכְרִי ה"ה וְעֵינֵקֶר: שָׁם גְּמָרָא רַבִּינָא אָמַר אַע"פ וְכו' מִיָּדִי דְהוּה קוּץ בְּרַה"ר כו' ע"כ
הַרְמַב"ם הַשְׁמִיט דִּין שְׁפוּד שְׁצָלוּ בּוֹ וְלֵא הַזְפִּיר בּוֹ לֵא אִיסוּר וְלֵא הַתַּר וְאָנָא קָא חֲזִינָא פְּמָה
אִימּוּרָאֵי דְפְלִיגִי בְּחִילוּקֵי דִין זֶה וּמֵן הֶרְאוּי הו"ל לְהַרְמַב"ם ו"ל לְהַבִּיאֵוּ וְלְפָסוּק פְּרַבִּינָא דְבַתְרָאָה
הוּא.

תו ק"ל אִמֵּאֵי הַשְׁמִיט הִלְכָה דְקוּץ בְּרַה"ר דְאָמַר רַבִּינָא הֲכָא וּבְפֶרֶק פִּינְה דָּף מ"ב ו"ל אָמַר
רַבִּינָא הִלְכָּף קוּץ בְּרַה"ר מוֹלִיכּוֹ פְּחוֹת מְאַרְבַּע אַמּוֹת וּבְכַרְמְלִית אֶפְלוּ טוּבָא ע"כ. וּמוֹכַח הֵתָם
דְהֲכִי הִלְכָתָא וּפְסָקוּהָ הַר"ף ו"ל וְהַרְא"ש.

וְהַרְמַב"ם הַבִּיא בְּפִי"ב מֵהִלְכוֹת שְׁבַת הַף דְאָמַר שְמוּאֵל מְכַבִּין גַּחְלַת שֶׁל מִתְּכַת בְּרַה"ר בְּשָׁבִיל
שְׁלֵא זּוּקוּ רַבִּים דַּעְלָה אֲתַמַּר הַף דְאָמַר רַבִּינָא הִלְכָּף קוּץ בְּרַה"ר כו' וְהַשְׁמִיט הָא דְאָמַר רַבִּינָא.

והנה נראה לומר דסובר הרמב"ם דכיון דהשמיענו דין פכיו גחלת של מתכת משתמעא מלתא ממילא הו' דרבינא דהעברת קוץ פחות פחות מד' אמות וטובא בכרמלית אלא דא"כ קשה לרבינא אמאי אצטרף לאשמיענו פשיטא אלא ודאי דהנה אמינא דדוקא גחלת מטעם דלא מנפר היזקא פיון שהיא של מתכת אבל קוץ דמנכר פי קוץ הוא לא שרי אי נמי גחלת דוקא משום דעדיף היזקה אי נמי דוקא פכיו גחלת הוא דשרי אבל פחות מד' אמות דאיכא מוחוש שפית דאתי לאעבורי ד' אמות לא קמ"ל רבינא דלא מחלקנו בכל הגי' חילוקים אלא ה"ה קוץ כו' מוליכו פחות מד' אמות כו' וא"כ הו"ל להרמב"ם להעלות על ספר חידושתא דדינא דרבינא וה"ה והכ"מ ו"ל לא העירו בזה כל עיקר.

ונראה לומר דדעת הרמב"ם דמאי דהוצרך רבינא לומר התם הלכך קוץ ברה"ר הוא לפי שסובר דצירוף אסור מדבריהם וכדעת אב"י פדאיתא ביומא גבי טבילה ששנינו התם ר' יהודה אומר עששיות של ברזל היו מתממין מערב י"כ והקשו התם וכו' והעלו בעלמא דרבנן ושבות הוא כו' ולפום סברא זו כשהתיר שמואל לכבות גחלת של מתכת אין בדבר זה שום מוחוש שייבא לידי דאורייתא בגוף המעשה לא בכיבוי ולא בצירוף ויש מקום לומר דקוץ ברה"ר לאו משום דאתי לידי אסור דאורייתא דהרי מאי דמעביר פחות מד' אמות הוא עצמו חלק מדאורייתא והא למה זה דומה לאוכל חצי שיעור דחשבין ליה פדאורייתא משום דחזי לאיצטרופי לזה אצטרף רבינא למימר הלכך וכו' דאפילו בכה"ג שרי דגם בזה לא אסרינו אבל לפום מאי דפסק הרמב"ם שם בפ"ב דצירוף הני דאורייתא וסגיב עליו ודלא פאב"י אלא פרב ביבי דפליג עליה התם וכמ"ש ה"ה ו"ל א"כ פיון דהשמיענו הרמב"ם דין פכיו גחלת של מתכת דשרי שלא יזקו הגם דאית בה מוחוש הצירוף אלא פיון דאינו מתפונן לצירוף דמותר הגם דפסיק רישיה מטעם היזק דרבים מעתה כ"ש הוא פחות מד' אמות דהא פכיו גחלת מתכת אית בה ודאי צירוף שחייב עליו מדאורייתא אלא מצד הכונה שלא באה לו בזה אנו פוטרין אותו הגם דעביד כל המלאכה שחייב עליה דבר תורה וכ"ש פחות מד' אמות דעדיין לא בא כל עיקר לתשלום מלאכה שחייב עליה ולא אצטרף לאשמיענו ומאי דהשמיענו דין זה דשפוד שצלו בו בפיר השמיטו משום דכל הגי' אימוראי סברי אסור מוקצה כר"י ואנן קי"ל הלכה כר"ש ואפילו במוקצה מחמת מיאוס נמי לבד ממוקצה מחמת אסור וא"כ שפוד זה אין הקצאתו אלא מצד מאיסותו דהא תורת פלי עליו כמ"ש הרשב"א דשפוד זה תורת פלי עליו ודלא פהתוס' ושמואל דאסר הכא הגם דסובר הלכה כר"ש כדקאמר התם בפרק מי שהחשיף לא אתמר דסבר כר"ש בכל השבת ואפילו במוקצה מחמת מיאוס אלא דאשפחן ליה דשרי בכרפי דזווי דהקצאתם לאו מחמת מיאוס כמ"ש התוס' בשבת דף י"ט אלא משום דקיימי לסחורה וכמ"ש הרי"ף בפ"ק דשבת והווי מוקצה פתמרי דעסקא ולא דמו לכלים העומדים לסחורה דכתב הרמב"ם בפכ"ה מהלכות שבת דנק' מוקצה מחמת חסרון פיס דהתם הני פלים דאית בהו הקפדה וכמ"ש הב"י בסי' ש"ח וכ"כ ה"ה בפכ"ו מהלכות שבת וז"ל וכו' פלים המוכנים לסחורה שאם הוא צריך להם שמונתר כו' יעש"ד.

ומעתה הגי' פרכי דזווי לא גמרינו מנייהו לאיסור מחמת מיאוס ומחא מדלא שרי מוקצה מחמת מיאוס מצינו למי דסובר פחד מהנהו אימוראי דמייתי בפ' מי שהחשיף שפוכרים דבכל השבת הלכה כר"ש בר ממוקצה מחמת מיאוס הרי דבכרפי דזווי סבר הלכה כר"ש ובמוקצה מחמת מיאוס לא ומצינו למימר דשמואל הכין סביר ולהכי אסר הכא שפוד שצלו בו דנעשה מיאוס ואנן לא קי"ל פנותיה אלא דאפילו מוקצה מחמת מיאוס שרינו פרכי שמעון וכן פסק הרמב"ם בפכ"ה מהלכות שבת להכי השמיט הרמב"ם ו"ל דין זה של שפוד דהקצאתו היא מחמת מיאוס דהא

תורת כלי עליו ומקצה מחמת מיאוס שרי בשבת וה"ה בי"ט ונהגם דאסיקנא פרב נחמן דבי"ט דקיל מחמרינו במקצה כר"י אגלה אונגה בנסתרות דע דלא מפלגינן מי"ט לשבת בדין המקצה אלא במלתא דחזינא לאכילה ולצורכי אכילה אבל איסורי טלטול דאין בהם צורך אכילה פגון טלטול דברים דאסרום מחמת הקצאתם שבת וי"ט חדא היא והכין דייקי דברי הרמב"ם בפ"א למי שיש לו עין להבין תורת משה ורבינא דקאמר הקא מידי דהנה וכו' דסובר הכין פבר הקשו התוס' מאי דאיכא למידק אמילתיה מההיא דפ' מי ששהחשיף ותירצו דלדברי רב יהודה קאמר והכי נמי אמרינו לדרכינו לסברת הרמב"ם.

ומה שהקשו התוס' הקא מדשמואל אדשמואל למאי דכתיבנא אין מקום לקושיתם כל עיקר. ומה שהקשו בפ"ק דשבת דף י"ט ד"ה הני פרכי וכו' מההיא דאמרינו בפ' מפנין דרב במקצה לאכילה סבר לה כר"י ובמקצה לטלטול סבר לה פ"ש ותיגרין ר"ת דהני פרכי דזווי הווי מקצה מחמת מיאוס ולא סבר רב כר"ש אלא במקצה שמקצה אדם מדעתו לכתחילה כו' ע"כ למאי דאסיקנא בדעת הרמב"ם דסובר פהרי"ף בכרפי דזווי דמקצאים לסחורה דלא פהתו' מצינו לתרוצי דלא סבר רב כר"ש אלא בפשר תפוח משום דלא היתה לו שעה שמקצה בה דמקמי דתפח חזי לאדם בתר דתפח חזי לבהמה ונהגם דכשהיה ראוי לאדם הנה הוא מקצה לבהמה הא מיהא לא ירד עליו דין מקצה אלא מטעם דלא היה דעתו עליו לבהמה ובזה נוכל לומר דסובר דדעתיה דאיניש אבשריה דלכי מסרח להשליכו לכלבו ונהגם דקאמר הש"ס אהו דמתכין את הנבילה דרב סבר כר"י שאני בהמה שאין דעתו של אדם ליתנה לכלבים משא"כ חתיכת בשר שהסריח דבזה הוא דסבר פ"ש אכל פרכי דזווי פיון דאקצינהו לסחורה דין מקצה עליהו ובזה סבר כר"י וחילוק זה מורגש ונכון.

ותדע דבפ' מי ששהחשיף דף קכ"ו אמתני' דמתכין את הנבילה כו' קאמר הש"ס וזה לשונו ואף רב סבר הלכה כר"י מדכרכי דזווי עד פאן ואי תימא דהקצאת פרכי דזווי משום מיאוס הוא דהוי ולא משום הקצאתם לסחורה אמאי דלמא ע"כ לא קאמר רב כר"י אלא במקצה מחמת מיאוס דחמיר טפי משאר מקצה כדקאמר התם בכוליה שבת הלכה כר"ש בר ממקצה מחמת מיאוס דמחמת מיאוס חמיר מכל מין מקצה לבד מחמת איסור ומחמת חסרון פיס אבל האי מקצה דנבילה לכלבים לא יסבור רב כר"י ומה שתירצו התוס' לקושי זה התם בד"ה הני פרכי כו' דההיא דנבילה לפני הכלבים הוי מקצה מחמת איסור דע דבחולין דף י"ד אמתני' דהשוחט בשבת כו' גרסינו וז"ל דרש חזינא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה נסבין חבריא למימר ר"י היא כו' ר"י דנרות דתניא מטלטלין גר חדש אבל לא ישן דברי ר"י אימור דשמעת ליה לר"י במקצה מחמת מיאוס במקצה מחמת איסור מי שמעת ליה אין דתנן ר"י אומר כל הנרות כו' חוץ מהנר שהדליקו בו וכו' דלמא שאני התם דהא דחי ליה בידימא אלא אמר רב אשי כו' מוכח להדיא דסובר הש"ס דמקצה מחמת מיאוס חמיר טפי ממקצה מחמת איסור ועוד דלא קאמר לה הש"ס בדרף דלמא אלא בפשיטות אימור דשמעת ליה כו' ועוד דרב אשי נד מהו אוקמתא מחמת קושיא ומהדר בתר ההיא דמבשל דאסר רבי יאודה במזיד מוכח דמחמת הו דחיה דאימור דשמעת ליה כו' ואי תימא דסובר דמקצה מחמת איסור גרע ממחמת מיאוס פיון דאסר ר"י מחמת מיאוס ק"ו מחמת איסור אלא נדאי דסבר רב אשי להו דחיה ולפום השתא מאי דקאמרינו בשלהי מי ששהחשיף דמקצה מחמת איסור עדיף איסוריה טפי ממחמת מיאוס מייירי במקצה מחמת איסור דדחיה בידיים פגון גר שהדליקו בו בשבת וכמ"ש התו' התם ד"ה לבד ממקצה: תו אמרינו תני תנא קמי' דרב השוחט בשבת בשוגג יאכל כו' א"ל מאי דעתיה כר"מ עד פן לא קשרי ר"מ אלא

מבשל דראוי לכוס אבל שוחט לא כו' ע"כ מוכח דסו' רב דמקצה מחמת איסור בכה"ג דשחיטת
בהמה חמיר טפי ממקצה מחמת מיאוס דהא רבי מאיר קשרי נר הדולק דהגוי מיאוס ואע"פ כן
קאמר רב דחמיר בהשוחט.

והתו' פתבו בד"ה אימור דשמעת ליה כו' דחויא בעלמא הוא וכ"כ בשבת בד"ה הני פרכי ואין
דבריהם מחנורין אצלי דהיכי מצינו למימר דחויא ואנן קא חזינו דהש"ס דחי להו אוקמתא מחמת
קושיא זו ותו היכי דחי תלמודא בדבר דאיהו לא סבר הכי.

והעיקר אצלי בפירוש הסוגיא הכין הוא דמקצה מחמת איסור אי הני איסו' דעביד ליה בידיה
לכ"ע חמיר טפי ממקצה מחמת מיאוס ובהיכא דהגוי האיסור מעצמו פהא דהשוחט לא פסיקא
ליה לתלמודא אי גרע ממקצה מחמת מיאוס אי מחמת מיאוס גרע משום דאיכא פנים לצדודי
הכי והכי ולזה פד בעי תלמודא לאוכוחי מדאשפחן דאסר ר"י במקצה מחמת מיאוס אמר אימור
דאמר כו' אבל מחמת מיאוס כה"ג לא אמר ומנא לך לאסור.

וכמו כן פד אתא הו' תנא קמיה דרב ואמר השוחט בשוגג יאכל וכו' אותביה אימור דשמעת ליה
כו' ולא מצית לאוכוחי מחמת מיאוס דאיכא לפלוגי לאידך גיס' דהא עדיף ודמי לגר הדולק דחמיר
טפי אבל לא החליט רב למימר הכי דלא הו"ל לתלמודא לאתויי מאי דאמר סתמא דתלמודא
ודברי רב ולא ראי זה כראי זה ולמאי דכתבנא אתי שפיר.

ומהשתא תלמודא דקאמר בפשיטות אמתני' דמתתין את הנבלה דרב סבר לה כר"י מההיא
דכרכי דזווי דמאי החליט למימר הכי ולקידר ליתוב אימור דאמר במקצה מחמת מיאוס מחמת
איסור מי שמעת ליה אלא דדעת הר"י ו"ל עיקר דכרכי היינו דקיימי לסחורה ותלמודא דקאמר
רב פרכי יאודה מלתא מוכרעת קאמר דלכל מאי דבעית אימא פרכי דזווי קילי ואעפ"כ אסר רב
ובהכרח כר"י ס"ל ודע דהרמב"ם פתב בפכ"ה מהלכות שבת וז"ל כל כלי שהוקצה מחמת איסור
אסור לטלטלו כגון גר שהדליקו בו בשבת והמנורה כו' ע"כ הוצרך לו' כגון גר שהדליקו כו'
לומר דאיסורן הוא באיסור דעביד ליה בידיה אבל מקצה מחמת איסור דאתי מעצמו לא הוי
בכלל זה ותדע דפסק דמתתין נבלה שנתנבלה בשבת ולא מפליג בין היתה מסופנת מע"ש
לבריאה וכתבנא בכמה דוכתי.

ואית לן למידק פהא מלתא דאמר רבינא מידי דהנה אקוץ ברה"ר דהא מלתא דקוץ ברה"ר למדו
רבינא עצמו בפרק פירה מההיא דאמר שמואל מותר לכבות גחלת של מתכת ברה"ר שלא יזוקו
כו' וקאמר עלה רבינא הלכך קוץ ברה"ר מוליכו פחות פחות מארבע אמות ע"כ א"כ עיקר דין
זה נלמד משמואל והכא קא חזינא דשמואל פליג ולא שרי טלטול שפוד מדין קוץ ברה"ר.

וי"ל דטעמו דשמואל משום דדוקא ברה"ר דלא ידעי עובר ושב משא"כ בבית האדם בני הבית
ידעי ואם בא האדם מבחוץ בני הבית מזהרי ליה ורבינא פליג אדשמואל ולא מפליג בהכי וסובר
דאף בכי האי גוונא חיישינן ושרינן אי נמי אפשר לומר דשמואל הכא גילה דעתו דלא שרי אלא
גחלת של מתכת משום דאינשי לא חזו היזקא דאית בה משום דמיפסי היסקה דרבים אינם רואים
שהיא גחלת אבל קוץ עוברי דרכים חזו ליה פי קוץ הוא ומטים הדרך ועוברים.

ורבינא דאמר התיב בשבת הלכך קוץ כו' הוא מקמי דידע להא דשמואל דאסר שפוד שצלו בו
ומאי דמיייתי תלמודא הכא דברי רבינא דשרי לאו דרבינא אמרה להדיא אלא מכללא אתמר לפי
מאי דאמר התיב בשבת הלכך קוץ כו' יאמר הכא נמי מידי דהנה כו' ודרך הש"ס דמיייתי מאי

דמשמע מהאמוראי' ואומר ר' פלוני אומר והוא לא אומר בפ' וכדקאמר הש"ס בכמה דוכתי הא דרבי פ' לאו בפירושא אתמר אלא מפלגא אתמר.

ומהשתא מצינו למיזה טעמא להרמב"ם ז"ל שהשמיט מהלכותיו העברת קוץ ברה"ר פחות מארבע אמות דהינו טע' דהא שמואל דגמר מיניה רבינא דין זה גילה דעתו במכלתין דלא סבר לה אלא דוקא היכא דאיפא אינשי דעברי ולא ידעי אבל פל דמצי למידע לה לא שרינו ולזה בין קוץ ברה"ר אסור דהא חזו ליה בין שפוד בבית ידעי ביה בני הבית וליכא היזקא וליתא לדברי רבינא ולזה השמיט הרמב"ם ז"ל בין מה שאמר רבינא בשבת ומה שאמר במכלתין דלית הלכתא פותיה ומהאי טעמא קאמר הש"ס הך דרבינ' דשרי מידי דהנהו כו' דמשתמעא ליה מההיא דאמר רבינא בשבת פדכתבנא דמפלגא איתמר ודעת הש"ס לומר דלאו מלתא היא דהא שמואל דמדבריו דייק רבינא שמואל גופיה פליג בה אלא דדרף זה דחוק אצלי לאמרו: שם לא יאמר אדם לטבח שקול כו' הגם דכבר תנא במשנה אחרת למעלה אין נמנין על הבהמה לא נודע למיתני משנה זו לחדוטי דינא דלא תימא דוקא אין נמנין על הבהמה משום דסכומה לא נודע ועושה סכום לשיווייה אבל טבח שקבר ידוע פמה הוא נותן לו בדינר אין פאן מקח וממכר קמ"ל לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר.

ולקהי פתב הרמב"ם ב' הלכות אלו בפ"ד מהלכות יום טוב בהלכה י"ט פתב וז"ל אין פוסקין דמים לכתחלה על הבהמה כו' וזו משנה ראשונה ובהלכה כ"א פתב וז"ל לא יאמר אדם לטבח תן לי בדינר בשר כו' וא"ת הו"ל להרמב"ם לכתוב הלכה כ"א ולא הנה צריף לכתוב הלכה י"ט י"ל דעיקר דינא דהלכה י"ט הוא לאשמועינו דין פיצד הוא עושה כו' דסד"א דגם זה אסור קמ"ל ועוד משנה טעם איסור הלכה י"ט מטעם איסור הלכה כ"א דטעם איסור הלכה י"ט הוא משום גזירת מקח וממכר מפני שעושה תנאי הקנין פמה שנה ואיסור הלכה כ"א הוי מטעם עובדין דחול וכמו כן פתב רש"י ז"ל.

ולקהי לא סדר רבינו הקדוש ב' משניות אהדדי משנת לא יאמר אדם לטבח עם הך דאין נמנין וכו': דף כ"ט גמרא מאי אבל לא במדה אמר רב ואודה כו' רבא אומר כו' שלא יזפור כו'. פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות י"ט וז"ל וכן לא יקח מבעל החנות במדה כו' אלא פיצד הוא עושה אומר לחנוני מלא לי פלי זה ולמחר נותן לו שווי ונאפילו הנה פלי המינוחד למדה ומלאנו והוא שלא יזפור לו שם מדה עכ"ל משמע דפסק דלא כו' ואודה אלא פרבא דמחלק בהזפרת שם מדה ובפ' המשנה פירשה למתני' בדברי רב ואודה.

ולזה אפשר לדחות דחזר בו. אלא דדברי הרמב"ם לא מתנישבי לן פלל אי פרבא פסק הכי הו"ל וכן פשיקח אומר לו מלא לי פלי זה כו' ונאפילו הנה פלי שמנוחד למדה והוא שלא יזפור לו שם מדה ע"כ ולא יקח מבעל החנות במדה ולכי תידוק הווי דברי הרמב"ם ז"ל סותרים אהדדי דמתחלת דבריו משמע דאסור ליקח במדה אפילו אינו מזכיר לו שם מדה ובסוף דבריו פתב אפילו הנה פלי של מדה ומלאנו ובלבד וכו'.

וראיתי מי שגורס בדברי הרמב"ם ונאפילו הנה פלי העומד למדה ולגירסא זו מתדייקי שפיר דברי רמב"ם שפתב בתחלה לא יקח מחנוני במדה פ' בכלי המינוחד למדה והוא לישנא דמתני' ומפרשינו לה שפיר במדה הוא פלי שהוא מינוחד למדה מדקפליג ר"י ומוסיף פלי העומד למדה שמע מינה דפי' במדה הכין הוא ואח"כ פתב עוד פיצד הוא עושה אומר לחנוני מלא לי כו' ונאפילו הנה הפלי העומד למדה והוא שלא יזפור שם מדה.

והגם דלפי דרף זה שפיר מתדייקי דברי הרמב"ם ו"ל ע"נ עכ"ז קשה דכפ"ז פסק הרמב"ם פתומרא דנפקא לן מפירוש דברי רב יהודה אמר שמואל לס' ת"ק וכתומרא דנפקא לן מפ"י דברי רבא ג"כ לס' ת"ק.

ואין נראה דמנ"ל להחמיר פולי האי והו"ל לפסוק פרבא דבתראה הוא. והרי"ף לא הביא בהלכות אוקמתא דרב יהודה אלא דברי רבא וז"ל מאי אביל לא במדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה אבל פלי העומד למידה ימלאנו ע"כ משמע מדבריו שדעתו כמו שפירשתי בדברי הרמב"ם לפום הך גירסא דאם הנה פלי המינוח למדה אסור אפילו לא הזכיר לו שם מדה ואם הוא פלי העומד למדה מותר והוא שלא יזכיר לו שם מדה וקשה לדבריו גם כן מה שהקשי' לדברי הרמב"ם: ונראה לומר דמאי דכתב הרי"ף בדברי רבא אבל פלי העומד כו' פה היו גורסי' בש"ס ולפי זה לא התנה רבא שלא יזכור שם מדה אלא בכלי העומד למדה אבל בכלי המינוח למדה לכ"ע אסור ורב יהודה פליג אדרבא ורבא לא פליג אדרב יהודה וא"ת פיון דמפרש רבא מאי דקתני ת"ק אבל לא במדה דהכוננה היא שלא יזכור שם מדה א"כ אסור מילוי בכלי המינוח למדה בלא הזכרת שם מדה מגלן דאסיר.

י"ל דמדבר יהודה נשמעינה מדקתני אם הנה פלי העומד למדה לא ימלאנו מוכח להדיא דלת"ק מודה במינוח למדה שלא ימלאנו אפילו לא הזכיר שם מדה ולא פליגי בהכי כל עיקר ופלוגתיהו בעומד למדה לת"ק מותר אם לא הזכיר שם מדה ולר"י אפילו לא הזכיר שם מדה לא ימלאנו והוכרחו הרי"ף והרמב"ם ו"ל למימר הכי דלא אשכחן לר"י דפליג אלא בעומד למדה אבל במינוח לא אשכחן דפליג ת"ק והבא לומר דגם בכלי המינוח למדה פליגי וסובר ת"ק דשרי עליו להביא ראיה ולפום השתא לס' רבא פליגי ת"ק ור"י בכלי העומד למדה דלת"ק מותר למלאת אם לא הזכיר שם מדה ולר"י אסור אפילו לא הזכיר שם מדה.

וא"ת פיון דלרבא מודה דלת"ק אסור בכלי המינוח למדה אפילו לא הזכיר שם מדה א"כ מנא ליה לחזית אסור אחר במלתיה דת"ק בכלי העומד למדה בהזכרת שם מדה דלמא לא אסר ת"ק אלא בכלי המינוח למדה והיינו הך דקתני אבל לא במדה ואתא ר"י והוסיף פלי העומד למדה.

י"ל דרבא דייק ממלתיה דר' יהודה דדקדק בדבריו ותני לא ימלאנו דאי תימא כדפירש רב יהודה דפלוגתיהו היא עז"ה דת"ק סבר פלי המינוח למדה לבד אסור ורבי יהודה מוסיף לאסורא אפילו פלי העומד למדה הכי הו"ל רבי יהודה אומר אף פלי העומד למדה ואמאי אצטריף לומר לא ימלאנו פיון דבמילוי עסקונן אלא נדאי מוסיף לאסורא בכלי של מדה מה שלא אסר ת"ק בו דלת"ק לא אסר בו אלא אם יאמר לו שם מדה ואתא ר"י ואוסיף אסור המילוי מצד עצמו גם בלא הזכרת שם מדה ודקדוק זה הכריחו לרבא לפרש מה שפ"י ולדרף זה צריף לפרש מה דהדר הש"ס ואמר לסברת רבא אלמא גבי שמחת י"ט ר"י לחומרא ורבנן לקולא כו' משום דכיון דלסברת רבא קסבר דאפילו בכלי העומד למדה לכ"ע הוי פעובדין של חול ולהכי אם הזכיר לו שם מדה אסור למדוד לו בו פריף שפיר דרבנן אדרבנן דהכא מקילין ומצריכין שיזכיר לו שם מדה ור"י מחמיר אפילו לא הזכיר לו שם מדה ולא מצוי לשנויי כדשני לסברת ר' יהודה משום דלסברת רב יהודה פלי העומד למדה לסבר' ת"ק הו"ל כאלו פלי שאינו של מדה כל עיקר משא"כ לרבא דאוסר בו אם הזכיר לו שם מדה ואי תימא דסובר דלא מיחזי פעובדין דחול פי הזכיר לו שם מדה מאי הוי מידי דהנה שאר פלים דשרי אפילו הזכיר לו שם מדה אלא נדאי פעובדין דחול הוי ולהכי הוצרך תלמודא לתת טעם אחר לסברת רבא ואמר דזימנין דמקריבי אינשי חמרא כו'

ולתוכי כל שלא הזכיר לו שם מדהא הגם שהפלי עומד למדה ודמי קצת לעובדין דחול פינו דעבדי כו' שפיר דמי ולדרה זה סלקי פסקי הרי"ף והרמב"ם ז"ל יחד על נכון.

גם מתדייקי מלתיה דהרמב"ם מה שפכת ביד גם בזה אין סתירה ממה שפי' רמב"ם בפ' המשנה למה שפכת בהלכותיו וז"ל בפ' המשנה אבל לא במדה רוצה בו אבל לא בכלי מיוחד למדה אבל אם היה כלי מוכן להיות מדה ועדיין כו' ולא שמוה מדה מותר לתת בה כו' ע"כ למאי דכתבנא דגם בהלכות אסור כלי המיוחד למדה אפילו בלא הזכרת שם מדה סלקי דברי ז"ל בלא סתירה גם לא אמר בפ' המשנה התר הזכרת שם מדה בכלי העומד למדה אלא התר למדוד בו וכמו כן התיר בהלכותיו כל שלא הזכיר שם מדה וטעם שלא אמר הרמב"ם בפ' המשנה בהדיא אוקמתא דרבא משום דפשיטא דמתני' לא משמע דמאי דאסור הוא הזכרת שם מדה לזה פי' מתני' כפשיטה וכשבא להלכות כתב ההלכות העולים מהש"ס לענין דינא ועיקר: שם ע"ב גמ' הלכה למעשה כו' ע"כ פי' הגם דאמר רב שונין מאי דפליג עליה שמואל הכי קאמר הגם דאנא נמי ידענא מתניתין דשריא עכ"ז לענין מעשה אסור פי' דהגם דתנא לא גזר שמואל גזר לאסור וליכא ביה פלוגתא אמתניתא דהרבה דברים לא גזרו עליהם התנאים ואתו אימוראי וגזור והרמב"ם בפ"ד מהל' י"ט כתב וז"ל אבל האשה לא תמוד קמח לעיסה כו' ע"כ פסק פשמואל הגם דקי"ל הלכה כרב באיסורי וגם תנא פנותיה דרב מטעם דכתבנא דשמואל גזר ביה מלתא שלא לעשות כן ועוד דאבני משני אליביה דשמואל משמע דהכין סביר ותו מדאמר בכה"ג השתא דאמר כו' משמע דהכין סביר להלכה דאי לא אתא אלא לתרוצי קושיא הכי הול"ל פי קאמר שמואל להלכה למעשה ודקאמר הכי ש"מ דאסוקי מלתא להלכתא קאמר ונהלכה פאבני דבתראה הוא: שם גמרא אין שונין כו' ושוין שאם נפל לתוכן צרור כו' ע"כ למאי דאשכחן אימוראי בסמוך דשרו ע"י שינוי משמע דלא פליגי בברייתא אלא בלא שינוי דמן הסתם מוקמינן דפסקי הלכתא כת"ק ככללין.

אלא מדקאמר הש"ס דרש רבא בר רב הונא שונין קמח בי"ט סתם משמע דאפילו בלא שינוי שרי ואשכחן נמי דא"ל רב נחמן פוק חזי פמה מהולתא כו' משמע דבלא שינוי הוה עבדי דאי בשינוי אמאי קאמר ליה שקיל עיבותיה כו' הא קמ"ל דאפילו בלא שינוי דהא סתם קאמר וליכא למימר דלא ס"ל לר"נ דכונת דרשת רבה בר רב הונא היא בלא שינוי משום דהלכתא כת"ק הא ליתא דפשיטא דמצו אימוראי למפסק הלכתא כר' פפייס הגם דרבנן פליגי עליה א"כ מוכחינן מהא דשרי אפילו בלא שינוי וכו' פפייס וכן מדביתהו דר' יוסף דנהלא אגב מהולתא ואמר לה ר"י חזי דאנא כו' הרי דשרי להדיא שלא ע"י שינוי והרמב"ם כתב בפ"ג מהלכות י"ט וז"ל הקמח שרקדו מערב י"ט כו' אין מרקדין אותו פעם ב' וכו' ע"כ ואמאי הא תלמודא מוכח להדיא דשרי בלא שום שינוי.

ונראה לומר דהרמב"ם הנקשה ליה במאי דקאמר רב אשי הא דידן ברתיה כו' ואי לאו דחזיא מבי נשא לא עבדי ע"כ קשה מאי קאמר ואי לאו דחזיא לא עבדא משמע דמהדר בתר טעמא למשרי וקאמר אי לאו כו' לא עבדא ואמאי פינו דבשינוי עבדא מאן שמעת ליה דאסר דנסתפק דהוכרח לומר אי לאו דחזיא כו' אלא ודאי דרב אשי ספוקי הוה מספקא ליה בברייתא אי דרבנן דאסרו אפילו ע"י שינוי אסרו או דוקא בלא שינוי ולהכי הוצרכו לאהדורי בתר טעמא דהתיירא ואמר פינו דדביתהו ברתיה דרמי וכו' דהנה מדקדק במעשיו ש"מ דפשיטא ליה דשרי ע"י שינוי ולהכי שתיק לה ושבקה למעבד הכי הא אי לאו הכי הוה אסר לה אפילו ע"י שינוי וטעמו משום דלא ס"ל דכל הגי שמעתי דלעיל משום דפוסק כת"ק דר' פפייס וכיון דכן סליק פסקיה דהרמב"ם

ע"נ דפסק כת"ק לאסור בלא שינוי דהא רב אשי בתראה הוא מכולהו אימוראי ותו דמייתי ליה תלמודא בסיומא דמלתא ועקר: שם גמרא הולך אדם אצל כו' הגם דכבר אשמועינן תנא ביהיא דאין נמנין על הבהמה ב"ט כו' אבל שוחט כו' ומפרשינן לה בש"ס פיצד הוא עושה מביא בהמה אחרת כו' וגם מתני' דלא יאמר אדם לטבח וגם מתני' דאומר אדם לחברו כו' עכ"ז הוצרך הכא לאשמועינן דשרי ליקח במגן ומאי דמייתי ברייתא דהולך אצל חנוני ג"כ לחידותא דאיסורא דלא יזכיר לוסכום מדה כו' אלא דקשה לי בדעת הרמב"ם דכתב בפ"ד מהל' י"ט הלכה י"ט אין פוסקים דמים לכתחילה כו' דהיינו משנ' אין נמנין ובהלכה כ"א פתב לא יאמר אדם לטבח תן לי בדינר כו' דהיינו מתניתין דלא יאמר אדם לטבח וכו' ושם באותה הלכה פתב לא יקח מבעל החנות במדה והיינו מתני' דאומ' אדם לחברו כו' אבל לא במדה ובהלכה כ"ג כת' ומותר ליקח מן החנוני בצים וצגוזים במגן וכו' ובלבד שלא יזכור לו סכום דמים ולא סכום מגן דהיינו מאי דהשמיענו במשנת הולך אדם אצל חנוני וכו' ומאי דהשמיענו בברייתא דאצל רועה ובהלכה כ"ד פתב הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו כו' קשה מאי חידותא דדינא בהלכה זו דלא שמעינן עד השתא.

ונראה לי דקמ"ל דהגם דחנוני זה או פטם זה רגיל הוא לקנות ממנו בחול ואי עביד בשבת מיחזי כעובדין דחול דהא כמעשהו בחול עביד ואסרינן קמ"ל ולהכי דייק בכולהו לומר הרגיל אצלו: פרק ד דף ל גמ' אמר ליה רב חנן לרב אשי וכו' א"ל משום דלא אפשר כו' ע"ש העלו התוס' והרשב"א וכולהו רבונא דכל הני שינוי דקאמר דחצבא רבא וזוטא ודנכתמא לאו שינויי נינהו אלא פהו דקתני מתני' דמשני מסל וקופה למביא פדים על פתפו ולהכי במתני' קתני דמשני הגם דמפיש בהילוכא והכא קאמר פיון דמפיש בהילוכא לא לייעביד הנה שינויי.

והרמב"ם בפ"ה מה' י"ט פתב ונ"ל לא ישא משאות גדולות כו' אלא צריך לשנות ואם אי אפשר לשנות מותר פיצד כו' וכן משואות שדרך לישא במוט כו' ע"כ והשמיט ההלכות דנפקי לן מהאי ממרא דרב חנן ומאי דא"ל רב אשי ולא ידענא אמאי והו"ל לאשמועינן פי היכי דלא ניטעי לומר כו' חנן ולאשמועי' גמי הו' איסור דנכתמא דזמנין כו' והו' דסודרא דזמנין כו' וי"ל לפום מאי דכתבו התוס' ורבנותא דשינוי דהכא דקאמר רב חנן לאו שינוי בדקתני במתני' והכי גמי קא דייק לישניה דקאמ' פמה דאפשר לשינויי משנינן ולא קאמר אמור רבנן דבעי לשינויי אלא ודאי דידע כל שינויי דליעביד בחול גמי עביד הכי אלא קאמר פמה דאפשר לשינויי אפי' שינויי מועט ודחי ליה רב אשי דהאי שינויי מועט לא עבדינן ליה אלא בהיכא דליכא שום מיחוש דאתי לידי אוסורא או לידי טרחא ובזה אינדחיא מלתיה דרב חנן ולהכי הרמב"ם כת' לישנא דמתני' והנה שינויי גמי דאתקין רבא דהו' שינויי ממילא משתמעא מלתא דשינויאי פההיא דחזית רב חנן לא משנינן וטעמא פדאמר רב אשי ומאי דקאמ' ליה נכתמה חיישינן דלמא מפסיק כו' פי' לאו דגזרו דלא לימלי בכדא דאית לה נכתמא דלמא מפסיק אלא במאי דקמן קאמר פי' פיון דהאי שינויי לאו שינויי הוא אמאי עבדינן תיקון פנה דסוף סוף איכא האי מיחוש והגם דלא גזרו רבנן בהא מלתא לאסור סוף סוף מיחוש הני נאנן לא נתקן תיקון פנה דאית ביה מיחוש דגם בחול דרכיה בהכי.

ותדע דלא חיישינן שפא יקשור מההיא דגרסינן בפ' כל הפלים דתנן זמורה שהיא קשור' בטפיח ממלאין בה בשבת ע"כ ולא חיישינן דמפסיק ואתי למקטריה ואיתא גמי התם פקק החלון בזמן שהיא קשור כו' פוקקין בו ואמאי חיישינן דמפסיק אלא ודאי דלא גזרו רבנן דלמא מפסיק וההיא דנפרוס סודרא הוי שינויי מעליא וכדמש' מההיא דאתקין רבא ופסקה הרמב"ם שם שכת' ונ"ל

וכן משואות שְׁדַרְכָּן כו' וְשִׁדְרָפָן לִישָׂא עַל הַפְתָּר יִשָּׂא אוֹתָן בְּיָדוֹ לְפָנָיו אוּ יִפְרוֹס עֲלֵיהֶן בְּגָד ע"כ
מְדַהֲשָׁה שִׁינּוּי דְעַל יָדוֹ אֶת שְׁדַרְכּוֹ לִישָׂא עַל הַפְתָּר עִם שִׁינּוּי סוּדְרָא וְכַתֵּב אוּ זֶה אוּ זֶה מוֹכַח
דְּשִׁינּוּי דְּפָרִיסַת סוּדְרָא חֲשִׁיב כְּשִׁינּוּי דְעַל יָדוֹ אֶת הַנִּישָׂא בְּכַתָּר וְאֲשַׁפְּחֵן בְּמַתְנֵי דְשִׁינּוּי זֶה חֲשִׁיב
לִיה שִׁינּוּי גָּמוּר וּמֵאֵי דְדַחֲי לִיה מְשׁוּם דְּזַמְנִין דְּמִיטְמִישׁ בְּמֵיָא לֹא דְמֵיָא לְחֻשְׁשָׂא רֵאשׁוּנָה דְּבָהָא
אֲשַׁפְּחֵן לְרַבְּנָן דְּגִזוּר פְּדֹאֲשַׁפְּחֵן בְּשַׁבַּת דָּף מ"ח אֲמַרְיִנן הָתָם וּנ"ל רַבָּא וּר' זִירָא אִיקְלְעוּ לְבֵי רִישׁ
גְּלוּתָא חֲזִינָה לְהֵוּא עֲבָדָא דְּפָרַס קִסְתוּדְרָא אֲפֻמֵּי דְּכוּבָא כו' נִזְהִיָּה רַבָּא אָמַר לִיה רַבִּי זִירָא אֲמַי
א"ל הַשְׁתָּא חֲזִית לְסוּף חֲזִינָה דְּהִנָּה מַעְצָר לִיה כו' וּמְסִיק דְּמִשׁוּם דְּקַפִּיד עֲלֵיהָ ע"כ.

וְכַתֵּב הֶרְמֵב"ם דִּין זֶה בַּפ' כ"ב מֵהֲלָכוֹ שַׁבַּת הֲלָכָה ט"ו וּנ"ל וְאִין מְכַסִּין חֲבִית שֶׁל מַיִם וְכִיּוֹצֵא
בָּהּ בְּבִגְד שְׂאִינּוֹ מוֹכֵן לָהּ גְּזִירָא שְׁמָא יִסְחֹט עכ"ל. וְרִשְׁמוּ ה"ה ו"ל דְּנִפְקָא לִיה מֵהֵיָא דְּפָרַק אִין
טוֹמְנִין מְשׁוּם דְּמָהָא דְּהָכָא לִיכָא לְמִישְׁמַע מִינָהּ פְּדַכְתִּיבְנָא וּמִיָּדִי דְּהִנָּה חֲשִׁשַׁת נְכַתְמָא פְּדַכְתִּי וְאֵל
תְּקֻשָׁה דְּהוּ"ל לְהֶרְמֵב"ם לְאֲשַׁמוּעִי הָאֵי דִּינָא דְּהָגַם דְּפָרִיסַת סוּדְרָא הָוֵי שִׁינּוּי הָרָאוּי אַעפ"י כֵּן
לֹא לִיִּפְרוֹס אֲפָדָא דְּמֵיָא י"ל דְּבַמֵּי דְּכַתֵּב בְּפָרַק כ"ב דְּאָסוּר לְפָרוֹס סוּדְרָא כו' מְשׁוּם גְּזִירָה הָאָמַר
הָכָא וְאֵם אֵי אֲפָשָׁר לְשַׁנּוֹת מְוֹתָר שְׁמַעִינּוּ שְׁפִיר דְּפָרִיסַת סוּדְרָא אֵי אֲפָשָׁר דְּהָא גְּזוּר בִּיָּה רַבְּנָן
וּפְשׁוּט שְׁם גְּמָרָא זַמְנִין דְּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמֵיָא כו' הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' וְהָא אָמַר נִיִּפְרוֹס סוּדְרָא כו' וְתִירְצוּ ב' דְּרָכִים
חֲדָא דְּלַעִיל אֵיירִי בְּכָלִי שְׁפִיו צָר ב' דְּבִינֵין דְּסַחֲיטָה שְׁלוֹ אִיסוּרָה מְשׁוּם דְּשׁ כִּי נִפְּלִל לְאַרְעָא
אֲזִיל לְאִיבּוּד וְלֹא חִיּוּשִׁינּוֹ לְסַחֲיטָה ע"כ: וְהֶרְמֵב"ם מְדַלָּא חִילָק בְּדִין דְּפָרִיסַת עֲלִיו בְּגָד דְּלֹא
שְׁרִינּוֹ אֲלָא בְּכָלִי שְׁפִיו צָר ש"מ דְּלֹא סָבַר לָהּ פְּתִירוּצָא קַמָּא שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' ו"ל וְהָגַם דְּאִיכָּא
לְמִימַר דְּהֶרְמֵב"ם לֹא חָשׁ לְפָרַשׁ וּנְקַט לִישְׁנָן דְּמַתְנֵי לָאוּ מְלַתָּא הִיא דְּעַל מִי סַמָּךְ לְחִלָּק בְּהִכִּי וַיִּשׁ
לְנוּ מְקוּם לֹאמַר דְּמַחֲלַק כְּפִי ב' וּנְיִחְזִי אֲנִן דְּעַתּוֹ ו"ל בְּהָא מְלַתָּא דְּסַחֲיטָה דִּינֵין מֵאֵי קְסָבַר וּבַפ"ט
מֵה' שַׁבַּת פְּתַב וּנ"ל הַסּוּחַט אֶת הַבְּגָד עַד שִׁיּוֹצֵיא הַמַּיִם שְׁבוּ הָרִי זֶה מְכַבֵּס שְׁהַסַּחֲיטָה מְצֻנְרָכִי
כִּיבּוּס הִיא עכ"ל מְשַׁמַּע דְּדוֹקָא בְּמַיִם הִיא דְּחֲשִׁיב מְכַבֵּס מְדַלָּא פְּתַב עַד שִׁיּוֹצֵיא הַמַּשְׁקָה שְׁבוּ
וְדַקְדַּק לֹאמַר מַיִם מְשַׁמַּע דְּוֹקָא מַיִם.

אֲלָא דְּבַפְּרָק כ"ב מֵהֵל' שַׁבַּת פְּתַב וּנ"ל הַמְּכַבֵּס חֲזִיב מְשׁוּם מְלַבֵּן וְהַסּוּחַט כְּסוּ חֲזִיב מְפָנֵי שֶׁהוּא
מְכַבֵּס לְפִיכָף אָסוּר לְדַחּוֹק מְטָלִית אוּ מוֹף וְכִיּוֹצֵא בָּהּ כו' פְּדִי לְסוּתְמָה שְׁמָא יָבֵא לְיָדֵי סַחֲיטָה ע"כ
מְדַכְת' סְתָם הַסּוּחַט פְּסוּת וְלֹא אָמַר מִן הַמֵּי מְשַׁמַּע דְּלֹא שְׁנָא גַם מִמָּה שְׁגָמַר אֲנִימָר לְפִיכָף אָסוּר
לְדַחּוֹק כו' בְּפִי הָאֲשִׁישָׁה וְסַתָּם אֲשִׁישָׁה אֵינָה מַיִם אֲלָא יֵין וְשִׁאָר מְשַׁקִּין מְשַׁמַּע ג"כ דְּלֹא שְׁנָא וְכֵן
דִּינֵיק מְרֵן בַּכ"מ וְכֵן הַעֲלָה הֶרְמֵב"ם בְּדַעַת הֶרְמֵב"ם וּמֵהַשְׁתָּא קֻשָׁה לְדַעַת הֶרְמֵב"ם מֵאֵי שְׁנָא גְּבִי
פְּדִי יֵין דְּאֲמַרְיִנן לְפָרוֹס סוּדְרָא וּבְכַדֵּי מַיִם אֲסַרְיִנן.

וְרֵאִיתִי לְהֶרְמֵב"ם שֶׁהֵעִיר אוֹתָנוּ בַּמ"ש שְׁם בַּפְּכ"ב גְּבִי הֵהִיא דְּאָסוּר לְדַחּוֹק מְטָלִית בְּפִי אֲשִׁישָׁה
הָד דִּינָא דְּאִין מְכַסִּין חֲבִית שֶׁל מַיִם בְּבִגְד שְׂאִינּוֹ שְׁלָהּ מִמָּה שְׁכַתֵּב דִּין זֶה סְמוּךְ לְהָד דְּאֲשִׁישָׁה
וְדַקְדַּק לֹאמַר מַיִם מֵה' שְׁלֵא אֲמ' בְּדִין הַקּוֹדֵם לוֹ גִּילָה דְּעַתּוֹ דְּהָד דְּאֲשִׁישָׁה מִיָּרִי בֵּין בְּמַיִם בֵּין בִּינֵין
אֲבָל הָא דְּאִין מְכַסִּין חֲבִית דְּוֹקָא שֶׁל מַיִם וְהוּא הַחִילּוּק עֲצָמוֹ דְּקַחְזִינּוֹ בַּש"ס דְּגְּבִי יֵין לֹא חֲשִׁשׁוּ
וְאֲמַרְיִנן נְפָרוֹס סוּדְרָא וּבְכַדֵּי מַיִם חֲשִׁשׁוּ וְצָרִיף לְדַעַת טַעְמוֹ.

וּנ"ל בִּינֵין דְּהָא מְלַתָּא דְּפָרִיסַת סוּדְרָא לֹא הָוֵי אֲלָא מְשׁוּם גְּזִירַת שְׁמָא יִסְחֹט וְכַדְמוּכַח מֵהֵוּא עוֹבְדָא
דְּרַבָּא בִּי רִישׁ גְּלוּתָא אֲמַרְיִנן לֹא גְּזָרוּ אֲלָא בַּמֵּי וְטַעְמָ' דְּבְמַיִם אֵינָם מְקַפִּידִין עֲלִיו דְּמִיטְמִישׁ
סוּדְרָא וּמְבַלִּיעַ בִּיָּה מֵיָא וּלְהִכִּי גְּזוּר רַבְּנָן וְכַמְעַשָׂה שְׁהִיָּה אֲבָל בְּכַדֵּי יֵין שְׁרִי לְפָרוֹס מְשׁוּם דְּמַתְקֵנִי
לִיה עַל פִּי הַחֲבִית כִּי הִיכִי שְׁלֵא לְהַפְסִיד הֵינן וּלְהִכִּי פְּתַב הֶרְמֵב"ם דְּלֹא אֲסַרְיִנן לְפָרוֹס סוּדְרָא

אָלאַ על פּי הַחֲבִית שֶׁל מִים אָבַל עַל פּי חֲבִית שֶׁל יַיִן לֹא גָזְרִי וּמִינָהּ לְמֵאֵי דְקָמוּן דְּבִכְדֵי יַיִן לֹא חִיָּשִׁינוּ דְּמִסְתַּמָּא עֲבָדֵי לַיַּיִן דְּלֹא נִפְיֵק מִפְּדוֹ וּמִסְתַּמָּא לֹא מַעֲבִירִין לִיהּ בְּלֹא פִּיּוּסֵי דְּמַהֲדָק וְלֹא מִבְּרַנְשׁ וְסָלִיק מִשׁ"כ הַמִּים לֹא מִקְפִּיד עָלֶיהָ אִי נְשִׁפִּיהּ מִינָהּ פּוֹרְתָא וּמִיטְמִישׁ סוּדְרָא בְּמֵיא וְאַתִּי לִידֵי סְחִיטָה: שָׁם גְּמָרָא בְּתַבְנָא סְרָיָא כּו' וְהֵגֵם דְּאַמְרִינוּ בְּשַׁבַּת דָּף קַנ"ה וְנ"ל מִפְּרָכֵינוּ תָּבֵן וְאַסְפֶּסְתָּא וּמְעָרְבִין וְאוֹקְמוּהָ הֵתֵם בְּתַבְנָא סְרָיָא ע"כ אֵלְמָא דְּתַבְנָא סְרָיָא חֲזִינָא לְבַהֲמָה.

רש"י הֵתֵם בְּשַׁבַּת פְּתַב וְנ"ל וְהֵאֵי סְרָיָא לֹא סְרָיָא לְגַמְרֵי דְּהֵא לְטִינָא קִינְמָא וְאַסוּר לְטַלְטַל ע"כ וְכפ"ז סְרָיָא דְּקֶאֱמַר הֵכָא הֵינּוּ סְרָיָא לְגַמְרֵי וְכ"כ הַרְשֵׁב"א וּבְעֵינֵי הַדְּבָר דְּחֹוֹק דְּלִימָא הַש"ס חֲד לִישְׁנָא הֵכָא וְהֵתֵם וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה וּמִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַרְאָ"ה נ"ל דְּלִית אֲנִן צְרִיכִין לְהֵאֵי שְׁיִנּוּיָא דְּחִיקָא וְסְרָיָא דְּהֵכָא וְדִהֵתֵם חֲדָא מְלֵתָא נִינְהוּ וְהֵגֵם דְּחִזִּי לְבַהֲמָה ס"ס פִּינּוּ דְּהִתְחִיל לְהַסְרִיחַ לֹא מְצַנַע לִיהּ דְּהֵא אֵינּוּ מִתְקַיִּים וְנִדְעָתִיהּ עִילּוּנְהָ לְמִינְעֵבַד בֵּיהּ כָּל מֵאֵי דְּאַתִּי לִיהּ.

וְהַרְמְב"ם בַּפ"ב מֵהֲלָכוֹת י"ט פְּתַב וְנ"ל עֲרִיקוֹת שֶׁל תָּבֵן כּו' אֵין מִתְחִילִין בָּהֶם בִּי"ט וְכו' אִם הֵיךְ הַתָּבֵן מְעוֹרָב בְּקוֹצִים שְׁהָרֵי אֵינּוּ רָאוּי אֵלְא לְאֵשׁ הָרֵי זֶה מוֹכֵן ע"כ מִשְׁמַע דְּמִפְּרִשׁ דְּמֵאֵי דְּקֶאֱמַר הַש"ס דְּאִית בֵּיהּ קוֹצִים הוּא פִּירוּשׁ מֵאֵי דְּקֶאֱמַר תַּבְנָא סְרָיָא וְלֹא בְּעֵינֵי סְרָיָא וְאִית בֵּיהּ קוֹצִים וְלפ"ז לֹא קִשָּׁה מֵהֵיכָא דְּאַמְרֵי בְּמֵי שְׁהַחֲשִׁיף דְּהֵיכָא סְרָיָא וְחֲזִינָא וְהֵכָא מִפְּרִשׁ הַש"ס לְמִלְתִּיהּ דְּמֵאֵי דְּקֶאֱמַר הוּא דְּאִית בֵּיהּ קוֹצִים וּבַכֵּה"ג לֹא חֲזִי לְבַהֲמָה וְלֹא לְטִינָא: שָׁם ע"ב גְּמָרָא קָא סְתַר אֵהֵלָא לְמֵאֵי דְּקֶאֱמַר רש"י ו"ל דְּהִסְכָּה אֵינּוּ אַרוּג אֵלְא מְוַנַּח כֶּף לֹא תִקְשָׁה לָהּ אֲמֵאֵי אָסוּר וְהָרֵי בְּנִין אֵהֵל חֲמִיר טְפֵי מִסְתִּירַת אֵהֵל וְאַמְרִינוּ בְּפֶרֶק הַמוֹצָא תְּפִלִּין גְּבִי הִנְהוּ דְּבָרֵי דְּרַב הוּנָא וְכו' דְּאָמַר לְהוּ מוֹסִיף עַל אֵהֵל עֲרָאֵי הוּא וְשִׁפִּיר דְּמֵי ע"כ הֵכָא נְמִי נִימָא בְּנִטִּילַת עֲצִים מֵהִסְכָּה דְּהָוִי כְּגוֹדַע מֵאֵהֵל עֲרָאֵי וְשִׁפִּיר דְּמֵי: הָא לִיתָא דְּהֵכָא אֵהֵל קְבוּעַ חֲשִׁיב וְאַפִּילוּ סוֹפֵת הַחֵג הֵגֵם דְּלֹא עֲבִיד לָהּ אֵלְא לז' יָמִים רַחֲמָנָא אַחֲשָׁבָה אֵהֵל וְלִזְהָ אָסִיר: שָׁם גְּמָרָא מֵי דְּמֵי הֵתֵם אָדָם יוֹשֵׁב וּמְצַפֵּה כּו' לְמַר בְּרִיָּה דְּרַב יוֹסֵף דְּאָמַר בְּפֶרֶק אֵין צָדִין דְּאַפִּי' בְּעֵלֵי חֲזִים שְׁמֵתוּ קָא שְׁרֵי ר"ש וְאַסִּיקְנָ' הֵתֵם דְּהִלְכְתָּא כְּנִתְיָהּ וְכִמוּ שְׁהוֹכַחְנוּ שְׁכֵן הִיא דַעַת הַרְמְב"ם ו"ל.

קִשָּׁה וְהֵלֵא בְּעֵלֵי חֲזִים אֵין אָדָם יוֹשֵׁב וּמְצַפֵּה כּו' וְאַעֲפ"כ קִשְׁרֵי ר"ש וי"ל דְּתַלְמוּדָא הֵכִי קֶאֱמַר דְּמִדְּקָא מוֹכִיחַ מִמוֹתֵר שְׁמֵן כּו' לְמֵאֵי דְּקָמוּן סוֹפָה שְׁנַפְלָה מִמִּיל' מוֹכַחֲנוּן מֵהֵכָא כַּמ"ד דְּסוּבֵר ר"ש אִפִּי' ב"ח דְּהֵא סוֹפָה בְּרִיָּאָה וּבַהֲמָה בְּרִיָּאָה חֲדָא מְלֵתָא הִיא וְלֹא הִיא דְּשִׁאֲנֵי מוֹתֵר שְׁמֵן שְׁבַנְר כּו' אָבַל לֹא מִשְׁמַע מִפְּחַ דְּחִיָּה זֶה דְּסוּבֵר כַּמ"ד מוֹדָה ר"ש ב"ח אֵלְא דְּמַהֲכָא לִיכָא לְאוֹכוּחֵי וְאֵה"נ אִי לֹא הָוֵה אָמַר ור"ש לְטַעֲמִיהּ לֹא הָוֵה פְּרִיָּה מִיַּדִּי דְּמִצִּי סְבַר דְּגַם ב"ח חֲלוּק הוּא ר"ש וּמִשְׁנֵי אִפִּילוּ תִימָא לְמ"ד מִתְנִי' בְּרַעוּעָה וְכַכ"ע הַקְּשׁוּ הַחֲכָמִים בְּעֵלֵי הַיְשִׁיבָה ה' יִשְׁמְרֵם לְמ"ד דְּחֲלוּק הֵיךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּבַעֲלֵי חֲזִים א"כ אֲמֵאֵי אָסֵר בְּכוּר שְׁלֹא רָאֵהוּ חֲכָם וְאַמְרֵי שְׁאֵינּוּ מִן הַמוֹכֵן וְאַפִּי' נָפַל בּוֹ מוּם קְבוּעַ מַעֲי"ט דְּהֵא פִּינּוּ דְּאַפִּילוּ ב"ח דְּאֵין אָדָם יוֹשֵׁב וּמְצַפֵּה מְתֵי תְּמוֹת בְּהִמְתּוֹ לִיתְנָה לְכִלְבִּים אִפִּי' הֵכִי קְסַבֵּר ר"ש דְּהָוִי מִן הַמוֹכֵן בְּכוּר דְּסוּף סוּף אָדָם נִיחָא לִיהּ לְאִינִישׁ דִּיפְּוֹל בּוֹ מוּם וּמְצִינּוּן לְמִימַר דְּדַעֲתִיָּה דְּאֵי אֲתֵרְמִי לִיהּ וְנָפַל בּוֹ מוּם יֵאכְלִנּוּ כָּל שְׁכֵן דְּשְׁרֵי וְאַפִּי' נָפַל בּוֹ מוּם בִּי"ט וְאַצ"ל מַעֲי"ט דְּאַמְרֵי' אִם עֲבַר חֲכָם וְרָאֵהוּ דְּשְׁרֵי וְתִירְצִתִּי לְהֵם דְּשִׁאֲנֵי בְּכוּר דְּהַקְצָאוֹתוֹ מִחֲמַת עֲצָמוֹ דְּאַסוּר קְדָשִׁים הוּא וְכָל עוֹד שְׁלֹא נָפַל בּוֹ מוּם וְלֹא רָאֵהוּ חֲכָם קוֹדֵם הוּא וְגוֹפוֹ אָסוּר מִשָּׂא"כ בְּעֵלֵי חֲזִים הַקְצָאוֹתֵם מֵאֵי הוּא מְשוּם אִסוּר שְׁחִיטָה הָא לֹא חֲשִׁיב לִיהּ ר"ש מוֹקְצָה דְּמוֹכֵן הוּא אֵלְא אִסוּר שַׁבַּת רַבִּיעַ עָלֶיהָ וְתוֹדַע דְּהֵא טָבֵל אִם עֲבַר וְתַקְנּוּ הָרֵי זֶה אוֹכַל מִמֶּנּוּ וְלֹא הָוִי מוֹקְצָה וְכִדְיָהֵבִי טַעֲמָא הֵתֵם דְּאַסוּר שַׁבַּת הוּא דְּרַבִּיעַ עָלֶיהָ וְכִשְׁהוֹסֵר הַמוֹנַע מוֹכֵן הוּא וְהֵא נְמִי

דכונתה נהגם דהרמת תרומות ומעשרות דרבנן הוא דהוי עכ"ז ר"ש לא שגא ליה וכפ"ז דין בכור שגא מדין ב"ח.

והקשו עוד החכמים הנז' ה"י מדגריסין במסכת שבת דף מ"ו וז"ל אמר ליה אבני לרבא תנן מותר שמן כו' אלמא ר"ש לית ליה מוקצה ורמינהי ר"ש או' פל שאין מומו ניפר מעי"ט אין זה מן המוכן א"ל הכי השתא התם אדם יושב ומצפה מתי תכבה נרו הקא אדם יושב כו' מימר אמר מי יימר דנפיל ביה מומא ומי יימר דנפיל ביה קבוע ומי יימר דמזדקיג ליה חכם ע"כ לפום מאי דמפליגנא בין בכור למוקצה מחמת איסור דמוקצה מחמת אי' שאני דאיסור שבת הוא דרביע עליה מה שאין כן בכור דגופו אסור בלא איסור שבת ואסתיה מדעתיה מאי קא פריף אבני ורבא ג"כ אמאי הוצרך לשנויי ליה הכי י"ל דרבא סבר כמ"ד מודה ר"ש בבבלי חיים שמתו דהו מוקצים ולהכי משני ליה הכי אי נמי לעולם דרבא לאבני קאמר דלפום מאי דמשתמע ממילתיה דאבני דסובר דמודה ר"ש בב"ח להכי משני ליה הכי לשיטתיה ומינה דייק רבא דאבני הכין סביר משום דלא רמי מתנייתא דמחתיין הנבלה דשרי ר"ש אפילו נתנבלה בשבת וכו' אמתניתא דבכור שנפל לבור וליתבי אתרתי פדקתני בהך דבכור כו' דבין נפל בו מום מעי"ט בין נפל בו מום ביום טוב שרי מידי דהנה בעלי חיים שמתו דשרי ר"ש ונכללת ברומיא זו ג"כ דאי סבר רבא דהיא דמחתיין איירי במסופנ' עכ"ז קשה לנפל בו מום מעי"ט קבוע דקתני ר"ש דאין זה מן המוכן דמשמע אפי' ידע ביה נדאי בעליו דמום קבוע הוי פגון נסמית עינו או נחתף ידו ואעפ"י כן קתני ר"ש פל שאין מומו ניפר פי' שלא הראהו לחכם הגם שראהו חכם בי"ט אין זה מן המוכן ואמאי לא חש אבני לאותובי מההיא דמחתיין אלא נדאי דסובר אבני בדעת שלם דהיא במסופנת איירי ולהכי רמי ליה מהך דמותר שמן שבנר דכי היכי דמצי לאקשוני מההיא דמחתיין מצי לאקשוני נמי מההיא דמותר שמן ולא שגא ולהכי פיון דנתגלה לרבא דדעת אבני היא דמודה ר"ש בבבלי חיים להכי משני ליה הכי.

וא"ת הדרח זה שהכרחנו לדעת אבני מצי קאי אי אמרי' דטעם ר"ש דאסר בנפל בו מום מערב י"ט נמי משום מוקצה וטעמו דכל שלא נראה לחכם בקדושתו קאי ומוקצה חמור הוא שפיר אכל לפום מאי דכתב הרמב"ם ז"ל לפום מאי דכתבנ' למעלה בפירוש דבריו לא אסיר משום מוקצה אלא בנולד בו מום בי"ט אבל מעי"ט לא אסר אלא משום גזירת י"ט כפ"ז לית ליה לרבא לאוכוחי מדברי אבני דסובר בדעת ר"ש דמודה בב"ח דאמרינן לעולם אבני לא החליט בדעתו דסובר ר"ש דמודה בב"ח וטעמו דלא רמי מתני' משום דלא מסימא ליה מלתא בס' ר"ש מאי קסבר בב"ח ואיהו קא בעי למפרך פירקא אלימתא ואי הנה רמי אמתניתין דמחתיין את הנבלה למן דבעי סבר דמודה ר"ש בב"ח ולא שרי אלא במסופנת ליכא רומיא דשאני התם בבכור דאסר אפי' מעי"ט הגם דדמי למסופנת הוא משום גזירה וליכא רומיא לזה בחר לאקשוני מההיא דמותר שמן דס"ד דכיון דאדלקיה אקצייה ודמי לבכור שנפל בו מום בי"ט והוי רומיא אלימתא.

י"ל דמאי דהצריך ארמב"ם טעם גזירה לא הוי אלא בנפל בו מום קבוע וידע ביה בעליו דקבוע הוא ואעפ"כ אסר רבי שמעון כל שלא הראהו בזה הוא דהוצרך למיהב טעמא דגזירה אבל אם נפל בו מום מעי"ט ולא ידע בעליו אי קבוע או לא בקדושתו קאי ומוקצה גמור הוא וא"כ הדרן לדיוקי בדברי אבני אמאי לא רמי מתני' דמחתיין כו' דאית בה תרתי פדכתובנא אלא נדאי דסובר דמודה ר"ש בבבלי חיים ולהכי הוא דמשני ליה רבא הכי ולעולם רבא אפשר דסובר דחלוק הנה ר"ש אפי' בב"ח ולדרך זה משמע דאבני סובר דמודה ר"ש בב"ח שמתו דאסיר וקרמב"ם ז"ל

למאי דכתיבנא דפסק פּרבי שמעון אפי' הכי ליכא לאקשויי ולומר דהגם דקו"ל אבני ורבא הלכה פּרבא והנהו אימוראי דפליגי משמיה דרבא פליגי עם כל זה פּינן דרבא לא פסיק לן דעתיה ואבני פסיק לן דעתיה פסקינן פאבני לאו קושיא היא דגם אבני סוף סוף לא אתאמרא מלמיה בּהדיא דהכין סביר ואפשר נמי שלא שמעה להו דרבא דאמרו משמיה דחלוק הנה ר"ש בב"ח ואי שמעה הנה מקבלה.

אי נמי אפשר לפרש הו סוגיא באופן אחר דלעולם הקצאת בכור שאני וכדכתי' מטעם דאיסורו בגופו ומאי דלא מתרץ ליה רבא התם לאבני הכין משום דהוק' ליה לרבא תינח דנפל בו מום ב"ט ובין השמשות בערב י"ט הנה תם בזה הוא דאמרינן דאיסורו הוא מחמת קדושתו שפיר מפליגינן לומר דחמיר אפי' מב"ח שמתו.

אלא בנפל בו מום מעי"ט ולא ראהו חכם הכא לא חשיב איסורו מחמת עצמו ולא הוי מוקצה אלא מחמת דעדיין לא ראהו חכם והוי פמוקצה מחמת איסור ודמי השתא לב"ח ואדרבא גרע מנייהו והגם דלדעת הרמב"ם ראי' מומין לר"ש ליכא איסורא עכ"ז חשבינן להאי פמוקצה מחמת איסור להכי הוצרך לשנויי בתלת מי יימר דכיון דדחיקא ליה מלתא אסיר.

ולפום האי שינויאי דרבא נמי מצינן למימר דשאני ב"ח דקיל טפי דליכא אלא חד ספקא אם מתה יאכילנה לכלבי' משא"כ בכור דאפי' נפל בו מום מעי"ט איכא תרתי מי יימר חדא מי יימר דהוי קבוע ועוד מי יימר דמזדקיק ליה חכם והגם דמשמע מהש"ס דבחד מי יימר סגי מדקא פרי' ממתני' דמפירין גדרים כו' וקאמר ואמאי נימא מי יימר דמזדקיק ליה חכם כו' ע"כ הרי דבחד סגי לאו קושיא היא דהו מתני' דמפירין כו' ונשאלין כו' משמע ליה לתלמודא דאתיא ככ"ע ואפי' לר' יאודה דאית ליה מוקצה ופרי' שפיר פּינן דחששא זו דמי יימר דמזדקיק ליה חכם הוי אסוחי דעתא נהי דלר"ש בעי מי יימר אחרינא לר"י דאוסר בכל מוקצה נימא הכא דאסיר מטעם מי יימר ודלא כדברי התוס' ורבא דאמר קפיי'תא דמי יימר דנפל ביה מום משום דנפל ביה מום ביום טוב נקטה.

וא"ת א"כ אמאי הוצרך הרמב"ם לטעם הגזירה ת"ל מטעמא דאמר רבא דכיון דאיכא תרתי מי יימר אסור. י"ל דלא הוצרך הרמב"ם להאי טעמא דגזירה אלא בהיכא דינדע ודאי בעליו דהוי מום קבוע דליכא אלא חד מי יימר דמזדקיק ליה חכם והא ודאי גרע מבעלי חיים בהקצאתו ואמאי אסיר לזה אמר משום דגזרו כו' וכפ"ז מצינן לומר דבין אבני בין רבא סברי כמ"ד חלוק ר"ש אפי' בב"ח.

והגם דלפום האי שינויאי לא צריכנא לחלק בין איסור מחמת עצמו לאיסור מחמת שבת עכ"ז צרי' אני לחלק בהכי משום דלפום שינויאי דהתם איכא מי יימר אפי' למאי דפרישית דתרת' מי יימר בעינן עם כל זה קשה גם בבהמה הבריאה בעי"ט איכא תרתי מי יימר עז"ה מי יימר שתחלה ואת"ל שתחלה מי יימר שתמות דכותיה דבכור דאנו אומרים בו כה"ג מי יימר דנפל ביה מום ואת"ל דיפול בו מום מי יימר דיפול בו מום קבוע ואעפ"כ אנו מתירין אפי' בבהמה בריאה לר"ש למ"ד חלוק הנה ר"ש אפי' בב"ח ולזה צריכנא למה שחילקתי בין דבר שאיסורו מחמת שבת לדבר שאיסורו מחמת עצמה דבזה אימור דאמר רבא דכיון דאיכא תרתי מי יימר אסרינן דוקא בבכור שאיסורו מחמת עצמו והגם דנפל בו מום מעי"ט והוקל איסור הקצאתו וכתיבנא דבהכי שנה הקצאתו לגר דהוי איסורו מחמת שבת עכ"ז חמור הוא ממוקצה דבהמה דאיסור שבת שבה

אתי מעצמו וקיל הוא ממקצה מחמת איסור דעביד ליה בינדים כגון הדלקת נר דבינדים עביד לאיסוריה.

ותדע דלמאי דאמרינן בשלהי שבת בכנולה שבת הלכה כר"ש לבד ממקצה מחמת איסור פירושה היא דוקא איסור דעביד ליה בינדים וכדכתבו התוס' ו"ל ועיין מ"ש למעלה בדרך כ"ח בהיהא דשפוד שצלו בו.

ומהשתא איפא חומרא בבכור דאיסורו מחמת עצמו לזה כל דאית ביה תרתי מי יימר הוי מקצה ונר דעביד לאיסורו בינדים אי הנה ביה תרתי מי יימר הנה אסיר ג"כ אלא משום דלית ביה אלא מי יימר דתקפה קודם דיקלה השמן שבה אבל בהמה שמתה פינו דאיסורא דידה לא הוי אלא מחמת שבת ולא מצד עצמה וגם שאיסור שבת שבה אתי ליה ממילא ואינו דומה לנר הגם דאית ביה תרתי מי יימר כדכתיב שרי.

ומהשתא איתחנורא סוגיין דפריה הקא מי דמי כו' דהכי פירושה דנר וסופה תרנייהו כהדדי נינהו מוקצים מחמת איסור שבת ועביד ליה לאיסור בינדים דלזה אמר רב נחמן דכי היכי דאשפחן דשרי ר"ש נר שרי נמי סופה ולא מצוי לאוכוחי מבהמה שמתה דאיסוריה בידי שמים לסופה דאיסוריה בידי אדם ואפי' בריאה אינה מקצה ודחי ליה שאני נר דאדם מצפה כו' משא"כ סופה וליפא לאקשוני מידי מבהמה דאיסורא אתי מעצמו כדכתיבנ' ונכון ועיין מ"ש למעלה בד"ה רבינא כו' וכל זה לדעת ר"ש אבל אנו לא קי"ל כר"ש בנר הגם דליפא אלא מי יימר ומי יימר וטעמא פינו דעביד לאיסורא בינדים ובב"ח הגם דאיפא תרתי מי יימר שרינן כר"ש זו היא דעת הרמב"ם גדול דעה ו"ל ומהשתא סליק לן בלא פירווא מאי דכתיבנ' לדעתו ו"ל דפסק כמ"ד חלוק הנה ר"ש בב"ח דשרי: שם גמרא סיפא אתאן דסופה דעלמא כו' הרי"ף ו"ל לא גריס האי שינויא אלא דאהדר ליה והתניא כו'.

ופי' הרמב"ן והר"ן דלפום שינויא דאבני ורבא שרי תנאה אפי' בעצמי סופה עצמה יעש"ד: והרמב"ם בפ"ו מהלכו' סופה הלכה ט"ו פתב ונ"ל עצמי סופה אסורין כל ח' ימי החג כו' ע"כ ובהלכה י"ו פתב וכן אוכלין שתולין בסופה לנאותה אסור להסתפק מהם כל ח' ואם התנה עליהן ואמר איני בודל וכו' הרי זה מסתפק כו' ע"כ.

משמע מדבריו דגריס כגריסתנו דמשני ליה סיפא אתאן כו' והאי דמחלק אבני ורבא באומר איני בודל כו' לא קאי אלא אנוני סופה. ודבריו ו"ל משיבין נפש כל חי דהיכי מצוי למימר בעצמי סופה אין אני בודל מהם בין השמשות דהא על פרחו בודל הוא מהן וחלה עליהם קדושה והגם דאיפא לשנויי דהכי קאמר באומר אין אני בודל מהן מחמת איסור קדושה וא"כ הו"ל כסופה דעלמא עם כל זה פשטה לאו הכין משמע: ונראה לי לומר דגם הרי"ף בדעת רמב"ם ו"ל קאי ולפום גירסתו נמי סלקא לן פסקא דהרמב"ם מחנור והכי פי' דסוגיא ומי מהני בה תנאה והאמר כו' מנין לעצמי סופה וכו' והדר ליה תלמודא דקשה נמי לאידך גיסא דהא אשפחן דמהני תנאה להדיא בסופת מצנה ומשני אבני ורבא באומ' איני בודל כו' ובזה מתרצה ברייתא דקתני עצמי סופה קודש דהני לא נכנסו בגדר מצות סופה דהא אמר שאינו בודל וכו' ומתרצה לן נמי ברייתא דקתני ואם התנה כו' דקאי אפי' אסופה דמצנה ובנוייה קאמר והכי פי' ושיוין בסופת החג דאסורה פי' בין סוף בין דפנות דאית בהו סתר אהלא בין כל הנטפיל ונטמא לה ובזה נכללו בויהי ואמר ואם התנה כו' פי' במקום דשייך בו תנאי דהיינו בנוייה הפל לפי תנאו ולא חש עלן למיטעי דקאי לעציה דהא לא שייך ובהכי מתדייק שפיר מאי דקאמר הש"ס אבל עצמי סופה דחלה עליהו קדושה כו' דלדבריו

הַרְמַב"ן וְהַר"ן ז"ל טְרַחַי לְדַחֵק יִשׁוּבֵן שֶׁל דְּבַרֵי' וְאִין דְּבַרֵיהֶם נִרְאִין דְּלִמְאֵי הַנְּצַרְףּ הַש"ס לֹא מְרָא אַבְל עֲצֵי סִנְפָּה כּו' דְּהָא מְלִתָּא מְשַׁתְּמַעָא שְׁפִיר מְבַרְיָתָא דְקַתְּנֵי מְהַ חַג כּו' וְכָל עֵין לָהּ תַּצְפָּה דְּלָאוּ פְּשֻׁטָא הִיא.

וְהַעֲיָקֵר אֲצֵלֵי דְאֶסְוִקֵי תִירוּצָא הוּא דְלָא אֶמְרִינוּ וְאִם הִתְנָה אֲלָא בְּנוּיֵי סִנְפָּה אַבְל עֲצֵי לָא מְהַנִּי תְּנָאָה מְתָרֵי טַעְמֵי חֲדָא דְהָא לָא מְצֵי שְׁלָא לְהִיּוֹת בּוּדְל. וְעוּד אִם אִין אַתָּה אֹמֵר פֶּן אִם פֶּן כָּל אָדָם יְכוּל לֹא מְרָא פֶּן וּמְתַבְטְלֵת לְגַמְרֵי גְזִירַת מְלָךְ עֲלִיוֹן שְׁאֵמֵר חַג הַסְּנוּפוֹת וְהַשְּׂוֹה זֶה לְזֶה כָּל אֶחָד יַעֲשֶׂה תְּנָאֵי וּפְקַע כְּלִילַת קַדוּשַׁת סִנְפָּה וְלָא יַחְפּוּץ ה' עֲשׂוֹת זֹאת וּמְלִתָּא דְפְשִׁיטָא בְּלָא אַתְּמ' תְּנָאֵי זֶה אֲלָא עַל נוּיֵיהָ וּבְזֶה סְלִקָא לֹן פִּי' דְּסוּגְיָא מְסוּנוּרָא וּפְסוּקִיָּה דְהַרִי"ף וְהַרְמַב"ם פְּחָדָא וְעָקֵר.

אֲלָא דְפֶשׁ גִּבּוֹן חֲדָא אַמְאֵי הַשְּׁמִיט הַרְמַב"ם דִּין אִם הִתְנָה בְּסִנְפָּה דְעֲלֵמָא דְמְהַנִּי וְכֵן מוֹת' שְׁמֹן שְׁבַנְר לְדִידוֹן דְקַנִּימָא לֹן דְלָא כְּר"ש וְאֶסִיר הוּל"ל דָּאִם הִתְנָה דְמְהַנִּי. וְנִרְאָה דְלִדְעַת הַרְמַב"ם ז"ל לָא מְהַנִּי תְּנָאָה בְּמִקְצָה מְחַמַּת אִסּוּר כְּגוֹן סִנְפָּה וְנִרְ דְקִי"ל דְאֶסִיר אִפִּי' לְמָאֵן דְקִי"ל כְּר"ש וְכֵן לְכָל מְקַצָּה מְחַמַּת אִסּוּר לְס' ר' יְאֻנְדָּה לָא מְהַנִּי תְּנָאָה פִּינוֹן דְבִין הַשְּׁמִשׁוֹת הַקְּצָה ע"כ הַקְּצָה לְכוּלִיָּה יוֹמָא וְטַעְמָא דְפֶסֶק כְּר"ש בְּבַהֲמָה בְּרִיאָה שְׁמַתָּה דְשָׂרֵי וּבְנֵר הַגַּם שְׁהִתְנָה עֲלִיו דְאֶסִיר.

י"ל דְשָׂאֲנֵי ב"ח דְבָכְל שְׁעָתָא דְעִתִּיָּה אַמְאֵי דְמְתַרְמֵי לִיהַ הָנִי מִן הַמוֹכֵן וְלִית שְׁעָתָא דְנִימָא בְּיָה וְדָאֵי דְאֶסֶח דְעִתִּיָּה מִיָּנִיָּה מִשָּׂא"כ נִר פִּינוֹן דָּאִיְהוּ אֲדַלְקִיָּה הָרֵי דְחִיָּיָה בְּיָדִים לְהַדְיָא לְפַחוֹת בְּתַחֲלִילַת הַלִּילָה מִמִּילָא בֵּין הַשְּׁמִשׁוֹת מְקַצָּה גְמוּר דְחִיָּיָה בְּיָדִים וְעֵבִיד לִיהַ גּוּפָא דְאִסּוּרָה לְהַכִּי אֶסִיר: דָּף ל"א גְמָרָא אִיבְעִיָּא לְהוּ כּו' ת"ש מְדַקְתְּנֵי ר' יוֹסִי אֹמֵר כּו' ע"כ לְפוּם גִּירְסַתְּנוּ דְר"י תְּרַתִּי לְקוּלָא הַכִּי קְאָמֵר מְדַהֲנְצַרְףּ ר"י לֹא מְרָא כָּל שְׁיֵשׁ לוֹ פּוֹתְחַת א"כ לָאו סְתָמָא הַכִּין הוּא וּמְזָה נְשַׁמַּע דְלָא נִימָא בְּדְבַרֵי ר"י דְתַרְתִּי קְאָמֵר אֲלָא סְמוּךְ לְבַד הַגַּם דְלִיכָא פּוֹתְחַת וְשְׁמַעִי' נְמִי דְלָא סְבִיר ר' יְאֻנְדָּה אוֹ סְמוּךְ אוֹ פּוֹתְחַת מְדַאֲצְטְרִיף רַבִּי יוֹסִי לְחַדִּית לֹן פּוֹתְחַת אִי תִימָא דְר' יְאֻנְדָּה אֹמֵר אוֹ זֶה אוֹ זֶה קְאָמֵר אַמְאֵי אֲצְטְרִיף ר' יוֹסִי לֹא מְרָא כָּל שְׁנַכְנְסִי' כּו' הִלָּא גַם רַבִּי יְאֻנְדָּה הַכִּי קְאָמֵר וּפְשִׁיט הַש"ס כְּר' יוֹסִי דְתַרְתִּי לְקוּלָא מְדַקְתְּנֵי כַה"ג כָּל שְׁנַכְנְסִין לָהּ בְּפּוֹתְחַת מְשַׁמַּע דְלָא אַתָּא אֲלָא לְטַפּוּיֵי בְהִתְרָא וְלָא לְחַלּוֹק אַהֲתִירָא דְמְשַׁתְּמַעָא מְמַלְתִּיָּה דְר' יְאֻנְדָּה דָּאֵי תִימ' דְר' יוֹסִי חַלּוֹק בְּתַרְתִּי אֲדַרְבֵּי יְאֻנְדָּה דְמֵאֵי דְאֶמֵר וְנִקָּא סְמוּךְ וְלָא תוּף הַתְּחוּם אֲפִילוּ אִית לִיהַ פּוֹתְחַת אַתָּא אִיְהוּ וְאֶמֵר דָּאֵי אִיכָא פּוֹתְחַת אֲפִילוּ תוּף הַתְּחוּם דְמֵאֵי דְאֶמֵר ר' יְאֻנְדָּה בְּסְמוּךְ אֲפִילוּ בְּלָא פּוֹתְחַת מְהַנִּי אַתָּא אִיְהוּ וְאֶמֵר לָא מְהַנִּי א"כ הַכִּי הוּל"ל אִם יֵשׁ לוֹ פּוֹתְחַת דָּאֵז נְשַׁמַּע שְׁמַתְנָה לְהִיתְרָא אַבְל מִמָּה שְׁאֵמֵר כָּל כּו' מְשַׁמַּע דְלָא אַתָּא אֲלָא לְטַפּוּיֵי הִיתְרָא דָּאִין בְּמַלְתִּיָּה כְּמוֹ לְשַׁלִּילַת הַתֵּר דְאֶדְכֵּר ת"ק וּבְרוּר וְכָל זֶה לְגִי' דְקַמֵּן וְהַרְמַב"ם כְּתַב בְּפ"ב מֵהִי"ט ז"ל וּמְבִיאִין מִן הַמְּכַוְנִסִין בְּרַה"י וְאֲפִילוּ הִתְנָה מְקַפֵּת שְׁלָא לְשֵׁם דִּירָה וּבְלִבְד שְׁיִהְיָה לָהּ פּוֹתְחַת וְתִהְיָה בְּתוּף תְּחוּם שְׁבַת וְאִם חֶסֶר אַחַת מִכָּל אֵלוּ הָרֵי הֵן מְקַצָּה ע"כ מוֹכַח מְדַבְּרֵי דְר' יוֹסִי בְּפּוֹתְחַת תְּלִיָּא לִיהַ מְלִתָּא וְאִסּוּר סְמוּךְ בְּלָא פּוֹתְחַת וּבְהַכְרַח דְלָא הֵנָּה גְרִיס כְּגִירְס' דְקַמֵּן וּלְדַרְכוּ ז"ל הַכִּי פְּשִׁיט לִיהַ מְדַקְאֶמֵר וְאֲפִילוּ בְּתוּף הַתְּחוּם דְלָא הִיָּה צְרִיף לֹא מְרָא אֲלָא נְתַפְנוּן לֹא מְרָא עז"ה כָּל שְׁנַכְנְסִים הוּא דְשָׂרֵי פִי' אַבְל בְּלָא פּוֹתְחַת אֶסִיר.

וְאֶמֵר עוּד וְאֲפִי' וְכּו' פִּירו' וְאִם יֵשׁ לָהּ פּוֹתְחַת יֵשׁ בָּהּ קוּלָא אַחֲרַת אֲפִילוּ תוּף הַתְּחוּם וּמְשַׁמַּעוֹת תִּיבַת אֲפִילוּ מְאֵמַת דְרָף זֶה דְגָרְס אֲפִילוּ כּו' נְשַׁמַּע סְמוּךְ וְאַתְרֵינוּיְהוּ קַתְּנֵי פּוֹתְחַת וְתוּ אִי תִימָא דְרַבִּי יוֹסִי תְּרַתִּי לְקוּלָא קַתְּנֵי הַכִּי הוּל"ל ר"י אֹמֵר אֲפִילוּ תוּף הַתְּחוּם מְוַתֵּר אִם יֵשׁ לוֹ פּוֹתְחַת וְאֵז לְשַׁתְּמַע שְׁפִיר דְלְטַפּוּיֵי הִיתְרָא אַתָּא דְר' יְאֻנְדָּה הַתִּיר בְּסְמוּךְ וְאַתָּא אִיְהוּ וְשָׂרֵי אֲפִילוּ תוּף

התחום אם תהיה לו פותחת ומדקתני בכה"ג שהתחיל התנאי ואמר כל שיש לו פותחת ומשמע אלה פסל הראשונים עז"ה לא הפל תלוי בסמוך לא כן הוא הפל תלוי בפותחת ומסתייעים אנו לדרך זה בטעמא דמסתבר, דע דמאי דקאמר הש"ס בצד בעיא הראשונה דר"י יאודה בדאית ליה פותחת הוא דשרי לבד פי' דס"ד הש"ס דסתם קרפף אית ליה פותחת וקלא אצטריף למיתני פותחת מנח זה לא אשכחן דדחי ליה הש"ס כל עיקר אלא דקאמר דאינו מעפב אי אתרמי וקלא הול"ל פותחת אבל לעולם מסתמא אית ליה פותחת.

ולפום השתא מניתר רישא דמלתא דר' יוסי אמאי אצטריף למיתני פל שגכנסים בפותחת פיון דאורחא הכין הוא אי נמי רצה לפרשה הכין הול"ל ר"י אומר אפילו תוף כו' פל שגכנסים לה בפותחת ואז הוינא אמרין דפי' טעם ההתר לא לפלוגי אתא דנקשה הרי סתם קרפף אית ליה פותחת אלא טעמא קתני אמאי אפילו בתוף התחום משום כו' מה דלא משתמע הכין במאי דקתני בכה"ג פל שגכנסין דמשמע דאתא לשלול סתם קרפף שאין לו פותחת אי נמי הוי הכי והוי הכי ואחר האמת לאו קושטא הוא דהרי דעתו דש"ס דסתם קרפף אית ליה פותחת דמן הסתם לא לימא תלמודא מלתא דלא קיימא הכי ומהשתא נתגלה לנו דעת רבי יוסי שנתכונן למיתני כה"ג כי היכי דלא תימא דדעתו היא תרתי לקולא דאי הנה תני כה"ג ר' יוסי אומר אפילו בתוף התחום פל שיש לו בלישנא דוקא כדכתיבנא דהנה בעי למיתני הנה משתמע דלא פליג אסמוך דקתני ר' יאודה אלא אמאי דהצריף סמוך קאמר איהו אפילו תוף כו' פל שיש לו פותחת ולעולם היתרא דסמוך דר' יאודה לא פהתה עינו גם לדעת רבי יוסי והוא לא פן יחשוב להכי סבל למנקט לישנא דלא מעלי כי היכי דלא נידוק הכי ואדרבה דייקינון שפיר מדקתני פל שגכנסים כו' ואפילו כו' דגם בסמוך בעי פותחת והיא דעת גדול דעת הרמב"ם ז"ל ומאי דקאמר הש"ס הלכה כר' יוסי להקל הכי פי' דהש"ס מסיק לפי' דר' יאודה דתרתי בעי ולפ"ז אתי ר"י לקולא דבפותחת לבד סגי ודע דבפ"י המשנה פי' הרמב"ם דברי ר' יאודה דתרתי בעי סמוך ופותחת ונה לה האות לדרךכו אם יש לה לב חכם.

ולפום השתא לא סלקא פשיטות דבעיא מדיוקא דדברי ר' יוסי אלא לפי' רבי לבד ופיר' דרבי יאודה לא נתברר מהאי דיוקא דרבי יוסי ומפשיט לן מדקאמר ר' ירמיה הלכה כר' יוסי להקל שוב ראיתי להרשב"א בחידו' למס' י"ט כ"י שכתב דגירס' הרי"ף בגמ' היתה הכי איבעיא להו ר' יוסי לקולא או לחומרא ע"כ ומסתמ' הכי גריס לה הרמב"ם ונשפיר: שם גמרא איפא דמתני לה אסיפא ולא בקופיץ כו' כתב הרמב"ם בפ"ד מה' י"ט וז"ל אין מבקעין עצים בי"ט לא בקרדון ולא במגל כו' אלא בקופיץ ובצד החז שלו אבל לא בצד הרחב מפני שהוא פקורדון עכ"ל נראה דדעת רבינו בפירו' דסוגינא הכין הוא דללישנא קמא לא אסרינו אלא קורדון מצד הרחב אבל צד הזכרות שבו שדמי לצד נקבות שבקופיץ מותר.

וללישנא בתרא מחמיר טפי דלא מבעיא צד זכרות דקורדון דאסיר אלא אפי' צד נקבות דקופיץ דדמי לצד זכרות דקורדון אסיר הגם דצד זכרות דידה שרי ודלא כפי' רש"י ועקר דלרש"י לא משתמע מיניה דפליג לענן דינא דאית לן למיתלי דבאתריה דדין כו' ובאתריה דדין: שם מתניתין בית שהוא מלא כו' רש"י דהגם דבין השמשות הוו אסירי מחמת איסור דאסור לפחות לכתחל' עכ"ז פיון דלא אסיר אלא מדרבנן לא אמרי' בכה"ג הואיל והוקצה לבין השמשות הוקצה לכוליה יומא ע"כ.

ליפא לאוכוחי מהא דאם הנה איסור דאורייתא דאסיר לר"ש דאפשר דלרבי הוא דקאמרין הכי ולכשנבא להעמיד המשנה כר"ש אפי' הנה הבית בנוי בגין גמור שרי. ולמאי דכתבנא לעיל דלר"ש פנין דאיהו עביד לאיסור בידים בעינן דיושב ומצפה שיסתלק האיסור פההיא דנר דבהכי דוקא דשרי ר"ש הכא נמי גימא הכי דמיירי בפתח רעוע דיושב ומצפה שיפול הפתח להוציא פירות.

אלא דהרמב"ם פתב בפ"ב וז"ל בית שהוא מלא פירות מוכנים ונפחת נוטל מן מקום הפחת עכ"ל. ממה שלא התנה דהנה הבית רעוע משמע דבכל גוונא שרי אפי' בגין גמור ואפי' אינו רעוע וקשה דאפי' ר"ש יאסור בכה"ג דהא נר דשרי הוי מטעם דאדם מצפה מתי תכבה פניו דעומדת ליכבות דקאמר הש"ס ה"ם בשבת וכתבתי למעלה.

משא"כ בית שאינו רעוע לא ס"ד שיפול וכדקאמר ג"כ למעלה גבי סנפה שהקשה מי דמי נר יושב ומצפה כו' ומוקי לה ברעועה ואם פו אפי' לר"ש אסיר ומכ"ש לר' יהודה דפסקי' פנותיה ב"ט ורמב"ן פתב דשאני מוקצה הגם דהוי אסור כאיסור תורה פניו דהקצאת הפירות אינו מחמת עצמן אלא מחמת מניעת איסור סתירת הכותל מודה אפי' ר"י דלא הווי מוקצה יעש"ד.

וכפי דבריו עדיין קשה סוף סוף פניו דלא אשכחן דשרי ת"ק הכא אלא בפנותלא דאורי' דליבני מנא ליה להרמב"ם לומר אפילו פותל בגין. וי"ל פניו דאיסור מוקצה עיקרו מדרבנן כל דלא אשכחן להדיא דאסרו דכותיה דהאי מוקצה לית לן למיסר ונהכא דאוקמה תלמודא למתני' באורי' דליבני לא הוצרכו לאוקומה הכי אלא לר"מ דשרי לפחו' לכתחילה ונהגם דאיפא למימר מדר"מ נשמע לת"ק עכ"ז איפא למימר הכי ואיפא למימר דת"ק בכל גוונא קאמר בין פותל בגין בין אורי' דליבני ור"מ פליג בהיכא דהוי אורי' דליבני וכינון דמלתיה דת"ק שקול ולא אשכחן דאסרו רבנן מין מוקצה פזה מדבעי' לומר דשרו בכל גוונא.

ועוד לא סבר הרמב"ם למיתלי טעמא דת"ק דשרי משום דאיסורו מדרבנן דהא מעות שעל השלחן הגם דאיסוריה בין השמשות לא הוי אלא מדרבנן אעפ"כ אסר ר"י הגם שנפלו המעות אלא נדאי לא תליא מלתא באיסור דרבנן אלא טעמא דאיסוריה לאו מחמת עצמו וא"ת טבל דעבר ותיקנו אמאי שרי השתא דלא תלי טעמא דהיתרא מטעם דאיסורו דרבנן ומאי שנא ממעות שעל הכר.

י"ל דשאני טבל שההתר שבו אינו אסור מצד עצמו ולא בסיס לדבר האיסור אלא שהוא מעורב חולין ותרומה ומעשר יחד ותרומה ומעשר שבו מונעי' אותו מהחולין שבו כמו שמונע פותל הבית לאכילת הפירות ולא דמי לשולחן שעליו מעות שנעשה בסיס לדבר האיסור.

וא"ת למאי דאסיקנא לכ"ע לא שרי ר"ש כל שלא הנה בדעתו בין השמשות עליו כגון סנפה וכדומה א"כ אמאי מוכיח רב נחמן ממתני' דלא מן הקורה שנשבר' ב"ט דסתם לן תנא כר"י דלמא אפי' ר"ש יודה דאסיר דאין אדם יושב ומצפה שתשבר קורתו.

וי"ל דמדקתני סתמא משמע אפי' קורה שהיתה רעועה מאתמול: וראיתי להרשב"א בחידושו כ"י שכתב לתרץ לזה דמיירי בקורה חדשה דעבידא דפקעא ומתניתין סתם דבכל גוונא אסיר ולהכי אוקמוה כר' יאודה ותירוצו ז"ל דחוק דסוף סוף אינו כ"כ קרוב לנדאי שתשבר ולא דמי לגר דנדאי שתכבה ושקול הוא הדבר שישאר בה שמן או לא משא"כ קורה חדשה הגם דעבידי להתבקע לא שכיח כ"כ דגימא שיצפה מתי תשבר להסיקה: שוב ראיתי להתוס' בריש מכילתין

ד"ה אין שפתיך צו כמו שפתיבתי אלא דמ"ש התם דסנאר של קורות הקצאתו היא לר"ש וטעמו משום דהוי מוקצה מחמת חסרון פיס.

למאי דכתבנא למעלה בד"ה רבינא אמר כו' בדעת הרי"ף והרמב"ם בכרפי דזווי הגם דקנימי לסחורה לא חשיבי מוקצה מחמת חסרון פיס. הני קורות נמי הגם דקנימי לבגנו לא חשיבי מוקצה מחמת חסרון פיס אלא דהתוס' ז"ל אזלי לשיטתם דלא פירשו ההיא דכרכי דזווי פדפירשוה הרי"ף והרמב"ם אלא משום דהוי מוקצה מחמת מיאוס וכבר פתבתי למעלה מה ששייך לפ' בזה שוב שבתי לראות ואראה דקושיא זו דאמאי מוקי רב נחמן סתמא דלא מן הקורה כו' כר"י לאו קושיא היא דטעמא משום דמאי דקתני ולא מן הקורה שנסברה לא קאי אקורות דרישא דקנימי לבגנו אלא אקורה דלא קנימא לבגנו ואי בעי להסיקה שרי אפילו לר' יהודה מידי דהנה דמסיקין בכלים לכ"ע אלא פיון דמע"ט לאו להכי קנימא פליגי ר"י ור"ש דר"י סבר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים והכא דקתני ולא מן הקורה שנסברה שמע מינה דסתם כר"י וכן תמצא שפתיב הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות י"ט וז"ל אין מבקעין עצים מסנאר של קורות מפני שהן מוקצה ולא מן הקורה שנסברה בי"ט מפני שהיא נולד וכן פלים שנסברו בי"ט כו' ע"כ.

הרי להדיא דמפרש הרמב"ם טעם איסור קורה שנסברה פטעם איסור שבירי פלים דר"ש שרי ור"י אסיר. ומהשתא הרי ראיה חותכת דסתם לן תנא כר"י והיינו דברי רב נחמן תו שבתי לראות לדברי רמב"ם אמאי השמיט איסור סתירת בית דאורא דליבני פיון דאיכא פלוגתא דתנאי הו"ל לאשמועינן דשרי וליכא למימר דכל דלא אמר דמותר משתמעא מלתא ממילא דאסיר הא ליתא פיון דאיסור זה אינו איסור גמור אלא מדרבנו לא הוי מלתא דפשיטא דאסירא ובפ"י המשנה כתב וז"ל ומה שאמר ר"מ פוחת אינו רוצה לומר שישתור הפתלים בי"ט אבל כפי סברתו הוא מותר לפחות אם היו פותלי אותו הוצר לבנים סדורים מבלי בגנו ואין הלכה כר"מ עכ"ל.

איכא למידק בדבריו אבל לפי סברתו הוא מותר כו' פשיטא שפפי סברתו הוא מדבר דבריו ולא הנה צריך הרמב"ם לומר אלא עז"ה אינו ר"ל שישתור הפותל אלא אם היו פותלי אותו הוצר לבנים כו': ונראה שדעת רמב"ם ז"ל היא שסובר דבין לר"מ בין לת"ק ליכא איסור בזה משום סתירת אהל דהא אפילו עשית אהל לא אסיר אלא מחיצה המתרת וכדכתבנא לעיל דף כ"ח ד"ה בעא מיניה כו' יע"ש ולא אתא ר"מ אלא לשרויי טלטול אבנים משום דסובר דליכא בי"ט איסור מוקצה אפילו באבנים ולזה דקדק הרמב"ם ואמר כפי סברתו הוא מותר כו' פי' כפי סברתו דסובר להקל במוקצה והכא בי"ט הקל גם באבנים לזה אמר דמותר לפחות לכתחילה פי' אפילו ליקח ביזים האבנים ולהסירם ואצ"ל אם יכול לדחותם מן הפותל ולפחות הפותל דהוי טלטול מן הצד דשרי.

והגם דאמרינן בפר' פירה טלטול מן הצד שמייה טלטול פכר יישוב הרי"ף והתוס' דלא אמרינן הכי אלא בענין טלטול המת שאין בטלטולו צורך שבת אבל בשאר טלטול דהוי לצורך אכילה קי"ל דלא שמייה טלטול ומשמע מדבריו דאפילו לטלטל מן הצד דבר האסור שרי פל דלצורך אכילה עביד וכן פי' הרשב"א בחידושי שבת וכדברי התוס' והשנה דעת הרי"ף לדעת התוס' דעיקר החי' הוא אם הוא בשביל דבר המותר או בשביל דבר האסור וכל דהוי בשביל דבר המותר שרי וכההיא דגרסינן התם בפגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלת תוחב בכוש או בכרכר ונוטלן כו' ע"כ והתם פשיטא דלא אפשר דלא דחי לתבן ולגחלים אנה ואנה קצת פשתוחב בכוש

ואע"פ כן שרי ולא שנא טלטול דהרבה ואה"נ אי לא הנה סגי דלא לטלטל טובא הנה שרינו ליה לטלטל מן הצד.

ותדע מההיא דתנו בפרק תולין הקש שעל המטה מנענעו בגופו הרי דאפילו טלטול דבר האסור עצמו שרי כל שצנרף טלטולו הוא בשביל דבר המותר הכא נמי דכנותה ומה שמוכיח מדברי הרמב"ם ו"ל ליכא הוכחה כמ"ש במקומו בס"ד ולפ"ז אפשר לומר דהינו טעמא דהרמב"ם דהתיר סתם בית דמשמע אפילו בית בגין משום דאי ת"ק לא שרי אלא באורא דליבני נהי דאסרי טלטול סוף סוף הנה ליה למשרי לדחויינהו מן הצד ומדלא אשפח היתרא אלא אם נפחת שמע מינה דמיירי אפילו בבית בגין ואתא ר"מ ושרי לפחות אפילו פדרפו בכל גוונא ולטלטל הלבניגים להדיא אם הוא במציאות דאינו יכול ליפחת אלא ע"י שיקח הלבניגים להדיא ולהוציאם וכפ"ז אמרינו נמי דטעמא דרמב"ם דלא פתב האי דינא דאורא דליבני משום דעיקר דינא דקתני הכא רבי מאיר ופליגי עליה רבין הוא איסור מוקצה דאבגים דבגין והאי דינא פבר השמיענו רמב"ם בהל' שבת ובהל' י"ט בדין עצים המוקצים בפ"ב הלכה י"ב ועדיפה מינה אסר אפי' קורה שושברה.

ונפקין לן דינא פפום השתא דשרי לסתור פותל דאורא דליבני כל דלא מטלטל להדיא אלא פלאחר יד ותדע דאפי' מחיצה המתרת עצמה אמרינו בעירובין ופסקה רמב"ם פ"ד מהל' סוכה שאם לא ידעו בני אדם העושים מחיצה שרי אפי' לכתחלה וז"ל רמב"ם עושה אדם את חבירו דופן בי"ט כו' ע"כ.

ועיין מה שכתבו התו' בעירובין דף מ"ד ד"ה פקק כו' וגם לבנות פותל בית פזה מותר אי לא הוי מטעם איסור טלטול אבגים ונפקא מינה לעשות פותל מהפלים זה ע"ג זה שפיר דמי זולת אם נעשה כן להתיר טלטול בשבת או להכשיר סוכה אבל אפי' בסוכה דופן רביעי שרי וז"ל רמב"ם שם בפ"ד מה' סוכה וכן עושה בכלים דופן רביעי בי"ט עכ"ל.

הרי דשרי לכתחלה לבנות פותל מפלי כל שאינו מתיר ע"י פה מה שהוא צריף אליו ומינה נשמע דהוא הדין לסתור דשרי אלא דאיכא למיזק לפי דרוז זה מאי דקאמ' בש"ס בסמו' פדפריף לשמואל מההיא בריתא דקתני חותמות שפברקע מתיר ומפקיע וחותר ומשני ר' מאיר דאמר אף פוחת לכתחילה כו' ע"כ דמאי דאתא ר"מ לאשמענו הוא התיירא דסתירת בגין.

וי"ל דהכי קאמר הא מני ר"מ דמקיל בי"ט משום שמחת י"ט במלתא דאסרי בשבת וכי היכי דשרי מוקצה דליבני בי"ט הגם דאסר בשבת פדקתני בפרייתא ה"נ בהאי מקיל בי"ט הגם דאיכא מיחוש אסור בשבת.

וליכא לאקשוני מדאמרינו לקמן אמתני דאין מקיפין א"ר נחמן אבגים של ב"ה מותר לצדדן ואותביה מדתנו אין מקיפין ב' חביות כו' ומשני שאני התם משום דעביד אהלא ופריף אלא מעתה בנה אצטבא בי"ט דלא עביד אהלא הכי נמי ומשני בגין קבע אסרה תורה בגין עראי לא אסרה וגזור רבין בגין עראי משום בגין קבע והכא משום פבודו לא גזרו ע"כ משמע דאפילו העמדת אבגים בלא בגין גזרו בו רבין משום בגין.

ב' תשובות בדבר חדא הכא נמי בבית דאורא דליבני לית בה איסורא משום דאיכא שמחת י"ט פי הך דאבני בית הפסא ותדע דהרא"ש פי' דכבוד י"ט קאמר א"כ חדא מלתא היא פה דבית מלא פירות.

שנית דהכא באבנים של בית הכסא עושין אותם פעין בגין שלא ימוטו הנה ונהנה פשוטשים עליהם ואפשר שהמקום שיושבים האבנים יש בו טיט תיחוח ודמי לבגין ולהכי נמי פריד מבגין של אצטבא ומשני אהל קבע מדרבגין ולא גזור ואפילו דמישבי להו בטיט ליכא איסורא כדאמרין התם דהווי שרקי ליה תנורא בארקתא דפרת משום דבטיט ליכא משום גיבול ופשוט וזה בבגין ומכ"ש במאי דקמן בבית דאורא דליבגי דליכא אלא סתירה כ"ש דשרי ולית ביה משום סתירה, אלא דקשה מהא דאמרין התם האי מדורתא כו' ופסקה רמב"ם פ"ד מהלכות י"ט ונ"ל העושה מדורה בי"ט כשהוא עורף עצים אינו מניח זה על זה עד שיסדר המערכה מפני שגראה פבונה ואעפ"י שהיא בגין עראי אסור אלא או כו' ע"כ.

הרי שהגם שאין פאן בגין פלל ודמי לפותל דאורא דליבגי אעפ"כ אסיר דדמי לבגין. דע דבפ"י דהאי מדורתא מצאתי להרי"ף שפכתב ונ"ל פי' כשהוא עושה מדורה של אש לא יהא מניח עצים מלמטה ומניח אחרים עליהם מלמעלה שנמצא פדורף בגין אלא אוחו העץ מלמעלה ומניח אחר תחתיו שאין זה דרף בגין כו' ע"כ.

וכתב הכ"מ על דברי רמב"ם ונ"ל לדברי רבינו הם פדברי הרי"ף וכתב עליו הרא"ש ונ"ל פי' לפירושו כשהוא עושה מדורה גדולה עושים ארבע שורות של עצים פעין ד' דופני התיבה ונותנין עליהם העצים ובהא קאמר שלא יעשה הדפנות תחילה אלא אחד יאחו העליונים בידו ואחר יעשה הדפנות כו' עכ"ל משמע מדבריו דמדין אהל הוא דנגע בה דבנה הוא דמחזי כבגין אבל אם לא היה אלא דפנות המדורה לא הווי אסרי רבגין אלא פינן דעושה דפנות מכאן ומכאן ונותן עצים מלמעלה הרי זה פבונה.

הרי לנו דבגין הדפנות מצד עצמן שרו אם הקדים העליונים ואדרבה מהכא אית לן לחזוקי מאי דכתבנא דליכא איסור סתירה בפתח בית דאורא דליבגי דהא אפי' לבנות דכונתה שרי לכתחילה מדורתא אי אקדי' עצים העליונים ומכ"ש לסתור: שם גמרא ואמר רב נחמן הגי ליבגי כו'.

והגם דר' נחמן סובר בשבת כר"ש דמוקצה שרי ומסקינן בשלהי מי שהחשיף דאינו מודה ר"ש אלא במוקצה מחמת חסרון פיס ואסיקנא לעיל בד"ה מי דמי פדעת רמב"ם דלא הוי מוקצה מחמת חסרון פיס אלא דבר שמקפיד עליו שיש לו הפסד אבל דבר שאינו מקפיד כ"כ עליו בהפסדו פגון פלים דקיימי לסחורה שאין לו הפסד כ' אם ישתמש בהם פגון פרכי דזוזא דהיינו מחצלאות שעומדים לסחורה לא הנה מוקצה וא"כ הגי ליבגי הגם דשרגינהו ויחד אותם לבגין להו פנותיהו ואמאי אסירי לר"ש וגם רמב"ם פסק להאי דינא דר"נ בפ' כ"ו מה"ש וי"ל דשאני אבנים דאין איסוריהו מחמת הקצאתן לבגין אלא פינן דאין תורת פלי עליהו אסירי אפי' לר"ש וכן פל דבר שאין תורת פלי עליו מודה בו ר"ש דאסיר אלא בכה"ג דחזו למזגא אנו דגין בהם דין פלים ולהכי פל דשרגינהו אהדרינהו לאיסוריהו ולא אמרינן דהגם דקיימי לסחורה פינן דלית ליה הפסד כ"כ שרי אלא דוקא בכלים ודעתיה דאיניש לאישתמושי בכלים וכל דברים דחזי ליה אבל אבנים פל דאקצינהו לבגין מודה ר"ש דמוקצים: ומאי דלא אתמר התם אלא מלתא דאפילו בכלים ודברים דקיימי לתשמיש ונקט איסור פולל ואה"נ דה"ה האי ודכונתיה מעות וקורות וקנים דלאו פלים נינהו יודה ר"ש: שם גמרא אמר שמואל חותמות בשבךקע כו' ע"כ.

רמב"ם ו"ל השמיט מהלכותיו דין החותמות בשלמא חותמות שבפלים אמרינן דבמאי דכתב בפ"י מהלכות שבת ונ"ל חותלות של תמרים וגרוגרות מתיר ומפקיע וחותר וגם ממה שכתב בפ' כ"ב דשבת ופ"ד דהלכות י"ט אין בגין וסתירה בכלים משתמע דינא דחותמות של פלים דשרי

כדשמואל אָבֵל חוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַע הו"ל לֹא־שְׂמוּעֵינוּ דְאָסִיר לְפָקוּעַ וְלַחֲתוּךְ דְלִהְתִּיר אָמְרֵי דְלָא אִיצְטְרִיף פִּינוּ דְלָא הָוִי שְׁל קִינְיָא שְׂרִי מְכַלְלָא דְכָל קְשֶׁר שְׂאִינוּ שְׁל קִינְיָא שְׁפָתַב רַמְבַּ"ם בַּפ"י דְשַׁבָּת.

וּבְשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים מְצֵאתִי שְׁפָתַב וְנ"ל וְהִמְיָמוּנֵי הַשְּׂמִיט הַפְּקַעַת חוֹתְמוֹת וְכָלֵל אוֹתוֹ בְּדִין מְגוּפַת הַחֲבִית פַּכ"ג מֵהַל' שַׁבָּת עַכ"ל. קְשָׁה אִי דַעַת הָרַב לֹא־מֵר שְׁפָלֵל בְּמִגּוּפַת חֲבִית דִּין הַפְּקַעַת חוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַ' הָא לִיתָא שְׁמִגּוּפַת חֲבִית פְּלִים וְלֹא קְרָקַע וְאִם פְּנוּת הָרַב בְּמָה שְׁאָמַר כָּלֵל אוֹתוֹ כּו' קָאִי אֶהֱפַקְעַת חוֹתְמוֹת דְּכָלִים לֹא הִיָּה צָרִיף לֹא־מֵר וְכָלֵל דְּכָבֵר כְּתִבְתִּי דְּבָמָה שְׁפָתַב בַּפ"י מֵהַל' שַׁבָּת בְּחוֹתְלוֹת וּבְמָה שְׁפָתַב בַּפ"ב מְבֹאֵר דִּינָם לֹא־מֵר דְּמָאִי דְּנִדְחַק הָרַב לֹא־מֵר דְּכָלֵל אוֹתָם בְּמִגּוּפַת חֲבִית קְשִׁיָּא דְּמִגּוּפַת חֲבִית מְשֻׁנָּה שְׁלִימָה הִיא וְאִי תִימָא דְּמִשְׁתַּמְעָא מִינָהּ הִיָּה דִּינָא דְשְׂמוּאֵל מָאִי קַמ"ל מִתְּנִי' הִיא בְּשִׁלְטָא אִמָּאִי דְּכְתִיבָנָא דְּרַמְבַּ"ם רְשָׁם הִיא דִּינָא בְּהִיא דְּחוֹתְלוֹת כּו' הִיא לֹא־ מְשֻׁנָּה הִיא וְאִיכָּא לְמִימַר דְּלָא יִדְעָה שְׂמוּאֵל אֶלָּא לְדַבְרֵי שְׁלִטֵי הַגְּבוּרִים קְשָׁה וּמְוַכְרְחִים לֹא־מֵר דְּדַעַת רַמְבַּ"ם וְנ"ל הִיא דְּלָא אִיצְטְרִיף שְׂמוּאֵל לֹא־שְׂמוּעֵינוּ אִיסוּר הַפְּקַעַת חוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַע אֶלָּא מְשׁוּם דְּחָשׁ דְּלָא תִטְעָה לֹא־מֵר דְּמָאִי דְאִיצְטְרִיף לֹא־מֵר דְּמִתְרַתְּרָה לְהַפְּקִיעַ חוֹתְמֵי הַפְּלִים הוּא לְאִפּוּקֵי ר' נְחֻמְיָה דְאָסֵר מְטַעַם אִין פְּלִי נִיטְל כּו' לְהִכִּי אַקְדִּים לֹא־מֵר אִיסוּר דְּחוֹתְמוֹת קְרָקַע.

וּבְתַר הִכִּי שְׂרִי חוֹתְמוֹת פְּלִים לֹא־מֵר דְּמָאִי דְאִיצְטְרִיף לֹא־שְׂמוּעֵינוּ הִיתִירָא דְּחוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַ' הוּא מְשׁוּם דְּחוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַע אִיסוּרֵי וְכִי הִכִּי דְלָא תִדְמָה לְהוּ אֶהֱדָדִי וְאִיסוּרֵינוּ אִפְּלוּ חוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַ' קַמ"ל דְּזִנָּה אִיסוּר וְזִנָּה מְוַתֵּר וְלַעוֹלָם לֹא אִיצְטְרִיף לְאִיסוּר חוֹתְמוֹת שְׁבַקְרָקַע וְלִזְנָה רַמְבַּ"ם לֹא הִנְצְרָף לְכוֹתְבוֹ וְצָרִיף אִנִּי לְהִתְיַשֵּׁב עוֹד בְּדַבְרֵי: דָּף ל"ב גְּמָרָא מָאן תִּנָּא כּו' ר"מ הִיא כּו' ע"כ.

פִּי פּוֹחֲתִין רַש"י פִּי לְתַחֲנוּב אֲגְרוּפוֹ בְּבִיצַת הַיּוֹצֵר לְחַקוּק בּוֹ נֵר כּו' ע"כ. וּפְשָׁטָא דְסוּגְיָא רַהֲטָא כַּפִּי אֶלָּא דְכָבֵר הַקְּשׁוֹ עָלָיו כָּל הַבָּאִים אַחֲרָיו וְהַתּוֹסֵ' וְנ"ל יִשְׁבוּ בְּאִנְפֵּן אַחַר יַעֲשֵׁ"ד.

וְהַרְמְבַ"ם בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת י"ט פָּתַב וְנ"ל שְׁנֵי פְלִים שְׁהִיוּ מְחוּבְּרִים בְּתַחֲלַת עֲשִׂיתָן כְּגוֹן ב' גְּרוֹת אוֹ ב' כּוֹסוֹת אִין פּוֹתְחִין אוֹתָן לְשָׁנִים מְפָנִי שְׁהוּא כְּמַתְקֵן פְּלִי ע"כ. וְקְשָׁה לְדַבְרֵי וְנ"ל מָאִי קָא פְּרִיף אֲבִי דְלָמָּא ע"כ לֹא קָא־מֵר כּו' אֶלָּא הִכָּא לְמָאִי חֲזִי כּו' וְהִנְצְרָף לְשָׁנוֹת לְקַבּוּלֵי בֵּיהּ פְּשִׁיטִי וְאִדְרַבָּה הִכָּא חֲזִי טְפִי שַׁע"י פְּתִיחָה זֹו חֲזִי לְמַשְׁתִּי בֵּיהּ וְלֹא־דְלוּקֵי שְׂרָגָא.

וְיֵשׁ שְׂרָצָה לוֹ דְּמִיָּרֵי כְּשִׁלָּא נְצַרְפוּ בְּכַבְשָׁן וְהָא לִיתָא דְהוּ"ל לְרַמְבַּ"ם וְנ"ל לְפָרוּשֵׁי דְבַהֲכִי מִיָּרֵי וְרָצוּ לְתַרְזַן דְּלָא חָשׁ לְפָרֵשׁ מְשׁוּם דְּמֵן הַסְתָּם הִכִּי רִגְלִין לְחַבְרָם עַד שְׁמַתְחִילִים לְאִפּוֹת קֶצֶת וּפּוֹתְחִין אוֹתָם וְכִמוֹ שְׁחַלְקוּ הַתּוֹ' לְזַרְכָּם גַּם זֶה לִיתָא דְהָא פָּתַב רַמְבַּ"ם וְנ"ל בְּפָרְקַ ב' דְּעֵדוּיוֹת בַּפ"י מְשַׁנַּת אֶלְפָסִין וְנ"ל אֶלְפָסִין כּו' עוֹשִׂין אוֹתָם מְזוּנָגוֹת וְכְשִׁנְשָׁלָם בְּשׁוּלָם חוֹלְקִין אוֹתָם בְּאִמְצָע וְעוֹשִׂין שְׁנֵי מַחְבָּתוֹת כְּמוֹ שְׁעוֹשִׂין בְּכוֹסוֹת הַזְּכוּכִיּוֹת כּו' אָמַר ר"א בְּרַבִּי צְדוּקָא אִין מְטַמְּאוֹת כּו' דַּמ"מ נְצַטְרָף שְׁיִהְיֶה פְּלִי שְׁנַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ וְזֶה לֹא נַגְמָרָה מְלֹאכְתּוֹ הוּאִיל וְנִשְׂאָר בּוֹ שׁוּם דְּבָר לְעֲשׂוֹת אַחַר הַבִּישׁוּל וְהוּא לְחַלְקָא אוֹתָן עַכ"ל, הָרִי לְהַדְיָא שְׁפָחִיתָא זֹו הִיא אַחַר שְׁנַצְטְרָפוּ לְגַמְרֵי וּפְשׁוּט וְנִרְאָה דְהִכִּי פִירוּשָׁה דְּתַלְמוּדָא דְקָא־מֵר ר"מ הִיא הִכִּי קָא־מֵר דְּכִי הִכִּי דְאִשְׁפָּחֵן דַּר"מ דְּקַחְשִׁיב גְּמַר מְלֹאכָה שְׁל פְּלִי פִי חִקִּיקְתּוֹ וְתַכּוּנָתוֹ הִיא הַעִיקָר וְלֹא קַחְשִׁיב צִירוּפוֹ אִם כֵּן הִכָּא נְמִי פְּחִימַת נֵר הִיא הַעִיקָר וְהַגַּם שְׁכָבֵר נְצַטְרָף לִית לֹן בֵּיהּ וְלֹא אֲזַלִּין אֶלָּא בְּתַר הַפְּחִימָה וּמִקְשָׁה אֲבִי דְלָמָּא לֹא אָמַר ר"מ דְאֲזַלִּין בְּתַר פְּחִימַת הַנֵּר אֶלָּא דּוֹקָא בְּהִכָּא דְחֲזִי בְּלֹא צִירוּף אֲבָל נֵר כֵּינֵן דְּבִלָּא צִירוּף לֹא חֲזִי מִיָּדֵי א"כ עַקֵּר הַשְּׁנוּיָתוֹ מְנָא הוּא צִירוּף וְלֹא פְּתִיחָה וּמְשַׁנֵּי דְהִכָּא נְמִי חֲזִי לְקַבּוּלֵי פְּשִׁיטִי וְלֹא־יכָּא דְאָמְרֵי נְמִי הִכִּי קָא־מֵר ר"א בַּר צְדוּקָא הִיא פִּי דְסוּבֵר דְאָפִי צָרְפוּ

ונגמרה כל מלאכתו כיון דחסר לו הפחיתה להפריד מחיבת מחבירתה טהור הרי דהפחיתה משניא ליה פלי והינו ממש פחיתת הגר דקתני מתני שהיא עושה פלי ודחי אבני דלמא אימור דאמר ראב"ן דפחיתה עושה פלי ולא חשיב גמר מלאכה הצירוף שקדם לה אם לא פחת דוקא באלפסין ערניות משום דחקיקתם חזיא אפ"י בלא צירוף משום דחזו לקבולי בהו מידי ולקחי אזיל בתר הפחיתה אבל גר כיון דקבולינהו לא חזי מידי בלא היסק דילמא דיודה ראב"ן דאזיל בתר צירוף בכבשן שהיא העיקר דמשוי ליה מנא ומשני דחזי לקבולי פשיטי אלא דפיש גבן ליתובי דעתא בדברי הרמב"ם דמהש"ס מוכח דלרבי יהושע בר פלוגתיה דר"מ ולת"ק בר פלוגתיה דראב"ן מותר לפחות הגר וקשה להרמב"ם שכת' אין פוחתין אותו לשנים מפני שהוא כמתקן פלי ע"כ.

הרי דפסק כמתני דאין פוחתין כו' ובפ' ח' מהלכות ממ"ו כתב וז"ל וכן פלי חרס כו' פגון אלפסין אירניות אם הסיטן הגב טמאין אעפ"י שהו טהורין באהל דמת ע"כ דלא כר"א בר רבי צדוק וכיון דכן יתחייב להתיר בפחיתת גר ביום טוב דלא אסרי אלא או לר"מ או לראב"ן וכיון דפסק דלא פתרוניהו היכי פסק איסור דאין פוחתין ונראה דלאו קושיא היא דמאי דקאמר הש"ס מאן תנא לאו אעיקר האיסור קאי אלא אמאי דקתני מתניתין מפני שהיא עושה פלי דמשמע דבהכי משוי ליה מנא ואהא קאמר מאן תנא כו' ודקדק לומר בכה"ג מאן תנא כו' משניא ליה מנא ולא אמר מאן תנא סתם או מתני מני אלא ודאי דלא בעי אלא אהא דקתני שהיא עושה פלי אבל ודאי דלכ"ע הוי תיקון דהא אנו קא חזינו דבזה נתקן ולא פליגי בהכי ובזה ידויק על נכון מאי דכתב רמב"ם דטעם איסור פחיתת פלי מפני שהיא כמתקן פלי ע"כ שינה טעמו מטעמא דקתני מתני מפני שהיא עושה פלי דמשמע לאו כמתקן פלי אלא שעושה פלי.

ולמאי דכתבנא א"ש דבעיקר הדין דאין פוחתין לכ"ע אסיר מטעם דהוי דומה למתקן אלא דתנא דיהיב ביה טעמא דהוי עושה פלי הוא דמוקי ליה הש"ס ר"מ או ראב"ן ורמב"ם ז"ל לא פסק כנותייהו ולזה לא כתב טעם המשנה אלא טעם דהוי כמתקן פלי: שם ע"ב גמ' תני רב חייא בר יוסף כו' ואם אי אפשר גורפו כו' ע"כ.

ענין מ"ש למעלה דף כ"ח ד"ה אמר שמואל שפוד שגורץ והויכוח שעם בעל כסף משנה בזה: שם גמרא אבנים של בית הפסא כו' מדורתא כו' ענין מ"ש למעלה בד"ה משנה בית שהיא מלא פירות: דף ל"ג אין סומכין בבקעת וכן הדלת כו' ע"כ.

דוקא בעצים לפי שהם מוקצים כאבנים אמרו בהם דהגם דאית בהו דין מוקצה לענין הסק' עוין באיסורייהו לענין שאר דברים משא"כ דבר דתורת פלי עליו מטלטלין אותו לכל מאי דבעי בין לתשמיש הקבוע לו בין לכל דבר זולת ר' נחמיה הוא דסבר אין פלי נישל אלא כו' ולית הלכתא כנותייהו ודין זה דבקעת הוי ענף מעקר הדין דביום טוב קי"ל כו' יהודה לאסור מוקצה נרש"י מתיר ולית הלכתא כנותייהו בי"ט וכאוקמתא דרב נחמן.

וא"ת אמאי לא מיייתי רב נחמן ראיה ממשנתנו זו דאין סומכין הקדירה בבקעת וכן הדלת דסתם לן תנא בי"ט כו'. יש לומר דמהכא איפא למידחי דלא סתם לן תנא כו' ומאי דאסר בבקעת לסמוך הקדירה משום דלא ניתנו עצים אלא להסקה אבל מלתא דחזיא למלתא דידיה פקורה שנשברה דמאתמול נמי להסקה חזיא אי הנה בעי להסיקה הנה מצי אימא דלא סתם לן כו' כו' ביה לזה אצטריף לאתויי מההיא דולא מן הקורה שנשברה ביום טוב דהגם דמקמי שברה הויא חזיא להסקה והשתא שנשברה חזיא נמי אעפ"כ אסר.

נדע דהר קורה ש'נשברה דקתני במתני' איירי בקורה דלאו מוקצה פקורות דקתני רישא אין מבקעין כו' ופשוט: שם גמרא אין מנהיגין את הבהמה במקל. פ' אפילו מקל שתור' פלי עליו דאם לא פו תיפוק ליה דאיסור מוקצה הוא וטעמא דאיסור פדמסיק דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא אלא דקצת קשה אמאי תנא ליה מתני בהדי הקפת חבית וסמיכת קדירה בבקעת דמינה ס"ד תלמודא למימר דר"א פאבוה ס"ל וליכא למימר דמאי דדחי תלמודא דבהא אפי' ר"ש כו' דיתנינא הוא וילעולם משום מוקצה הוא ונהגם דכבר השמיענו תנא אין סומכין בבקעת כו' אצטריף דלא תימא דעצים להכי קיימי נמי לנהוג בהם בהמה מה דלא קיימי הכי לסמיכת קדירה ודלת קמ"ל וכפי זה נפק לן דינא דשרי לנהוג בהמה ב"ט במקל דתורת פלי עליו הא ליתא דא"כ אמאי קתני במתני' במקל הכי הו"ל למתני אין סומכין את הקדירה בבקעת וכו' ודלת וכו' אין מנהיגין בהמה אי נמי חש לפרושי הו"ל בבקעת ולמה שינה את לשונו אלא דמאי דקאמר תלמודא משום דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא לאו דחוי הוא אלא שינויא עיקר וטעמא דתני ליה הכא הגם דטעמא בפני עצמו משום דאין לו בן זוג קבעו הכא ובפני עצמו קאי: שם גמרא חזרא ר"נ אסר ור"ש שרי עד הלכתא כו' דרש רבא אשה לא תפנס לדיר העצים כו' ע"כ.

הרי"ף ו"ל בהר דחזרא פ' ו"ל פ' עצים ממיני קוצים ונקראים חזרא רב נחמן אסר ליטול מהם עץ להכניסו בפשר כעין שפוד לצלות בו כו' הלכתא יבישתא שרי רטיבא אסיר עכ"ל והר דדרש רבא לא פ' כלום אלא הביא לשון הש"ס לבד ופ' הר"ן ו"ל אור לעשות אור לתנור פורנון בלעז כו' אלא אם פו נעשה פלי מבע"י עכ"ל וכו' הם דברי רש"י.

והרמב"ם בפ"ב מהל' י"ט הלכה י"ב פתב ו"ל אין מבקעין מן הקורות כו' וכו' פלים ש'נשברו ביום טוב אין מסיקין כו' קוז רטוב הרי הוא מוקצה מפני שאינו ראוי להסקה לפיכך אסור לו לעשות פמו שפוד לצלות בו בשר ע"כ היינו דינא דחזרא דפלוגתא דרב נחמן ור"ש וכהלכתא דקאמר בש"ס אלא דבפ"ד הלכה.

י"א פתב ו"ל לא תפנס אשה בין העצים ליטול מהם אוד לצלות בו ע"כ: משמע דהינו דינא דדרש רבא לא תפנס אשה כו' ליטול כו' ומפרשה באוד לצלות בו וקשה הרי כבר פסק הוא עצמו דיבשתא שרי ואי איירי רמב"ם הכא ברטיבתא.

קשה תרתי חדא דסתם קאמר ועוד הרי כבר השמיענו איסור דרטיבא בפ"ב והרב המגיד פ' דאוד ר"ל לדעת רבינו לח ורטוב נתפנון לתרץ קושיתינו ראשונ' דסתם קאמר אבל קושית שנייה לא זזה ממקומה.

ואני אומר דדעת רבינו בפ' דברי רבה היא עזה"ד דהגם דחזרא יבישתא שרי רטיבתא לבד הוא דאסיר ה"מ חזרא כמו שפ' הרי"ף ו"ל שהוא מיני קוצים שנקראים חזרא דהני קיימי להסקה וקיימי נמי לצלות עליהו ונהגם דעקרו להסקה קיימי והראיה דלא שרינו אלא ביבישתא עכ"ז להכי נמי קיימי אלא כל דרטיבא לא יחייב איניש דעתיה עליהו משום דחזו לצלות בהו וביבישתא דחזו להסקה האי נמי דלצלות לא מפלגא מהסקה וכדקאמר הש"ס משא"כ דיר העצים דלא חזרא נינהו לא קיימי אלא להסקה דוקא ולא להכי לזה אמר רבא לא תפנס אשה לדיר העצים לבקש אם יתנה בהם אינה עץ דחזי להכי ולזה רמב"ם ו"ל נמי תפס האי לישנא ולא אמר אסור לצלות על האוד אם לא הכינו מעי"ט דכל דיר העצים להסקה קאי ומפלג הוא בדעתו למעבד מנייהו שפוד והו"ל פסמיכת קדירה ובקעת לא ש'נא יבש לא ש'נא רטוב אסור: שם גמרא למימרא דרבא כר"י סבירא ליה וקא אמ' ליה רבא כו'.

פ'י רש"י וז"ל אם יניחנו לצורך מחר והיום לא היה צריך להם. והתו' הקשו וכי בשביל שאיני אוכל מהם היום יהיו מוקצים כו' יעש"ד והעלו דמירי שהסריחו.

מוכח מזה דהגם דקי"ל ביום טוב כר"י מותר לטלטל בגי מעים לבהמה משום דמסרחי. וקשה אמאי השמיט הרמב"ם האי דינא דהא סתמא דתלמודא הנה ס"ד דלר"י אסיר אלא דמפח הד' עובדא דרבא ממה שדנש רבא הקא דמוכח כר"י ס"ל מזה הנכרח לומר דשאני כו' א"כ הו"ל לרמב"ם להשמיענו דין זה גם הרי"ף השמיטו בשני מקומות בשבת ובי"ט.

ונראה לומר דהרי"ף והרמב"ם מפרשי מאי דקאמר הש"ס פינו דמסרחי כו' בפ'י רש"י דפ'י דאי מצנע להו לאחר י"ט מסרחי והיום לא חזו ליה כו' ומה שהקשו התוס' לדבריו הקא במכילתין מההיא דשרינו לטלטל בשר חי משום דחזי לאומצא כו' לאו קושיא היא דבשר לאומצא חזי טפי מבגי מעים בי"ט והגם דאית ליה הרבה לאכול כו' דאיכא איניש דאכל ליה לאו מוקצה הוא.

ולדרבם ז"ל קשה הו"ל לש"ס לשנויי הב"ע שנסחט מעי"ט אלא ודאי דבכל גוונא קאמר וכדברי רש"י נכד הבינו הרי"ף והרמב"ם. והקשה להם מההיא דאמרי' בפ'ק במה מדליקין דף כ"ט וז"ל מסיקין בתמרים אכלו אין מסיקין בגרעיניהן דברי ר"י כו' ע"כ.

וקשה השתא בגי מעים דבר אנונא דמסרחי אנו אומרים מן הסתם דעתיה עילוייהו גרעיני תמרה דודאי להסקה קיימי כ"ש דאמרי' דדעתיה עילוייהו והתוס' גם כן תמהו בזה ונדחקו לתרץ לשיטתם דהעלו דבגושטא מעי"ט מירי ושאני בגי מעים דלא צריכי לאנונא משא"כ גרעיני תמרה דצריכי לאוכל וחשיבי פאנכל עצמו עד שיאכל התמרים לכד חשיב להו נולד ולא מהני דעתיה עילוייהו עכ"ל ובאפילו לדבריהם ז"ל ק"ל דבכל ערי פראנקיא וכן ראיתי פל הסותרים הבאים משם נוהגים להניח האנונא שחוט פמות שהוא שלם בלא הסרת בגי מעיו עד למחר ופותרין אותו ומוציאין מעיו ואז אוכלין אותו ואומרים שע"י כך מעלי טפי א"כ הא הוי ג"כ צורך האנונא ותדע שפן הוא דהך בר אנונא דרבא דכד הניחוהו ולא פתחוהו מעי"ט לדבריהם ז"ל שמעי"ט נשחט ומה גם לגירסת רמב"ם שגורס בדברי ר' יהודה שקדים שכתב בפ"ב מהל' י"ט וז"ל פיוצא בו אגוזים ושקדים וכו' אם אכלו בי"ט אין מסיקין בקליפיהן ע"כ.

הרי דבשקדים אין צורך גם כן בקלופיהן ודמאי לבר אנונא ועכ"פ לדברי רש"י דבגושטא בי"ט נמי מירי קשה מאי שנא מקליפי אגוזים ושקדים והראיה שהשקדים אין צורך לקליפיהן שהרי כך נמכרין בלא קליפה ואעפ"י כן אסיר להסיק בקליפיהן ואמטו להם מוכרחים לומר דמשני הש"ס שאני הקא פינו דמסרח דעתיה עילוייהו לדע' רבא קאמר דהגם דסבר כר"י כדמשמע מההיא דלא תפנס אשה וכו' עכ"ז בהא לא סבר כר' יהודה מטעמא דמסרח כו' וה"ה בהסקת גרעיני תמרה וקליפי אגוזים ושקדים ואין הכרח לומר דהאמורא סבור או כר"י בכנולה מלתא או כר"ש בכנולה מלתא.

ותדע דכמה אמוראי סברי כר"י בחזא וכו' ש בחזא וכההיא דרב אחא ורבינא דפסקו הלכה כר"ש חוץ ממוקצה מתמת איסור דסברי כר"י והרבה פיוצא בזה. ומהשתא לרי"ף ורמב"ם דפסקו כר"י בי"ט דאין מסיקין בקליפי אגוזים מניח נשמע דאסור למשדי מעים לחתול אם נשחטה בי"ט ולהכי השמיטו מהלכות הא דבגי מעים ואם נשחטה מעי"ט חזינן אם הניחו בגי מעים בה לתיקון דבר אנונא ג"כ הו"ל כגרעיני תמרה שאכלו ביום טוב ואם לאו מחלקינן כדעת התו': שם ע"ב גמ' אוכלי בהם אין בהם משום תיקון כלי וכו' ע"ס הסוגיא.

קשה לפי רש"י דרב יהודה איהו משני ליה הא בקשין אמאי לא פריה הש"ס מההיא דמפשא אלנותא כדפריה בסמוך. ולזה י"ל דהש"ס דידע הו דאלנותא ידע להנהו תרתי מתניתא דתני תדא ותני תדא דרמי אהדדי ולהכי לא קא פריה דמצי למימר איהו דאמר פהאי תנא ולזה הקדים לעמוד על פירושא דמתניתא ובתר הכי לפריה ולמאי דמסיק הא ר"א הא רבנן אתי ר' יהודה פרבנן אלא דקשה פנין דלרב יהודה אפי' בקשין שרי לקטום להריח מאי משני בקשין סוף סוף קשה לדידה דשרי גם בקשין וכבר העירו התו' בזה ויש לישב לדעת רש"י דהכי קאמר דאי מוקמי לברית' ברפין הגם דמוקמינן לה כר' אליעזר ורב יהודה דאמר פרבנן עכ"ז נתחייב לומר דלא פליגי רבנן עליה דר"א אלא ברפין אבל בקשין מודים דלית לן לאפוישי פלוגתי וא"כ רב יהודה לא אתי אפי' פרבנן להכי אוקמיה בקשים דבקשים הוא דחייב חטאת ר"א לחצוץ ואסור להריח ורבנן פליגי עליה כדמוכח בבביתא דאפי' לחצוץ שיניו פטור אבל אסור ולהריח שרי אפי' לכתחילה להכי טרח לאוקומה בקשין ורב פהנא לכשנאמר לא ידע להו דשרי ר' יהודה לקטום אפי' קשים להריח ואי הו ידע הנה פריה ורב יהודה נמי הנה מתרץ ליה הא מני ר"א ונאנא דאמרי פרבנן והרמב"ם בפ"א דשבת פתב ונ"ל הנוטל קיסם של עץ מלפניו וקטמו לחצוץ בו שיניו או לפתוח בו את הדלת חייב כל דבר שהוא ראוי למאכל בהמה פגון תבן ועשבים כו' מותר לקטום אותם בשבת מפני שאין בהם תיקון פלים ומותר לקטום עצי בשמים להריח בהם אע"פ שהם קשים ויבשמים ומפושם מהם כל מה שירצה בין עץ גדול בין עץ קטן עכ"ל קשה תדא אמאי פסק בקטימת קיסם יבש לחצוץ בו שיניו כר' אליעזר ולא פתחמים דאמרו אינו אלא משום שבות.

תו למאי דפסק כר"א יתחייב לאסור קטימת יבש להריח כדמוכח בש"ס להדיא ואמאי פסק דשרי לפשוח כל מה שירצה ונראה לישב דעת רמב"ם עזה"ד דהוקשה ליה בהו בריתא דתני נחמיה אומרים אהד זה ואהד זה אינם אלא משום שבות דאי בקשים איירי הכי מצו רבנן לפלוגי ולמימר במתקן עץ למפתח דאינו אסור אלא משום שבות אלא ודאי דלא איירי רבנן אלא ברפין ובהכי פליגי אדר"א אבל בקשין מודים כ"ע בלחצוץ שיניו ולפתוח הדלת דחייב: ושוב ראיתי להרא"ש ז"ל שהביא תוספתא דמוכח מינה דברפין מחייב ר' אליעזר ומינה נשמע דחכמים דפליגי ברפין פליגי ונתבררה דעת רבינו ומהשתא פנין דרבנן לא פליגי אלא ברפין אכל בקשין מחייבין ושון רבנן ור"א ואפ"ה קאמ' רב יהודה דשרי לפשוח אלנותא להריח שמע מינה דסובר רב יהודה דדוקא ר"א הוא דגזר בלהריח ולא רבנן ולזה הגם דפסק רמב"ם בלקטום עץ יבש לחצוץ בו שיניו חייב אעפ"י כן פסק להריח מותר אפילו יבש וישווא דסוגיניא לדעת רמב"ם הכין הוא דגורס בגמר' פגירסת התוס' דגרסי ולא כפי' התוס' דלדידהו רבנן בקשין אמרו אינו אלא משום שבות ולרמב"ם לא אמור רבנן דאינו אלא משום שבות אלא ברפין כדכתובנא והכי פירושא דרב פהנא דקא פריה הכי קא פריה למאי דאמר רבי יהודה אוקלי בהמה כו' גם מאי דשרי למפושח אלנותא קא פריה מדתניא כו' עזה"ד לעולם דידעי רב יהודה ורב פהנא מפלוגתא דר"א ורבנן ופריה מהו בריתא בין אי מוקמינן לה כר"א בין אי מוקמת לה פרבנן דאי מוקמת לה כר"א וכולה מתני' ברפין כדאסיר לדעת רמב"ם דברפין מחייב ר"א בלחצוץ סוף סוף מינה נשמע לרבנן דמי איכא מידי דלר"א חייב חטאת ולרבנן מותר לכתחילה וכדפריה התם בשבת דכנתה וא"כ אמאי קא שרי רב יהודה אפילו לחצוץ באוקלי בהמה דקאמר אין בהם משום וכו' וכפ"ז עיקר קושית רב פהנא היא מסיפא אבל מרישא לא קשה מידי ואי בעית לאוקומה פרבנן וכדפריה דאמר בתר הכי ר' פהנא דחסורי מחסרה נהי דלא קשה אהו לאוקלי בהמה דלא אדכר איסורא במתני' אלא בקשין עכ"ז קשה לההיא דפשת אלנותא זו היא דעת רב פהנא בשלימות ואמר ליה

רב יהודה השתא פטור כו' קא קשׂיא לי חייב חטאת מיבעיא פירוש למה הוצרכת להקשות מסיפא דחייב חטאת ולא הספיק לה רישא דאסור בזה גילה דעתו דסיפא ורישא ברפין ואפילו מרישא לבד קשׂיא ליה והפונה בזה דפשיטא דהאי מתני' דלא פנותיה וממילא ידע רב פהנא דעתיה וממה ששעלה על דעתיה דנתחכם רב פהנא להקשות מסיפא מטעמא דמי איפא מידי בזה נמי גילה דעתו דמאי דאמר אין בהם משום תיקון פלי הכי קאמר מעיקר דבר תורה אין בהם ואפילו לחצון אבל אה"נ דרבנן אסרו בהם עשות פלי פגון לחצון אבל להריח או לקטום לתת לפני בהמתו קוטם פדרה שמתה לפניה הנבילה אבל לחצון אסור מדבריהם וכדקתני בברייתא אין זה כו' אינו אלא משום שבות ואוקמינן לה ברפין לחצון ולפתוח הדלת והדר פריה ליה דילמא רבנן וברייתא דקתני אם קטם חייב בקשין ורבנן מודים בקשין וכפי זה קשׂיא אפשח אלותא דהא מתני' רבנן ואסר קוטם להריח ורב יהודה לא חש להשיב משום דסובר ברייתא כפשיטה דרישא וסיפא ברפין ולא לפרשה בחסורי מיחסרא ומאי דקאמר בש"ס דר' אליעזר דמחייב התם חטאת הכא פטור פירוש קא מהדר הש"ס לישב ההיא דקתני לא קטמנו ומשמע בין בקשים בין ברפים וקאמר דלר"א דחייב הכא אפי' ברפין אתיא ההיא דשריא להריח לכתחילה וא"ת סוף סוף נשמע לרבנן בקשין מדר"א ברפין כי הכי דר"א ברפין דמחייב לחצון אוסר לכתחילה בלהריח לרבנן נמי דמחייב בקשין לחצון יאסרו לכתחילה להריח וקשׂיא לרב יהודה י"ל דסובר רב יהודה דלא גזרינן להריח משום לחצון אלא פד מחייבנן לחצון ברפים טעו אינשי לדמות לומר כי הכי דלהריח שרי גם לחצון במידי דאוכלי בהמה דלא מישתמע להו לאינשי דאית בה חיוב ודעת רבנן תוכיח להכי גזר ר"א לסברתו דאיפא חיוב חטאת ברפין אבל לסברת רבנן דליפא איסורא דאורייתא אלא בקשין לא טעו אינשי מלהריח לתמן מנא דתיקון מנא ידיע לרבים דאסור ד"ת ולא טעו מלהריח אפילו הם קשים.

ומהשתא עלו פסקי רמב"ם על נכון אלא דצריה לומר בהכרח דמאי דכתב מותר לקטום דבר שראוי למאכל בהמה לאו לחצון בו שיניו ולפתוח בו הדלת דבזה ליפא מאן דפליג דאסיר ואפילו רבנן קתני להדיא דאיפא משום שבות אפילו ברפין כדאסיק' ורב יהודה נמי לא שרי להדיא לחצון כו' אלא אמר אין בהם משום תיקון מנא פי' דבר תורה אבל מדרבנן איפא דאלת"ה ר' יהודה פמאן אלא ודאי דלחצון ולפתוח הדלת לא שרי ולהכי לא אמר ר' יהודה להדיא אוכלי בהמה מותר לקוטמן לפתוח בהם ולחצון כו' דאז נשמע דשרי להדיא אלא ודאי דכונת רמב"ם היא אם הוצרה לקוטמן פגון להאכילן לבהמתו או לישב עליהם או שהיה בידו קיסם לחצון ורצה לחלק ממנו חלק א' לתת לתבירו לחצון בו שיניו וכיוצא בזה שרי דהא לא אסרינן לקטום לחצון אלא כשמתקנו שיהיה ראוי לכה על ידי קטימה אבל בלא זה יכול לחלק קיסם אחד לג' או ארבעה בני אדם שכל א' יחצון בחלק אחד לית לן בה אי נמי יחצון בצד שלא נקטם היום או לשאר צרכיו ולזה דקדק לומר כמו שכתב ברישא וקטמו לחצון וכו' אולפתוח כו' דבכה"ג הגם דליפא בהו משום תיקון מנא עם פל זה לכתחילה אסיר דכל שלא כתב רבינו להדיא היתר לחצון ולפתוח לו יהיה דאין בו משום תיקון מנא ה"מ שלא לחייבו חטאת אבל לכתחילה מנא לן דשרי וסמך רבינו דאסרינן מדקאמר בקיסם של עצ לחצון חייב מינה לקיסם רב (רב) מחתינו דרגא לאסור מיהא לכתחילה ונשען על דיוק זה ממה שלא התיר להדיא במאכל בהמה שהוא קיסם רב לחצון וכפי זה נקטינן דדעת רבינו דכל שהוא קשה דלא חזי לבהמה לחצון בו שיניו ולפתוח בו הדלת חייב ואם קטמו שלא לזה פטור אבל אסור לקוטמו פל עיקר ודין זה לא הוצרה רמב"ם ז"ל לאומר דמשתמעא מלתא מעצמה דאסיר וברפין פל מין קטימא דלאו לחצון ולפתוח שרי

לכתחילה אבל לחצוץ ולפתוח פטור אבל אסור והשמיט רבי פמו שהשמיט פטור אבל אסור דקטימת קיסם יבש דאינו לחצוץ ולפתוח וכן מאי דכתב רבינו בסוף דבריו ומותר לקטום וכו' להריס כו' פ"י דוקא להריס אבל אסור לקוטמו פל שלא לצורך להריס או לתת מהם חלק לאחרים פהו דרב יהודה דפישח אלנותא כו' ולא הוצרך רמב"ם לכתוב גם זה משום דמוכן הוא.

ומה שראיתי להרב כה"ג בשיריו שהצריך שמקום שפישחו שם ונעלה ריח ע"י פשיחה אין דבריו נראין פל עיקר מחילה מכבודו דהא בעצי הדס אין ריח פל עיקר בעץ עצמו ורש"י פ"י הו דרב יהודה בעצי הדס ומה שדקדק ממה דקאמר הנה מפשח וניהיב לון אלנותא ולא אמר מפשח אלנותא וניהיב לון דיוק זה איני כ"כ לסמוך עליו הלכה ואי בעי' לדיוקי הכי מדניקנא ליה דנתפנון לומר דלא הנה מפשח אלנותא ומנח קמיה ובתר הכי יתיב לון אלא הנה מפשח וניהיב לון אלנותא ובתר הכי מפשח אלנותא אחרניא וניהיב לון ולהכי אמר מפשח וניהיב דכל אלנותא דמפשח הנה קדים וניהיב ובתר הכי פשח אחרניא וניהיב ואי הנה אמר מפשח אלנותא וניהיב ויהיב אומרים שהיה מפשח אלנותי טובא וניהיב מאן דניהיב מינייהו ונה אסור פל שאינו לצורך אחרים להריס או לו או לאחרים וגם דיוק זה אינו מוכרח ומה שגארא מדברי הכנה"ג שגארא בעיניו זרות להתיר למפשח עץ שאין בגופו ריח מחילה מכבודו פינון דאפי' עץ בעלמא דלאו להריס פל שאין בפשיחתו עשות מנא שרי דבר תורה ורבנו הם דאסרו וכי אסרו רבנו עץ דלאו להריס אבל עץ דלהריס בו קא מפשח ליה דינו כשבירת האוכלין אלא דבעי' שיעשה הדבר להריחו אבל לחצוץ בו שיניו ולפתוח בו את הדלת חייב טטאת וכן שלא לצורך להריס בו הגם שאינו מתקן מנא אסור מדבריהם ועקר ודלא פסקרת הכנה"ג: שם גמרא אמר רב אשי פי תניא הוהיה במוסתקי ע"כ.

מפשטא דתלמודא משמע דהאי אוקמתא היא דלא לסבר' ר"א דאי לא תימא הכי הול"ל אמר לך ר"א הוהיה במוסתקי. ותו אי תימא דלרבנו לאו במוסתקי לימא לית ליה לר"א דהא עכ"פ לית ליה בבריאה ואמאי קא מהדר בתר מוסתקי לו יתיה דסובר ר"א במוסתקי שרי מאי נפקא לן לענין מתני' דהא סוף סוף למאי דמוקמי' לה בבריאה אליבא דרבנו ר"א פליג ומאי נפקא לן אי אמרי' דלא כר"א אלא ודאי דתלמודא משני קושטא דמלתא דלכ"ע במוסתקי היא ולזה אמר רב אשי פי תניא הוהיה כו' בפשיטות לכ"ע וכן כתבו התוס' בפ' חבית דף קמ"ו ד"ה שובר אדם יעש"ד גם בפ' מערבין יעש"ד אלא דהרמב"ם כתב בפכ"ג מהלכ' שבת וז"ל ומביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסיף לפני האורחים שאין פונתו אלא להראות נדיבתו לפני האורחין ע"כ.

הרי דלא חלק דדוקא במוסתקי ואדרבה לפום טעמא דקא יתיב מוכח דבבריאה איירי דאי במוסתקי לא הנה בעי למיהב טעמא דניהיב דתפוק לי דלא עביד מידי וכמו שכתבו התו' ורש"י וגם הרי"ף וז"ל השמיט האי אוקמתא דרב אשי.

ואולי דסובר דתלמודא דקאמר ולית ליה לר"א כו' פננת הש"ס היא דפסיקא ליה מלתא מאיזה ברייתא דר"א נמי אית ליה דשוברין את החבית ואהו מתני' משני רב אשי דמיירי במוסתקי אבל מתני' דברכות אפי' בבריאה ואית לן לאלומי האי פירושא מתרי טעמי חדא מדקא אמר רב אשי פי תניא הוהיה כו' דהכי הול"ל במוסתקי תנו או מתני' במוסתקי ומדקאמר פי תניא מוכח דאמתניא קא משני ולא אמתניתין: ותו אי תימא דאפי' לרבנו לא שרו לשבור החבית אלא במוסתקי אמאי קא פריה מינה לעיל למאי דקא אסרינו קטימת עצי בשמים יבלישים להריס בהם ונהי מתניתין במוסתקי מתוקמא אליבא דכ"ע אלא ודאי דפסיקא ליה מלתא לתלמודא דמתני'.

דְּשׁוּבֵר אָדָם אֶת הַחֲבִית אֵינִירי בְּכָל גְּוֹנָא וּמִהֲשָׁתָא אוֹקְמָתָא דְרַב אֲשֵׁי לָא הָוִי אֱלָא הַבְּרִייתָא וּבְזָה נְמִי אֲתִי שְׁפִיר דְקָאָמַר הַש"ס וְלִית לֵיה לר"א כו' מֵאִי קִמְתָּמָה וְדַאי לִית לֵיה כִּי הִכִי דְמַחְמִיר בְּקִטְיַת הַקֶּשׁ וְהֵינּוּ פְּלוּגְתָא דְרַבְּנָן ור"א.

וּלְמֵאִי דְכִתְיָבְנָא אֲתִי שְׁפִיר דְהָוִי יְדַעִי אֲמוּרָאִי בְּרִייתָא דְשָׁרִי ר"א לְהֵדְיָא וְלֹא הֵנְצֵרָהּ לְאַתְוִינָהּ מִשׁוּם דְמִקְשָׁה וּמְתַרְץ הָוִי יְדַעִי לֵיה וְתַכְרַף דְאָמַר הַש"ס וְלִית לֵיה קִדָּם רַב אֲשֵׁי וּשְׁנֵי לֵיה כִּי תַנְיָא הֵהִיא כו' מְקַמִּי דְלִיגְמֹר מְלִתְיָה דְכֹן דְרָף הַש"ס וּבְזָה מְצָאנוּ טַעַם לְשְׁנֵי הַמְּאֹרוֹת הַגְּדוֹלִים הָרִי"ף וְרַמְב"ם ז"ל לָהֶם יִכְרְעוּ כָּל מְבִינֵי סֵפֶר תּוֹרַת ה' מְקוֹר מִיָּם חַיִּים: שָׁם גְּמָרָא וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לֹא יִטוּל אֱלָא מְאָבוּס שֶׁל בְּהֵמָה ע"כ.

דִּין זֶה לֹא פָתְבוּ רַמְב"ם ז"ל מִשׁוּם דְסַמָּךְ אֲמַאי דְכָתַב בַּפ"ד מֵהַלְכוֹת י"ט וְז"ל אֵין סוּמְכִין כו' אֶת הַקְּדִירָה כו' שְׁלֹא נִתְּנָו עֲצִים אֱלָא לְהַסְקָה ע"כ מְשַׁתְּמַעְא מְלִתָּא דְכָל שְׁלֹא לְהַסְקָה לֹא שָׁרִי לֹא לְחֻצוֹן וְלֹא כו': שָׁם גְּמָרָא וּבְלִבְד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה צְבוּרִין וְכו' ע"כ.

מוֹכַח מֵהַכָּא דְלִת"ק דְהַלְכֵי פְּנִיתָהּ אֲסוּר לַעֲשׂוֹ צְבוּרִין וְתוּ מְדַמְיִיתִי הַש"ס לְהֵאִי מִתְּנִיתָא מְשַׁמַּע דְאַתָּא לְחֻדוֹתֵי דִינָא דְאֲסוּר לַעֲשׂוֹת צְבוּרִין אֱלָא דְהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל הַשְּׁמִיטוּ דִּין זֶה וְז"ל רַמְב"ם בַּפ"ב מֵה' י"ט אֲבָל מְגַבֵּב הוּא בְּשַׁדָּה מְלַפְנֵיו וּמְדַלִּיק שָׁם עַכ"ל.

וְנִרְאֶה לֹדְמֵר דְסוּבְרִים פִּינּוּן דְמִתְּנִי לֹא קִתְּנֵי אֲסוּר צְבוּרִין מוֹכַח דְסַתָּם לֹן כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן דְמִתִּיר בְּבְרִי"י וּמֵאִי דְמִיִּיתִי תַלְמוּדָא הַבְּרִיתָא קָא מְשַׁמַּע לֹן דְאִיכָא פְּלוּגְתָא דְתַנְיָא בְּעִשְׂתִּית צְבוּרִין וְאִיכָא מֵאֵן דְשָׁרִי וְאִיכָא מֵאֵן דְאָסֵר וּמְשַׁתְּמַעְא מְלִתָּא מְמִילָא דְתַנְיָא דְמִתְּנִי דְלֹא קִתְּנֵי וּבְלִבְד שְׁלֹא יַעֲשֶׂה צְבוּרִין כו' ר"ש ס"ל וְתוּ גַם בְּלֹא טַעְמָא דְסַתָּם לֹן דְמִתְּנִי כו' ר"ש הָא קִי"ל הַלֵּכ' כו' ר"ש מִשׁוּם דְר"א שְׁמוּתֵי הֵיזָה שָׁם גְּמָרָא בְּרַעֲפִים חֲדָשִׁים כו'.

כָּתַב הַרְמַב"ם בַּפ"ג מֵה' י"ט וְז"ל אֵין מְלַבִּין אֶת הָאֲבָנִים לְצִלוֹת אוּ לְאַפּוֹת עֲלֵיהֶן מְפָנִי שְׁמַחְסָמֵן כו' ע"כ. פִּי אֲבָנִים דְכָתַב רַמְב"ם הֵם לְבִינִים דְאֲבָנִים לֹא שְׁיִיף בְּהוּ חִיסוּם כָּל עֵינָר גַּם לֹא הֵנְצֵרָהּ לְפָרֵשׁ דְמִיִּירִי בְּחֲדָשִׁים דְבִישְׁנָיִם לֹא שְׁיִיף חִיסוּם שְׁהוּא טַעַם הָאֲיִסוּר וְרִאִיתִי לְהֵרַב הַמַּגִּיד ע"ה שְׁנִדְחָק וְכָתַב דְאָמְרִי לֵיה סְבָרִי אִפִּי בִישְׁנָיִם כו' מְחִילָה מְכַבֹּדוּ דַּא"כ פְּלִיגִי אֲדַרְבֵּי יוֹחֲנָן אֵי נְמִי אַרְבָּה בַּב"ח דַּאֲמ' מְשַׁמְיָה א"כ הִכִי הוּל"ל אֲמְרִי לֵיה אִפִּי בִישְׁנָיִם מְפָנִי שְׁמַחְסָמֵן וְאִם יִגְמַע הֵרַב הַמַּגִּיד קוֹנְשֵׁי זֶה אֵינּוּ יְכוּל לְגַמּוֹעַ קוֹנְשֵׁי אַחַר וְהוּא דְכִינּוּן דְתַלְמוּדָא קָא מִתְּמָה מֵאִי קָא עֲבִיד מוֹכַחָא מְלִתָּא דְצִדָּד כָּל הַצְּדָדִים וְלֹא אֲשַׁכַּח דְרָרָא דְאֲיִסוּרָא א"כ כָּל דְלֹא אֲשַׁכַּח לְהֵדְיָא מֵאֵן דְסֵבֵר אִיכָא בְּדַעַת זוּ קִינְיָנָן וְהֵכָא פִּינּוּן דְלֹא מוֹכַחָא מְלִתָּא מְדַבְּרֵי אֲמְרִי לֵיה דְפְּלִיגִי לֹא מְפָרְשִׁינּוּ לֵיה אֱלָא דְקִינְיָמָא פְּדַעַת הַש"ס וּמְפָל שְׁכֹן דְפִשְׁטָא טְפִי מוֹכַחָא דְלֹא קָאִי אֱלָא אֲטַעְמָא דְחֲדָשִׁים וּמִהֲשָׁתָא פְּשִׁיטָה דְלֹא אֲמְרִי דְאִיכָא בְּהוּ חִיסוּם אֱלָא פְּחֻמִּים וְתוּ דְבְּסַמוּף גַּבִּי הָף מִתְּנִי דַּא' הִבִּיא אֶת הָאוּר כו' קָא פְּרִיף הַש"ס בְּשֶׁלְמָא כּוּלְהוּ כו' אֱלָא שׁוֹפֵת אֶת הַקְּדִירָה מֵאִי קָא עֲבִיד דְמִשְׁנֵי בְּקִדְיָה חֲדָשָׁה כו' ע"כ.

הָרִי דְסַתְּמָא דְתַלְמוּד' בְּתַר הִכִי אֲזִיל אֲשִׁינוּיָא דְחֲדָשִׁים גַּם לְטַעַם חֲשַׁשׁ חִיסוּם וְתוּ לוּ יְהִיזָה דְנִימָא פְּדַעַת ה"ה וְכִמוֹ שְׁיִשְׁבַּח הַכ"מ יַעֲשֵׂה"ד. עַכ"ז קָשָׁה דְלֹא הוּ"ל רַמְב"ם לְפִסּוּק פְּאָמְרִי לֵיה אֱלָא כְּלִישְׁנָא קָמָא דְסַתְּמָא דְתַלְמוּדָא קָאִי פְּנִיתָהּ אֱלָא וְדַאי דְלִיתָא לְדַבְּרֵי ה"ה ז"ל: דָּף ל"ד גְּמָרָא אַחַד מְבִיא אֶת כו' בְּקִדְיָה חֲדָשָׁה כו' ע"כ.

רמב"ם בפ"ט מה' שפ"ת כת' וז"ל אַחַד נָתַן כּו' ע"כ. רמב"ם תפס מציאות מלשונה מציאות דקתני בברייתא ופי' דבריו דכולן באו כא' זה נתן האור וזה נתן עצים וזה נתן הקדירה וזה נתן המים וכן ראיתי ג"כ להרב בעל כ"מ שפ"ת בשם הר"י ב' רב ובהכי מחייבי פולחן ואפי' שופ"ת הקדיר' ישנה דלא אצטריך תלמודא לאוקומה בחדשה אלא למאי דמשתמע מלישנא דברייתא דמייירי בזה אחר זה אבל בנדון דכתב רמב"ם אפי' בישנה חייב דגם הוא עושה צורך בישול ודע דברייתא דמיייתי הקא לפום גירסא דקמן היא דלא פהלקת' במאי דקתני אַחַד הביא האור תחילה חייב ופי' רש"י וז"ל חייב משום מבעיר את הגחלת פשנתנה עליה כו' ע"כ.

ואנן קומא לן דעל ההבערה אינו חייב ופסקה רמב"ם בפ"ב מהלכו' שפ"ת וז"ל הבעיר כל שהוא חייב והוא שיהיה צריך לאפר כו' ע"כ וסובר אני דדוקא לאפרו אבל פגון זה שהביא האור לקדירה פטור ואי לא תימא הכי אמאי הודחק רבי יוחנן התם בפר' האורג דף ק"ו למימר לתנא דתני קמיה פל' המקלקלין פטור חוץ מחובל ומבעיר כו' מבעיר דצריך לאפרו כו' ע"כ לוקמה למבעיר בכה"ג דמביא לקדירתו אלא ודאי דבכה"ג נמי לא מחייב משום הבערה ולזה תמצא שפ"ת רמב"ם התם בפ"ט בה' דא' נתן את האור וכו' וז"ל אבל אם שפ"ת אחר את הקדירה תחילה כו' ובא א' ונתן את האור ובא א' ונתן עצים על האור ובא א' והגיס שנים האחרונים בלבד חייבים משום מבשל ע"כ פי' האחרונים הם זה שהביא העצי' וזה שהגיס אבל זה שהביא האור לא מבעיא שאינו חייב על שלקח והביאה משום הבערה אלא אפי' משום בישול אינו חייב דהא לא היה באור זה שיעור שיתבשל שיעור בישול המתחייב עליו אי לאו עצים דהביא האיר והגם דזה שהביא האור תחילה שבהם הודלקו עצים עכ"ז פינו דקדם הבאת האור פטור וזה שהביא העצים הוא שחייב משום מבשל וכן זה שהגיס.

ואי תימא דדעת רמב"ם לחייב משום הבערה אמאי פטור המבי' את האור לו יהיה דפטור משום מבשל מטעם דכתבנא עכ"ז פשהוא מביא את האור הוא מבעיר כמו שפ"ת רש"י, אלא ודאי דלא מחייב אלא משום מבשל וכדעת ר' יוחנן התם בפר' האורג ודלא כר' אבהו וברייתא דמיייתי הקא הש"ס דקתני אַחַד מביא את העצים וגו' דמייירי בזה אחר זה דקתני דכולן חייבין ואפי' המבי' האור אתיא כר"ש דסובר מדאסר רחמנא הבערה בבת פהו ש"מ דהבערה דעלמא חייב ואנן קי"ל כרבי יהודה דחובל ומבעיר פטור וזולת דצריך לאפרו כו' ולהכי פסק רמב"ם פאותה תוספתא דכתב מהר"י ב' רב דפ"ת המביא האור.

ומאי דכתב רמב"ם בפ"ב וז"ל המדליק את הנר או את העצים בין להתחמם בין להאיר הרי זה חייב ע"כ ליכא לאקשוני דפסק כר"ש דהתם אפי' ר"י מודה דאסיר דהא הוי בצריך לאפרו ואה"נ המבעיר תחת קדירתו דחייב שמים אחת משום מבעיר וא' משום מבשל וכן ראיתי להרב המגיד שפ"ת התם בפר' י"ב וז"ל ובהשגות א"א ואם הבעיר תחת מבשילו חייב שמים ואפשר שכן הוא וכבר הזכיר רבינו בפ"ט דהנזותן עצים תחת הקדירה חייב משום מבשל כו' ע"כ.

אה"נ דחייב משום מבעיר וכפ"ז מאי דכתב רמב"ם סתם בפ"ת אב"ל אם שפ"ת א' את הקדירה דהנזותן העצים על האור חייב משום מבשל אין הפננה לומר דאינו חייב אלא משום מבשל ולא משום מבעיר אלא משום מבשל נמי חייב וה"ה משום מבעיר דמלתא דפשיטא הויא ודוק' מבעיר עצים תחת קדירתו אבל הבאת האור לבוד הגם שהוא מבעיר את הגחלת בהליכתו פטור: שם גמרא הקא בקדירה חדשה ומשום ליבון רעפים נגעו בה מדקאמ' משום ליבון רעפים משמ' דבדירה ליכא ליבון אלא משום ליבון רעפים כו' וכן פירש רש"י וז"ל וז"ל ומשום ליבון רעפים

וכו' משום הך גזירה גופה שאסרו ללבן רעפים גזרו גם בזו כו' ע"כ וקשה א"כ אמאי קתני חייב פינון דליכא איסור דאורייתא: ונראה לפרש ברייתא דהקא דא' הביא כו' דמייירי דבאו פאחת וכתוספתא שהביא מהר"י בי רב ולזה כולו חייבין ואפי' זה ששפת קדירה מטעם דקא עביד צורךי בישול כמ"ש רמב"ם ומאי דקאמר הש"ס אלא שופת מאי קעביד לא קאי אברייתא דכולן חייבין אלא אברייתא דקתני אחרון חייב וכולן פטורים דמשמע פטור אבל אסור לזה קאמר אמאי אסור מאי קעביד ומשני משום ליבון כו' אלא דדרה זה דחוק.

ונראה בהקשות עוד מי לא אסקינון דתכף שנתן זה הקדירה בא חבירו ונתן המים ואעפ"י כן קתני כולן חייבין ואמאי הרי פינון דלא שקהתה הקדירה בלא מים על האש לא נתלבנה וליכא מיחוש לחיסום דאין חיסום אלא אם הפלי ריקם בלי מים פההיא דרעפים וא"כ אמאי חייב זה ששפת הקדירה ונהרי לא עביד מידי.

אלא נדאי דהיינו דמשני תלמודא הכא בקדירה חדשה וכו' פי' דלא תימא דכל ששפת קדירה חייב אלא משום ליבון רעפים הוא דנגעו בחיוב זה וכפי זה בעי' עד שתשקה על האש שיעור ליבון הרעפים דבזה הוא דמחייבי' אבל פחות מהכי לא מחייב ותלי מלתא ברעפים משום דבהו מסיימא מלתא שיעור המתחייב עליו משא"כ בקדירה דאין דרה ללבנה לצלות עליה להכי נקט ליבון רעפים ודין זה דחיסום רעפים דקדירה דכונתיה דחייב עליה בשבת פללו רמב"ם במה שפכת בפ"ט מה' שבת וז"ל וכן המבשל פלי אדמה עד שיעשו חרס חייב משום מבשל פללו של דבר כו' או שהקשה גוף רה ה"ז מחייב ע"כ.

ובמה שפכת בה' י"ט דהמלבן רעפים אית ביה משום מחסם. גם מההיא דכתב רמב"ם בפ"ב מה' שבת וז"ל המכבה גחלת של מתכת כו' אם נתפונן לצרף חייב שפן לוטשים כו' עד שיעשו גחלת ומכבין אותו במים לחסמו כו' ע"כ.

מכל הנני שמעתתי שפכת מישתמעא מלתא דכל דלחסם חייב עליו הי מיינייהו משום מבשל הי מיינייהו משום מלאכה אחרת: שם גמרא ואם בשביל לאפות מותר ע"כ. ונהגם דאסרינו ליבון רעפים משום חיסום לא דמי האי חיסום דע"י הפגה במים לחיסום דע"י האש דהוי חיסום גדול וגזרו בו רבנן.

והתו' חילקו דההיא דרעפים נדאי חוסמן משא"כ הני דתנור דלא הוי נדאי ע"כ. וקשה לי דההיא דתנור פינון דלא קא אפו בו עד דמפיגין בצונן פדקתני בברייתא ואין מפיגין בצונן כדי לחסימן הרי מוכח להדיא דמתחסם בהכי.

ותו לכשתאמר דמאי דקתני ואם בשביל לאפות כו' פי' הוא דקאי אמאי דאסר דהיינו דמותר להפיגן בצונן לחסימן כדי לאפות בהן כפ"ז קשה ממ"נ אם מתחסמין בהכי אסור ואם לא א"כ הו"ל טרחה שלא לצורך בי"ט אם לא שצאמר דדעת התו' כפי' רש"י ז"ל דמאי דקתני ואם בשביל לאפות כו' לא קאי אמאי דאסר אלא למעשה דמותר להפיג לאפות הפת שלא ישרף הפת וזה אינו פשט הברייתא אלא דמותר להפיג כדי לחסמו לצורך אפיה והאי תנא לא חייש לפקיעה ולדידיה מאי דקתני אין מלבני' הרעפי' הוי טעמא משום חיסום ולא מפני שצריך לבודקו גם הכא דקתני אין אופים בפורני' חדתא שמא תפחת אין הפונה שמא תפחת ונמצא טורח שלא לצורך אלא מפני שיש לחוש לנפחת ויפסד הפת והתבשיל שבה ונמצא שמתבטל משמחת י"ט וז"ל הרמב"ם בפ"ג מהלכות י"ט אין אופין בפורני' חדשה גזירה שמא תפחת ותפסיד הלחם וימנע משמחת י"ט עכ"ל.

ובהכרח דסובר הרמב"ם דהטעם דבריינתא הוא זה דאלת"ה ונאמרין טעמא דבריינתא משום טרחא שלא לצורך לדידיה דפסק דטעמא הוי משום שמחסמין ליתא להאי חששא דטרחא שלא לצורך ושרי לאפות בפורני חדשה.

אלא ודאי דסובר דפי' הבריתא הוי מטעמא דביטול שמחת י"ט ולעולם לחששת טרחא שלא לצורך לא חיישינן וכן כתב הרשב"א ועקר. שם גמרא אין נופחין במפוח כו' התוס' צדדו להתיר מה שהיו נוהגין לנפוח במפוח של בעה"ב ע"י שהיו הופכין אותו כו' והעולם נוהגין בזמן הזה לנפוח בו בלא הפיכה ואולי דסמכו על מה שדחה הר' פרץ.

ורמב"ם פתב בפ"ד וז"ל אין נופחין במפוח בי"ט פדי שלא יעשה פדור שהאומני עושים אבל נופחין בשפופרת עכ"ל ונראה פיון דהאי דנא כל בעלי בתים נפחין תמיד במפוח לא מנכרא מלתא דהוי מעשה אומן לחוש עלה דמלתא ושרי: שם ע"ב גמ' לימוד ערוף כו'.

פי' פדו למדו מרבותם דבר זה אבל לא הלכה למשה מסיני דהאלקמן מסקינן דאינה קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ודחוק למעבד פלוגתא במלתא דהלכה למשה מסיני: דף ל"ה גמ' הנה אוכל באשכול כו'.

מוכח מהקא לפום מאי דתני עלה רבי נתן דבין בקדש היום בין בנכנס לחצר לר"א ימתין עד מוצאי שבת ויוצא מן החצר ויגמור ולר' יהושע לא יגמור כל עקר. ורמב"ם בסוף פ"ג מהלכו' מעשר פתב וז"ל הנה אוכל באשכול בגינה ונכנס מן הגינה לחצר אעפ"י שיצא מן החצר לא יגמור עד שיעשר ע"כ.

מוכח דפסק ברבי יהושע דקתני לא יגמור אפי' יוצא מן החצר ובפ"ה מה' הנז' כת' וז"ל הנה אוכל באשכול וחשכה עליו ליל שבת לא יגמור אכילתו בשבת עד שיעשר ואם הניחן לאחר השבת הרי זה גומרו ע"כ.

מוכח דפסק כו' אליעזר ודע דגירסת המשניות במעשרות היא עזה"ד בחשכה מוצאי שבת ר"א אומר לא יגמור ור"י אומר יגמור ובנכנס לחצר להפך ר"א אומר לא יגמור ור"י אומר לא יגמור ולפום האי גירסא פסק רמב"ם כו' דאמר בחצר לא יגמור ובחשכה ליל שבת יגמור וז"ל רמב"ם בפ' משנה זו דפ"ח דתרומת ומאמר ר"א יגמור ר"ל שייחננו עד מוצאי שבת וישלים אכילתו אבל בשבת עצמו אסור כו'.

ומה שאמרו שניהם לא יגמור ענינו לא יגמור אכילתו עד שיעשר והלכה כו"י בב' המאמרים עכ"ל. הרי להדיא דגירסת רמב"ם היא פגירסת המשנה ופסק כו"י בב' ההלכות וכפ"ז צריף לפרש סוגיין מאי דרמי מתני' הכי קאמר דמתני' דתנו פירות שתמן עד שלא נגמרה מלאכתן ר"א אסור כו' הרי דתרומה קובעת אפי' בדבר שלא נגמרה ורמינהי ממתני' דנכנס מן הגינה לחצר דקתני ר"א אומר יגמור וסובר הש"ס דחצר עדיף קביעותה מתרומה או דכנתה מיהא הוי ומשני דקתני טעמא רבי נתן אומר לא כשאמר ר"א יגמור בחצר כו' ולא כשאמר רבי יהושע יגמור בשבת כו' זו היא הגירסא הנכונה ומתרא לן מאי דהנה קשה לן אמאי הוצרך לומר פ"ב ר"א דהנה פיון דבדברי ר' אליעזר קיימינן לא הנה צריף לומר ולא כשאמר יגמור בשבת כו' אלא ודאי דרב יהושע גרסי' והטעות נפל מטעות ראשון דגרס בחשכה ליל שבת ר"א אומר יגמור מזה נתחייב לומר ג"כ בדברי ר' נתן לא כשאמר ר"א יגמור בשבת והעקר פדכתיבנא.

ופי' פְּלוֹגְתֵיהוּ דר"א ור"י הכין הוא ר"א אומר יגמור אחר שִׁיֵּצֵא מן הַחֲצֵר דַּהֲגַם דַּרְאָה פְּנֵי הַחֲצֵר עכ"ז פִּינּוּ דְלֹא נִגְמַר' מְלֹאכְתּוֹ וְחִזְרוּ וְהוֹצִיאוּ יגמור ור"י חולק וסובר דכִּינּוּ דַּרְאָה פְּנֵי הַבַּיִת קָבַע לְמַעֲשֵׂר אִפִּי' לֹא נִגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ וְאִפִּי' הוֹצִיאוּ פְּכַר נִקְבַּע.

ובחשכה ליל שבת סובר ר"א לא יגמור אפ"ל לאחר שבת וטעמו פִּינּוּ שְׁהִיָּה אוֹכֵל וְהוֹלֵךְ וְחֻשְׁכָּה עָלָיו לִיל שַׁבָּת וְעַד יִינּוּ הִיָּה לוֹ לְאֹכֹל אֲלֵא דְנִמְנַע וְחִמִּיר לִיהַ שַׁבָּת לר"א מְכַל מִזְלֵי דְקַבְעֵי ור"י סובר דכִּינּוּ דְלֹא יִתְּדַם לְהַדִּיא לְשַׁבָּת יגמור לאחר השבת ושאיני זה מהכנסת לחצר דְּזֶה פִּינּוּ שְׁרָאָה פְּנֵי הַבַּיִת חָל עָלָיו הַחַיּוּב וְהוֹקֵפֵעַ וְתוֹ לֹא פָקַע מִיַּנְיָה חוֹבַת הַקְּבִיעוּת וְהַגַּם דְּבִין לר"א בִּין לר"י סוֹבְרִים דְּחֲצֵר קוֹבַעַת לְמַעֲשֵׂר אֲפִילוּ פְּשִׁלָּא נִגְמַרְהָ אֲנּוּ נְסִבִּינוּ הַלְכָּה זֹו לְעִנּוּ דְּכַר שְׁנַגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ וְהַגַּם דְּכַתְּב רש"י סתם אֲשַׁכּוּל לֹא נִגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ לֹא חֵשׁ רַמְבַּ"ם ז"ל לְפָרֵשׁ דְּבַנְגְּמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ אִיִּירֵי מְשׁוּם דְּסַמָּךְ עַל מַה שֶּׁכַּתְּב בַּפ"ג דְּבִין חֲצֵר בִּין שַׁבָּת בִּין כָּל הַנְּהוּ דְּקַבְעֵי לְמַעֲשֵׂר לֹא קָבַעֵי אֲלֵא בְּדַכְּר שְׁנַגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ מִהַשְׁתָּ' אִין מְקוּם לְטַעוּת וְהוּי לְהוּ דְּבַרֵי רַמְבַּ"ם כְּמַפְנֵרְשִׁים דְּבִאֲשַׁכּוּל דְּעוֹמֵד לְאֹכִילָה קְמִיִּירֵי וְכָל דְּכַרְיוֹ אֵמֵת וְצָדֵק וּמֵאֵי דְּכַתְּב בְּסוּף פ"ה לֹא יֹאכֵל בְּשַׁבָּת עַד שִׁיעֲשֹׂר לָאוּ לְמִמְרָא דְּשָׂרֵי לְעֲשֹׂר בְּשַׁבָּת הָא לִיתָא אֲלֵא ר"ל עַד שְׁאָם עָבַר וְעֲשֹׂר דְּטָבֵל מוֹכֵן הוּא אֲצֵל שַׁבָּת וְלֹא חֵשׁ לְמִטְעֵי דְּכַכְר גִּילָה דְּאִין תוֹרְמִין כו' בְּשַׁבָּת וּמַה שֶּׁכַּתְּב הֶרֶב תי"ט לְחֻזַּק גִּירָס' הַמְשַׁנָּה דְּבַמְכִילְתִּין וְלִדְחוּת גִּי' הַמְשַׁנָּה בְּמִקּוּמָה מִמַּה דְּכַתְּיבְנָא דְּכַרְיוֹ דְּחוּיִים גַּם מִמַּה דְּכַתְּב רַמְבַּ"ם בְּפִי' הַמְשַׁנָּה וּמַה שֶּׁאֲמָרוּ שְׁנִיָּהֶם לֹא יגמור נְכַרִּיחַ דְּגִירָסַת רַמְבַּ"ם הִיא פְּגִירָסַת הַמְשַׁנָּה בְּמִקּוּמָה וְאִין לְזוּז מְזַה וְעַקֵּר: שָׁם גְּמָרָא אֶחָד שַׁבָּת וּא' תְּרוּמָה כו' לְאַפּוּקֵי כו' ע"כ.

כָּל הַנֵּי לְאַפּוּקֵי בְּלָאוּ מִלְתִּיָּה דר' יוֹחָנָן הֵכִי קי"ל הַלְכְּתָא פְּהַלֵּל הָא קַתְּנֵי לְעַצְמוֹ עָבַד הָא דר' יַעֲקֹב נָמִי הָא סְתָמָא לָן מִתְּנֵי' דְּלֹא פְּנוּתִיָּה וְהַלְכָּה פְּסַתְּם מְשַׁנָּה הָךְ דר"א הָא קי"ל הַלְכָּה פְּכַחְכְּמִים וּמַה גַּם לְגַבֵּי ר' אֲלֵיעֶזֶר דְּלִית הַלְכְּתָא פְּנוּתִיָּה אֲפִילוּ לְגַבֵּי יַחִיד א"כ לֹא הִנּוּ צָרִיף ר"י לְאַשְׁמוּעֵינּוּ אֲלֵא עֵיקֵר טַעְמוֹ הוּא לְעִנּוּ מְקַח דַּהֲגַם דְּקִי"ל הַלְכָּה כַּת"ק בְּמִתְּנֵי' וְתַנּוּ בַּפ"ב דְּמַעֲשָׂרוֹת זֶה לְקַצוֹת כו' חֲזִיב דְּמוֹכַח דְּאֲפִילוּ בְּדַכְּר שְׁלֵא נִגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ מְקַח קוֹבַעַ וְהַגַּם דר"י פְּלִיג הַלְכָּה כַּת"ק לְהֵכִי אֵתָא רַבֵּי יוֹחָנָן וְאָמַר דְּהַלְכָּה כר"י וְיִהִיב טַעְמָא לְמִלְתִּיָּה מִמַּה דְּכַרְיָף לְכוּלְהוּ אֵהֲדָדִי לומר דְּכִינּוּ דְּכָל הַנֵּי חֲצֵר וְשַׁבָּת כו' אִין קוֹבַעֵין אֲלֵא בְּנִגְמַרְהָ מְלֹאכְתּוֹ הָא נָמִי דְּכּוֹנְתָה וְדַחֵי' הַנָּךְ רַבִּים דְּמַקְּח מִקְּמֵי הַנָּךְ רַבִּי וְסַתְּמֵי דְּקַתְּנֵי דוֹקָא נִגְמַרְהָ דְּאִפִּי' שַׁבָּת דְּחִמִּיר קְבִיעוּת' וְהַרְאָיָה דְּבַעֵי מִיַּנְיָה רַבָּא מְרַב נַחְמֵן בְּשַׁבָּת הַגַּם דְּבַחֲצֵר פְּשִׁיטָא לִיהַ כְּדַקְאָמַר בְּתַר הֵכִי וְאִימָא שַׁבָּת דוֹמְיָא דְּחֲצֵר.

הַרִי דְּשַׁבָּת קוֹבַעַ טְפִי מִהַנָּךְ וְאֵעַפ"כ דוֹקָא נִגְמַרְהָ וּמִיַּנְיָה לְמַקְּח. וּבְזֶה מְתַרְצָא נָמִי דְּלֹא פְּרַכִּינּוּ לר' יוֹחָנָן אִמָּאֵי אֲצֵטְרִיף מִיָּהָא לְמִימַר הָךְ דְּחֲצֵר וְהָא פְּכַר אֲמָרָה חֲדָא זִימְנָא הַלְכָּה פְּסַתְּם מְשַׁנָּה: פְּרַק ה' ע"ב גַּמ' עַד כְּמָה אָמַר ר"ז כו' אָמַר ר' יוֹחָנָן כְּאוֹתָהּ שִׁשְׁנִינוּ כו'.

הַרִי"ף הַשְּׁמִיט כָּל הַסּוּגָיָא בְּעִית עַד כְּמָה וּמֵאֵי דְּאֲתָמַר עֲלָה וְהַרְמַב"ם פְּתַב בַּפ"ג מִהַלְכוֹת י"ט וְז"ל מִי שְׁהִיּוּ לוֹ פִּירוֹת עַל גַּגוֹ וְצָרִיף לְפַנּוּתְם כו' אֲלֵא מְשִׁילֵם כו' וְלֹא חִזְלַק אִם דוֹקָא ד' וְה' אוֹ אֲפִילוּ טוֹבָא גַּם לֹא הִתְנָה שְׁלֵא יגמור מְשׁוּם אֲשׁוּוּיֵי גְּנוּמוֹת וְהִנּוּ נִרְאָה לומר כִּי הַגַּם דְּקָאָמַר ר' יוֹחָנָן כְּאוֹתָהּ שִׁשְׁנִינוּ כו' פִּינּוּ דְּתַלְמוּדָא בְּתַר הֵכִי קָא מְסַפְקָא לִיהַ ש"מ דְּלֹא קִיָּמָא הָךְ דר"י לִס' הַש"ס וּבְסַפִּיקָא קִיָּמָא וְכִינּוּ דְּמְסַפְק' לָן אֲזַלִּינוּ לְקוּלָא וְאֲפִילוּ כָּל הָאוּצָר דִּי"ט קִיל הוּא וְלֹא מַחְמִרִינוּ כְּבַשַׁבָּת אֲלֵא דְּסוּף סוּף פִּינּוּ דר' יוֹחָנָן פְּשִׁיטָא לִיהַ דְּכְאוֹת' שִׁשְׁנִינוּ לוֹ יִהִיָּה דְּסַתְּמָא

דְּתַלְמוּדָא מְסַפְקָא לִיה פְּשִׁיטוּתָא דַר"י נְקוּטָא וְלַעֲמוּד עֲלֵה דְמַלְתָּא נְחוּזֵי אֲנִי עֶקְרוּ וְשֵׁל דְבָרִים דְּהֵיִא שְׁשִׁנְיָנוּ מְפָנִין ד' כּו' כּו' וּמֵאֵי דְפָסַק רַמְבַּ"ם הֵתָם.

גְרָסִי הֵתָם מְפָנִין ד' וְה' כּו' מְפָנֵי הָאוּרְחִין כּו' אֲבָל לֹא אֵת הָאוּצָר וּפְרָכִי הַשְׁת' ה' מְפָנִין ד' מְבַעֲיָא אֲמַר רַב חֲסָדָא אַרְבַּעַה מְחַמְשָׁה אֵיפָא דְאֲמַרֵי ד' מְאוּצָר קָטָן, ה' מְאוּצָר גְּדוֹל מֵאֵי אֲבָל לֹא אֵת הָאוּצָר שְׁלֵא יִתְחִיל בְּאוּצָר תְּחִילָה וּר"י הֵיא דְאֵית לִיה מְקַצָּה וְשִׁמוּאֵל אֲמַר כְּדָאֲמַרֵי אֵינְשֵׁי וְאֵי בְעֵי אֲפִילוּ טוּבָא וּמֵאֵי אֲבָל לֹא אֵת הָאוּצָר שְׁלֵא יִגְמֹר מְשׁוּם אֲשׁוּיֵי גְנוּמוֹת כּו' עַכ"ל.

מְשַׁמַּע דְּפִלְגְּנִיָּהוּ דַר"ח וְשִׁמוּאֵל הָנִי בְּתַרְתֵי דַר"ח אֵין לְפָנוֹת אֲלֵא ד' וְה' וְאֶסוּר לְהִתְחִיל בְּאוּצָר כּו' וְלִשְׁמוּאֵל מְפָנִין אֲפִי טוּבָא וּמִתְחִילִין בְּאוּצָר כּו' וְכִפִי זֶה מֵאֵי דְקָאֲמַר הֵתָם הַש"ס בְּתַר הָכִי וְנ"ל אֵיבַעֲיָא לְהוּ הָנִי ד' וְה' דְקָתְנֵי אַע"ג דְאֵית לִיה אוּרְחִין טוּבָא אוּ דִילְמָא הַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין וְאֲפִילוּ טוּבָא כּו' וּפְשִׁטִינָן הַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין וְאֲפִילוּ טוּבָא הֵיא בְעֵיָא לֹא מְצִי קָאֵי אֲלֵא לַס' ר"ח דְלִשְׁמוּאֵל בְּהִדְיָא קָאֲמַר אֲפִי טוּבָא וְכִינֵן דְכֹן מוּכַח דְהִלְכְתָא כּו' ח דְתַלְמוּדָא בְעֵי לְסַבְרָתוֹ וְרַמְבַּ"ם בַּפְכ"ז מְהַל' שְׁבַת פְּתַח וְנ"ל אוּצָר שְׁל תְּבוּאָה כּו' אַעפ"י שְׁמֹתָר לְהִסְתַּפֵּק מְמַנּוּ אֶסוּר לְפָנוֹתוֹ אֲלֵא לְדַבְרֵי מְצוּהָ כּו' וְכִיצַד מְפָנִין אוֹתוֹ פֵּל א' וְאֶחָד מְעַלָּה ד' וְה' קְנוּפוֹת עַד שְׁגוּמְרִין וְלֹא יְכַבְדוּ קַרְקַעִיתוֹ שְׁל אוּצָר כּו' עַכ"ל מְדַבְרֵי מוּכַח דְפָסַק כְּשִׁמוּאֵל דְשָׁרֵי לְפָנוֹת הַפֵּל וְד' וְה' לְכָל א' דְקָאֲמַר נְפָקָא לִיה מְהֵיִא דְקָאֲמַר הַש"ס וְנ"ל חַד גְּבָרָא מְפָנֵי לְכַלְהוּ אוּ דִילְמָא פֵּל גְּבָרָא וְגַבְרָא מְפָנֵי לְנַפְשֵׁיהּ וּבְעָא לְמִיפְשִׁט מְדַקְתְנֵי וְעַמַר רַבִּי פֵּל הַשְׁדָּה וְנְדָחָה תַלְמוּדָא וְלִיטְעַמְיָהּ רַבִּי בְּדַנְפְשֵׁיהּ עַמַר אֲלֵא צִינָה וְעֵימַר וְלַעוֹלָם פֵּל חַד וְחַד מְפָנֵי לְנַפְשֵׁיהּ ע"כ.

מְדַקְאֲמַר הַש"ס בְּהֵאֵי לִישְׁנָא וְלַעוֹלָם פֵּל חַד וְכו' וְלֹא הִפְסִיק בְּמָה שְׁאֲמַר אֲלֵא צִינָה וְעֵימַר ש"מ דְדַעַת הַש"ס הֵיא דְכָל א' יְפָנָה לַעֲצֵמוֹ אֲלֵא דְקָשָׁה אֲמֵאֵי פָסַק כְּשִׁמוּאֵל פִּינּוּן שְׁהַש"ס סוּבַר כּו' ח מְדַבְעֵי אֲלֵיבִיָּה גַם דְסוּגְיִין מוּכַח כּו' ח דְכוּלֵיָּה מְשָׂא וּמִתָּן דְש"ס אֲלֵיבָא דַר"ח דְסַבְרַב בְּשְׁבַת ד' וְה' דְאֵילִשְׁמוּאֵל אֲפִילוּ טוּבָא.

וְנִרְאָה דַר"ח וְשִׁמוּאֵל לֹא פְלִיגֵי בְטוּבָא אֲלֵא עֵיקַר פְּלִגְנִיָּהוּ דַר"ח סַבְרַב לְאוּקוּמֵי מִתְנֵי כּו' ר"י וְשִׁמוּאֵל סוּבַר לְאוּקוּמֵי כּו' ר"י וְלִזְהָ ר"ח פִּי ד' מְה' אוּ ד' מְאוּצָר קָטָן ה' מְגְדוֹל וְלִב' ה' מְשַׁתְמַע שְׁפִיר דְלֹא יְפָנָה הָאוּצָר וּמְמִילָא מְפָרֵשׁ מֵאֵי דְקָתְנֵי אֲבָל לֹא אֵת הָאוּצָר שְׁלֵא יִתְחִיל בּוֹ וְכו' ר"י וְשִׁמוּאֵל דְפִי כְּדָאֲמַרֵי אֵינְשֵׁי כּו' לֹא מְשַׁמַּע אֵיֶסוּרָא דְלֹא יִגְמֹר אֵת הָאוּצָר וּמְפָרֵשׁ אֲבָל כּו' דְפִי שְׁלֵא יִגְמֹר וּמֵאֵי דְאֲתַמַר בְּמַלְתֵּיהּ דְשִׁמוּאֵל וְאֲפִילוּ טוּבָא פִי הוּא אִם יִצְטַרְךָ כְּדַמְסִיק הַש"ס מְהֵיִא דַר' דְעַמַר פֵּל הַשְׁדָּה פֵּלָה דְשִׁמוּאֵל נְמִי לֹא שָׁרֵי לְפָנוֹת טוּבָא אֲלֵא אִם יִצְטַרְךָ אֲבָל אִם לֹא הֵיָה צָרִיךָ וְדֵאֵי דְאֶסִיר מְשׁוּם טְרַחָא שְׁלֵא לְצוּרְךָ וְתַלְמוּדָא דְבְעֵי אַרְף עַל גַּב דְאֵית לִיה אוּרְחִין טוּבָא אוּ דִילְמָא הַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין הֵגַם דְשִׁמוּאֵל אֲמַר אֲפִילוּ טוּבָא בְדַר"ח בְעֵי לִיה וּבְתַר הָכִי דְפְשִׁיט דְהַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין הו"ל ר"ח וְשִׁמוּאֵל שְׁוִים בְּהָא מְלַתָּא.

וְכָל זֶה לְגִירְסַתְנֵינוּ אֲבָל לְגֵאוּנֵים שְׁאֵינָם גּוֹרְסִים בְּמַלְתֵּיהּ דְשִׁמוּאֵל אֲפִילוּ טוּבָא לִית אֲנִי צָרִיכִין לְכָל זֶה נְמַצִּינוּ אוּמְרִים דְבִין לַר"ח בֵּין לְשִׁמוּאֵל הַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין וְכַפ"ז תַלְמוּדָא דְקָאֲמַר הֵכָא עַד כְּמָה וּמְשַׁנֵי כְּאוֹתָהּ שְׁשִׁנְיָנוּ קָשָׁה הָרִי הֵתָם נְמִי מְסַקִי הַפֵּל לְפִי הָאוּרְחִין דְאֲפִילוּ טוּבָא נְמִי אִם הוּצָרְךָ לְפָנוֹת יְפָנָה וְהֵכָא פִינּוּן שְׁהוּצָרְךָ מְחַמַת הֶפְסֵד פִּירוֹת יְפָנָה פִינּוּן דְמַדְמָה דֵינָא דְהֵכָא דְמִשְׁלִילִין מְפָנֵי הֶפְסֵד פִּירוֹת לְדֵינָא דְהֵתָם דְמְשׁוּם בֵּית הַמְדַרְשׁ וְאוּרְחִין וְהֵיָה נִרְאָה לוֹמַר דְאֵיְהוּ נְמִי הָכִי קָאֲמַר ד' וְה' לְכָל אֶחָד וְאֵה"נ שְׁיְפָנָה הַפֵּל אֲלֵא דְקָשָׁה חַדָּא דְהַבְעִיָּא הֵיא עַד כְּמָה מְשַׁמַּע כְּמָה שְׁעוֹר פִּירוֹת דְמִשְׁלִילִין וְלֹא כְּמָה יְפָנָה פֵּל אֶחָד שְׁלֵא הוּצָרְךָ הָאֲחַדִּים דְנִימָא דְקָאֵי עַלֵּיהּ.

ותו א"כ מאי קאמר הש"ס ב"ת הכי דילמא הכא פ"ן דאיכא הפסד מ"מון אפילו טובא נמי וקרי אחר האמת טובא משילין ולא קאמר אלא לענין שיעור אדם אחד ובהכרח לומר דדעתיה דר"י ה"י דוקא ד' וה' ואפילו לאורחין הרבה ומתני' דהתם דעמר ר' פל השדה דלא פותיה ואדחיא מלתיה דר"י מההיא ולהכי השמיטה הרי"ף ו"ל והש"ס דלא אותביה לר"י מהה' ברייתא פ"ב פתבנו דלפעמים פשהקנשיא ברורה וליכא לשנויי עליה מידי לא טרח תלמודא לאקשוני ומשתמעא מלתא דלא קיימינן כר"י ומהשתא דין משילין פירות בי"ט פ"ד מ"פנין דשבת דכל לצורך שפיר דמי לפנות הכל מפני הפסד הפירות ולזה כתב רמב"ם שמשיל פירותיו ואפילו מאה קנפות וכמו כן בשבת פ"ב שיפנה הכל ולא הוצרך לפרש דמייירי לפי האורחין דלא חש עלן למיטעי דמייירי אפילו אינו צריך אלא לשיעור פינוי ד' וה' קנפות דמלמא דפשיטא דלא יפנה מה שאינו צריך וכמו שפ"ן נשמע מדבריו ממה שכתב לפנותו אלא לדבר מצוה כגון שפינהו להכנסת אורחין ע"כ ופשוט הוא דכל שאין צורך לאורחין אסור לפנות וכדכתבינא במלתיה דשמואל למאי דגרסינן אפילו טובא דלא מייירי אלא בדהוצרך לפנות ומאי דלא כתב רמב"ם בהל' י"ט שלא יגמור כל הפירות משום אשוויי גומות נראה דלא הוצרך דהא פ"ב בפרק ה' הלכה י"ד ו"ל כל שאסור בשבת בין משום ששהו דומה למלאכה או מביא לידי מלאכה בין שהוא משום שבות הרי הוא אסור בי"ט ע"כ ונהגם דתלמודא מספקא ליה הכא בהא מלתא פסקינן כר' יוחנן דדקמה י"ט לשבת ואמר פאותה ששנינו כו' ונהגם דלא קיימא לן פנותיה בפ"י דד' וה' דקסבר דוקא ואפילו אורחין מרובים מ"פ ה"י מתני' דעמר רבי פל השדה עכ"ל בהא מלתא דמדמה יום טוב לשבת לא שבקינן פשיטות דידיה מקמי ספיקא דתלמודא.

ותו דמשנת כל שחייבים עליו משום שבות בשבת חייב עליו בי"ט מסייעא ליה ולענין אם יכול לפנות אדם א' טפי מד' וה' קנפות מדלא חילק הרמב"ם ש"מ דשרי אפילו טובא וטעמא משום דכלום טעמא מאי אמרינן גבי שבת התם דכל א' יפנה ד' וה' משום דמפנים לצורך רבים גימא דכל חד יפנה לעצמו בית מושבו פדקאמר התם משא"כ הכא דמשילין לצורך פירות שלא יפסדו לא מחלקינן בהכי ואפילו אדם א' יפנה לכוליה ותלמודא לא אדכר הא מלתא הכא משום דלכשנאמר דאפילו טובא משתמעא מלתא דאפילו אדם א' נמי ישיל לכל הפירות: דף ל"ו גמרא תנן נותנין פלי תחת כו'.

האי פירכא לכ"ע קא פריה ואי נמי לר"י ולא אסיק אדעתיה מבטל פלי מהיכנו וה"ה דהנה מצי למימר ליה וליטעמיה וקא מבטל פלי כו'. ובזה גיחא דכתב רמב"ם בפכ"ה מהלכות שבת הלכה כ"ד ו"ל נותנין פלי תחת הדלף כו' והוא שיהיה דלף ראוי לרחיצה ע"כ ושם באותו פרק בהלכה כ"ה כתב ו"ל פורסין מחצלת ע"ג אבנים או ע"ג פנורת דבורים כו' ע"כ משמע דאפילו אבנים דמן קצים גם לא התנה בכנורת דאית בה חלות ש"מ דפסק כעולא ואע"פ כן התנה בכלי הדלף דבעי מים ראויים: שם ע"ב גמ' בי רחיא דאבני כו' ע"ס.

משמע דאבני חזר מספיקו מדאמר תיתי לי וכו' וטעמו דרבה גם דאבני דחזר מתמיהתו במאי דאמרינן אין עושין גרף של רעי לכתחלה היינו לעשות הגרף עצמו זהו דגזור רבנן ואמרי אין עושין כו' אבל אם פ"ב הנה במציאות לא גזרו לאסור לאדם להניח מושבו שם משום גרף של רעי דאיכא התם אלא ישכב בכל מקום שהוא חפץ ויפנה הגרף הנמצא שם דהא מלתא דרבנן הוא דהויא ולא אסרינן אלא מאי דאתמר להדיא.

אלא דהא מלתא מיהא לא שרינון אלא אי איפא למיחש לפסידא דכל דליפא פסידא פשיטא דלא ואיהו נמי אמאי יטרח לפנות מושבו פיון דליפא פסידא והגרף נעלם מן העין ורמב"ם ז"ל בפ' כ"ה פתב דאין עושין גרף של רעי לכתחלה ולא הביא האי דינא דחזית רבא דמוליד מטתו ושם הגם דדמי לעשות גרף דשרי וראיתי למרן כ"מ שפתב דאבני אותביה לרבא וכי עושין כו' ושתיק ליה ש"מ דהדר ביה רבא ומאי דאמר אבני בטר הכי תיתי לי כו' דברי אגנינות בעלמא היא ולא משום דדינא הכי ע"כ.

אין דבריו נראים חדא דאבני לא הקשה לרבא אלא בינו לבין עצמו הנה קא קשי דהכי דייק אומר יתיב וקא קשיא ליה ותו וכי רבא לא הנה ידע הא דאין עושין דנה משמע מפוליה תלמודא דמלתא דפשיטא הנה להו הא דאין עושין כו'.

ותו אמאי הנה מתאונן דעבד פהלקה והנכון אצלי הוא דהלקה פרבא ואבני גופיה התנדה על אשר מגמגם בדעת רבא דהתיר הא מלתא ולא הפניסה בגדר איסור דאין עושין כו' ואפילו למאי דהנה מגמגם לאו דהנה קשה ליה קושטיא אלימתא דא"כ הנה ליה לאותוביה להדיא והא אין עושין כו' אלא נדאי דשאני הא מלתא פדכתבנא אלא דלא החליט אבני להכריע פדעת זו ובטר הכי הדר ביה.

ומה שהשמיט הרמב"ם ז"ל דין זה נראה דכיון דפירוש אופן הדבר דביה אסור לעשות גרף כו' וכתב אין נותנין הפלי תחת הדלף דלא חזי הבא לישאל בכה"ג דאבני מאי ליפא למישמע מדברי הרמב"ם איסורא דשאני הא מהא וכדכתבנא וכל דלא אסר להדיא שרי: שם גמרא סבור מינה כו' ת"ש כו'.

דין זה פתבו רמב"ם בפ' כ"ו מהל' שבת וז"ל כל דבר מטונף פגון רעי קיא וצואה וכינצא בהם כו' מותר להוציאן לאשפה כו' ע"כ. מדלא התנה דבעי אגב מנא ש"מ דבכל גוונא קאמר ואפילו בפני עצמו ופשוט: שם גמרא פל שחייבין כו'.

מוכח ממתני' דכל השבותים דבשבת אימנהו בי"ט והיינו פנילא דכיל דאי לא קאמר אלא שבות דקא מייתי בטר תכי הני אדרבה בי"ט אמרו ולמדו שבת בק"ו והיכי קאמר פל שחייבים בשבת כו' חייבים בי"ט הלא בי"ט הוא דתנו להו רבנן ומזה למד רמב"ם שפתב בפ"א מהלכות י"ט פל שאסור בשבת בין משום שהוא דומה למלאכה כו': שם גמרא ולא דנין והא מצנה קא עביד כו' רש"י פירוש ואמאי קרי ליה רשות ור"ת פירוש ואמאי אין דנין פיון דמצנה ע"כ.

וקשה לדברי ר"ת והא בסיפא קתני להדיא ואלו משום מצנה ואעפ"כ אסרו ובהכרח לומר דמחלק בין מצנה למצנה א"כ פח הקושטיא לא הוי מחמת דהויא מצנה ועיקר פח הקושטיא חסר.

ומה דמסתניע ר"ת מהיהא דסנהדרין פבר ישבו התוספות. אלא דקשה לי מנא לן דגזור רבנן אין דנין אפילו ליפא דעדיף מניה ואין מקדשין אפילו אין לא אשה ובנים ולא חולצין כו' אפילו לגדול דהא פיון דליפא איסור אלא גזירה דרבנן פל דלא אשפחן דגזרו מנל"ן דאסיר והגם דאשפחן דגזור במשום מצנה דלא מקדישין ולא מעריכין כו' דילמא דוקא הךא הוא דגזור והו"ל לאשמועינן מתני' אין דנין אפילו אב ב"ד ולא מקדשין אפילו מי שאין לו בנים וכו' וליתני הכי ואלו משום רשות ומשום מצנה והנין מפרשי לה רשות דאיפא דעדיף כו' מצנה דליפא דעדיף כו' וכן פוליהו ואולי דכיון דטעמא דגזרת אין מחרימין ואין מקדשין הוי משום מקח וממכר ומקח וממכר גופיה הוא מטעם שפא יכתוב א"כ פי גזרו בהנה דמשום מצנה משתמעא מלתא גם להנה.

דאין דגין כו' נאפילו הווי מצונה פגון דלית דעדיף מיניה נמי גזור: דף ל"ז גמרא ורמינהי משילין דרף ארובה ביום טוב אבל לא בשבת כו' ע"ס הסוגיא לפום מסקנת הש"ס מאי דקתני במתני' אין בין י"ט לשבת וכו' הויא כו' כב"ש פירש כב"ש דבכל גוונא לא מחלקין בין י"ט לשבת אלא באוכל נפש בלבד אבל לא אשפחן דפליגי ב"ה בהאי פללא אלא בהוצאה והבערה דאמרי מתוך אבל בר מן דין לא אשפחן דפליגי ומוזים בכללא בר מן דין וזה דמשילין נמי תליא ונפקא מפלוגתא דמוציאין את הקטן דכיון דסברי בית הלל מתוך דהותרה הוצאה כו' ואין טלטול מדין הוצאה נגעו בה לזה הוא דהתירו ובזה ניחא מאי דקאמר הש"ס בשבת דף ס' וז"ל אבל שבת וי"ט פי הדדי נינהו דתנו אין בין י"ט לשבת כו'.

ומ"ש התוס' הקא למה שהקשו אמאי לא מותיב מההיא דמוציאין כו' ותיקצו דשאני ההיא דהויא דאורייתא כו' ע"כ. אין דבריהם נראין דלכשנאמר דבי"ט הותרה הוצאה נימא ג"כ דמכ"ש דהותר טלטול דצנורף הוצאה ומאי פריף ממשילין.

ולא מצינא למימר דלא הנה ס"ד דטלטול הוי צנורף הוצאה דהא סתמא דתלמודא הוא דקאמר לה ומשמע דהויא מלתא דפשיטא. וילדעתי מאי דלא פריף מההיא דמוציאין משום דטפי ניחא ליה לרמויי מתני' רישא וסיפא הוי דמשילין סיפא אין בין יום טוב מלארמויי מתני' דחיקא ותו דטפי ניחא ליה למפרף סתמא אסתמא מלמיפרף מבית הלל: שם ע"ב גמ' פאן ברועה א' פאן בשני רועים כו'.

רש"י פירש יש רועה א' בעיר או ב' רועים בעיר כו' יעש"ד ורמב"ם בפ"ה מהלכות י"ט פתב וז"ל המוסר בהמתו לבנו הרי היא פרגלי האב מסרה לרועה נאפילו נתנה לו בי"ט הרי היא פרגלי הרועה מסרה לב' רועים הרי היא פרגלי בעליה מפני שלא קנה אחד מהם עכ"ל פירוש מסרה לב' רועים ולא פירוש למי מסר גם לא הנה בדעתו א' משניהם דאם הנה בדעתו א' משניהם יכול הוא לברר דעתו ותהיה פרגל הרועה אלא ודאי דאיהו גופיה לא ברר בדעתו וכיון דכן לא הועילה מסירה זו לאפוקיה מרשותיה פינון דלא קנה שום אחד מהם וקיימה ברשות בעליה בכניסת י"ט ומאי דקאמר הש"ס דייקא נמי דקתני לבנו או לרועה לסברת רש"י וז"ל הכי דייק דמקתני לבנו או לרועה משמע דתרונייהו קיימי והיינו ב' רועים והכי פי' אפילו יש בנו רועה דסד"א מסתמא לבנו הרועה מסרה והו"ל פרועה א' קמ"ל דלא והרי היא ברשות בעליה כל שלא נתברר להדיא פן פי' הרשפ"א וכפ"ז מתניתין במסרה לרועה או לבנו בי"ט מייירי ולא אצטריף למתני' במתני' או לרועה אלא לומר דבדאיפא שני רועים מייירי ולא סבירא ליה תלמודא לפרושי מתני' דהכי קאמר מסרה לבנו הרועה או לא הנה בנו רועה ומסרה לרועה אחר משום דהוקשה ליה לימא רועה דעלמא דלא נפקא מרשות בעליה וכל שפן לבנו הרועה ולזה פירוש דלא אתא תנא במאמר או לרועה אלא לומר דאיפא רועה אחר וחדוש במסרה לבנו בי"ט דלא אמרינו דמסתמא דעתו על בנו ולא על אחר וילדרף זה קשה ראשונה הרי מתני' דקתני מסרה לבנו משמע אפילו מסרה בעי"ט דאי ביום טוב הרי ממה דקתני במתני' פתר הכי השואל פלי מחבירו מעי"ט פרגלי השואל ומקשינו בש"ס פשיטא ומשנינו שלא מסרו לו אלא בי"ט מהו דתימא לאו ברשותיה אוקמיה קמ"ל א"כ עד השתא לא אשמועינו תנא דהגם דלא הנה ברשותיה דשואל אלא בי"ט הוי פרגלי השואל וא"כ היכי מצינו לפרושי דרישא במסרה לבנו או לרועה דמייירי במסרה בי"ט ומטעם דמערב י"ט לא מסיימא מלתא דדעתיה על זה שנתנה לו בי"ט והלא עד השתא לא השמיענו תנא דמועיל מסרה בי"ט אפילו גילה דעתו להדיא מעי"ט שיתנה לו למחר ב' בדאיפא ב' רועים ונתנה

ביום טוב אמאי לא אמרינן דמסתמא דעתיה הוה מערב י"ט ליתנה לזה שנתנה לו היום בשלמא
אם נאמר דמיירי דלא הנה דעתו מערב י"ט על זה שנתן אותה לו ב"ט ניחא אלא אם נאמר
דמאתמול הנה דעתו ליתנה לרועה והיום שהוציא מחשבתו לפועל נתנה לזה אמאי לא אמרינן
דהו תחלת המתשבה ותגדל אקושיא דהיכא דאיכא בנו רועה אמאי לא אמרינן דדעתיה דאיניש
מסתמא לתת לבנו ולא לרועה דעלמא.

ג' לפי רש"י דמאי דקאמר הש"ס פאן ברועה א' כו' קאי על המקום שהמקום ההוא לא הנה ביה
אלא רועה אחד פאן בשני רועים שהמקום כו' אין הלשון מדוקדק דלאו הכין הול"ל אלא פאן
באתרא דאיכא רועה א' פאן באתרא דאיכא ב' רועים דהרי העיקר שאנו מחלקים בו הוא אם יש
רועה אחד בעיר.

בשלמא אי מפרשינן דקאי אמסירה כמו שפי' רמב"ם פאשר אבאר בס"ד ניחא דאמסירה דקתני
במתני' קאי פאן ברועה א' פירוש שמסר לרועה א' פאן שהיתה המסירה לשני רועים אלא לרש"י
קשיא.

ומפח הני תלת קושין נד רמב"ם מדרך זה ופי' באופן אחר דמתניתין איירי דמסרה בעי"ט ובנו
דקתני לאו רועה הוא והכין נמי משמע פשטא דמתני' דקתני לבנו או לרועה דמשמע דבנו לאו
רועה הוא וטעמא דקתני פרגלי הפעלים משום דהגם דמסרה לו אעפ"כ פאלו היא ברשות האב
דלקא מלתא הוי יד הבן פיד האב אפילו הנה גדול דכן דרך האב להניח מעשיו פיד הבן ומאי
דקתני או לרועה דמוקי לה בש"ס בשני רועים פי' דהיו בשני הרועים יחד ונתנה לאחד מהם ולא
גילה דעתו מי הוא זה פי' אפילו בדעתו לא ברר אלא כל אחד מהם שיקח הנה הוא רועה בו ובזה
לא זכה אחד מהם דכל אחד יעכב על חבירו ובזה נשארה ברשות בעליה ומאי דקאמר הש"ס
דייקא נמי דקתני כו' פי' מדקתני מסרה לבנו או לרועה משמע רועה דומיא דבנו מה בנו דלא
נפקא מרשותיה ה"נ רועה דלא נפקא מרשותיה וה"ד מפרש לה תלמודא פגון שמסרה לשני
רועים וזה ניחא לפרושי טפי מלפרש זה שאמר הרב המגיד ז"ל ומיתורא דבנו קא דייק לה דלא
אצטרף אם לא שתאמר דחלוקת לרועה פי' שמסרה לשני רועים יעש"ד משום דאם נפרש פן
יש לבעל הדין לחלוק ולומר דהרי פשאנו מפרשינן לרועה הוא רועה א' בהכרח לומר דהיינו
טעמא דהויא פרגלי הפעלים הגם שמסרה לרועה אחד מערב י"ט משום דלא חשיב בעליו להיות
פרגליו אלא בעליו ממש שיש לו קנין בגוף הדבר ומאי דקתני במתני' פלים המיוחדים לאחד מן
האחים נמי מיירי דיש לכל אחד מהאחים חלק בפלים וגם השואל פלי כו' דקתני משום דחייב
באונסין הו"ל כפעלים ולעולם כל דלית ליה חלק בגוף הדברים הגם דהו"ל ברשותיה לא הוי
פרגליו ומהשתא בהכרח לומר מסרה לבנו דלא תימא דבנו פיון דראוי ליוורשו והנה פידו עתה
וגם יד הבן נתונה בנכסי אביו סד"א דהוי פרגליו קמ"ל דאעפ"כ הרי היא פרגלי הפעלים.

לזה בחרתי לומר דתלמודא דייק לה בדדמי למאי דקמה ולדרך זה דרמב"ם אפילו מאה רועים
בעיר ומסרה ב"ט לאחד מהם הרי היא פרגלי הרועה דמסתמא דעתיה הנה ליתנה לרועה זה
ומסתברא לי שאם הנה בנו רועה ומסרה לו דהיא פרגלי בנו הרועה דמסתמא פי' יתבה ניהליה
לרעותה אדעתא להוליקה לכל מקום מרעה אשר ייטב בעיני הרועה אותה וכן ראיתי שכתב
הרשב"א ז"ל בדעת רמב"ם ועיקר: שם גמרא דקא ינקי תחומין מהדדי.

פירוש פיון דביום טוב ינקי חלקיה נמצא שבכל חלק שפייד כל אחד מהשנים יש בו ג"כ מחלק
האחר ואותבינה רב פהנא ורב אשי לרב השתא לאיסור מוקצה כו'. רש"י פירוש דחלק חבירו

מקצה לגבי דידיה כו' והקשו בתוס' דמאי איסור מקצה במוכן לחבירו יע"ש ופירושו דאסור מקצה דקאמר היינו מה שגדלה ביי"ט ומוסיף בשמנונית ע"כ ודברים ג"כ מוקשים דלמא דבאיסור מקצה פזסהבר לה רב כר"ש פיון דלא מינפר.

ותו קשה מאי קא מתמהו לאיסור מקצה לא חששו אה"נ דלאיסור מקצה דאיסורו מדרבנן ולית ליה עיקר מן התורה לא חששו. ותו אפילו את"ל דאיסוריהו שנה עכ"ז לא הו"ל למימר כי האי גוונא לאיסור מקצה לא חששו לאיסור תחומין חששו דמשמע דטפי הנה להו למיחש לאיסור מקצה מאיסור תחומין והכי הו"ל ומאי שנא מאיסור מקצה דלא חששו: ונראה דרב פהנא ורב אסי איסור מקצה דתנן במסכ' תמורה קאי דתנן התם דף כ"ח ו"ל כל האסור ע"ג המזבח כו' המוקצה והנעבד כו' איזהו מוקצה המוקצה לע"ז כו' ומקצה זה אסיר לגבוה ושרי להדיוט וכן נעבד וקאמרינן במסכת ע"ז דף מ"ו גבי הך דאמר אבנים דנדלדלו כו' דשאני בהמה דשריא להדיוט מוקצה ונעבד משום דהווי בעלי חיים דוק מינה אם אינה בעלי חיים אסיר להדיוט.

וגרסי' תו התם דף מ"ח ו"ל אמר שמואל המשתחנה תוספתיה אסור ע"כ וב"ח ומחנך דין אחד להם ומינה נשמע לב"ח דתוספתיה אסיר ואעפ"י כן לית אנו חוששין למה שמוסיף המוקצה והנעבד אלא דוקא במחנך אנו חוששין אם ניפר התוספת והוא מוכדל אנו אומרים כדאמר שמואל ופסקו רמב"ם בפ"ח מהלכות ע"ז ו"ל המשתחנה לאילן אעפ"י שלא נאסר השריגים והעלים וכו' הרי אלו אסורים בהנאה ע"כ.

הרי דלא אסיר אלא השריגים והעלים דמינכרי תוספתיהו אבל מה שמתוסף בגוף האילן דלא מינפר שרי ודכנתיה בב"ח נמי שרי והיינו דקאמרי ליה לאיסור מקצה דהוי דאורייתא לא חששו ולא דוקא מקצה אלא אפילו נעבד אלא רישא דמתני' נקטי דקתני מוקצה וה"ה נעבד דלא חששו לתוספת כה"ג לאיסור תחומין דהוי מדרבנן חששו ושתיק רב ואיפא למימר דשתיק מחמת דקושיא זו אלימתא ואיפא למימר דלא חש להשיב משום דקושיתם איתא נמי במתני' דקתני האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעיסתה הרי היא פרגלי שתיהו ובעו בה אמוראי וליבטלו גבי עיסה ומסיק בש"ס דאה"נ אלא משום גזרה דלמא תעשה עיסה בשותפות ולר' אשי משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטיל ולפום הני שינויי שניא הא דתחומין מכל האיסורין ואפילו מאסורי ע"ז דהא אשכחן המערה יין נסוף אפילו כל היום דשרי משום דקמא קמא בטיל והא נמי דכנותה דכל פורתא ופורתא דמתוסף בבהמה או במחנך בטיל משא"כ מאי דקמן דמאי דאנו אסורים לא הוי אלא מטעם דבר שיש לו מתירין ואי נמי משום גזרה שתעשה עיסה בשותפות יאסרו כל מין תערובת אפי' בטל מדינ' והרי"ף והרמב"ם פסקו פרב דחיישינן לינקי תחומין.

והצאתי בדברי רמב"ם וראיתי שנתפנו לתת טעם לפסק זה פדכתבנא וז"ל בפ"ה מהל' י"ט הלכה כ' וכן האשה ששאלה מחברתה מים ומלח ולשה בהן עיסתה כו' פרגלי שתיהו כו' שפך איבריה יונקי זה מזה כו' עכ"ל.

ממה שכתב דין המשנה ששאלה מים כו' וכתב דין דרב בכה"ג דוכן מוכח דטעמא חד לתרוניהו וממילא משתמעא מלתא דבזה תלה רב זיניגיה ותמיהת רב פהנא לדברי רב הוי פתמיהת הנהו אמוראי אמתני' וכמו דמישבינן טעמא דמתני' מתשבי נמי דברי רב ובהו קנימא סבר' רב בקימה דאית בה הידור.

וְרֵאִיתִי לְהִרְאֹתָהּ שְׂפִי מֵאֵי דְקֶאֱמַר לְאִסּוּר מְנוּקָצָה לֹא חִשְׁשׁוּ פִי אִסּוּר אֲבָר שִׁינָא כּוּ יַעֲשׂ"ד שֶׁהֵם רְחוּקִים בְּיֹתֵר: דָּף ל"ח גְּמָרָא שׁוֹר שֶׁל פֶּטֶם כּוּ כְּתֹב רַמְבַּ"ם ו"ל בַּפ"ה וְז"ל שׁוֹר שֶׁל רוּעָה וְכוּ וְשׁוֹר שֶׁל פֶּטֶם וְנִמְצָא שׁוֹר זֶה כְּבוֹר שֶׁל עוֹלֵי בָבֶל שֶׁהֵיחָה מְסוּר לְכָל עַכ"ל פִּי שֶׁכָּל חֵלֶק וְחֵלֶק מְשׁוֹר זֶה כְּמִי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ בְּעֵלִים קוֹדֵם י"ט וּבְיוֹם טוֹב שֶׁקוֹנִים אָז הָיוּ לוֹ בְּעֵלִים וְלֹא לְמַפְרַע דְּנֶאֱמַר הָרִי יִגְקִי תַחֲוּמֵינִי מִהַדְּדִי אֲלָא כָּל חֵלֶק וְחֵלֶק מְשׁוֹר זֶה לֹא הָיוּ לוֹ בְּעֵלִים לְחַוֵּשׁ לִינִיקְתּוֹ מִתְּבִירוֹ.

וְרֵאִיתִי לְהִרְאֹתָב"ד שֶׁכְּתֹב עַל דְּבָרֵי רַמְבַּ"ם שֶׁהוּא שׁוֹבֵשׁ ח"ו וְאֵין זֶה אֲלָא שׁוֹבֵשׁ זֶהב וּמָה שֶׁכְּתֹב הוּא ו"ל דְּדוֹקָא בְּתַבְרִים שֶׁמְקַפִּידִים כּוּ לְדְבָרֵיו אִם הָיוּ תַבְרִים שֶׁאֵינָם מְקַפִּידִים אוֹ אֲחִים דְּנִיחָא לְהוֹן לְמַעַבְד רְצוֹן אֶהְדְּדִי לִית לֹן בֵּה וּדְבָרֵיו ו"ל רְחוּקִים מְשֻׁמְעָ וְעֵינֵן בְּסֻמוּף: שָׁם ע"ב גְּמָרָא רְבָא אָמַר תְּבַלִּין כּוּ רַש"י ו"ל פִּי דְלָא פְּלִיגִי אָמוּרָאִי.

וְהַתּוֹ' כְּתֹבוּ עַל דְּבָרֵי רַש"י שֶׁהוּא דוֹחֵק וּפִי ו"ל דְּלֶרְבָּא ה"ה מְלַח וּמִים דְלָא בְּטָלִי כּוּ יַעֲשׂ"ד וְדְבָרֵיהֶם דְּחוּקִים דְּלִפִּי זֶה עֵינִקְרָא דְּמִלְתָּא דְּהוּ"ל לְאַשְׁמוּעֵינֵן רְבָא הוּא בְּמִלְחָה וּמִים דְּהָיוּ חִידוּשׁ וְלֹא בְּתַבְלִין.

וּלְדִידִי חֲזִי לִי דְרַבָּא קְאָמַר דְּמִשׁוּם תְּבַלִּין גְּזָרוּ כִּינֵן דְּתַבְלִין לֹא בְּטָלִי מְשׁוּם דְּלִטְעָמָא עֲבִידִי הֵינּוּ טַעְמָא דְּאֶסְרוּ מִים וּמְלַח אִטּוּ תְּבַלִּין דְּבִהְכִי מִיחֲסִינִי וְלֹא מְטַעַם שִׁיעֲשׂוּ עֵינְסָה בְּשׁוֹתְפוֹת דְלָא אֲתִי לְמַטְעֵי מִמִּים לְשׁוֹתְפוֹת עֵינְסָה וְאֲתִי רַב אֲשִׁי וְאָמַר טַעְמָא אֲחֲרֵינָא מְשׁוּם דְּהוּ"ל דְּבָר שִׁיל"מ וּמְשׁוּם דְּלִפּוּם הָאֵי טַעְמָא אִם הָיָה צָרִיף לְאַכִּילְתּוֹ בְּרַחוּק וּבְמִקּוּם זֶה לֹא הָיָה צָרִיף לוֹ גַּם הָיָה נִפְסָד הַתְּבַשִּׁיל אִם הָיָה מְתַעַכֵּב עַד לְמַחַר דְּבָזָה לֹא הוּ"ל מְתִירִין לֹא אֶסְרִינֵן לְהִכִּי לֹא יִהְיֶה אֲבִי וְרַבָּא הָאֵי טַעְמָא אֲמַתְנִי'.

אֲלָא דְקִשָּׁה א"כ דְּלֶרַב אֲשִׁי אִם הָיָה תְּבַשִּׁיל שֶׁנִּפְסָד שָׂרִי אִם כֵּן הוּ"ל לְרַמְבַּ"ם לְמִיחָב טַעְמָא הָכָא דְּהָיוּ מְטַעַם דִּישׁ לוֹ מְתִירִין כְּדִי שֶׁנִּדְעַע דְּבִהִיכָא שֶׁנִּפְסָד שָׂרִי דְּהָא קו"ל הִלְכָה כְּרַב אֲשִׁי וְאוּלֵי דְּלֶרַב אֲשִׁי נִמְי בְּכָל גְּוֹנָא אֶסִיר דְלָא פְּלוֹג רַבְּנָן.

וְאֲבִי וְרַבָּא לֹא נִיחָא לְהוּ לְמִימַר הִכִּי וְיִהְיֶה טַעַם פְּלִי. וּמִהִכָּא שֶׁמְעֵינֵן דְּכָל דְּאֶסְרִינֵן דְּבָר שִׁישׁ לוֹ מְתִירִין הֵגַם דְּלִפְעָמִים מִתְקַלְקַל וְאֵין לוֹ הֵיחָד לֹא פְּלוֹג רַבְּנָן וְזֶה דְלָא כְּהַרְשֵׁב"א וְהַמְרָדְכִי ו"ל שֶׁכְּתֹבוּ דְדְבָר שִׁישׁ לוֹ מְתִירִין שֶׁאֵנּוּ אוֹמְרִים דְלָא בְּטָל כְּחִמְז בְּפִסְחָא אֵי הָיוּ תְּבַשִּׁיל דְּנִפְסָד שָׂרִי וְעֵינֵן מָה שֶׁכְּתֹב בְּיָם שֶׁל שְׁלֵמָה בְּפִר' כָּל הַבְּשָׂר וְהַתּוֹ' כְּתֹבוּ דְמֵאֵי דְאֶמְרִינֵן דְּבָר שִׁיל"מ לֹא בְּטָל דוֹקָא בְּמִין וּמִינּוּ אֲבָל בְּמִין וְשֶׁאֵינּוּ מִינּוּ בְּטָל וְרַב אֲשִׁי דְקֶאֱמַר הָכָא דְהוּ"ל דְּבָר שִׁיל"מ מְשׁוּם דְּחֲשִׁיב לִיהַ כְּמִין וּמִינּוּ יַעֲשׂ"ד.

וְלִי נִרְאָה דְּהֵגַם דְּבִירוּשְׁלָמִי מְחַלֵּק בְּהִכִּי רַב אֲשִׁי פְּלִיג אֶהְדְּ דִירוּש' וְסוּבֵר דְלָא שְׁנָא מִין וּמִינּוּ וְלֹא שְׁנָא מִין בְּשֶׁאֵינּוּ מִינּוּ וְהִלְכָה כּוּ אֲשִׁי וְכֵן הִיא דְעַת רַמְבַּ"ם דְּכְתֹב בַּפ"א מָה חִמְז וּמְצָה וְז"ל חִמְז שֶׁנִּתְעַרַב בְּדְבָר אַחַר תּוֹף הַפִּסְחָא בֵּין בְּמִינּוּ בֵּין בְּשֶׁלֹּא בְּמִינּוּ הָרִי זֶה אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא ע"כ.

וּבַפְּט"ו מֵהַל' מְאָכְלוֹת אֶסּוּרוֹת כְּתֹב וְז"ל לְפִי שֶׁהוּא דְבָר שִׁיל"מ שֶׁהָרִי אַחַר הַפִּסְחָא יִהְיֶה כָּל הַתְּעַרְבוֹת מוֹתֵר ע"כ. הָרִי דְדְבָר שִׁיל"מ אֶסּוּר אִפִּי בְּשֶׁאֵינּוּ מִינּוּ וְטַעְמוֹ ו"ל מְשׁוּם דְּרַב אֲשִׁי הִכִּי סְבֵר מִדְּתֵלָה טַעְמָא דְאִסּוּר מִים וּמְלַח בְּעֵינְסָה מֵהָאֵי טַעְמָא וְכִינֵן דְּכֵן הֵגַם דְּבִירוּשְׁלָמִי מְחַלֵּק בְּהִכִּי לֹא חִיִּישֵׁינֵן וּמָה שֶׁיִּשְׁבּוּ הַתּוֹ' בְּדְבָרֵי רַב אֲשִׁי הֵם דְּבָרִים רְחוּקִים וְדְחוּקִים וְכְדְבָרֵי הַרְמַבַּ"ם עֵינִקְרָא גַּם מוֹכַח מְדְבָרֵי רַמְבַּ"ם דְלָא מְחַלְקִינֵן בְּאִם נִפְסָד הַתְּעַרְבוֹת מְדְלָא מְחַלֵּק וְכְדְכְתִיבְנָא: דָּף ט"ל

גמרא במים מים אין מלח לא כו' ע"כ לאו משום דהלכה פרבי יהודה קא שקיל וטרי תלמודא אליביה אלא משום דנפקא מינה לרבנן דאסרי אפי' במלח סדומית דאינה ניתרת גם במאי דפריה מקדירה לקדירה נפקא מינה ג"כ לרבנן דאסרי אפילו בעבה דאין רוטבו ניקר.

וא"ת הא לא אצטריו לאשמועי' לרבנן פיון דאסרי מים בעיסה. י"ל פיון דמלח מועט הוא וכן מים בקדירה שאין ניקרים המים בה כמו בעיסה שנילושה במים סד"א דלא גזרו רבנן ויודו לו לרבי יהודה קמ"ל: שם גמ' הגחלת פרגלי הבעלים נסתפקתי באפר אי אמרינן דדינו פגחלת או אמרינן דפנים חדשות באו לכאן וכאילו לא קנה שביתה אצל שום אדם ומיסתברא להכריע דפנים חדשות בא לכאן ודייקא נמי דקתני מתני' גחלת פרגלי הבעלים דמשמע דוקא גחלת היא דהויא פרגלי הבעלים דבעינייהו קיימו עצים אלא דהנצתו ובערה בהם אש משא"כ אפר דפנים חדשות באו לכאן לא ומאי דקתני שלהבת ככל מקום דמשמע דוקא שלהבת דלית בה ממש אבל אפר פרגלי הבעלים לאו מלתא היא דחי' קמ"ל בשלהבת הגם דעדיין היא פרוכה ככלים שקנו שביתה אצל בעה"ב וסד"א דאסי' קמ"ל דלא ואם הדליק גר ממנה הרי היא פרגלי זה שהיא בידו ואה"נ דכ"ש אפר ושפכר מיקלא קלי להאיך דקנה שביתה אצל בעל הבית דינו ככל מקום והא מיהא פשיטא לי דנולד בי"ט פגון ביצה ועגל הרי הוא פרגלי הבעלים דסוף סוף הנה בין השמשות של עי"ט בעולם ולא דמי לאפר שלא הנה בעולם והא למה זה דומה למי גשמים דתניא בעירובין דף ו' גשמים שיזדו בי"ט הרי הם פרגלי כל אדם למאי דס"ד הש"ס לאוקומה דלא פרבי אליעזר יעש"ד.

ומיהו איכא לצדד בהא מלתא סוף סוף באו מדבר דקנה שביתה אצל הבעלים מערב י"ט והא מיהא פשיטא מההיא דתנו לקמן בור של עולי ככל פרגלי הממלא ואוקמוה דהוי פגכסי הפקר.

הרי דהגם דלא קנה שביתה מעי"ט עשו בו רבנן דליקני שביתה מעת שזכו בו בעלים ואפילו בי"ט ומינה לאפר זה דכיון דברשות בעליו הוא הגם דנימא דפנים חדשות באו לכאן ליקנו שביתה מהשתא וליהו פרגלי הבעלים מידי דהנה בור של עולי ככל ומאי דמבעיא לי היא בהיכא דלא זכו בהם הבעלים וכגון שהדליק לעצים במקום מופקר וזכה אחר ברמץ אי נמי אפקיה מרשותיה מקמי שריפה אי הוי פרגלי המוציא או והווי כגשמים שיזדו בי"ט דהם פרגלי כל אדם שזנפה בהם ראשון ואולי דהיינו חידותא דדינא דקתני מתני' גחלת פרגלי הבעלים פשיטא מאי שנא מפליו דאצטריו תנא לאשמועי' ודחוק לומר דרישא אגב סיפא נקט אלא אתא לאשמועינן דוקא גחלת אבל רמץ משפחת לה דהוי פרגלי המוציא ועיין בדבור דאחר זה: שם גמרא והא תניא כו' דאדוייה אדניי ע"כ.

פי' רש"י דאביי לא ס"ל בקיסם משום דמועט הוא וממהר לכבות אי נמי רבותא כו' ע"כ לדרף הראשון קשה אם כן פדקאמר הש"ס שלהבת פטור היכי משפחת לאביי מיהא מאי קא בעי פיון דאפקיה בקיסם.

ואולי דלאו לענין דינא קאמר אלא לענין מציאות דלא מצי להוציא שלהבת בקיסם דתכף הוא כבה. אלא דאין דברי רש"י בתחילת דבריו סובלים זה ודרף שני עיקר בדברי רש"י והרמב"ם בפ"ח מהלכות שבת כתב וז"ל גחלת כל שהוא והמוציא שלהבת פטור עכ"ל.

מדכתב גחלת כל שהוא משמע דוקא דבר דמיקרי גחלת כגון של עץ או של מתכת ואפי' מתכת שאינו קשה דאל"כ תיפוק ליה דחזי לעשות ממנו דרבן קטן כדאמרין בפ' רבי עקיבא אלא כשאינו קשה וחממו הרבה עד שנעשה בגחלת שיעורא בכל שהוא.

ותדע דכתב רמב"ם בפ"ט מהלכות שבת וז"ל המחמם את המתכת עד שתעשה גחלת כו' ע"כ. הרי דמתכת נמי מיקרי גחלת ונקלל בדין גחלת כל שהוא אבל חרס אי אפשר שיקרא עליה שם גחלת אפי' יסיקנו ואין נקלל בכלל גחלת שכתב רמב"ם וכפ"ז פסק רמב"ם כר"ש.

תו אית לן למידק בדברי רמב"ם אמאי לא כתב היכי משפחת שלהבת דהא תלמודא בעי לה בעיני והוצרך לשנויי באדוניה כ"ש דהו"ל לרמב"ם להשמיענו. ולפום מאי דכתביבנא דפסק הרב ששית אחי שפיר משום דמאי דבעי הש"ס היכי משפחת לה לא קאמר הכי אלא לס' אביי אבל לס' רב ששית כגון דשניף משחא ותלי ביה נורא ואפקיה ולהכי לא כתב הרמב"ם ז"ל הך דאדוניה לומר דבכל גוונא דהוי דאפיק שלהבת פטור אבל אסור אלא דקשיא לי דהא קי"ל הלכה כבתראי ואביי איהו בתרא מרב ששית ואולי דרמב"ם דניק למתני' דקתני המוציא גחלת חייב דמשמע כל שהוא ודייקא כר"ש והיכא קי"ל הלכתא כבתראי במלתא דפליגי בסברא אבל בהיכא דפליגי בפ' דמתני' לא אזלינן אלא בתר מאן דמשפתמא מתני' שפיר פותיה וכיון דפשטא דמתני' משפתמא שפיר פרב ששית הכי נקטינן ועיין מ"ש לקמן דף מ' ד"ה שאני עברא דדשא ודע דבכולהו כבי דקתני בברייתא בגחלת איכא בכל חדא חידושתא דגחלת כרגלי הבועלים לומר דוקא גחלת אבל אפרה לא וכדכתביבנא בסמוך לזה אפי' כל שהוא חידושתא דגחלת של הקודש לפי דגחלת דפקעא מעל המזבח אין בה מעילה אצטריך לאשמועין דשל הקודש פי' של בדיק הבית וכמ"ש הרמב"ם הלכות מעילה פ"ב וז"ל גחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות וכו' לא נהנין ולא מועלין אבל גחלת של קדשי בדיק הבית מועלין פי' והשלהבת לא נהנין ולא כו' ע"כ.

הרי דגחלת של הקודש שניא משל מזבח והיינו חילוק דגחלת דהקודש. וחילוק דגחלת של ע"ז לומר דוקא גחלת אבל אפרה מותר וכדמשמע מדברי רמב"ם בה' ע"ז פ"ז שכתב וז"ל ע"ז ואשירה שנשרפה אפרה אסור בהנאה וגחלת של ע"ז אסורה והשלהבת מותרת מפני שאין בה ממש ע"כ.

מוכח מדברי רבינו דדוקא ע"ז ואשירה שנשרפה הוא דאסור אפרה אבל גחלת של ע"ז לא וחידושתא דדינא דהמוציא גחלת הוא לומר דבכל שהוא וחידוש דגחלת דמודר הנאה נראה דקמ"ל דהגם דאינו נהנה אלא משלהבתה פיון דהיא פרוכה בהדי גחלת אסורה והא מלתא שמעינן לה מהאי בבא ומינה לכולהו כבי דהגם דאינו נהנה אלא משלהבת פיון דכרוכה בגחלת אסורה ודכותה אמרו בברייתא דאסרו לברך על שלהבת של ע"ז.

והרי"ף והרא"ש השמיטו הברייתא דשלהבת בכל שהוא ומאי דאתמר עלה אולי דאינהו נמי ס"ל דפשטא דמתני' דהמוציא גחלת אפילו בקיסם משמע וכדפ' בדעת הרמב"ם א"נ משום דחידושתא דחייובי לא קא מיתו להו ואיסורא הא שמעי' להו מדקתני ושללהבת פטור וקמ"ל כל פטור בשבת פטור אבל אסור וליחידושתא דכל שהוא לא אצטריך דכל איסורי דרבנן לית להו שיעורי דכל שהוא: שם גמרא ושל עולי בכל כרגלי הממלא.

משנה זו פסקה הרמב"ם בפ"ה מה' י"ט וז"ל בור של יחיד פרגלי בעליו ושל אותה העיר פרגלי אותה העיר ושל עולי ככל שהם מסורים לכל פרגלי הממלא מהם מוליה למקום שהוא מהלך ע"כ.

וכתב עליו וז"ל זה שיבוש כמו שפתי למעלה ע"כ. ולמעלה באותו פרק אמאי דכתב הרמב"ם ז"ל רוב חפצי הפקר הרי הם פרגלי מי שזכה בהם ע"כ כתב הרמב"ם ז"ל טעה במשנתנו ושל עולי ככל פרגלי הממלא ע"כ.

וכבר כתב ה"ה מה שיש להקשות על דברי הרמב"ם מפשטא דגמ' דעירובין דקאמר להדיא הש"ס דלא אורינן הלכה כר"י בן נורי אלא לקולא ולא לחומרא יע"ש. ובעיני יפלא איהו יטעה בזה הרמב"ם דאפילו כל דקרי בבי רב לא יטעה בהכי ולא מצא ה"ה ז"ל זכות ללמד אלא דהק' להרמב"ם ממה שהיה בזכרונו ולא היה לפניו הגמרא.

ואני אומר דהרמב"ם דעת אחרת עמו בפ"ה הסוגיא ואין קושיא עליו והילך לשון הגמרא אמר ר"י בר אידי אמר ריב"ל הלכה כר"י בן נורי א"ל ר' זירא לר"י בר אידי בפ"ה שמיע לך או מפלגא שמיע לך מאי מפלגא דאמר ריב"ל הלכה כדברי המיקיל בעירוב ותרתי למה לי אמר ר' זירא צריכי דאי אשמועי' הלכה כר"י בן נורי ה"א בין לקולא בין לחומרא קמ"ל הלכה כדברי המיקיל בעירוב ולימא הלכה כדברי המיקיל בעירוב כו' איצטריף סד"א ה"מ יחיד במקום יחיד כו' אבל יחיד במקום רבים אימא לא צריכא ע"כ.

ופרש"י לקולא פגון אדם ישן כו' לחומרא פלי הפקר כו' יע"ש. לכאורה מוכח להדיא דלא אמרינן הלכה כריב"ן אלא לקולא.

וקשה היכי קאמר הש"ס הלכה כדברי המיקיל בעירוב למה לי והא איצטריף לשאר הלכות דעירוב דהלכה כמיקיל ולזה כתבו התוס' דניחא ליה למיעבד צריכות בהא מלתא עצמה אלא דק' דילמא מאי דקאמר הלכה כריב"ן אפולא מלתא דריב"ן אתמר בין אשביית אדם ישן בין אשביית נכסי הפקר דכל דבלא דעת עצמו וגם בלא דעת אחרים עליו קנה שביתה במקומו והגם דאיכא צד חומרא שאם ערב אינו יכול להוליכו יותר מאלפים עכ"ז זיל לאידך גיסא איכא קולא לאחרים ומאי דאצטריף ריב"ל לומר הלכה כדברי המיקיל בעירוב הוא לשאר דיני עירוב דהלכה כמיקיל אכן פי' דסוגיא פה הוא צריכי דאי אשמועי' הלכה כריב"ן ה"א בין לקולא כו' פי' ה"א דמאי דאמר הלכה כר"י בן נורי לאו משום דעירובין דרבנן נינהו ואזלי' בהו לקולא אלא דאה"נ אי הנה לחומרא נמי ואז לא הנה גמרינן לשאר הלכות עירובין דאזלינן לקולא מהכא קמ"ל הלכה כדברי המיקיל בעירובין דבכל מחלוקת דפליגי בהלכות עירובין הלכה כדברי המיקיל ואצטריף הלכה כריב"ן לומר אפילו במקום רבים ולעולם מאי דאתמר הלכה כריב"ן אפולא מלתא אתמר והגם דאיכא צד חומרא פה היא דנכסי הפקר עם כל זה הא איכא קולא זו היא שיטת הרמב"ם ד בפ"ה הסוגיא ודעת הרמב"ם בפשטה דסוגיא וא"נ סבר כפי' הרמב"ם עכ"ז פיון דסתם משנה דהכא דתנן בור של עולי ככל דקיימא פרבנן וגם מדאמוראי ר"נ רב ששת שקלי וטרי אליביה וגם רבא ש"מ דהכי הלכתא ודלא פרבי זירא ככולה מלתא שאמר: שם גמרא רמי ליה כו' בור של יחיד, כו' פי' והגם דבור אינו מעין עכ"ז הנה ס"ד דאפי' מושף דגם בריכות מים של גשמים לפעמים הם נמשכין וחדש לו דנוקא במקונסים אבל בנמשכים הגם דהווי מי גשמים שאינם נובעין הרי הם פנהרות דקתני בברייתא פרגלי בני אדם: ע"ב גמ' אלא הכא במגביה כו'.

קשה דהא מדקא מוטיב ליה רבא לרב נחמן ואי אמרת בירא דשנתפין והוצרה רב נחמן לשנויי ליה מוכח דסבר רב נחמן בירא דשנתפין ולפום מאי דמסיק הש"ס דלכ"ע בירא דהפקירא קשיא והרשב"א ז"ל תיגרין דרב נחמן לדידיה דרבא הוא דמשני ליה למאי דהבין כו' יעניין בדבריו ובמחילה מפורדו היכי מנח ליה ר"נ לרבא טועה בסברתו דסובר בירא דשנתפין והוא לא פן יחשוב ושאני במקומות שאנו אומרים לפי דעתו קא' ליה היינו אם הוא סובר סברא אחת פנגדו אנו אומרים דמשני ליה לפי סברתו משא"כ אם יטעה בפני דברי מי שפנגדו בזה לית לן למימר דמשני ליה לפי סברתו והתורה אמרה הרימו מכשול.

והנכון דסתמא דתלמודא חולק ואומר דלא היו דברים מעולם ולא אותביה רבא לר"נ כל עיקר מהו מתני' אלא אמוראי אינהו דסברי הכי בדברי ר"נ ואותיבו לדבריו ומשנו עלה ולעולם ר"נ טעמו הוא משום דקא סבר קנה חבירו: דף מ' גמ' שאני עיבורא דדשא דדמי כו' מדאיצטרף לפרושי ש"מ דלאו מלתא דפשיטא היא וקש' אמאי השמיט הרמב"ם האי דינא מהלכותיו ולא כתב אלא דין יחד להם קרן זוית ונראה דלפום מאי דמסיק הש"ס דמשום בשר שנתעלם מן העין הוא דקאמר ליה אי אית דלית א"כ לא מייירי הכא במיחוש ברשות מי קאי א"כ תו לא איצטרף למימר דעיבורא דדשא פקרון זוית ובעי' דוקא דייחד לו קרן זוית והרי"ף ז"ל השמיט כל הסוגיא דאתמרא אמתני' דמי שהיו פירותיו ובספר ים של שלמה כתב דהרי"ף פסק כשמואל ולהכי כשהביא המשנה פשטה דמתני' כשמואל ע"כ והאי מלתא אנדא פכום מאי דכתיבנא לעיל דהגם דקי"ל כללי דהלכתא בההיא דר"ש ואפיי הלכה פאפיי עם כל זה בהיכא דפלוגתיהו תלייא במשמעותא דמתני' פסקי' כמאן דמשמעתא שפיר כנותיה ה"נ פיון דפלוגתיהו דרב ושמואל תליא במשמעותא דמתני' דהגם דקי"ל כרב באיסורי פיון דפשטא דמתני' משמעת' שפיר כשמואל פסקי' כנותיה זו היא דעת הרי"ף ז"ל הכא אבל הרמב"ם.

סובר פיון דאמוראי בתראי גמי שקלו וטרו אליבא דרב בכולה שמעתתא הכי נקטינו:
תושלב"ע